

LÁTHATATLAN TÖRTÉNETEK

FÜGGETLEN FILMES ÉVTIZEDEIM
A SUPER 8-TÓL A NEMZETKÖZI ELISMERÉSIG

írta: Bernáth Zsolt

2014.

BEVEZETÉS

Szélesebb közönség a 28. Budapesti Független Film és Video Szemlén találkozhatott először a *Cruel World Team* nevű, dunaújvárosi alkotóközösség munkáival 1996 őszén. A csapat két amatőrfilmet mutatott be ezen a fesztiválon, egy 20 perces és egy 66 perces horrort *Betörés* és *Legyen világosság* címmel. A zsűri különdíjjal jutalmazta a hosszabb produkciót, kiemelve hogy - nyilvánvaló technikai és egyéb hibái ellenére - az alkotás addigra már videoforgalmazóra is talált. A filmben az alkotók családtagjai és barátai szerepeltek, professzionális technikai háttér nem állt az alkotók rendelkezésére.

Ez vagyok én

Múlt az idő. A filmtársulat 1999-ben a Magyar Filmszemlére is eljuttatta egy későbbi hasonlóan véres alkotását (*Kárhózat*), rövidesen pedig magától értetődően került a videotékák polcaira következő három, már sokkal vidámabb játékfilmjük (*Hasfalmetszők*, *Sohasevolt Glória*, *Einstein mega Shotgun*). A filmbarátok illetve a szakma pedig elfogadta, hogy ez a pár vidéki srác rendszeresen jelentkezik újabb és újabb *no-budget* (költségvetés nélküli) produkciókkal. Később a Filmhu egyik újságírója „az underground közönségfilm műfaját kitaláló és divatba hozó” titulussal illette a társulatot.

A kezdetek óta eltelt húsz év. 2014 nyarán, e sorok írásakor a filmes csapat magja még együtt alkot, noha már régen nem használják nehezen kiejthető nevüket. Ekkora már túl vannak nemzetközi szakmai elismeréseken is: 2012-ben bemutatott *Sherlock Holmes nevében* c. ifjúsági kalandfilmjük a Stockholmi Nemzetközi Filmfesztiválon elnyerte a *Legjobb Ifjúsági Film Díját*, és mostanra több országban is forgalmazták (Japán, Németország, Brazília, USA, Kína stb.). Mindezek ellenére a film alkotói még mindig önerőből, állami támogatás nélkül készítik filmjeiket, noha a korai filmeknél valamennyivel nagyobb költségvetésből.

Mivel a filmtársulat működése soha nem függött állami támogatástól vagy aktuálpolitikai helyzettől, ezért megtörtént, hogy a 2014-es berlini filmvásáron, a magyar standon a mindössze hat új, eladásra kínált magyar filmből kettő a dunaújvárosi csapat fillérékből, állami filmgyártási struktúrán kívül készült játékfilmje volt.

Mint a filmtársulat egyik alapítója és a filmek rendezője, szeretném most átnyújtani az olvasónak ezt a szerény irományt, amely elmeséli a dunaújvárosi filmes csapat húsz évét. Szórakoztató olvasmánynak szántam, de bizonyára szolgál majd tanulságokkal is azoknak, akik mostanában indultak el a független filmezés (vagy akár a „hivatalos” filmezés) rögzös ösvényén.

Húsz éve immáron, hogy egy barátommal borzongató novellákat kezdtünk írni egy dunaújvárosi panellakás konyhájában, és kitaláltuk, hogy ezeket az írásokat a magunk eszközeivel (VHS kamera) filmre visszük. Az alábbiakban olvasható történet azonban messzebbre nyúlik a múltba, hiszen a mozgókép iránti érdeklődésem lényegesen korábban kezdődött, mint 1994 tavasza.

A filmre vitt látható történetek mögött nem kevésbé jelentős (néhány esetben talán a filmeknél érdekesebb) láthatatlan történetek is meghúzódnak, többek között ezeket szeretném most megosztani az olvasóval. A forgatási naplókát folyamatosan, a filmek készítésével egy időben vettem papírra, ezeket fűztem össze, egészítettem ki és aktualizáltam ebben a kötetben. Korabeli kritikák, újságcikk-részletek és kulturális kitekintések színesítik a remélhetőleg önmagában sem színtelen írást.

Köszönettel tartozom mindazoknak, akik időt szánnak ezen dolgozat elolvasására, és természetesen azoknak is, akikkel mindezt átélhettem. Nekik ajánlom ezt a könyvet.

Bernáth Zsolt

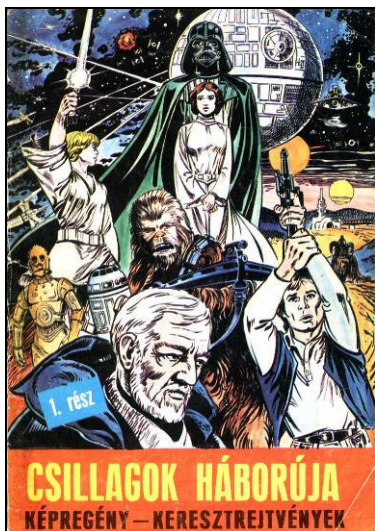
2014. október 3.

A KEZDETEK

(kb. 1980-1985)

A mozgóképpel való első találkozásom akkor lehetett, amikor az általános iskolában a karbantartó bácsi befűzte a hatalmas tekercs celluloidszalagot a könyvtári vetítőbe, és az osztály megtekintette a *János vitéz* c. rajzfilmet. A film érdekes volt, és kitöltött két osztályfőnöki órát egymás után, nem beszélve arról, hogy színesben láthattuk, ami akkor, a fekete-fehér tévék korában különleges élményt jelentett. De engem sokkal inkább lenyűgözött a pörgő-surrogó filmszalag, a meleg, tűzillatú levegő, ami a gépből áradt, és a varázs, ahogy az állóképek életre keltek a vásznon. Olyannyira, hogy kikönyörögtem szüleimtől, vegyenek nekem egy vetítőgépet.

Akkoriban ez nem okozott különösebb nehézséget. A video-korszak még váratott magára, a super 8-as vetítők és filmek fénykorukat élték, majdnem minden játékboltban lehetett kapni a természetesen orosz márkájú vetítőket és rajzfilmeket is (*No, megállj csak, Gusztáv* stb.). Különösen szerencsém volt, hiszen beszerezhettem francia kiadású *Tom és Jerry* filmeket is, lévén édesanyám egy bizományi áruházban dolgozott, ami lelőhelye volt az efféle ritkaságoknak.

Az első találkozás a *Csillagok háborújával*

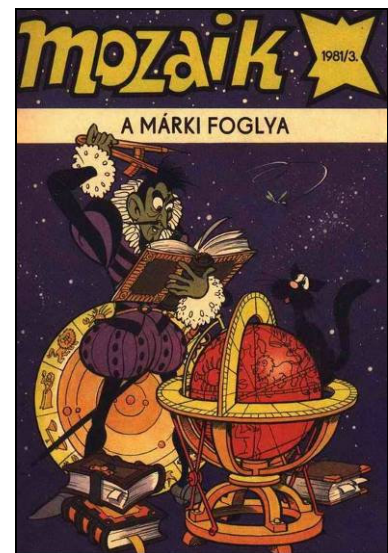
Vetítettem hát, megtanultam a berendezés működését, a filmszalag ragasztását, közben pedig a végsőkig rajongtam a *Csillagok háborújáért*. Először képregény formában, majd könyv alakban, végül filmen is megismerhettem a híres történetet a szőke kalandvágyó Luke Skywalkeréről és annak elveszett, majd megkerült, ám gonosz apjáról, Darth Vaderről. Benne volt minden, ami érdekelhetett gyerekként: a fantasztikum, hősiesség és a titokzatos *Erő*, amelyet mindenki birtokolhat, és amely teremti és összetartja a világot. Mit lehet mondani erről az érzésről, ami át meg átjárta azt a sok millió gyereket abban az időszakban, amikor a mozik nem játszottak nap mint nap amerikai sikerfilmeket, nem

voltak videotékák, és egy-egy ilyen kaliberű film a hőseivel együtt évekre (mostanra már látszik: évtizedekre) elkísérte a nézőt? Aki a hetvenes-nyolcvanas években nőtt fel, pontosan tudja, miről beszélek.

Első „filmalkotási kísérletem” is e kultuszhoz kötődik. Tíz éves lehettem, amikor meglepetést készítettem elő nagynéném eljegyzésére. Szerettem volna az eseményen bemutatni *A Birodalom visszavág* c. filmet, persze az én verziómat, ami tulajdonképpen a történet rajzfilm változata lett volna - egy lemezjátszó tányérja körül sebesen forgó papírtekercs formájában.

Két dolgon bukott el a mutatvány. Az egyik, hogy nem tudtam, a mozgókép-illúziót nem önmagában a sebesen futó filmszalag teremti meg, hanem az, hogy egyszerre csak egy kép kerül a néző szeme elé, a filmkocka-váltást pedig egy ventilátor rotorja eltakarja a fény elől. A másik, hogy képtelen voltam megrajzolni az összes képkockát, lévén a második fázisnál beleuntam a műveletbe.

A lelkesedés azonban nem csökkent. Egy „csináld magad” típusú kézikönyvben felfedeztem a rajzfilmkészítés mozzanatainak leírását, és úgy éreztem, ismét eljött az én időm. Mi sem könnyebb, gondoltam, megrajzoljuk a háttereket, majd kivágjuk a figurákat, aztán kockáról kockára lefényképezzük a képeket, és már kész is van. Super 8-as filmfelvételgépet tudtunk volna szerezni édesanyám munkahelyéről kölcsön, a téma pedig adott volt: a közkedvenc *Mozaik* képregénysorozat egyik epizódja, amely önmagában is kerek, élvezhető történetet mesélt el. A projekt beindult, két osztálytársammal elkezdtük megrajzolni a háttereket, és mivel csupán másolni kellett a képregényt, nem is tűnt nagy erőfeszítésnek.

A képregény, amelyből rajzfilmet akartunk csinálni

Jó pár hátteret megcsináltunk, aztán rám maradt a figurák elkészítése, ámde erre már nem került sor, beleuntam - megint. Később kiderült, hogy csalódás lett volna a kész produkció, mert - mint a kísérletről tudomást szerzett rajztanárom rámutatott -, nagyon kicsiben rajzoltuk meg a képeket, így homályosak lettek volna a felvételek.

Az 1983-as év elhozta aztán életembe azt az amerikai filmet, amely megtekintése után azzal a határozott gondolattal jöttem ki a moziból, hogy én is hasonlókat szeretnék készíteni, és

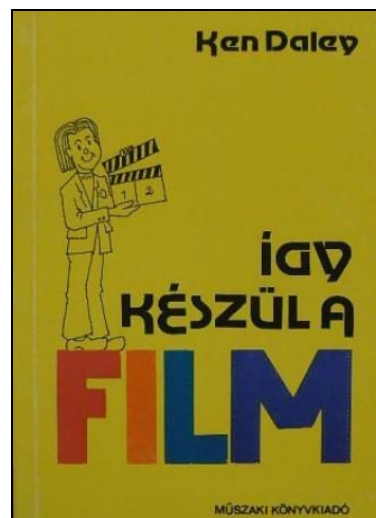
először közöltem környezetemmel, hogy filmrendező leszek, ha felnövök. Ez a mozi Spielberg *E.T. a Földönkívüli* c. alkotása volt, amelyet egy héten belül nyolcszor néztem meg a dunaújvárosi Dózsa moziban. Ebben az impozáns épületben tartottuk később filmjeink ősbemutatóit, és egy évig jegyszedőként is dolgoztam ugyanott, de erről majd később.

A kitűzött cél tanulásra sarkallt: beszereztem két könyvet *Így készül a film*, és *A filmtrükk* címmel, amely rengeteg hasznos elméleti információval és gyakorlati tudnivalóval látott el a filmkészítésre vonatkozóan, noha ekkor még megelégedtem az olvasással.

Egyik kedvenc ifjúsági regényhősöm, Adrian Mole példáját követve, aki folyamatosan a BBC-vel levelezett, rendszeresen leveleket küldtem a Pajtás újságnak, és próbáltam tájékozódni az engem érdeklő dolgokról - többek között arról is, hogy miképpen lehet az ember filmrendező. A levelezési rovat bizonyára túlterhelt vezetője, *Erzsi néni* tájékoztatott arról, hogy le kell érettségiznem, majd irány a Filmművészeti Főiskola. Korai volt még a pályaválasztás (10 éves voltam csupán), így maradtak a könyvek, a képregények, a családon belüli super-8-as filmvetítések valamint *Csillagok háborúja* és *E.T.* relikviák gyűjtése, csereberéje hasonzóru osztálytársaimmal.

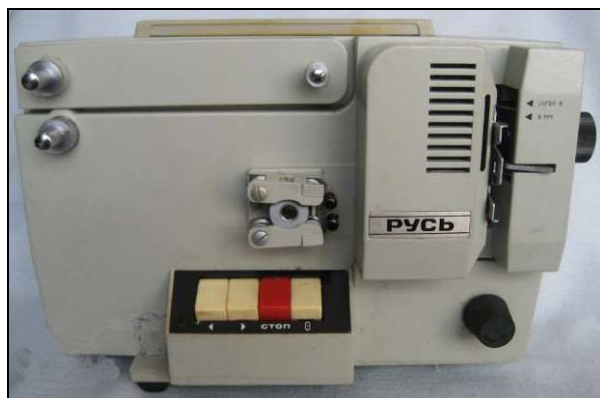
1994 nyarán ismerkedtem meg Szentkúti Tomi barátommal, aki egy emelettel fölöttünk lakott, és elkezdtünk összejárni. Tomi megjelent nálam, és birtokba vette a kvarcjátékmat, én pedig bakelit lemezeket hallgattam nála (nekem csak kazettás magnóm volt). Ő ismertette meg velem az *István a király* rockoperát, és dobolni is taníttatott. Egy nem mindennapi barátság vette kezdetét, és senki nem sejtette, hogy még 2014-ben is legjobb barátként hivatkozunk egymásra, de azt sem, hogy ő lesz filmjeim operátöre - akkoriban még nem érdeklődött különösebben a mozgókép iránt.

Kiskamaszként valamiért különleges vonzalmat éreztem a pincék iránt. Szerettünk odalent a félhomályban játszani, felfedezni a bonyolultabb labirintusok útvesztőit, és izgulni, hogy meghallanak minket a lakók, és el kell rejtőznünk előlük valami poros szekrénybe vagy lim-lom mögé. Talán hasonló játék közben jött az ötlet: mi lenne, ha nyilvános mozit csinálnánk a pincében, és a nyári szünetben hétvégenként filmeket vetítenénk a lakótelep gyerekeinek?

Első könyvem a filmezésről

Így is lett. A közeli építkezésről elcsent maradék festékekkel kifestettük a pincét, a romokat összepofoztuk, így a vetítő pont elfért a kicsiny lomkamra hátsó részében, egy szekrény tetején, ahol a „technikai stáb” is helyet kapott. A nézőtér ülőgarnitúrái pár lyukas fotelból, és egy nyikorgó ágyból álltak, plusz néhány kidobott szék, de kb. harminc ember így is kényelmesen elfért.

A super 8-as RUSZ filmvetítő - a Mini mozi lelke

De mit számított mindez a fekete-fehér tévék, és Sokol rádiók korában! Színes mozgókép, „nyugati” rajzfilmek, mi kellett más? De mert üzlet az üzlet, belépőt is szedtünk, otthon rajzoltuk a heti moziműsor plakátot és a „hamisításvédelemmel” ellátott belépőket. Kerekén két forintba került a jegy. Rendes moziüzemeltetőkhez illően büfét is csináltunk: üdítőt és kekszet árultunk beszerzési áron. A propagandában nagy segítségünkre volt nagymamám, aki szórólapokat gépelt, amelyeket mindenfelé kiragasztottunk a városrészben. *Mini mozi*, ez volt a filmszínház neve, és ezt kézzel rá is festettük a bejárat fölé kifüggesztett táblára.

Körülbelül öt, meglepően sikeres előadást értünk meg, aztán az egyik lakó határozott nyomására kénytelenek voltunk beszüntetni működésünket. Utáltuk is rendesen a bácsit, aki egyszerű zajongásnak könyvelte el a kezdeményezést. Következő tavaszon megpróbáltunk még egy „búcsúelőadást” tartani, rengetegen gyűltek össze, de az említett öregúr miatt meghiúsult a dolog.

De addigra már átálltunk a másik oldalra, nem csak néztük, hanem csináltuk is a filmeket.

KÜLÖNÖS TÖRTÉNET

(1985 - 1993)

1985 nyarának vége felé történt, hogy besétáltam az Ofotértba, és megláttam a polcon „rendkívüli ajánlat” címszó alatt egy orosz super 8-as filmfelvevőt ötszáz forintért. Még az akkori árakhoz képest is nagyon olcsó volt, de azért nem annyira, hogy ne kelljen kikérnem szüleim beleegyezését a beszerzéshez. Ami inkább gondolkodóba ejtett, hogy a mindössze két és fél perces filmkazetta kettőszázötven forintba került, plusz nyolcvan forint volt az előhívási díj. No, de sebaj, gondoltam. A készülék megvásárlásra került, Szentkúti Tomi csatlakozott, és büszkén nyakunkba vettük a várost. Abban az évben indult a Dunájvárosi Televízió, szájtátva leskelődtünk a hátsó ablakon át, hogy mit művelnek a profik azokon a gombokkal teli ketyeréken. Tomi szalagos magnójával rögzítettük a televízió állandó adáskezdő szignálját (Jean-Michel Jarre *Magnetic Fields* c. darabja volt), és arról álmodoztunk, hogy egyszer majd nekünk is lesz egy videomagnónk.

Ekkoriban már volt szerencsénk találkozni az áhított masinával, tágabb baráti körünkben előfordultak külföldön dolgozó apukák, és néha meghívtak minket egy kis videofilm-nézésre. Így - német nyelven természetesen - láttam először VHS-en a *Rambo*, a *Cápa II.* és a *Különben dühbe jövünk* c. filmeket valami pókos horrorral együtt. Akkortájt a Magyar Televízió egy karácsony este „közkívánatra” leadta a *Csillagok háborúját*, a film hangját felvettem magnókazettára, és a későbbiekben rongyosra hallgattam. A környék gyerekeit azzal hitegettem, hogy nekünk már van

A super 8-as filmkamera - ezzel kezdtük a filmezést

videónk, és ha feljönnek hozzánk az emeletre (a lakásba természetesen nem), akkor a nyitva hagyott bejárati ajtón keresztül hallhatják, amint a szobában elindítom a „filmet”.

Magát az úrkorszakot jelentette számunkra az elképzelt lehetőség: tévéműsorokat rögzíteni és filmeket nézni, amikor csak akarunk. Valamilyen szinten ezt a vágyott élményt pótolta számunkra a super 8-as technika felfedezése, és a kamera megvétele. „Stúdióinkat” UFS-nek, vagyis *Universal Film Stúdió*nak neveztük el, és logót is gyártottunk, amely filmjeink legelején tűnt fel természetesen.

Forgattunk egy ötperces filmet a városról és az akkor még működő vidámparkról (évtizedekkel később lett ezeknek nagy archív értéke), meg két „reklámfilm”, amelyekben féltve őrzött *Jedi* figuráimat mutattuk be, amelyek jó minőségű nyugati gumibábuk silány magyar műanyag másolatai voltak, de a mi szemünkben nagy értéket képviseltek. Persze nem telt bele sok idő, jött az ötlet, hogy forgassunk saját történetet. Addigi film- és olvasmányélményeimet összevetve kézenfekvő volt a sztori:

KÜLÖNÖS TÖRTÉNET (1985-86)

Idegen érkezik a világuéből, és a nála lévő zseblámpaszerű szerkentyűvel mindenféle csodákat művel, tárgyakat tüntet el, stb. Kisvártatva elveszíti a műszert, majd egy gyanútlan srác megtalálja, és ő is tapasztalja a műszer csodaerejét. Közben üzenet érkezik: a látogatónak vissza kell térnie az övéihez, ámde ugyebár nincs meg a szerkezet. Így vagy úgy, a végére a konfliktus megoldódik, sőt a végén a lény vissza is tér, és a földi létet választja.

Tomí a *Különös történet* egyik jelenetében...

Mindez így elmesélve sokkal izgalmasabb, mint valójában volt, mindenesetre háromszor öt percben elég elfogadhatóan sikerült elmesélni. *Különös történet* volt az opusz címe, a második rész a *Baljós fordulat*, a harmadik *A lény visszatér* címet viselte. Azért bontottuk három részre, mert ugyebár a *Csillagok háborúja* is három epizódból állt... Felfedeztük a stoptrükk lehetőségeit, és azt is, hogy ez az eljárás igazán fix kamerával, állványról filmez-

ve hatásos. Beszereztünk hát egy állványt, és gyakorlatilag a teljes filmet erre e trükkre építettük rá. Nagy örömünkre meglehetősen látványos lett a produkció. Mivel ketten voltunk a film rendezői, operatőrei és szereplői, mindig csak egyvalaki tűnt fel a képen, egyedül a trilogia utolsó snittjében sétálunk el Tomival ketten a messzeségbe.

Megtanultunk közben egy jó csomó dolgot. Hogy léteznek különböző plánok, hogy milyen fáradtságos az animációs film (bábfilm) készítése, hogy nem szabad nappal szemben filmezni, és vigyázni kell viszont, hogy a stáb árnyéka ne látszódjon a képen, stb. Az elkészült mű családi és baráti körben be lett mutatva természetesen, és mindenki odavolt. Ekkortájt jegyezte meg Tomi tesója: - *Egyikőtök biztosan filmrendező lesz.* - Bólintottam a megjegyzésre, hiszen a régi terv még mindig élt, és a nyolcadik osztályt kezdtem meg akkortájt.

Készítettünk még egy pár rövidfilmet, kísérleteztünk a visszafelé mozgattással is, merthogy állandóan furdalt a kíváncsiság: hogy a csudában repült bele a fénykard magától Luke Skywalker kezébe a *Jedi visszatérben*. Mi is demonstráltuk a dolgot egy kesztyűvel, és az „erővelünk volt”. Az akkoriban bemutatott *Hóbortos népség* c. film ihletésére csináltunk egy kandi-kamerás átverést is, ez volt a „betonra ragasztott húszforintos esete a járókelőkkel” témájú filmecske. Aztán szétváltak útjaink Tomival, először, de nem véglegesen.

... ez pedig én vagyok első super 8-as filmünkben

Én gimibe mentem, ő pedig élte a saját életét, nyakig a házibulikban és a diszkókban. Később magam is csatlakoztam e tevékenységhez. De az első középiskolás hónapokban még igencsak lekötött a tanulás, pontosabban az erőfeszítés, hogy megálljam a helyem a suliban. Amiben hamar elvesztettem minden lelkesedésemet. Az első hetekben már éreztem, hogy valamit nagyon elszúrtam a választás terén. Közeledett az év vége és én egyértelműen bukásra álltam oroszról és franciából. Azelőtt még a hasonló sem fordult elő velem, így meglehetősen a szívemre vettem a dogot. Nem a javítás lett a célom, hanem hogy el innen, de gyorsan. Így esett, hogy májusban búcsút mondtam a sulinak, és fellélegeztem.

Négy hónap szünet, és egy fantasztikus nyár várt rám 1988-ban. Mit érdekelt akkor a filmezés? Dabolni tanultam, és bele voltam bolondulva mindazokba a dolgokba, amikbe egy tizenöt éves srác bele szokott bolondulni. Tomival együtt dolgoztunk a vidámparkban nyári munkán (ő gépkezelőként, én jegykezelőként az óriáskeréken), és csak olyan dolgokon járt az eszünk, mint csajozás, lógás a barátokkal, slágerlistás dalok és albumok beszerzése, Bravo újságok felkutatása a budapesti lemezboltokban, és hasonlók. Érettségi, filmes főiskola! Gyerekkori ábrándok voltak csupán, olyan középiskolát igyekeztem választani második próbálkozásra, ahol nincsen orosz meg francia nyelv, így egy kereskedelmi szakmunkásképzőben kötöttem ki. Műszaki eladónak tanultam három évig, de ha rajtam múlt volna, harminc évig is elücsörögtem volna az iskolapadban, a társaság, az osztály minden pénzt megért ugyanis számomra. Megismerkedtem első komoly barátnőmmel, akivel aztán kilenc évet töltöttünk együtt, minden második héten bolti gyakorlaton voltam, megszállottja voltam a híradástechnikának, albumokat gyűjtöttem, hétvégeken kocsmái koncertekre jártam, és alapvetően élveztem a tinikoromat.

Meglehetősen riadtan vettem hát tudomásul a bizonyítvány kézhezvétele után, hogy bizony dolgoznom kell: szüleim még beleegyeztek abba, hogy az utolsó cseppig élvezem ki az utolsó nyarat, de kötötték az ebet a karóhoz, hogy ősztől keressek munkát.

Ezúttal is szerencsém volt: 1991 szeptemberétől már az *Excalibur* videotékában szolgáltam ki a kölcsönzőket. Ott is ragadtam közel hat évre, közben Pestre jártam dabolni tanulni, és szilárdan hittem abban, hogy egyszer én is híres rockdobos leszek, és ugyanúgy járnak majd hozzám a fiatal srácok tanulni, mint ahogy én jártam fel Pestre Donászy Tibihez minden héten.

Első munkahelyemen, a dunajvárosi *Excalibur* videotékában 1993-ban - itt találkoztam a CWT későbbi tagjaival

Egyetlenegy nyár, az 1992-es hozta el az igazi rockzenész élményeket számomra, két zenész barátommal a garázsoron töltöttük szabadidőnk jelentős részét, és a Metallica akkoriban aktuális számait gyakoroltuk a híres fekete borítójú lemezről. Egyszerűen borzasztó jók voltunk.

Mindaddig, amíg végleg tönkre nem ment az erősítő, gitárosunknak pénzhiány miatt el kellett adnia a hangszerét, a másik srác pedig bevonult katonának. Így betornyoztam kisszobámba a dobszerkót. Két évvel később váltam meg tőle véglegesen, amikor pénzre volt szükségem, hogy megláthassam a Pink Floydot élőben, Olaszországban, nem sejtve, hogy a legendás zenekar akkori, 1994-es turnéja lesz az utolsó. Ebben az évben jött létre a *Cruel World Team Független Filmtársulat*.

Most kanyarodjunk vissza ismét jó pár évet. A filmezéshez irodalmi alapokra volt szükség, ezeket meg kellett teremteni. Bár a klasszikusok nincsenek a kisujjamban, azért volt pár meghatározó olvasmányélményem gyerekkoromban.

Az első olyan szépirodalmi mű, amely évekre magával ragadott, és éppen ezért legalább ötször kiolvastam, Dallos Sándor *A nap szerelmese* és *Aranyecset* c. regényei voltak. Nem kifejezetten gyermekeknek szánt olvasmányok ezek, de valamiért nem tudtam szabadulni a hatásuk alól. Persze döntő többségben nem ilyesfajta könyveket olvastam, könyvespolcomon inkább nekem szóló művek tornyosultak.

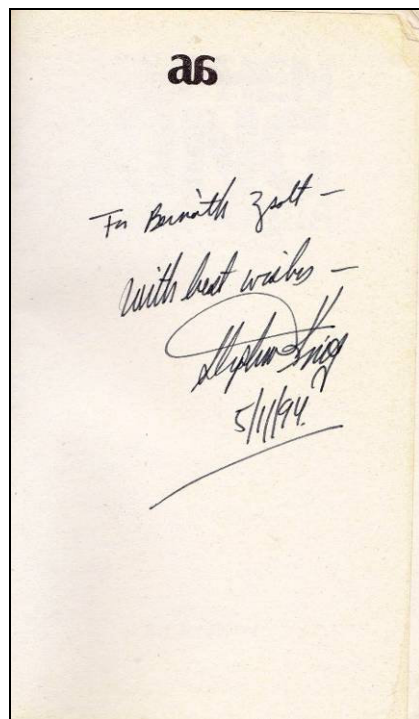
Töviről hegyire átrágtam magam a hozzáférhető ifjúsági köteteken, a *Delfin-könyvek* sorozattól *Adrian Mole titkos naplóján* át az *Egri csillagokig*. A *Robinsonig*. Nem volt ez csodálatos teljesítmény, hiszen a nyolcvanas években még merőben más szelek fújtak, mint manapság. Nem volt olyan régen, de pár ifjabb olvasónak talán mégis nehéz elképzelni egy olyan világot, ahol nem voltak videotékák, két tévécsatorna létezett mindössze, hétfőnként pedig egyiken sem volt adás, a mozik orosz, francia, olasz és magyar filmeket vetítettek, sőt még az internet és a számítógépes játékok sem születtek meg. Viszont a könyvek fillérekbe kerültek, és aki történetekre, izgalomra vágyott, az bizony olvasott. Akár képregényeket is, mert hiszen ki ne emlékezne a legendás *Pif és Herkules* sorozatra, a *Kockásra*, az *Asterix* vagy a *Mozaik* c. füzetekre?

Tinikorom első számú írói Rejtő Jenő, Jules Verne és Nemere István voltak. Rejtő, mert imádtam a humorát, és barátaimmal együtt át-átvettük nyelvi leleményeit. Verne, mert valódi emberi értékeket mutattak fel hősei, és művei lehetetlenek voltak még a jókora földrajzi tudásanyaggal együtt is. Nemere István, mert akkoriban ő képviselt minden olyan műfajt, amelyek érdekelhettek egy tinédzsert, és amelyeket nem képviselt a Magyar Írószövetség egyetlen tagja sem. Nemere írt számos sci-fit, kalandregényt, akció-krimtit, és ő volt az első magyar író, akinek a munkássága köré még életében könyvklub szerveződött.

A rendszerváltáskor aztán Nemere némileg háttérbe szorult, pozícióját amerikai szerzők hódították el, és évekig nem is hallottam róla. Ha ma felmegyek a szerző honlapjára, és megtekintem bibliográfiáját, szintén van okom elszörnyedni, merthogy gyerekkorom legendája immáron jócskán túl van félezer köteten, ami valljuk meg, nem kevés, még akkor sem, ha több tucat írói álnevet használ.

A nekem való könnyű műveken kívül aztán továbbra is a kezembe akadt olykor pár komolyabb regény is, az Isten tudja, hogy mi vonzott bennük. Ilyen volt Cervantes *Don Quijote*-ja, valamint Hawthorne *A Skarlát betű* c. rémregénye is. Egyik sem kifejezetten az én korosztályomnak íródott. De a borzongás akkor is vonzott már, és ezen kötetek megfelelték ennek az igénynek. Hamar felfedeztem Conan Doyle *Sherlock Holmes* történeteit is, és ekkor már csak egy lépés választott el Edgar Allan Poe-tól és természetesen Stephen Kingtől.

Az olvasmányokra válaszul jött a készítés, hogy magam is tollat fogjak a kezembe, dédelgettem is a tervet magamban jó ideig, aztán nyolcadikos koromban belefogtam első „regényembe”. Rögtön első nekifutásra száz oldalt firkáltam tele. A sztorinak jellemző címet adtam: *Sherlock Holmes nevében*. Benne volt ebben kedvenc meséim hatása, és kikerekedett

A *Ragyogás* dedikált oldala

belőle egy időutazás történet sok humorral. Nem sejtettem, hogy 25 évvel később ugyanezzel a címmel ifjúsági kalandfilmet fogok rendezni (csak a címet veszem kölcsön, a történet más lesz), amely rengeteg országba eljut majd.

Később megteremtettem egy Holmes-szerű magánnyomozót, akit Larry Lewisnak hívtak, és további két regényemnek lett a hőse. Gimis koromban aztán elkapott a fertőzés, megismertem egy Stephen King nevű úriember *Holtsáv* majd *Ragyogás*, később *Christine* c. regényeit. Egy évig író-dó művem, *A gonosz jele*, noha minden addigi jellemzőmet magán viselte, már jócskán King hatása alatt készült. Tartósan az író rajongója lettem. A mai napig féltve őrzök egy dedikált példányt a *Ragyogásból*, amely a *Cruel Word Team* alapításának évében keltezett.

A középiskola harmadik osztályában ragadtam tollat, hogy megírjam első igazi horror-novellámat. Kezembe került egy horrormagazin, a csekély számot megért *Pokoli Réműlet*, és abban egy novellapályázat. Beküldtem két novellát *Rettegés* és *Betörés* címmel. Válasz nem jött, és kisvártatva a lap is megszűnt. Ezután három évig nem is vettem tollat a kezembe, a videofilmek elorozták a korábban olvasásra szánt időt. Kingnek - és a horror műfajnak - tartósan rabjává váltam, ültem a videotékában, és faltam a műfaj filmjeit, jöttek sorban: *Omen* sorozat, *Alien* és társaik.

A CRUEL WORLD TEAM ALAPÍTÁSA

(1994)

1994-et írtak, tavasz volt, és egyszer csak besétált a videotékába egy Juhász Pál nevű úriember, ő is egyike volt a számtalan kölcsönzőnek, akik napi rendszerességgel vittek filmet. Mivel Pali főleg sci-fiket, horrorokat kölcsönzött, volt közös témánk. Órákat töltöttünk el azzal, hogy a különböző borzongató filmeket elemeztük. A törzsközönségben előfordult még egy-két horroros fazon, egy Miokovics Csaba nevű srác, és egy Túri László nevű fiatalember is, aki igazi fanatikus volt, őt minden érdekelte, ami mozgóképpel volt és magyarul beszélt. Szóval videózgattunk lelkesen, gyűjtöttük a kazettákat.

Akkortájt ha fellapoztunk egy hirdetési újságot, holtbiztos, hogy találtunk olyan hirdetéseket, mint „*Filmgyűjteményem eladom, válaszborítékért listát küldök.*” Nos, ezeknek a hirdetőknél valójában eszük ágában sem volt megválni kedvenc filmjeiktől, mindössze egy kis mellékes keresetre szerettek volna szert tenni azáltal, hogy némi készpénz fejében másoknak is átmásolták, elküldték filmjeiket. Ezt hivatalosan videokalózkodásnak hívták, és büntetendő cselekmény volt.

Persze ezt is lehetett több szinten üzni. Volt, aki egész megyéket ellátott a másolt kazettákkal, a legújabb mozifilmek vászonról lekoppintott változataival, de volt, aki csak saját szórakozására másolatot, cserélgetett filmeket, és csak annyit óhajtott keresni, amennyit a hobbjára költött. Palival és a többiekkel ez utóbbi csoporthoz tartoztam: hirdettünk, vagy válaszoltunk hirdetésekre, és hamarosan számos levelezőtársra tettünk szert, akikkel csereberéltünk. Nekem is volt pár kuncsaftom, akiknek rendszeresen küldtem a legújabb mozifilmeket, meg olyan is, akitől én kaptam különböző nehezen beszerezhető horrorokat. Az egyik ilyesfajta srác Wostry Feri volt, akit már kora gyerekkorában megfertőzött a borzongatás műfaja, és lexikális tudása is jelentős volt a témában. Mindez odáig fajult, hogy később létrehozott egy internetes oldalt *Sokk Magazin* néven, manapság pedig ismert blogot ír a témában.

Nagyon komolyan vettük a műfajt. Pali előképzettsége nagyobb volt a témában, merthogy korábban tagja volt a jobblétre szenderül *Galaktika Baráti Kör* könyvklubnak, megvolt neki az összes *Galaktika Magazin*, és könyvgyűjteménye sem nélkülözte a „kötelező olvasmányokat”, gondolok itt Edgar Allan Poe, Ray Bradbury, H. G. Wells, Ambrose Bierce vagy Clive Barker műveire, nem beszélve a *Kozmosz Fantasztikus Könyvek* sorozat több tucatnyi értékes kötetéről.

Filmek terén is tekintélyes gyűjteményt halmoztunk fel pár hónap alatt. Gyakorlatilag begyűjtöttük Fulci, Carpenter, Barker, De Palma, Hitchcock, Argento, Cronenberg és egyéb kedvenceink teljes életművét, megfejelve számos ritkaságnak számító európai horrorfilmmel, egyebekkel. A gyűjtés mániává fajult, és hamarosan hegynyi videokazetta porosodott polcainkon (fénykorában gyűjteményem 600 darabra rúgott). Lelkesen narráltattuk az idegen nyelvű filmeket, nemegyszer mi magunk adtuk hangunkat az egyes szereplőknek.

Gyakorlatilag semmi mással nem foglalkoztunk, csak az aktuális moziban futó, vagy videotékás filmekkel. Filmcímekkel, rendezők neveivel keltünk, feküdtünk, fő gondjainkat a nekünk tetsző filmek vagy könyvek beszerzése jelentette, faltunk és megosztottunk egymás közt minden információt, ami kedvenc műfajunkkal kapcsolatban csak eljutott hozzánk. És persze hamar kitaláltuk, hogy ne csak nézzük és olvassuk a műfaj darabjait.

Juhász Pali egyszer egy beszélgetésünk alkalmával megemlítette, hogy ő bizony írogatott ám hajdanán. Meglepődtem, és lelkesen közöltem, hogy én is. Nosza, újabb közös vonás, merthogy volt már pár. Ha mást ne mondjak, Led Zeppelin, Yes és Pink Floyd mánia, meg aztán Sherlock Holmes és Stephen King rajongás, dehogymég írói véna is?

Pali korábban írt egy regényt, amit csak úgy emlegetett, hogy „a liftes sztori”. Ahogy elmondta, évekkorábban leadta egy újságírónak, azóta nyoma veszett. Mai napig sincs meg az eredeti kézirat. Az én telefirkált spirálfüzeteim a fiókban heverték, de inkább a jelenre és a jövőre koncentráltunk a múltbeli írások lapozgatása helyett.

Elhatároztuk, hogy megmutatjuk egymásnak, mire vagyunk képesek. Pali egy nap hozott egy novellát. - *Az éjjel írtam* - közölte. Elolvastam, majd elfogott a sárga irigység. Nosza, másnapra én is írtam egyet. Ő válaszul egy újabbat alkotott, mire én is rákontráztam. Pár hét alatt - miközben minden nap felolvasásokat tartottunk -, elköveltünk húsz hosszabb-rövidebb irományt.

A kötetet nagymamám legépelte, sőt a még ráadásként írt tizenöt novella is az ő keze nyomán vált olvashatóvá. Jókora kötet lett belőle, a *Splatter* címet kapta, és büszkén lobogtattuk.

A cím egy horrorlexikon címe volt, amely műfajmeghatározás, jelentése körülbelül *vérbentocsogó*. Ennyire nem volt egyébként súlyos a helyzet, ami a tartalmat illeti: a novellák között található volt mese, horror, sci-fi, és humoros elbeszélések is.

Azon a nyáron számoltam le első alkalommal munkahelyemről, igyekeztem segélyből és videokalózkodásból megélni, mialatt teljes erőbedobással írónak készültem. Úgy éreztem, végre megvan a cél, ehhez értek, ezt szeretem csinálni, mi akadály lehet hát a sikernek? Naiv voltam? Igen, de huszonegy éves.

Elkezdtek a nyomulást.

Kiválasztottunk egy szimpatikus kiadót (Conan Doyle és Agatha Christie regényeket adott ki többek között), és postáztuk a kéziratot. Feszült hetek teltek el, amíg az irodalmi szerkesztő átrágtta magát rajta, és nyilatkozni tudott. Telefon, és...

- Végigizgultam - mondta.

Feszült csönd.

- És? - érdeklődtünk. - Most mi a teendő?

- Be kell ajánlanom a kiadó vezetőjének megjelentetésre - közölte a hölgy. - Ő hozza meg a végső döntést. Mindenesetre jöjjenek fel Pestre, és személyesen megbeszéljük a részleteket.

Aznap este pezsgőt bontottunk. Hihetetlen dolog történt. Már az első kiadó ráharapott az irományra, nemhiába, jók vagyunk! Előttünk a világhír, de legalábbis az országos ismertség! Összekaptuk magunkat, és irány a főváros.

Magas, tekintélyes épület, üvegfalak, modern lift. Ide járunk majd, mint ismert írók, mondtuk. Mint Paul Sheldon a *Tortúrában*. Mi leszünk a magyar Stephen King és Clive Barker.

A kezdet valóban biztató volt. A hölgy vég nélkül rázogatta kezünket, leültünk, és személyesen is elmondta, amit hallani akartunk, hogy ő maga maximálisan támogatja könyv megjelentését, hozzáfűzte bizalmasan, hogy a főszerkesztő általában megbízik a véleményében, és ő már nem is olvassa a műveket, csak rá hagyatkozik. Összegezve: szinte biztosra vehetjük, hogy még abban az évben - 1994 augusztusát írtuk - piacra kerül a mű. Választottunk magunknak álnevet (Roy B. Gravestone és Paul Slaughterman), és semmi más dolgunk nem volt, mint kéthetente telefonálni, hogy hol tart a folyamat.

Aztán a későbbiekben a biztatások egyre gyengébbek lettek, erőnk fogyott, míg végül év végén közölte a hölgy, hogy nem férünk bele a költségvetésbe. Talán a következő évben. Tett egy

megjegyzést, miszerint próbáljunk regényt írni, annak nagyobb keletje van a piacon, mint a novellásköteteknek. Rajtunk nem múlt, lévén már mindketten javában önálló könyvön dolgoztunk. Pali újraírta elveszett liftes sztoriját, én pedig felhasználva huszonötféle, korábban félbehagyott írásaimat, igyekeztem őket egy történeté formálni. A munka haladt. Majdnem egyszerre kezdtük el, és egy nap híján egyszerre fejeztük be. Öt hónap termése két, egyenként bő kétszáz oldalas regény lett. Palié *A nyugalom tengere*, enyém a *Visszhang*.

Szigorú kritikusként elolvastuk egymás írását, és kölcsönösen odavoltunk a gyönyörűségtől. Félénken hívtuk újra „kiadónkat”, hogy jövő évet mondtak, és hát január van. Lelkendezés a vonal túlsó végéről: minden oké, a cég közben kettévált, nőtték a lehetőségek, vigyük csak a könyveket. Örömmel felkerekedtünk, és immáron három kézirattal bekopogtunk újfent ama toronyház kapuján. Újabb ováció és lelkesedés kelt az irodalmi szerkesztő részéről, pislákoló remények a miénkről. A következő volt a terv: mivel a kiadónál már négy elsőkönyves író művei gyűltek össze - minket is beleértve - a horror- thriller műfajban, ezért felmerült az ötlet, hogy egy könyvsorozat jelenjen meg, amibe mi is beleférünk természetesen mind a novellákkal, mind a regényekkel. Kiadatott a szokásos ukáz: telefonáljunk kéthetente.

Ismét teltek a hetek, hónapok. Borítótervet csináltunk, fantáziacímet adtunk a sorozatnak, logót terveztünk, és várakoztunk. Újabb regényt kezdtünk, gondolva a jövőre. Szintén egyszerre kezdtük, és egyszerre hagytuk félbe - később egy hosszabb novellává formáltam az én történetemet, Pali - tudomásom szerint - soha nem fejezte be az egyébként ígéretek meséjét.

Jött a nyár és a szabadságolások. A kiadó közölte, hogy szeptember elején telefonáljunk, addig már semmi nem fog történni. Eltelt a július és az augusztus, némi kudarcélménnyel körítve (erről majd később), majd beköszöntött az ősz. Nagy lélegzet, telefon... és a barátságos kiadófőnök közölte, hogy nem meri megkockáztatni a könyvsorozatot, így a végleges válasz: nem.

Lemondóan legyintettünk, jómagam még jót is derültem a szituáción. Aztán fáradtan próbálkoztunk még egy-két kiadóval, de hamarosan látnunk kellett a szomorú tényeket, miszerint nincs olyan kiadó, amely pénzt fektetne bele egy ismeretlen szerző felfuttatásába a horror- thriller műfajban. A kudarc teljesen elvette kedvünket az írástól, és mindamelllett, hogy csupán a magunk szórakoztatására és lelkesedésből vágunk bele az egészbe, a folyamatos hitegetés teljesen kifárasztott, és kedvünket szegte.

Azóta sem írtunk közösen semmit, leszámítva két kigörcsölt novellát a *Zsaru Magazin* pályázatára, ahol nem díjazták munkánkat. Én három év kihagyással aztán ismét tollat ragadtam. Elkövettem jó pár újabb novellát, pár kisregényt, egy-két rockzenével kapcsolatos irományt, számos verset, egy regényt, egyebeket. Kiadókhöz is elküldtem néha a műveket, nem sok sikerrel. Később magánkiadásban megjelentettem két kötetet. Pali is írt később valamit, azonban erről már nem tudok sokat. Egyszóval: híres bestsellerírók nem lettünk.

Viszont újfajta lelkesedésből adódóan, első novelláskötetünk összeállítását követően nem sokkal filmezni kezdtünk, és ez évekre lekötötte minden energiánkat.

FENYŐ NORMANDIÁBÓL

(1995)

1994 második felében történt, talán ősze hajlott, de lehet, hogy már benne jártunk a télben. Egy biztos, Juhász Paliék konyhájában ültünk hárman: Pali, az öccse Zsolti és jómagam. Nem volt ez különleges esemény, akkortájt sokszor fordult elő ilyesmi, hosszú órákat töltöttünk el így. Hol a novelláinkat írtuk, hol létkérdésekről beszélgettünk éjszakába nyúlóan. Juhász Zsolti rendszerint hozzánk csapódott. Ő nem írt, nem is voltak ez irányú készletesei, de érdeklődött dolgaink iránt, és eléggé méltányolta azokat.

Szóval, írásainkról folyt a szó, és egyszer csak felvetettük az ötletet, miszerint mi lenne, ha a „nagyokhoz” hasonlóan filmet csinálnánk saját írásainkból. Néma csend, majd harsány röhögés, aztán újra néma csend. Egymásra meredtünk. Tényleg, mi lenne? Bátorkodtam megjegyezni, hogy nem áll tőlem távol a dolog, majd számba vettük lehetőségeinket.

Mi kell a filmezéshez, ugyebár? Sztori, ezek adottak, csak át kell lapozni novelláink kéziratát. Szereplők, legyintettünk, majd csak találunk a baráti körből. Videokamera, ez már fogósabb probléma volt, tekintve, hogy egyikőnk sem rendelkezett ilyesmivel. Ekkor jött az úgymond isteni közbeavatkozás, eszembe jutott, hogy Szentkúti Tomi barátom azokban a hetekben váltotta ki a vállalkozói engedélyt, és esküvőket filmez saját VHS kamerájával. Vele akkoriban meglehetősen ritkán találkoztam, merthogy Pesten dolgozott, reggel ment, este jött, ekképp totál kimaradt életem akkori szakaszából. Egy pillanatra sem merült fel, hogy netán nem vállalja a dolgot (mármint az operatőr szerepét), így ez a kérdés is megoldottnak lett nyilvánítva.

További feladatként merült fel a megfilmesítendő történetek kiválasztása a harmincvalahány novellából. A kör eléggé leszűkült, így a következő történetek maradtak: *Fenyő Normandiából*, *Betörés*, *Transzplantáció*, *Fogyókúra* és *Mézédes történet*. Rövidfilmekben gondolkodtunk, és úgy véltük, hogy a későbbiekben érdemes lenne a körülbelül húsz percesre tervezett sztorikat összekötni, keretbe foglalni, és végül ily módon létrejöhet majd egy mintegy másfél órás film,

egyfajta *Creepshow* vagy *Mesék a kriptából*. Lelkesedésünk toronymagasra lángolt, és kisvártatva megkezdtuk az előkészületi munkálatokat.

A feladatokat még nem osztottuk ki, tekintve, hogy fogalmunk sem volt, ki mihez ért egyáltalán, vagy mihez érez késztetést. Az persze nem lehetett kétséges, hogy a filmet én illetve Juhász Pali fogja rendezni, Juhász Zsolti pedig mint szervező vesz részt a munkában.

Megkerestem Szentkúti Tomit, vázoltam neki, hogy filmet szeretnénk csinálni, és ez ügyben rá mint operátorra számítunk, a kamerájára meg mint technikai háttérre. Bólintott, és ezzel el is volt intézve a dolog. Megkezdődött a szereplők keresése.

Ekkor már világossá vált, hogy az első filmre vitt történet a *Fenyő Normandiából* c. Pali által írt novella lesz. Ez a meghökkentő mese Amerikában játszódik, egy Isten háta mögötti kisvárosban, télen:

F E N Y Ő N O R M A N D I Á B Ó L (1 9 9 5)

Szolid család, apa, anya, gyerek készül karácsonyozni. Váratlanul betoppan hozzájuk a Sing Sing börtönből frissiben szabadult rokonuk, nevezetesen Henry, a feleség öccse. A nagydarab, meglehetősen faragatlan modorú fickó úgy hiányzik a családfőnek, mint púp a hátára, de kénytelen elviselni, sőt magával viszi az erdőbe, ahová - a hagyományoknak megfelelően - elindulnak karácsonyi fenyőért. A férj - lévén normandiai származású - ragaszkodik a normandiai fához, míg a kellemetlen vendég ezüstoffenyőt szeretne. Kisebb szóváltás kerekedik, majd visszatérünk a házba, ahol is az asszony levelet fogalmaz éppen. Közben hallja, hogy a fiúk megérkeztek, és odafönt tevékenykednek. Bizonyára a fát díszítik, gondolja. Tálcat vesz elő, poharakat, italt tesz rá, és elindul felfelé. Felérve megdöbben látja, hogy férjeura lóg a mennyezeten felakasztva, véres homlokkal, karácsonyfának feldíszítve - holtan.

Ennyi a történet, de még csak novellaváltozatban, ami voltaképpen az asszony által fogalmazott levél volt, ő mesélte a sztorit. Forgatókönyvvé kellett gyúrni, párbeszédet fogalmazni, stb. Mind a ketten megpróbálkoztunk vele, végül Pali verzióját választottuk, én pedig megírtam a technikai forgatókönyvet, és legépeltem a művet. Persze mindehhez idő kellett, így 1994 szilvesztere ráment a munkára. Délutántól éjfélig a konyhában dolgoztunk, miközben Pali családja és barátnőm a szobában nézték a tévéműsört. De kész lett.

A szereplők vándorlása, értendő ez alatt, hogy a forgatás napjáig változik a szereposztás, sokáig velejárója volt munkánknak (még eddigi utolsó filmünknel is megesett ilyesmi), nem volt ez másképpen a *Fenyőnél* sem. Noha az egész történetben mindössze négy szereplő tűnt fel, voltaképpen összesen hat embert mozgósítottunk. A rosszfiú szerepére már kiszemeltük Ivsits Tibit, aki a tágabb baráti körünkbe tartozott, rocker volt, zenegyűjtő, akkoriban egy lemezboltban dolgozott.

Nagydarab külsejéhez nem illő módon meglehetősen meghatottan vette tudomásul szerepét. A zsörtölődő apának egy Laci nevű srác tűnt alkalmasnak, őt Pali ismerte közelebről. Nagy kedvvel indult neki, aztán kiesett a játékból. Az anyát megformáló hölgy - Érsek Erika - az egyik taxinál dolgozott mint diszpécser, ő Juhász Zsolti ismeretségébe tartozott, és röpké egy óra alatt sikerült befűzni. Ennyi idő kellett, míg komolyan vett bennünket, és rájött arra, hogy tényleg filmet akarunk csinálni. A két gyerek - ekkor még kettő volt - szintén megvolt, a szülőkkel való egyeztetés után - miután meggyőztük őket, hogy nem pornót akarunk forgatni -, hamar elvállalták a közreműködést.

Helyszín kellett, mégpedig egy olyan családi ház, ahol látványos, szép nagy lépcső vezet fel az emeletre. Probléma volt ez a javából, hiszen valamennyien panelban élünk a mai napig, ahol a nagy és tágas mint fogalmak eleve ismeretlenek. Nosza, jött az ötlet, elevenítsük fel rokoni kapcsolatainkat, a nevelőapám testvére fiainak unokatestvére szüleinek háza pont megfelelt a célra, felhívtuk hát Olga nénit, és imígyen szóltunk:

- Kéne egy ház!
- Vegyél magadnak - közölte a közeli rokon, és miután így üdvözlöttük egymást, rátértünk a lényegre. Olga néni vonogatta a vállát, de megengedte, hogy alkalmasint felforgassuk lakását.

Minden akadály elhárult, kitűztük a forgatási napot: 1995. január 8. reggel 8 óra. Mindenki lefixálta, oké.

Hetedikén este ülünk Juhász Zsoltival a főszereplő büféjében, várjuk a tulajt, hogy egyeztessük vele a másnapi forgatás helyszínét, semmi. Leszáll az este, a tulaj sehol. Faggatjuk az alkalmazottat, mit tud, kiderül: semmit. Se lakáscím, se telefonszám, de különben sincs otthon, stb. Este tíz, zár a büfé, reggel forgatás, nincs főszereplő. Pánik indul, a „hagyjuk a fenébe” reakció helyett megfogalmazódik a nagy kérdés: kit keressünk helyette? Egyetlen személy jöhetett számításba, Miokovics Csaba, akit mindnyájan ismertünk többek között a videotékából, és meg-

osztottuk vele horrorfilmek iránti rajongásunkat. Tudott róla, hogy filmezni készülünk, nagyra értékelte próbálkozásunkat, és fenntartotta ígését, hogy ha kell, szívesen jön segíteni. Hozzá csöngettünk fel éjjel, hogy - *Bocs, de izé, itt a forgatókönyv, reggel nyolckor találkozunk, helló.* - Némileg megnyugodva tértünk haza.

Az első CWT stábfotó a *Fenyő Normandiából* első forgatási napján

Másnap lázas készülődés, Olga néni házat megszálltuk, és két emeleten folyt a munka. Persze a tervezett anyag felét sem forgattuk le, viszont olajozottan dolgoztunk. Tomi operatőrködött, félszavakból is megértettük egymást, és jó is volt, hogy annyi szünet után végre ismét együtt csinálunk valami

jót. Pali felügyelte a sürgés-forgást, és szemlátomást mindenki élvezte a forgatást.

Mindazonáltal a „muszter” megtekintése után vált nyilvánvalóvá, hogy az akasztási jelenet nem hiteles, Csaba nem meggyőzően lóg, merthogy a valóságban széken állt, ugyebár. De hát elhangzott, hogy a házba nem mehetünk vissza még egyszer. Akkor megcsináljuk a Paliéknál, végül is a szoba belseje nem látszik korábban a filmen, tehát akárhol lóghat - döntöttük el a kérdést.

Napok múlva összejöttünk Paliéknál, és kiterveltük, hogy milyen módon akasszuk fel Csabit. Valami tizenakárhányméter kötelelet használtunk fel, a dereka köré is volt tekerve, a talpa alatt is húzódott, végül az egész fel a mennyezetből kiálló kampóra. Próba: Csaba függ, kopognak, egy váratlan vendég lép be, majd kis híján infarktust kap a nagyszoba sarkában lógó, karácsonyfának díszített, tanácstalanul vigyorgó ember láttán.

Kép a *Fenyő* erdőjelenetéből

Csak filmezünk, magyarázzuk. Az illetőről, ő maga is horroros érdeklődésű. Aztán folytatás következett, a felvétel sikeres lett, ám még a felénél sem jártunk magának a filmnek.

Hátravolt még az erdőjelenet és egy belső is, nem is beszélve a film nyitóképeiről, ahol Henry érkezik valami brutális nyugati autóval. A brutális nyugati autó egy volt osztálytársamé volt, ő készséggel jött forgatni, neki mindegy

volt, hogy mit csinálunk, lényeg, hogy buli van. A forgatások viszont piszkosul lelassultak, abban az évben a tél olyan enyhe volt, hogy rövid ujjú pólóban jártunk, hóesésnek semmi előszele nem látszott. Mindössze két hétig fagyott, akkor volt is hó döggivel, ámde Ivsits Tibi ez idő alatt otthon fetrengett tüdőgyulladással.

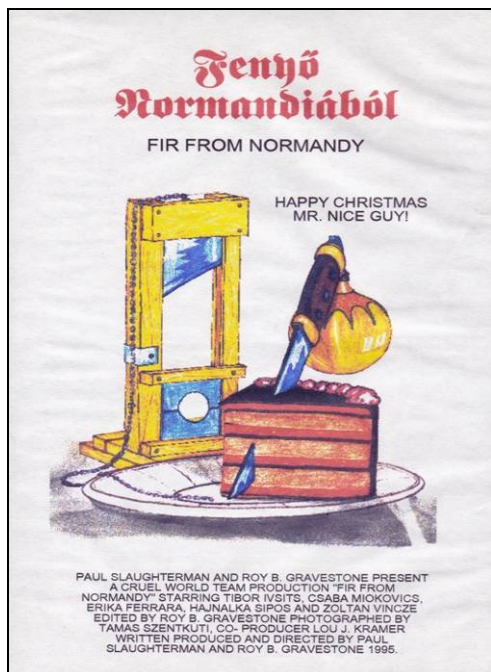
Várákoztunk.

A kis ízelítőt megkaptuk a filmezés hátulütőiből. Az erdőjelenet a harmadik nekifutásra sikeredett, először teljesen rossz lett, másodszor meg eleredt az eső. Ránk virradt a Húsvét vasárnap, mit tehettünk mást, kimentünk forgatni az erdőbe. Enyhe idő volt, hó egy szem se értelemszerűen, így belevittük a dialógusba, hogy „*Ez ám a karácsony, sehol egy deka hó.*” Mindez mellé zöldellő fák. No, de sikerült!

Hátravolt még egy házbéli jelenet, a két gyerek sehol, de sebaj, rutinosak voltunk már az ilyesmiben, villámgyorsan beszerveztem unokatesómat, Zolikát, aki jókat kacarászott a forgatáson, tetszett neki a „nagyember” Ivsits Tibi stílusa.

Utómunka várt ránk. A feladat rám hárult, ami képi vágásból, megfelelő zenék kiválasztásából és az egész összerakásából állt. Akkoriban pont Tibor hatására fedeztem fel a Savatage együttest, és aktuális albumukon volt egy többtétéles dal, a *Chance* illetve párja a *Visions*. Előbbi annyira illett a film csúcspontjához, hogy tollat ragadtam, és másodpercről másodpercre leváztam a szám szerkezetét. A forgatáson már időre lett felvéve az egész, vágásnál pedig a zenére illesztettük rá a képet, mint egy videoklipben.

A *Fenyő* eredeti, Pali által rajzolt videokazetta borítója

Az utómunkához nem állt rendelkezésemre semmilyen vágógépre emlékeztető eszköz, így három Panasonic videóval munkálkodtam, felváltva használva az audio dub, illetve insert funkciót. Élmény volt másodpercről másodpercre „pauzálgatni”, de talán ekkor kezdtem megtanulni azt, hogy mi is az a vágás. A hangkeverő egy magnódeck volt, a jobb oldali hangbemenetre az egyik video csatlakozott, amely a képre vágott zenét szolgáltatta, a bal oldalra egy másik video, amelyből a dialógusok hangja jött, és a deck keverte össze a kettőt. Aztán a kevert hangot illesztettük egy harmadik video segítségével az összevágott kép alá.

Aztán egyszer csak készen lett. Néhol a zene elnyomja a párbeszéd hangjait, olykor rossz a folyamatosság, és a

plánok terén is felfedezhető némi probléma, de mégis: az első filmünk elkészült!

Nekem tetszett, büszke voltam rá, Tibor fanyalgott, Pali rejtélyesen mosolygott, többen pedig elgondolkodtak. Persze megadtuk a módját, borítót csináltattunk neki, a kazettákra nyomtatott matricát ragasztottunk, és szűk baráti körben büszkén mutogattuk a terméket. Újságíróknak nem küldtük el a művet, nem is jutott eszünkbe, hogy hírt kellene adni magunkról. Viszont egy példányt postáztam kedves barátomnak, egy bizonyos Vavyan Fable néven író hölgynek, aki az alábbi levélben fejtette ki véleményét a filmről:

VAVYAN FABLE

(...) Voltak a moziban remek vágások és durva hibák is, miként kell. Az én kertész szemem felől nézvést rejtélynek rémlett, mit köszálnak a hősök egy lombhullató erdőben fenyőre, pláne normandiaira vadászván!?! Az írószememmel nézvést be kell vallanom intelligenciám a vége felé cserben hagyott. Na, szégyen a bevallás, de hasznos: nem fogtam fel a poént! Más bajom nem is volt, de ez elég. Én vagyok a hülye! (...) Filmezgess, Zsolt, írogass! Így kezdődik. Én a hatvanadik tonna papírnál tartottam, midőn kezdett olvashatóvá válni, amit lekarmoltam. Már ugye élvezetileg. Könnyen lehet, hogy neked hamarabb összejön. Mert még ez sem volt ám az

IGAZI, de azt se mondhatnám, hogy kár volt fáradni vele. Nem volt kár. Remélem, nem dől sz kardodba, és a fényképet se köpdösöd le soraim olvastán. A mozival még ne indulj az Oscarért, de ne hagyd (hagyjátok) abba. (...)

Vérszemet kaptunk, és úgy gondoltuk, hogy most már mindenre képesek vagyunk. Könyvkiadás terén éppen pangott a dolog, így újabb energiákat fektettünk a mozgóképbe, és elhatároztuk, hogy megcsináljuk az első egész estés filmünket. Miokovics Csaba ekkoriban közölte, hogy nem kíván többet szerepelni - ezt az ígérletét két év után szegte meg -, ám szívesen foglalkozna maszkkészítéssel. Foglalkozására nézve kőműves volt, korábban gitározott, remekül rajzolt, imádta és gyűjtötte a véres filmeket, mindezek kiváló alapot nyújtottak a maszkmesteri első kísérletekhez.

Szóval 1995-öt írtunk, és zombifilmet szerettünk volna forgatni. Komoly munkához komoly előkészületek kellenek ugyebár, így egy nap felkerekedtünk, és elbusoztunk Nagyvenyimre, a temetőbe. Csaba szerzett valahonnan egy régi öltönyt, nagypapa-korabeli fehér inget, és egy bobo-shopban vett gumiálarccal a fején megpróbált hiteles élőhalottat alakítani.

A helyzet érdekes volt.

Temető, fényes nappal, tíz méterre öreg néni keze közeleg piros kannával a kezében, oldalt egy fejfa mögül Csabi tántorog ki zombiként inogva. Mi eközben Palival kétrét görnyedve visítotunk a röhögéstől.

Ha hajlandó vagyok hinni az előjelekben, azt kell mondanom, hogy jó pár óment kaptam arra nézve, hogy álljunk le az egészszel, de töretlenül ragaszkodtunk az elképzeléshez, miszerint egész estés filmet készítünk. A történet valami ilyesmi volt: Ifjanc társaság érkezik az erdőbe hétvégi táborozásra, köztük van egy fura srác is, aki médiumi képességekkel rendelkezik. Egyszer csak titokzatos csuklyás alakok tűnnek fel, pánik indul, rohangálás, mészárlás, ilyesmi. Kisvártatva befut a felmentő sereg, tucatnyi élőhalott formájában, ők az este folyamán megtartott szeánsz hatására keltek ki sírjukból, és egy föld alatti csatornarendszeren át jutottak el a tett színhelyére. Kiderül aztán, hogy a zombik nem mások, mint a médium srác valamikor legyilkolt bátyja és annak haverjai. A ködös múltban szintén feltűnt csuklyások, feltehetően nem evilági lények gyilkolták meg őket.

Így vagy úgy, de ahogyan a dolgokat elképzeltük, nem is nézett volna ki rosszul a dolog, más kérdés, hogy kicsit elszámítottuk magunkat. Úgy terveztük, hogy mivel az egész film az erdőben és környékén játszódik, leköltözünk a helyszínre három napra, és megcsináljuk az egészet. Nem sokkal a *Fenyő* után kezdtük el szervezni a dolgot, jó pár szereplőre volt ugye szükség, és nyakunkba vettük a várost.

Össze is szedtünk vagy húsz fiataalt, akik láttak fantáziát a dologban, bár úgy istenigazából senki se vette komolyan a dolgot, de mit veszíthetünk alapon leokézták a forgatást. Jó előre lefixáltuk azt a bizonyos három napot, ha jól emlékszem, augusztus 19-e volt az első. Előző nap még mindenkit felkerestünk, és szájukba rágtuk, hogy reggel nyolckor találkozunk, ott leszünk kocsival. Példátlan technikai apparáttal nyomultunk: feltornyoztunk három kamerát, kétszáz méter hosszabbítót, Pali felesége megvarrta a hét csuklyát, levittünk egy tévét monitornak, egy helyi áruháztól kölcsönöztünk kirakati bábukat, meg minden. Szóval nagy beruházás volt. Akkoriban éppen szüneteltettem alkalmazotti státuszomat a videotékában, videokalózkodásból tettem szert némi jövedelemre, és utolsó fillérjeimet öltem bele a buliba, mire a kazettákat, kaját, piát, szúnyogriasztót, és egyéb szükséges dolgot megvettem. No de kárpótol majd a jól végzett munka öröme, gondoltam.

Felvirradt a nagy nap.

Az idő frankó, semmi jel arra nézve, hogy bármi is elronthatná a dolgot. Reggel nyolckor irány Feri haverom lakása, aki a fuvarozást vállalta (az övé volt a *Fenyő* fehér Mercije is). Juhász Zsoltit otthagytuk, hogy a megbeszélte terv szerint szedje össze a szereplőket, mi pedig leautóztunk a Duna partra, hogy előkészítsük a helyszínt. Útközben még felszedtük az akkor Pestről érkező Wostry Ferit, aki hevesen érdeklődött tevékenységünk iránt, ráadásul műfajkedvelő is volt.

Helyszín, pakolás. Megérkezés, autó leáll, defekt. Ez már gondolkodóba ejtett. Valami nagyon ellene szól az egész cirkusznak, véltem, de most már csináljuk végig. A közeli Vasműből kaptunk áramot, bekötöztettük a kétszáz méter hosszabbítót, és felállítottuk a sátrat. Szukufújkálás, majd békés várakozás.

Nemsokára türelmetlenkedni kezdtünk, lévén, hogy tíz óráig mindenkinek be kellett volna futnia, hogy elkezdhessük a stábgyűlést, ám mindeddig csak Pali, Csabi, Wostry Feri és jómagam vakaróztunk mélán az erdőtisztáson. Egy idő után autóba vágódtunk, és immáron a lecserélt kerékkal felrobogtunk a városba, utána nézni a dolgoknak. Irány, ahonnan kezdtük, Feri, a sofőr lakása. Juhász Zsolti a ház előtt topog tanácstalanul, Feri nincs itthon, mondja, amúgy meg nem

tudja, hogy mit a teendő ilyenkor. Wostry Feri megértően bólogatott, én síkideg voltam, és barátságos üvöltözés után úgy láttuk jónak, ha felkeressük a szereplőket otthonukban.

Hamarosan nyilvánvalóvá vált, hogy a tucatnyi résztvevőből mindössze kettő-három van jelen, a többi valamire bóklászik, ki a városon kívül, ki talán még országon kívül is. Még reménykedtünk, hogy délutánra talán lekergeti őket a lelkiismeret. Két lány le is jött öt órára, egyikőjük boros kannával felszerelve.

- Mi ez? - érdeklődtem.

- Életforma - közli ő.

Ennyiben maradtunk. Körbenéztem a stábon, unatkozó, vihorászó fiatalok használták el éppen az általam vett Szukut, és mire nekem is kellett volna, egy csepp sem maradt. Ordítani kezdtem, lévén, hogy beremegetem a dühtől. - Na, most vagy dühös - szólt Wostry Feri értő szemmel. Igaza volt.

Válságstábgyűlés a kocsiban.

A résztvevők: Feri, én és Szabó Ricsi barátom, aki nem volt bent a filmes brancsban, de józan ítélőképességére nyugodtan mertem hagyatkozni. A kérdés: mi a francot csináljunk?

- Ez egy nagy rakás szar - közölte Ricsi megfontoltan, ekkorra már szívből utálta a vidáman piknikező társulatot. Nem volt egyedül. A fenti megállapítással valamennyien egyetértettünk, így kiszálltam a kocsiból, és megköszörültem a torkomat.

Kíváncsi tekintetek és várakozó szempárok. Ezt követően elmondtam, hogy mivel majdnem este van, és a szereplők fele nincs lent, a lent lévők hozzáállása pedig - egy-két kivétellel - minden, csak nem lelkes, ezért szerintem csomagoljunk, és fejezzük be a szarakodást. Meglepő módon a tömeg aktivizálódott, és támadások keresztüzébe kerültem, miszerint ne dobáljam a negatív hullámokat, nincs még semmi se veszve, meg minden. Meghoztam a döntést, és közöltem Juhász Zsoltival, hogy a körülmények ismeretében nem vagyok hajlandó rendezni, ámde szívesen működöm közre operatőrként, illetve vállalt szerepemet is eljátszom, ha kell.

Zsolti szeme felcsillant, és rögtön magára vállalta a rendezést. Beálltunk, és nekiálltunk hülyét csinálni magunkból. Zsolti rendezgetett, Pali sürgött-forgott, Feri vigyorgott, Csaba pánikolt, én pedig cinikusan álltam a kamera mögött. Szentkúti Tomi ez alkalommal nem jött el, csak a kamerát adta kölcsön, talán ha ott van, máshogy alakult volna az egész: ő már délután összecsomagolt volna.

Szóval, zajlott a meló, éjjélre felvettünk kb. két perc hasznosat. Visszanéztük rögtön, ez a két perc is használhatatlannak bizonyult. Sebjaj, mondta Zsolti, holnap folytatjuk. Ekkor félénken megjegyzték a szereplők, hogy ők másnap nem érnek rá. Ez volt az est csúcsa, közröhej, minekutána Zsolti nyilatkozott és lefújta a cirkuszt. Szabó Ricsi felszállította a stábot a városba, mi pedig lent maradtunk ketten Ferivel. Minden szanaszét volt, így képtelenség lett volna ott hagyni a cuccot, meg hát Ferinek nem volt hol aludnia.

Így sátoroztunk.

Az éjszaka önmagában is eseményszámba ment: koromsötét, mindössze egy hatvanas izzó világított, amíg fel nem borítottam a lámpát, eztán zseblámpázás következett. A terep úgy nézett ki, mint tájkép csata után: mindenfelé eldobált szemét, pokrócok, szatyrok, csuklyák, a bábuk darabjai szanaszét és mindehhez egymillió szúnyog.

Mit tehettem, felöltöttem egy csuklyát a hozzá való maszkkal együtt, és takarítottam. Közben egyfolytában szitkozódtam, és átkoztam a napot, amikor filmezésre adtam a fejem. Bent a sátorban Feri olvasott valami Richard Laymont horrorregényt, nemigen beszélgettünk az este élményeiről, egyszerűen nem volt mit kommentálni. Feri csak annyit mondott, hogy akkor lássa legközelebb Dunaújvárost, amikor a háta közepét. Ezt a fogadalmát egy lényegesen sikeresebb alkalommal szegte meg, jó egy évvel később.

Szóval, felvirradt.

Pali lelkiismeretesen már reggel hétkor megjelent, és segített pakolni. Délre mindenki otthon volt, én legelőször is letöröltem minden egyes képkockát az előző éjszakai felvételekből, látni se bírtam őket. Így esett, hogy mindmáig minden velünk kapcsolatos anyagot féltve őrzök a szekrényben, csupán erről a forgatásról nincs egyetlen árva másodpercem sem.

Mindezekkel egy időben játszották a helyi moziban az Edward D. Wood Jr. életéről készült filmet. Ed filmrendező volt, sok filmet forgatott életében, rémfilmeket, fantasztikusnak szánt műveket, illetve élete vége felé szex-rémfilmeket is gyártott. Soha nem kapott igazán nagy nyilvánosságot, és sohasem ért el komoly sikereket. Halála után kikiáltották őt minden idők legrosszabb filmrendezőjének, és ettől a titulustól alkotásai kultusszá váltak, gyűjtők kedvencei lettek, és Ed Wood világhírré tett szert.

Érdekes egybeesés volt, hogy az életéről szóló film éppen akkor volt látható a mozinkban, amikor mi lent szerencsétlenkedtünk a Dunaparton...

BETÖRÉS

(1995)

Jócskán adós vagyok még a magyarázattal, hogy miért a *Cruel World Team* nevet vettük fel. Nos, kezdetben fel sem merült, hogy nevet kéne választanunk. Az első film vágásakor derült ki, hogy jó lenne valami logo a főcím elé, másrészt mivel addigra kialakult egy csoport, hát nevezzük el magunkat valahogy. Akkoriban ismerkedtünk a *Troma Team* nevű amerikai filmes csapat nukleáris horrorfilmjeivel, és tetszett a *team* szó, jobban, mint a *group*, vagy *csapat*. Másrészt a társulat nagy része krónikus Pink Floyd mániában tobzódott, így erre is figyelemmel lévén kölcsön vettem egy Floyd dal címét, pontosabban egy részét. A *The Wall* lemez *Goodbye cruel world* c. számáról van szó. A dal teljes szövege Bihari György fordításában a következő:

Ég veled, zord világ,

itthagylak ma én.

Ég veled.

Ég veled.

Ég veled.

Isten veletek, emberek,

nincs a föld kerekén,

amivel lebeszéljetelek.

Ég veletek

Nem épp pozitív, tudom, de a név célnak pont megfelelt, bár jó néhány riporter csak tagolva tudta kimondani. Később sokan csak egyszerűen CWT néven emlegették közösségünket.

Nem sokkal a nyári leégés után keresett meg egy lány, aki saját bevallása szerint riporternek jelentkezett egy akkoriban meghirdetett pályázatra a Dunaújvárosi TV-hez. Úgy

gondolta, hogy bemutatkozó riportnak elég érdekesek vagyunk. Aztán a hölgy eltűnt, kerestük, bementünk a tévébe, ott közölték, hogy valóban ismerik a hölgyet, de ők se látták egy ideje.

Mindenesetre a szerkesztőket érdekelte a riport, így egy lámpalázás napon sor került az interjúra. Fiók Évának, a riporternak tetszett a *Fenyő*, így a beszélgetés alatt abból vágtak be képeket. Rendkívül bénák és rutintalanok voltunk, Tamás

... én ugyanakkor...

belezavarodott a film sztorijának elmesélésébe, Pali a kérdésre, hogy mivel foglalkozik, szinte

elmesélte a vaslemezgyártás műveleteit, én pedig a „tehát” és a „végül is” kifejezésekre építettem mondandómat. De a lényeg kiszűrődött a hebegés habogásból, filmezünk, nincs semmink, csak terveink, és szeretjük a horrorfilmeket. A remek riport a tévé *Art* c. műsorában ment le, és természetesen minden rokon és barát a készülékek elé lett csődítve az ominózus időpontra. Híresek lettünk! Aztán az

elkövetkezendő napokban annyit ismételték a műsort, hogy már kezdett unalmassá válni. Az adás alatt már javában benne voltam a *Betörés* c. kisfilm előmunkálataiban. Rekordot döntöttünk, a *Fenyő* közel fél évig készült, a *Betörést* viszont leforgattuk két nap alatt. Hogy miért pont akkor, és miért így, annak persze megvoltak a maga sajtósági okai. A filmötlet már korábban megvolt, ez a sztori is ki lett választva anno a novelláinkból:

Juhász Pali az első interjú közben...

... és Szentkúti Tomi

BETÖRÉS (1995)

Fásult betörő cinkosa biztatására utolsó akcióját tervezi. Egy öregasszony lakását tervezi kirámolni, a haver még kulcsot is szerez. A bűnöző be is hatol a lakásba, ám mindenféle furcsa dolgokat tapasztal: elered a víz a fürdőszobában, hangokat hall, ráadásul még a zseblámpája is tönkremegy. Végezetül felfedezi az ágyban a lakás tulajdonosát is holtan, az oszló test kisvártatva megmozdul. A srác páni félelmében az időközben becsukódott ajtót sem tudja kinyitni, de végül is kijut a lakásból. Másnap holtfáradtan ébred, csöngetnek, és rövidesen megtudja, hogy csak tréfa volt az egész, a haverja szórakozott.

A látványos erdei bukás után meglehetősen le voltam törve. De bizonyítani is akartam, elsősorban magamnak, másodsorban a többieknek. Egy nap előrángattam a *Betörés* c. novellámat, egy ültő helyemben megírtam a teljes technikai forgatókönyvet beállításról beállításra, és elkezdtem szervezni a stábot. Átmentem Túri Lacihoz, akit ugye szintén a videotékából ismertem, és megkértem, hogy vállalja el a betörő szerepét. Oké. Ivsits Tibi karaktere adta magát a cinkostárs szerepére, ráállt az újabb akcióra.

**Túri Laci először filmvászonon,
a *Betörés* utolsó jelenetében**

Két lakásra volt szükségünk, az egyik, barátnőmék bérelt panelja tökéletesen megfelelt, Szabó Ricsi pedig felajánlotta az övét. Felesége nagy noszogatásra belement, hogy ő alakítsa a hullát. Miokovics Csabi örült, hogy végre maszkot készíthet, Tomi pedig odaadta a kamerát, mert nem ért rá. Egy péntek estére beszerveztem a bandát, és este héttől hajnali háromig összeszorított fogakkal leforgattam az anyagot. Juhász Pali folyamatosan olvasta, hogy

melyik beállítás következik, és pedig filmeztem. Lacinak fogalma sem volt a sztoriról, ott helyben kapta az instrukciókat beállításról beállításra.

Ricsiék lakása borzasztó kicsi volt, talán még 25 négyzetméter sem, és voltunk nyolcan, úgyhogy miközben Laci zseblámpával lopakodott az „üres szobában”, a stáb többi tagja alatta, fölötte, mögötte rejtegett. Tibor szokásos formáját hozta, Ricsi pedig teljesen belelkesült a végére, ő maga rendezte feleségét.

Csaba első maszkja: a halott öregasszony

Móni maszkja rendkívül gusztustalanra sikeredett, érdekes módon élőben volt benne valami olyan rémisztő hatás, ami kamerán nem jött át. Aznap éjjel rémálmaim voltak miatta, de bizonyára a fáradtság is jócskán közrejátszott. A záró jelenet pár percét két nappal később Lacival kettesben gyorsan leforgattuk, úgyhogy megvolt a nyersanyag.

A vágás még mindig a hárommagnós módszerrel történt, nyolc órán át görcsöltem vele. A *Betörés*ben jóval több vágás van, mint a *Fenyőben*, és jóval átgondoltabbak a snittek és beállítások. A zene maximálisan kiegészítette a képeket, a Pink Floyd *Ummagumma* c. lemezéről és egy Peter Hamill albumról vettem kölcsön az anyagot.

A második rövidfilm elkészült tehát, és elég szélsőséges véleményeket kaptunk. Volt, aki unalmasnak találta, volt, aki zseniálisnak, volt, aki hátborzongatónak és idegtépőnek. Mindenesetre a gettóhangulat és zene miatt a húsz perc valóban próbára tette a néző idegeit.

A filmezés úgy folyt aztán tovább, mintha semmi sem történt volna azon a nyáron, a feszültségek elsimultak, és rögtön belefogtunk a következő rövidfilmbe *Transzplantáció* címen. Másfél év kihagyás után visszamentem a videotékába dolgozni, első ízben költöztem el szüleimtől, és megkezdtem élettársi viszonyomat barátnőmmel, a könyvkiadó ekkor dobta vissza a kéziratunkat először, szilveszterkor pedig ismét a Paliéknál gyűltünk össze.

Mögöttünk volt egy év csupa megkezdett próbálkozással, és kíváncsian fürkésztük a jövőt, vajon hol fogunk tartani egy év elteltével? Semmi sem volt kiszámítható, de ami 1996-ban várt ránk, arra még a legmerészebb álmainkban sem mertünk gondolni.

A *Betörés* eredeti videokazetta borítója

LEGYEN VILÁGOSSÁG

(1996)

Év eleje volt, talán február. Még látszottak a hófoltok, gyönyörűen nézett ki a temető az alkonyi fényben. Egy férfi állt komoran az egyik sír mellett, a hant éppoly jelentéktelen volt, mint a többi száz. A férfi mélyen gondolataiba merült, majd a kezében lévő whiskysüveg tartalmát a sírra locsolta. Még várt egy másodpercet, majd ledobta az üveget, és összekulcsolta a kezét.

- Bazmeg, valakinek belelátzik az árnyéka! - szólt egy hang. Közröhej jött válaszul, a férfi méltatlankodni kezdett, hogy fázik, meg hogy menjünk már a francba. Az illetőt Holinszky Jánosnak hívták, és a stáb vadonatúj tagja volt még másokkal egyetemben.

Zajlottak a *Transzplantáció* forgatási munkálatai. A forgatókönyv Pali novellája alapján kettőnk szüleménye volt, szintén náluk, a konyhában készült. Alaposan ki kellett bővíteni a sztorit, hiszen az eredeti történet csupán pár oldal elbeszélés volt párbeszéd nélkül. Jeleneteket, dialógusokat, monológokat írtunk tehát, és nyilvánvalóvá vált, hogy minimum kétszer olyan hosszú filmre számíthatunk, mint az előző húszpercesek.

A temetőben játszódó jelenettel kezdtük a munkát, ám ide is kétszer kellett kimenni: az első, még téli, havas képek sajnos a primitív statív hibája miatt teljesen használhatatlanok lettek, a svenkek borzasztó akadozottra sikeredtek.

Ismét együtt volt a klasszikus stáb. Tomi kamerázott, ő is igényesedett, erős kritikával néztük akkor már a *Fenyő* rendezetlen kameramozgásait, bár lámpák használata még mindig nem merült fel. Palival ketten rendeztünk, Csaba pedig a maszkokra koncentrált, amire igen nagy szükség volt. Merőben új szereplőgárdát toboroztunk, ám előbb a történet:

LEGYEN VILÁGOSSÁG / TRANSZPLANTÁCIÓ (1996)

Tim egy laboratóriumban dolgozik, ahol kísérletei miatt szemsérülést szenved. Segítséget kérvén felkeresi a barátját, Jacket, aki állítólag ismer egy legendás, híres-hírhedt orvost, bizonyos Dr. Coolt, aki illegális műtéteket hajt végre. Jack megtagadja a segítséget, így Tim egyedül indul útjára. Egy kocsmában töltött este után részegen bandukol haza, amikor egy csuklyás alak váratlanul leüti. Másnap az erdőben ébred fel, fél szeme bekötve. Hazatámolyog, és megdöbbenten veszi tudomásul, hogy az éjszaka megtörtént a kívánt szemátültetés. Az új szem remekül funkcionál, Tim örömeiben naplót kezd írni élményeiről. Ám hamarosan furcsa dolgok történnek. Timnek ijesztő hallucinációi támadnak, sötét rémálmai lesznek, testén pedig furcsa elváltozásokat tapasztal. Elindul, hogy megkeresse a rejtélyes orvost, majd a fekete csuklyás alakok elkapják az erdőben. Jack, aki barátja megmentésére a helyszínre rohan, már csak a borzasztó végkifejletnek lehet szemtanúja.

Holinszky Jani első interjúja a forgatás után

Timet Túri Laci játszotta. Holinszky Jani, Jack alakítója nem volt új a brancsban, ismerte már korábról a dolgainkat, a maga unott módján vont vállat, és vállalta a szereplést. A postán dolgozott a kézbesítők főnökeként, közös volt a zenei és filmes érdeklődésünk. A sátáni Dr. Cool nem lehetett akárki, Makovics Csaba - nem tévesztendő össze a maszkos Miokovics Csabival - minden volt, csak nem akárki. Két méter tíz centis magasságával,

SZTK szemüvegével az Isten is filmre teremtette. Őt látásból ismertük, egyszerűen megszólítottuk, és megérdeklődtük, hogy nem akar-e filmezni. Tetszett neki a dolog, de nem igazán hitt benne, hogy pont őbelőle lesz a választott színész. Holott a szerepében tökéletes volt, éppúgy, mint a segédje, Benke Zsolt, közismertebb nevén Tudor.

Benke úr szintén szemüveges volt, noha kb. fél méterrel alacsonyabb Csabánál. Ő volt talán a város legnagyobb fantasy rajongója és sci-fi szakértője, és úgy hiszem a teljes klasszikus és kortárs irodalom is a kisujjában rejtezett. Mindenesetre szinte kötelezőnek éreztük, hogy bele-

vegyük a filmbe, mint egyfajta különleges közreműködőt. Ő lett Jack kertésze és Dr. Cool cinkostársa egy személyben.

Pali felesége, aki a csuklyákat varrta meg a bukott *Harangzúgáshoz*, meglehetősen sokkoló szerepben debütált. Ő alakította Dr. Cool egykori páciensét, aki balesete után a sátáni doki karmai közé kerül. Csaba remek (értsd: gusztustalan) maszkot fabrikált, Hajni pedig Linda Blairt (*Ördögűző*) idéző játékaival lepett meg minket.

A videotékás eladó szerepét magamra vállaltam, a jelenetet munkahelyemen forgattuk le este nyolctól hajnali kettőig. Csaba engem is bekencézett, fél órán át sikáltam magamról a festéket és a ragasztót. Egyébként mindenki feltűnt a filmben. Tomi és Csabi járókelőként, Pali koldust játszott, barátnőm stoppost alakított. Beszerveztük munkánk iránt folyamatosan érdeklődő riporterünket, Fiók Évát is, ő egy TV-tudósításban tűnik fel, amint Dr. Cool rémtetteit kommentálja.

Csaba engem maszkol éppen...

Szóval nagyban folyt a munka. Iszonyú poénok kerekedtek ki a párbeszédesek részekenél, se Lacinak, se Janinak halvány fogalma sem volt a szövegről, így a padlóra terített forgatókönyveket fürkészték mélan a dialógusok alatt. Gyűltek a képek, a jelenetek, minden forgatás után készítettem otthon egy nyers vágást, szemlélve a snittek egymáshoz való viszonyát. Ekkor merült fel, hogy nyújtsuk meg a filmet, írjunk még a végére jeleneteket, és lépjük át a bűvös hatvan perces határt.

... itt pedig Sanyit kencézi

Így megváltoztattuk a sztori végét, és egy éjszaka tömegesen lehurcolkodtunk a sóderbányába a kavicshegyek közé, hogy felvegyük Tim elhalálását.

Ott volt mindenki. Nem messze tőlünk az előző évi forgatás helyszíne kísértett intő jelként, de ekkorra már elfelejtettük a kudarcot, hiszen már majdnem készen voltunk, és egy érdekes film reményében dolgoztunk.

Ekkor lépett a színre Doma Sanyi, akinek a fejére Csabi oly mennyiségű ragasztót, festéket, tapaszt, miegyebet pakolt fel, hogy csoda volt, hogy egyáltalán levegőt kapott. Sanyi órákon ült megilletődötten a sóderban, és várta türelmesen, hogy rákerüljön a sor. Várhatott is, ugyanis a fáklyák nem akartak meggyulladni, az egész banda - köztük én is - ott állt csuklyában a hegyen, és támogattuk a szétesni készülő, beöltöztetett kirakati bábut, ami dublőrként hivatott lezuhanni a hegyről.

Végre minden ég, jelenet indul, bábu emelkedik, zuhan, tök jól néz ki, csupán Tomi nézelődik a másik irányba a kamerával. - Jé, már vesszük? - szól. Mindenki síkideg, bábu szétesve, a fenébe, ez kimarad. Végén brutális képsor kerül szalagra: Laci ocsmányodott arccal a földön fekszik, Dr. Cool közeledik, majd kiszedi Tim szemét. Csaba szerzett valahonnan egy disznószemet, ez hivatott pótolni Laci látószervét. Rendkívül undorító látványt nyújtott. Külön élményt jelentett Sanyi maszkjának leszedése, kis híján a bőre is vele jött. Ez alkalommal csoportkép készült a társulatról.

Pali és én csuklyában rendezgetünk

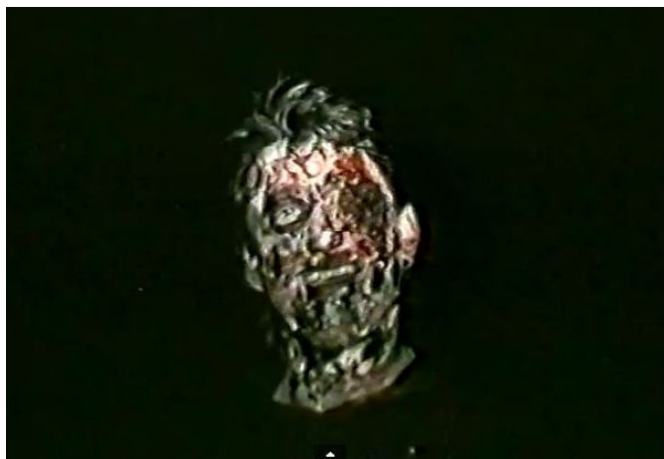
Cipőnkben kilónyi sóderral szedelőzködünk haza abban a remek tudatban, hogy már csak vágni kell az anyagot, és kész a film. Eddig minden összejött, még kamiont is szereztünk a megfelelő jelenethez. A forgatókönyvben szerepelt ugyanis egy rész, amikor a volán mögött elbóbiskoló Jack (Jani) kis híján behajtott egy szembejövő kamionba.

Kimentünk hát a város szélén lévő fogadóhoz, és prédára lestünk. Jött is egy derűs bajuszú sofőr, már messziről vigyorgott. Laci bácsi - így hívták - nem sokat kérette magát, bár holtfáradt volt, de megtett a kedvünkért pár kört kamionjával. Ezt követően meghívta az egész brancsot egy üdítőre, és beszélgettünk még egy jó órát. Kapott is később egy kópiát a filmből postán, és mint írta, kultuszfilmet csinált belőle Hódmezővásárhelyen.

Szóval elkészültünk, és tisztában voltunk vele, hogy ezt a filmet nem szabad két magnóval összevagdalni, normális cucc kell. Jó nagy izgalommal a gyomrunkban, és egy üveg borral a kezünkben felkerestük a városi tévé vezetőjét, Vukovics Árpádot, és elmondtuk, hogy mi a

helyzet, szeretnénk vágni a stúdióban. Árpád nem látta ennek akadályát, csupán vágót kellett szereznünk. Ezt a kérdést már korábban megoldottuk, ugyanis ekkortájt találtunk egymásra Végh Zolival, aki a tévénél dolgozott, és már ajánlkozott, hogy szívesen írna zenét a filmhez. Zolit gyerekkorától kezdve főleg a zeneszerkesztés-írás izgatta többnyire. Ez ügyben el is ért komoly sikereket, videojátékokhoz gyártott zenét, hang-effekteket, egy időben az RTL-Klubnak komponált esetenként különböző befutózenéket, szignálokat. Később a TV2 vágója lett, majd a Dunaújvárosi Főiskola gyakorló TV-stúdiójának vezetője. Bemutatkozásképpen logót gyártott nekünk, és a vágási feladatokat is elvállalta.

Mit ad Isten, a TV épp azokban a napokban kapott egy új számítógépet vágóprogrammal (akkoriban a digitális vágási lehetőség még nagyon ritkaságszámba ment), és Zoli lelkesen újságolta, hogy az új cucc milyen óriási lehetőségeket tár fel, mennyire megkönnyíti az utómunkát. Persze bezsongtunk a lehetőségtől, hogy csúcstechnikával dolgozhatunk. Vukovics Árpival kiegyeztünk valami jelképes összegben a vágás óradíját illetően, és vártunk, hogy kezdődjön a tévében a szokásos nyári szünet, tudjunk dolgozni.

Túri Laci zombiként

Az utolsó adásnapon Fiók Éva még megkeresett minket, hogy szeretne egy riportot az új film kapcsán. Kaptunk tíz perc adásidőt, és mindenki megszólalhatott pár mondat erejéig. A film nyers vágásából vágtak be képeket illusztráció gyanánt, és sikerült abban a tíz percben kiválasztani a legocsmányabb fejeket, Csabi remekeit. Meglehetősen riasztó lett az összhang, aki ebből ítélte meg a filmet,

az bizvást hihette, hogy valami darabolós-belezős horrorról van szó, miközben dehogy. Ekkor még nem igazán mertük vállalni, hogy a thriller-horror műfajjal foglalkozunk, ezért kissé kényelmetlenül éreztük magunkat másnap az utcákon. Tiszta paranoia volt: úgy hittük, hogy mindenki felismer és elhúzódik, merthogy „ott jönnek azok a horrorosok”. Miközben nem voltunk se emberevők, se sorozatgyilkosok, az emberek pedig ránk se bagóztak.

Aztán eljött a nap, hogy ismét összegyűltünk Paliék konyhájában, és arról beszélgettünk, hogy mit kezdjünk a kész filmmel. Elég sok munka volt benne, mintsem hogy feltegyük a polcra a *Fenyő* és a *Betörés* mellé. Pár nappal korábban láttunk a tévéstúdióban egy videokivetítőt, és megtudtuk, hogy esetleg bármikor kölcsönvehetjük.

Felmerült, hogy kéne beszélni a helyi mozi főnökével, és leszervezni egy nyilvános vetítést a kamaramoziban. Ez egy kisterem, hatvan férőhelyes, a célnak pont megfelelt. Az engedély megszerzése hamarabb ment, mintsem hittük. Kleinhaus Laci bácsi áldását adta, és kitűztük a premier időpontját: szeptember 15.

Ekkor még csak július volt, bőven volt idő a vágásra, gondoltuk. Úgy számítottuk, hogy kb. három-négy éjszaka alatt összeutomunkálkodjuk az egészet.

És következett a rémálom.

A vágás.

Az utómunka stáb: jobbról balra Pali, Végh Zoli, én és Tomi

Végh Zolival beültünk a stúdióba, és nekiláttunk. Szépen kényelmesen kezdtünk el dolgozni, nyugodtan, ráérősen. Aztán a gép lefagyott. Milyen érdekes, csodálkoztunk. Aztán újfent lefagyott. A végén már átlag negyedóránként állt be a gép, és rendszerint elvesztettük az utolsó snittet. Leszámítva az őrjöngéseket, haladt a munka, lassan de haladt.

A film felét vághattuk össze, amikor eljött az idő, hogy a gépnek gyakorlatilag be-

avatkozás nélkül kellett volna bedigitalizálnia a musztert, és összeraknia az addigi anyagot a vágólista alapján. Már a második snittnél hibaüzenet, aztán újabb, előre nem látott nehézségek, mire rá kellett döbbernünk, hogy kezdhethük előlről az egészet. Már augusztus vége volt, két hét volt a premierig, és fogalmunk sem volt, hogy mi lesz a filmmel. A plakátok már kint virítottak az utcákon, mi pedig ott ültünk a vágószobában, Zoli iszonyú allergiás tüneteket produkált, alig kapott levegőt, engem meg valami heveny nátha lázasított be, úgyhogy remek volt.

Belehúztunk.

Csak éjszaka dolgozhattunk, így rendszeressé vált a program: este nyolc után be a stúdióba, reggelig munka, aztán haza. Közben dolgozni jártam a videotékába, Zoli is a tévébe, otthon meg zenét komponált, illetve zajokat vadászott. Éjjel pizzát, spagettit rendeltünk és dolgoztunk. És közben barátok lettünk. A kezdeti tartózkodó magatartásból, mely mindkettőnk természetéből adódott, a végére bensőséges viszony alakult ki, főleg miután kiderült, hogy mindketten vegetáriánusok vagyunk. Ezzel együtt sem érttem, hogy Zozo miért vállalta el az egész kimerítő, idegölő munkát - ingyen.

Egy alkalommal reggel hétkor másztunk ki a stúdióból, és feltettem neki eme kérdést. - *Miért tesz az ember bármit is?* - kérdezett vissza. Mert kihívás, mert lehet eredménye. Ugyan egyáltalán nem voltunk benne biztosak, hogy nem paradicsommal a fejünkön fogunk kijönni a filmbemutatóról, mégis dolgoztunk.

Két nap volt hátra, fogyott a pizza és az ice-tea, és már nem aludtunk. Tudtuk, hogy másképp nem lesz kész. 14-én éjjel még aláraktuk a zenét az utolsó jelenetnek, pörgött a CD-játszóban a *Carmina Burana*, és vöröslő szemekkel gépeltük be a stáblistát a számítógépbe. Harmadszorra sikerült a programnak kiszámolnia.

Reggel hét óra, kimásoltuk szalagra a filmet, és rohanás haza. Farkas Attila barátomat riasztottam, hozza a kocsiját, és segítsen eltrógerolni a vetítőt a moziba, mert nagyon nehéz, régimódi, háromlámpos masina. Vittük a cuccot, és beállítottuk véglegesre a moziban. Körbenéztünk az üres vetítőteremben, és görcsbe rándult a gyomrunk. Délután öt órakor történni fog valami ebben a helyiségben, mindnyájunk számára ismeretlen élmény.

De még csak délelőtt volt. Az járt a fejemben, hogy most hazamegyek és alszom. Tomi feladata volt, hogy még otthon vágja össze a film után bemutatandó werkfilmét. Hazaérek, csörög a telefon, Tomi van a vonalban, gyere át, nyafogja, vágjuk össze együtt. Pizsama le, ruha föl, irány

**Az első általam látott vágóprogram,
a Media 100 kezelőfelülete**

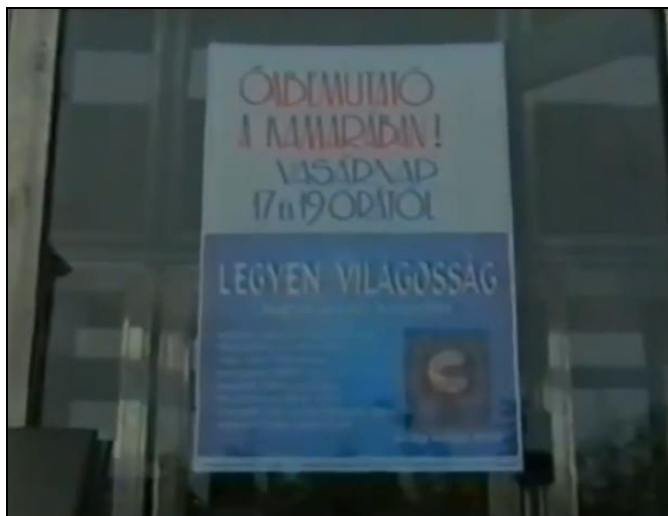
a város túlsó vége. Délutánig összeraktuk az anyagot, és még bő másfél óránk volt aludni, aztán a mozi felé kezdtünk vánszorogni.

A premier ismertetése előtt beszéljünk még a *Crazy Gránát* együttesről, amely betétdalokat szolgáltatott a filmhez, elindítva ezzel egy hagyományt, nevezetesen, hogy minden játékfilmünkhöz (egy kivételével) felkérünk legalább egy együttest vagy előadót a közreműködésre.

Kömüves Zsolti, egykori zenésztársam, akivel annak idején közös pályafutásunkat terveztük, az évek során nem adta fel álmait, és különböző zenekarokban játszott. Amikor ekkortájt újra találkoztunk, már a *Crazy Gránát* nevű formációban gitározott, és örömmel nyugtázta, hogy én közben filmes pályára tévedtem. Hozzuk össze a kettőt, javasoltam. Ők pont elkészültek egy pár nóta demófelvételével, így megállapodtunk, hogy mi felhasználunk egy-két dalt a filmben, cserébe csinálunk nekik egy videoklipet a film képeiből.

A videoklip-forgatás mindössze egy délelőttöt vett igénybe, jó szeles augusztusi nap volt, a zenészek lelkesen playbackeltek és csuklyában rohangáltak a sódérhegyek között, merthogy a helyszín megegyezett a film zárójelenetének helyszínével. Jó buli volt, a klip egy TV-sugárzást ért meg valami rockműsorban, a Szív-TV-n.

Most pedig a premierről.

1996. szeptember 15. - Az első nyilvános premier

Délután négy óra, érkezik a csapat. A főbejáratnál plakát: *Ősbemutató a kamarában! Legyen világosság, magyar amatőr horrorfilm.* Apropos a cím: A film *Transzplantáció* címmel indult, valahol a forgatások vége felé döntöttünk úgy, hogy megváltoztatjuk, és így némileg utalunk az AC/DC *Legyen rock* (Let there be rock) c. dalára is.

A mozinál gyülekeztek az emberek, Wostry Feri is lejött Pestről, valamint Szentés Gerzson barátunk Dunaharasztiából. Mi idejekorán felmenekültünk a vetítőterembe, és izgatottan vártuk az öt órát. Tomival feltűnés nélkül meghúzódtunk az első sorban, a projektor árnyékában, a többiek hátrébb lapultak. Negyed óra volt a kezdésig, lent beengedték a nézőket.

Némán ültünk a teremben, és néztük a hihetetlen látványt: jöttek az érdeklődők, zömében ismeretlenek. Fiatalok, idősebbek ültek be popcornnal a kezükben, és várták a dunaújvárosi horrort. Az óra elütötte az ötöt, a szalag elindult, és feltűnt a Zozo által megkomputergrafikált *Cruel World Team* logo a vásznon.

Első nyilvános mozibemutatónk 1996. szeptember 15-én elkezdődött.

Lélegzetvisszafojtva figyeltük a közönség reakcióját. A poénokat vették, egyébként pedig közben néma csönd. Közeledett a vége, Jani végső monológja, majd a stáblista. Ekkor mintha összebeszéltek volna, a közönség egy emberként tapsolni kezdett. Tomival hitetlenkedve néztünk egymásra, ez nem lehet igaz. Juhász Zsolti büszkén felállt, és közölte, még nincs vége, nézzék meg a werkfilmét is. A nézősereg leokézta, és jókat vigyorogtak a forgatási bakikon, illetve az elszúrt párbeszédiken.

Egyszer csak vége lett, remegtem, mint a nyárfalevél. Hátramentem a leghátsó sorban üldögélő Végh Zolihoz, és szó nélkül megöleltem. Orsi, a felesége vidáman kacarászott.

Jött Horváth Lajos, a DTV operatőre, szakmai szempontból szólt pár szót, aztán jött Feri, aki kezet rázott. Szentes Gerzson haverunk riportot rögtönzött. Páran megjegyezték, hogy a film nem volt másfél órás. Így igaz, 66 percesre sikeredett, pár részt, például Ivsits Tibi egy jelenetét teljesen ki kellett vágnunk, mert sötét lett.

A Legyen világosság stábja

Nem is csoda, hiszen egyáltalán nem voltak lámpáink, leszámítva a kamera saját reflektorát és autóink fényszóróját.

Folytatódott a zsongás, Holinszky Jani eltűnt pezsgőzni, Túri Laci még nem jelentkezett, ő csak a második előadásra tudott eljönni, Benke Zsolti úgy vette tudomásul a sikert, mintha a világ legtermészetesebb dolga lenne, Makovics „Cool” Csaba pedig fel-le rohangált örömeiben.

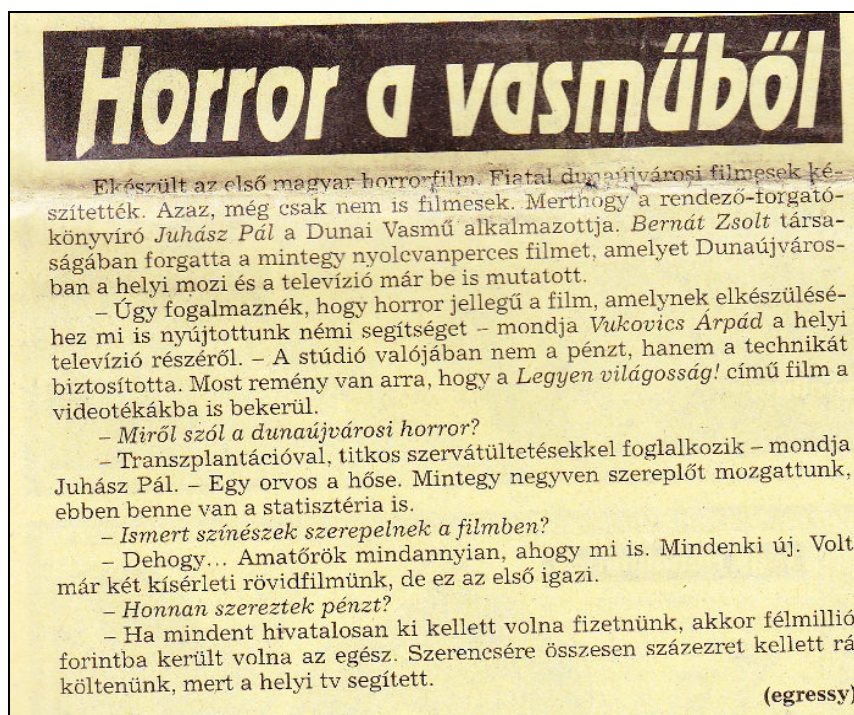
Amikor utólag megkérdezték, hogy mi haszna volt az egésznek, elmeséltem az imént leírtakat. A csapat szürke emberekből állt, nem reflektorfényben éltek, életük normális esetben úgy múlik el, hogy nyoma se marad. Egy munkásvárosban éltünk, jó része a csapatnak a Vasműben dolgozott, három műszakban. Ezek az emberek összefogtak, csináltak valami példátlan dolgot, mindennemű anyagi haszon reménye nélkül, sikerük volt, átélhették az elismertség érzését, hogy idegenek felismerik őket az utcán, gratulálnak, és országos lapok tudósítanak a produkciójukról (mint később kiderült).

Mint mondtam, Túri Laci csak a második előadásra tudott jönni, mit sem sejtve bandukolt a mozi felé, ő is fel volt készülve egyfajta paradicsomdobálásra. A téren már az első előadás nézői beszélgettek a filmről, felismerték Lacit, és az egyik leányzó kapásból lesmárolta a művész urat. Laci csak hüledezett, aztán ő is tapasztalhatta az ismételt sikert a második vetítésen.

Aznap este, bár holtfáradtak voltunk, még beültünk egy sörözőbe, és beszélgettünk egy keveset. Jani addigra már teljesen megmámorosodott a boldogságtól és az elfogyasztott sörmennyiségtől. Kisvártatva haza, alvás. Több hónap munkája véget ért.

Egyelőre.

A film legnagyobb költsége a csuklyák anyagának megvásárlása volt, de az igazi befektetés

Horror a vasműből

Elkészült az első magyar horror-film. Fiaatal dunaujúvárosi filmesek készítették. Azaz, még csak nem is filmesek. Merthogy a rendező-torgató-könyviro Juhász Pál a Dunai Vasmű alkalmazottja. Bernát Zsolt társaságában forgatta a mintegy nyolevanperces filmet, amelyet Dunaujúvárosban a helyi mozi és a televízió már be is mutatott.

- Úgy fogalmaznék, hogy horror jellegű a film, amelynek elkészüléséhez mi is nyújtottunk némi segítséget - mondja Vukovics Árpád a helyi televízió részéről. - A stúdió valójában nem a pénzt, hanem a technikát biztosította. Most remény van arra, hogy a *Legyen világosság!* című film a videotékákba is bekerül.
- *Miről szól a dunaujúvárosi horror?*
- Transzplantációval, titkos szervátültetésekkel foglalkozik - mondja Juhász Pál. - Egy orvos a hőse. Mintegy negyven szereplőt mozgattunk, ebben benne van a statisztéria is.
- *Ismert színészek szerepelnek a filmben?*
- Dehogy... Amatőrök mindannyian, ahogy mi is. Mindenki új. Volt már két kísérleti rövidfilmünk, de ez az első igazi.
- *Honnan szerezték pénzt?*
- Ha mindent hivatalosan ki kellett volna fizetnünk, akkor félmillió forintba került volna az egész. Szerencsére összesen százezret kellett rá költenünk, mert a helyi tv segített.

(egressy)

Az első tudósítás a CWT tevékenységéről

még csak ezután következett, kazettákat, borítókat csináltattunk, és elláttuk a város tékáit kópiákkal, merthogy már másnap keresték a filmet, mondván, helyhiány miatt sokan nem jutottak be a moziba. Küldtünk egy-egy kazit a filmes lapoknak, Pali felhívta a Pesti Riport újságot, és megemlítette a film létrejöttét. A lapban megjelent egy cikk. Ez beindította a sajtófolymatot.

Először a Kossuth rádió egyik munkatársa jelentkezett, majd a Petőfié. Poénos rádió-riportok követték egymást a helyi rádióban is, a kezdeti dadogás után szépen lassan megtanultunk nyilatkozni. Külön élmény volt a Mai Nap újságírójával beszélgetni. Murányi Marcellel körülbelül a következő eszmecserét bonyolítottuk telefonon:

- Figyusz, Zsolt - mondja ő -, most fogom megnézni a filmet, hívjál egy óra múlva, jó? Csá!

- Oké - bólintok.

Később.

- Na figyusz, srác, megnéztem a filmet.

- És? - kérdeztem.

- Kurva jó, bazmeg! Tényleg egy kamerával csináltátok?

- Igen - közlöm.

- Menj a picsába... szóval bocs izé... tök jó.

Aztán írt egy cikket, mellérakták idióta, alulról megvilágított fotómat is, amelyen többen elszörnyülködtek. Soha nem remélt nyilvánosságot kaptunk, és ez furcsa élményeket hozott magával. Rá kellett döbennünk, hogy tényleg valami elsőt, eredetit csináltunk. Valaki rögtön besorolta a művet a trashfilmek közé, ugye ezek azok a művek, amik a speciális effektekre építenek, egyébként olcsó szarok...

Zajlott az ősz, dolgoztunk, és nem csináltunk semmi újat. A Dunaújvárosi Televízió a mozi után két héttel sugározta a filmet, ezt követően kaptunk pár elismerő telefont, ami igen jólesett. Aztán jött egy másik telefon is később, én pont a fürdőkádban tartózkodtam, így az épp nálam lévő Miokovics Csaba vette fel a kagylót. Bátortalan szavakat, majd harsány bazmegolást hallottam, és Csabi vigyorogva újságolta, hogy a Friderikusz irodából hívtak, kíváncsiak ránk. Biztos, hogy szükségünk van erre? - tettem fel először ezt a kérdést. Végül is vittünk egy kazettát Fridinek, de aztán a show-ból különböző okok miatt nem lett semmi. Talán jobb is, egyébként. Akkoriban azt éreztem, hogy talán kicsit túl lett reagálva a produkció.

Szert tettünk aztán egy hasznos baráti ismeretségre, összejöttünk Sztankay Ádámmal, a 168 Óra újságírójával. Ő egy hétre lejött a városba, megkeresett minden „fontos” embert, jót söröztünk, és mellesleg összebarátkoztunk. Ez már 1997 elején történt, ekkor már a kezébe nyomhattam a következő film forgatókönyvét. Ő elvállalt egy epizódszerepet, és írt egy figyelemreméltó riportot újságában.

168 ÓRA

Erika a Vasműben diszpécser, piskótával kínál. A lány bőre szürkéskék, nyakán tenyérszerű sebhely.

- Beszárad a vér. - tapogatja idegesen a baltacsapás nyomait Miokovics Csaba.

Kőműves, de maszkmesterként szeretne megélni. Képz magát: boncolásra jár, meg exhumálásra a perkátai temetőbe.

- Beszárad... - sóhajt megint.

A rendező - Bernáth Zsolt, civilben videotékában eladó, de csak augusztusig, aztán munkanélküli lesz - még mindig Juhász Zsoltit, a Vasmű forrasztárját instruálja, aki folyton belefeledekzik a tévében futó pornóba - holott azt kell kifejeznie: már az sem izgatja, ha agyoncsapták kedvesét. A sztori különben elég szövevényes. Egy író - Túri Laci játssza, a Darus - transzba esik, és felidézi elfelejtett gyermekkorát. Saját apja gázolta el, halottnak vélte, eltemette az erdőben. A gyermek később kibúvik a föld alól, és árvaházba kerül. Míg az író médiumként veti papírra életét, a városban egy rejtélyes gyilkos nőt mészárol. Amerikában játszódik a sztori, de ez csak a nevekből derül ki. Kicsi a költségvetés: az előző film is - a Legyen világosság - ötven négyzetméteres panelban készült, öreg Ladával száguldoztak a rémek. Mégis volt két teltházas előadás a moziban, adta a helyi tévé, múlt télen meg díjat nyert egy fesztiválon.

- Lehet azért, ez csak maszturbálás. - monda mégis a rendező, amikor tavasszal felkért: alakítsak egy rendőrt a következő filmben. (...)

Mielőtt Juhász Zsolti felválná az ereit - minekutána megjelenik meggyilkolt kedvese (nem szárad be a vér) -, vita támad. Bátyja, Pali, a Forgatókönyvíró és az előző film direktora - amúgy számítógépes a gyárban - úgy véli: van, aki elélvez ilyenkor. Mások mellett kardoskodnak, jobb, ha Zsolti fájdalmában vonaglik. De kiderül, senki nem volt még öngyilkos a stáiban, ezért a rendező dönt. Ő pedig nem szereti, ha túljátsszák a dolgot. Miokovics Csaba visszafogottan pumpálja a vért a plasztik alá, és a kisebbik Juhász fiú csendes, szép halált hal. (...)

A forgatás végéhez ér. A gyilkos elkapja az író, mellbe szúrja. Az író - Túri Laci játssza, ugye, a Darus - haldoklik. Közben vizionál: az erdőben jár, ahol kisgyerekként apja eltemette. A fák

közt az árvaház vezetőjének szavai lebegnek: „Ne vádolj senkit a sorsodért, ne vádolj...” Az író átváltozik kisgyerekké, az apja érkezik autóval, és elüti. Már csak egyetlen kép van a forgatókönyvből: „Az erdő, ott ahol a gyerek nyugszik. Csend. Megmozdul a föld, megmozdulnak a bokrok, és a gyerek tűnik fel véresen, sárosan, de életben. Kábán kitántorog az útra, elindul az úton felfelé, a jövő felé. Beleveszik az éjszakába, aztán a kép elsötétül.”

December 28-án kezdődött meg Budapesten a 28. Magyar Független Film és Video Szemle. Természetesen neveztük a filmet, és a *Betörést* is. Teljesen be voltunk sózva lévén, hogy első fesztiválunkon vehettünk részt. Elképzeltünk, hogy találkozunk majd hozzánk hasonló fiatal filmesekkel, akikkel lehet filmekről beszélgetni, akik imádnak filmezni, és egyáltalán.

Beültünk a vetítésekre, végignéztünk jó pár etüdöt, és kezdtük feltenni a kérdést, hogy voltaképpen mit keresünk mi itt egy műfaji filmmel, ráadásul horrorral.

Vágvölgyi B. András, a Narancs akkori főszerkesztője hívott a fesztivál napján, és közölte, hogy mint a zsűri egyik tagja, addig verte az asztalt, hogy kiharcolt nekünk egy különdíjat. Ő már korábban látta a filmünket, és az alábbi cikkben értékelte munkánkat:

N A R A N C S

(...) Megvallom, engem a film híre korábban elért, és persze rögtön ráizgultam a sztálinvárosi amatőr horrorra, hogy majd a Krivoj Rogból épp megérkezett vasércszállítmány között hullát találnak, de a Jozsif Sztálin Vasmű 1-es kohójában elégetik a tetemet, de az nem ég el, hanem megjelenik egy sztálinbarokk épület teteje fölött lebegve és hitlerszalonnát falatozik bugylibicskával.

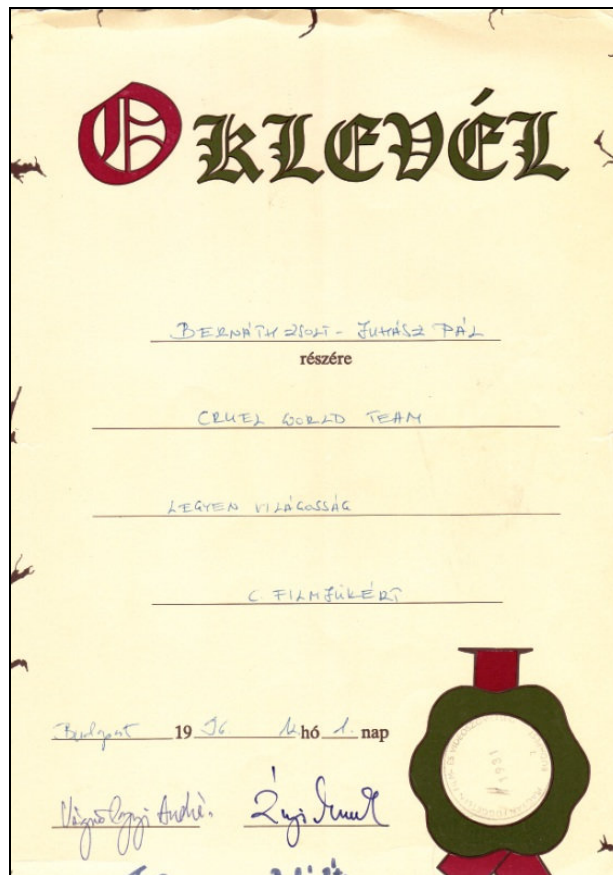
E helyett butácska angolszász történetet kaptam, ahol a Varia-bútoros lakótelepi nappaliról kellett elhinnem, hogy ott Tim Soldier arra kéri barátját, vinné el a csodadoktor-sarlatán (sarlatán a film kulcsszava) dr. Coolhoz, aki fordított dr. Jack Kevorkianként nem a halálba segít, hanem illegális módszerekkel az életbe hoz vissza. Tim ugyanis valami laborban dolgozik valami kék fénnel, ami tönkreteszi a szemét, és szemtranszplantációt szeretne. A doktor hallja a beszélgetést, leüti a nekikeseredett Timet, új szemet varázsol, de kiderül, hogy Tim új szeme csak a borzalmak látására alkalmas. Szerencsétlen nyomorult betekeredik, misztikus szerzetesek le is mészárolják a Duna parton, miközben a haver Zsigulira kapva a helyszínre ront, de

csak szemlélője mer lenni a brutális tettek. Később sírját egy üveg Whiskyvel (sajnos Johnny Walker Red Label, ennél csak az a rosszabb, hogy korábban talpas pohárból fogyasztották).

Zenét egy helyi egység, a Crazy Gránát szolgáltatja, de a misztikus részekre bejön a Carmina Burana, ami nem nagyon ötletgazdag választás horroráláfestésekhez. Jók viszont a maszkok.

Bernáth Zsolt filmjének viszont van önmagán túlmutató jelentősége: A filmet ugyan a legegyszerűbb VHS technikával, gyenge amatőr színészi munkán, nem nagyon ötletgazdag sztorin építették, de az ötvenezer forintos (!) gyártási költség megtérülésére jó esélyük van, hiszen egy

videoforgalmazó cég máris megvette, és Dunaújvárosban kultuszfilmnek számít. Márpedig a film pénzigényes műfaj, és ha nem reményelhetjük is, hogy a Legyen világosság- szerű dolgozatok igazi blockbusterek legyenek, azért dicséretes dolog már alapállásból a nézőre, és nem költségvetési forrásra, rejtett hirdetőre, nagy tekintetű szponzorra építeni a produkciót. (...)

Az első fesztiváldíj oklevele

A közönség fanyalgott, de én vigyorogva mentem ki átvenni a különdíjat.

Májusban nyitotta meg kapuit az első Open Film Fesztivál, és a közel háromszáz film között ismét lement a *Betörés* és a *Legyen világosság*. Előbbi vetítését tudtuk megvárni, és úgy tűnt, a közönség értékelte a művet. A másodikat sajnos kihagytuk, mindamelllett jó pár nevezett alkotást néztünk meg, és értékeltünk pozitívan.

Összességében minden harmadik alkotásban volt valami inspiráló, elismerésre méltó, úgyhogy - noha ezúttal nem díjazták produkciónkat - ezúttal elégedetten jöttünk el, abban a tudatban, hogy mégsem vagyunk annyira egyedül az amatőr zsánerfilmek világában.

A *Legyen világosság* premierje után vettük a bátorságot, és megkerestünk különböző videoforgalmazókat, megpróbáltuk nekik felajánlani a filmet. A Mokép egy darabig vergődött, aztán nemet mondott, ám akadt egy kiadó, amely lelkesedett a dologért, és vállalta a kiadást.

Ez volt a Vertex Home Video.

A csapat hurrázott, ám Juhász Palival óvatosabbak voltunk, lévén, volt már ilyesféle tapasztalatunk könyvkiadásilag. Úgy tűnt, az akkori történések most ismétlik önmagukat, merthogy: először karácsonyra tűzték ki a megjelenést, ugye a film még a köztudatban élt, ekkortájt tele voltak velünk az újságok, stb. Ám ez elhúzódott, lett belőle február, aztán április, jött a nyár, és csak időhúzás, mellébeszélés. Mindeközben hetenkénti biztatások és telefonok.

A *Transzplantáció* VHS borítója

Aztán 1997. szeptember 24-én tényleg megjelent a film, bár nem kaptunk egy fillért sem, merthogy állítólag nem lett nyereséges. Ez ügyben összeültünk, és megvitattuk, hogy mi a cél: pénzt akarunk keresni, vagy pedig tékáiban akarjuk látni a filmet, merthogy a kiadó előre semmiképpen sem fizet. Abban maradtunk, hogy örüljünk, hogy egyáltalán szóba álltak velünk, mint be nem jegyzett, független filmtársulattal.

Évekkel később aztán a filmet többször láttam különböző Tiszafilm videotékákban a leárazott kazetták között. Pár újságíró és filmrajongó pedig egyes alkalmakkor lelkesen számolt be arról, hogy sikerült megszereznie a filmet. Így manapság valószínűleg az a pár száz eladott példány magángyűjteményekben (értsd: leselejtezett VHS kazetták között) található.

A film utóéletének csúcsa valószínűleg az volt, amikor egy szép napon levelet kaptam a rendőrségtől. Egyből torkomba ugrott a szívem, tekintve, hogy ez még a videokalózos korszakban történt. A téma stimmel, de ezúttal nem én voltam a gyanúsított. Történt ugyanis, hogy letartó-

tattak egy fickót, aki többek között a *Legyen világosság*ot is terjesztette különböző másolatokban, és a vége stáblistán található postacím miatt természetesen tőlem érdeklődtek a film jogairól. Drukkoltam a srácnak, hogy megússza a dolgot, de gondolatban meg is köszöntem a szívességét, hogy népszerűsítette alkotásunkat...

KÁRHOZAT

(1997-1998)

Az 1997. év elejét írtuk. Hideg volt, sáros, mocskos tél, és még a reménye sem látszott, hogy valaha is meglátjuk a Napot. Hetente többször Pestre jártam egy filmes tanfolyamra, többi napokon dolgoztam, úgyhogy szinte nem is találkoztam a többiekkel. Zötykölődtem a buszon, miközben görcsösen igyekeztem összetákolni valami forgatókönyvfélét, hogy megcsinálhassuk a következő filmet.

Pali ekkoriban komoly válságban volt magánéletileg, a filmezés egyáltalán nem lelkesítette, úgyhogy nem tudott hozzájárulni az íráshoz. Róla lemondtam tehát, és egyedül írogattam a sztorit, amely a tökéletes káoszról lassan kezdett bonyolult, ám áttekinthető történeté formálódni. A többieket lefoglalták a hétköznapi gondjai, és csak abban reménykedtem, hogy a tavasz talán életet lehel a társaságba.

Januárban Végh Zolival még megcsináltuk a *Legyen világosság* angol feliratos változatát, miután leokéztattuk egy német, horrorfilmekkel foglalkozó céggel, hogy érdeklődjön a dolog. A filmet ugyan nem forgalmazták, de júniusban megjelent egy rendkívül pozitív kritika a *Splattling Image* nevű filmes lapban, amelyet alább Wostry Feri fordításában közlök.

SPLATTING IMAGE

Nemcsak Németországban lépnek ifjú horrorfilm rajongók a porondra, példaképeiket utánozva, és saját filmjeiket megvalósítva. Ismerünk példákat Angliából, Nyugat-Európából és az USA-ból, de hogy az egykori keleti blokkból, pontosabban Magyarországról érkezzen ilyesmi, az újdonság. A 96-os *Legyen világossággal* a Cruel World Team nevű művészi és filmes formáció egy saját novellára épülő filmmel állt elő, mely egy kutatólaboratóriumban dolgozó fickóról szól, aki egy projekt során elveszíti a szeme világát. Kétségbeesésében egy barátjához fordul, aki valamilyen kapcsolatban áll a hírhedt, és körözött dr. Coollal, aki korábban tiltott bőr, és

szervátültetéseket végzett. Anélkül, hogy tudna róla, hőszűnkön elvégzűdik az operáció (a komplett szemátültetés), olyan utóhatással, amire nem is számított. Hallucinálni kezd, és valami kultikus szektába keveredik. Akár a videotékába járás is rémálommá válhat...

Hihetetlen, amit a fiúk itt technikailag megvalósítottak. Profi snitt- és computertechnika, remek vágás és ügyes vizuális ötletek váltják egymást. Sajnos a sztori rendezése egy kicsit unalmas és vértelen, valamint a színészi teljesítmények is hagynak némi kívánnivalót maguk után. Sok amatőrfilmes problémája: fiatal emberek idősebbeket próbálnak eljátszani, és olyan életstílust megjeleníteni, amit nem tudunk elhinni (például egy húszas éveiben járó, aki likőrőspohárból whiskyt iszik, vagy kertészt tart?) Vagy ott a szemproblémás, aki egy titkos projecten dolgozik, és közben fűnek fának beszél róla? Ráadásul az operáció után már nem kell dolgozni mennie? Figyelemreméltó, sikerűlt film, a következő biztos jobb lesz. A film mesterei sem csak úgy az égből pottyantak le.

Február környékén elkészűlt az új forgatókönyv *Nincs mentség* címmel, és szétosztottam a szereplűknek. A cím eredetileg második, félbehagyott regényem címe volt, de itt kölcsönvettem.

K Á R H O Z A T / N I N C S M E N T S É G (1 9 9 8)

Fásult írű hirdetést ad fel, miszerint életrajzírást vállal megrendelésre. Rövidesen titokzatos fekete ruhás idegen érkezik, és megbízást ad az írűnak. Közben rejtélyes gyilkosságok történnek a városban, az írű furcsa látomásokat él át, mint kiderűl saját, eltemetett múltjáról, ahol is a szűleivel borzalmas dolgok történtek. Majd összefolyik múlt és jelen, valóság és képzelet, és a srác megindul végzete felé.

A szereplűk nagy része - Túri, Holinszky, Benke - megvolt, a csapatból többen - Pali, Csabi, Juhász Zsolti - szerepet vállaltak, és jűttek újak: Szendrűdi Krisztián, Kozma Zoli, Tomi felesége, Csaba felesége, Laci felesége, jűtt barátnűm és Galauner Zoli is, Zsolti haverja. Egyszűval, családias stáb alakult ki.

Beszerveztűk ős-színészeinket, Ivsits Tibit és Érsek Erikát is a *Fenyűből*, azonban önhibájukon kívül mindketten kiestek a forgatások során. Tibi helyett beugrott maszkosunk,

Csaba, aki ekkor szegte meg az első filmnél tett ígéretét, miszerint nem játszik többet. Viszont itt egy gyilkost alakított, és kedvére való volt a szerep. A forgatások érdekesen kezdődtek.

Március volt, Tomi közölte, hogy nem ér rá, úgyhogy kénytelen voltam elvállalni az operatőr sze-

Készül a *Kárhozat* érfelvágás trükkje

repét is. Pali ekkorra elvált, albérletbe költözött, és tombolt a pesszimizmus. Tomi ugye el volt foglalta, így hát megkezdtem a felvételeket egyedül a szereplőkkel. Végh Zoli tartotta bennem a lelket. Csaba noszogatót olykor, miközben maszkjai tökéletlenségén kesergett, ekkortájt tért át a házi anyagok (értsd: csiriz) használatáról a profi latex-alapú nyersanyagok alkalmazására, de ekkor még csak kísérletező fázisban volt. Ha látta volna, milyen magasságokba emelkedik egy éven belül, bizonyára jobban bízott volna magában.

Múltak a hónapok, sorban maradtak el a forgatások, és kezdtem magamnak feltenni a kérdést, hogy miért is akarok én filmet csinálni pénz nélkül, lelkesedő emberek nélkül, főleg, hogy mindezek miatt az én lelkesedésem is jócskán csökkent. Wostry Feri bátorította Pestről, közölte, hogy mindenképpen folytatnunk kell.

Kezdttem fáradni.

Mit akarok én horrorfilmekkel? - kérdeztem magamtól. Biztos, hogy ez a cél, ezért érdemes küzdeni? - *A jó filmért igen* - mondta Orson Welles az *Ed Wood*ban. Néha felidéztem az előző évi premiert, és vágyakoztam, hogy bárcsak ott tarthatnánk már újra. Közben a Vertex kiadó hitegetett hétről hétre a *Legyen világosság* videoforgalmazásával kapcsolatban.

Ebben az időben már csak egész estés filmben tudtam gondolkodni, így az általam írt forgatókönyv több mint hetven jelenetet tartalmazott, filmidőben kb. kilencven perccel számolva, tizenhat szereplővel, és közel ugyanennyi helyszínnel. Talán nagy fába vágtam a fejszém? -

tűnődtem sokszor. Merthogy eredetileg húsz forgatási napot számoltam, és úgy terveztem, hogy június végéig befejezzük a felvételeket. Ezzel szemben augusztus végén már túl voltunk a harmincadik forgatási napon, és még nem végeztünk. Hozzá kell tennem, megesett, hogy egy forgatási napon ténylegesen mindössze két óra állt rendelkezésünkre, ennyi ideig ért rá épp a szereplő. Nehezítette a dolgot, hogy a stáb és a szereplők többsége három műszakban dolgozott, ráadásul nem is azonos napszakban. Így készítettem egy táblázatot, amelybe beleírtam mindenki műszakrendjét, és tettem egy X-et oda, ahol épp szabadnapja (vagy napszakja) volt minden szükséges résztvevőnek. Amint lehetőség adódott, kölcsönkértem Tomi kameráját, és felvettem pár snittet.

Októberben szeretnénk volna bemutatni a filmet, ám a premierre csak következő év januárjában kerülhetett sor. Utólag belegondolva, hogy mennyi munka volt a filmben, talán hiba volt elkészíteni tapasztalt színészek, megfelelő technikai háttér és pénz nélkül. De ha a megfelelő körülményekre vártam volna, valószínűleg soha nem készült volna el a produkció (ez a megállapítás minden filmünkre igaz a mai napig). Így viszont egy újabb hasznos tapasztalattal gazdagodtunk.

Kép a *Zombie terror*ból

De szóljunk a forgatásokról.

A filmben, mintegy háttértévézésként feltűnik egy rövidfilm is, amelyet tavasszal egy óra alatt le is forgattunk a temetőben. Öt perc terjedelmű, klasszikus kinézetű zombitörténet, kicsit „edwoodosan” fényképezve a poén kedvéért. Néhol belelátzik a kamera árnyéka, lekapcsolódik a világítás, stb. Mindamellet jó szórakoztunk. A rövidfilm címe egyébként: *Zombie terror* lett.

Ekkortájt már tudtam, hogy augusztus elejétől megszűnik állásom a videotékában, így kellett gondolnom a jövőre is. Sztankay Ádám újságíró barátom ígéretet tett, hogy megpróbál valami melót szerezni Pesten, végül is úgy alakult, hogy nem ő, hanem egy Janisch Attila nevű úriember lépett az ügyben.

Egy jól sikerült trükk: kézlevágás a *Kárhozatban*

Azon a nyáron játszották a kamaramoziban a *Hosszú alkony* c. filmet, amiről előzőleg nagyon jókat olvastam, valamint korábban láttam a rendező *Árnyék a havon* c. alkotását. Hitchcock, Polanski hatású filmeknek tűntek, s mivel jómagam is Hitchcock rajongónak tartom magam, felhívtam Attilát, és rásóztam eddigi filmjeinket. Később

egy személyes találkozás alkalmával meghallgattam a véleményezését, ami egész pozitív volt, és nagyon jókat beszélgettünk.

Könyvtárát átnézve, mintha az otthoni könyvespolcomat láttam volna, filmgyűjtemény szinten újfent felfedeztem némi hasonlóságot az enyémmel. Attila felajánlotta, hogy ha gondolom, beajánl a Mafilm egyik stúdiójába, persze ennek feltétele, hogy Pesten kell lakást bérelnem, ki kell váltanom a vállalkozói engedélyt, stb. A dolog összejött, de erről később.

Visszatérve a forgatásokhoz: Pali lakásán, az elköltözése előtti napokban vettük fel a film nyitó képeit: egy gyilkos lopózik be a lakásba, ott lemészárol egy nőt, majd a hazatérő férjre támad. Csabi itt ugrott be a gyilkos szerepére Ivsits Tibi helyett, aki nem tudott eljönni, és ezen a ponton ki is esett a filmből. Csaba hátranyalta szökés haját, így az sötét lett, ő pedig brutális és pszichopata. A jelenet szerint a gyilkos elkapja a nőt hátulról, és elvágja a torkát. Az áldozatot Csabi felesége játszotta. Felvétel, kamera indul, Csabi gonosz arccal előugrott a sötétből, és a továbbiakban hidegvérrel húzogatta neje nyakán a kést, aki csak rémülten pislogott.

Ez a forgatás ismét a régi hangulatban folyt, leszámítva, hogy Jani nyugós volt. Pali viszont úgy lelkesedett, mint régen.

Később felvettünk egy jelenetet, ami kisebb traumát okozott. A film elején egy részeg autós - Jani - éjjel az erdőben elgázolja a saját gyerekét. A sokkoló jelenetben Túri Laci kisia

működött közre. Lacika a késő éjjeli időpont ellenére meglehetősen lazán vette az akadályokat, egy alkalommal a betonon fekvé megkérdezte flegmán: - *Meddig csináljuk még ezt a hülyeséget?*

A forgatáshoz kocsira volt szükségünk, és megkértük a barátnőm unokatestvérét, hogy álljon rendelkezésünkre fehér Suzukijával. A leány türelmesen autózgatott, fuvarozta a stábot, meg minden. A sors különös iróniája, hogy pár héttel később ugyanezen autóval balesetet szenvedett az országúton, és csak a csodának volt köszönhető, hogy életveszélyes sérülésekkel ugyan, de megúszta. Azóta már felépült, de a mai napig is kiráz a hideg, ha a furcsa egybeesésre gondolok: egyik nap imitált gázolás, a másik nap valódi baleset ugyanazzal a kocsival.

Hátborzongató volt.

Juhász Zsolti elégetése volt az egyik legmacerásabb jelenet. A sztori szerint Krisztián fogságba ejti Zsoltit, lelövi, majd tetemét eltüzezi. Az akcióra Csabi elkészítette Zsolti fejének gumimását, azt égettük el a kitömött ruhával együtt. A jelenet jól sikerült, bár a benzinnel átitatott ruha először nem akart lángra lobbanni, aztán meg nem akart elaludni. De összejött, és jól nézett ki a filmben.

Ennek az alkotásnak is megváltoztattuk a címét, időközben *Kárhozatra* módosult. Ebből később lettek némi problémáink, ugyanis mint kiderült, Tarr Béla pár éve gyártott már egy ilyen című filmet, és a rendező berágott, hogy „elloptuk” a szót, ezért néhol a mű

Juhász Zsolti ég

az eredeti *Nincs mentség* címen szerepelt. Mellesleg jegyzem meg, hogy a címet nem tőle, hanem Clive Barker magyarul *Kárhozat*, eredetileg *Damnation game* címen megjelent regényétől vettem kölcsön.

Most pedig az utómunkálatokról, amelyek természetesen nem mehetek végbe némi probléma nélkül.

Még augusztusban elkezdük a vágást. Végh Zoli depressziós volt, jómagam türelmetlen és feszült. Törtétek visszatartó tényezők is, miszerint: egy alkalommal szolidan dolgozunk a stúdióban, mikor is Pali véletlenül kiöntötte italát. A narancslé ráfolyt az egyik székre, és maradandó nyomot hagyott rajta. Az esetnek nem tulajdonítottunk nagy jelentőséget, ámde pár nap múlva Zozo

Tomi VHS kamerájával próbálok makro-felvételt készíteni egy zsilettpengéről... vidám filmecke volt ez

kapott egy telefont, amelynek lényege az volt, hogy mivel vandálkodtunk a stúdióban, összetörtük és lehánytuk a berendezést, ezennel megvonva a további támogatás, magyarul: vége a vágásnak. Na, gondoltam, ez tökéletes. Mint kiderült, egy „jóakarónk” munkálkodott a háttérben.

Irány a főszerkesztő, ímelés-ámolás, hivataloskodás, míg végül újra szabad kezet kaptunk, és folytathattuk a munkát. Megegett aztán, hogy egész éjszakai munkával összevágunk vagy 15 percet, hajnaltájt hazavánszorogtunk, hogy majd másnap déltől újult erővel folytatjuk, alázenéljük, hangozzuk a képeket, stb. Tekintve, hogy vasárnapra virradt, nem is gondoltuk, hogy bárki bemerészkedik a stúdióba rajtunk kívül. Ezzel szemben, amikor másnap nagy munkakedvvel behatoltunk a vágószobába, meglepődve vettük tudomásul, hogy valaki - bizonyára véletlenül - letörölte kis filmeckénket. Ekkor - és aztán még néhányszor - merült fel az ötlet, hogy mi lenne, ha egyszerűen abbahagynánk az egészet? Azzal vigasztaltuk magunkat, hogy mindezen malőrök csupán poénos anekdoták lesznek majd, ha kezünkben a kész film. Amire 1998 januárjában került sor.

A premiert január 25-ére tűztük ki, és megtettük az első lépéseket a film reklámozására. Ekkor én már októbertől Pesten dolgoztam a Mafilm-ben, és csak hétvégeken jártam haza kedvesemhez. Hogy mit adott nekem a filmgyárban eltöltött fél év, és a hivatalos szakma megismerése, ezt inkább ne részletezzük, elég az hozzá, hogy áprilistól hazatértem Dunaújvárosba, visszaadtam a vállalkozóit, és munkanélküli lettem.

Miközben én Pesten melóztam, Pali teljes egészében átvette a szervezési teendőket, és elintézt pár dolgot: novemberben filmünk előzetese megjelent a Chip magazin CD-ROM mellékletén, egy helyi nyomda nyomott nekünk ötszáz darab plakátot támogatásként, egy pesti cég pedig kölcsönadott egy nagyon jó videoprojektort a premierre, szintén díjazás nélkül.

Télen az országos média ismét felfedezett bennünket.

Feltűntünk az RTL-Klubban, a TV2-n, az MTV-n, a Kossuth rádióban, stb., egyszóval országosan mutogatták orcánkat, amint okosan nyilatkozunk. Poénosak voltak ezek a kisfilmek, de engem főleg az zavart bennük, hogy egyfajta vásári mutatványosokként lettünk beállítva, örült emberek egy csoportja, akik „családi vállalkozásban készítenek horrorfilmeket”. Mindazonáltal jól esett elmondani, hogy első filmünk már megjelent videokazettán, hiszen ekkorra ez már megtörtént, és jó volt például egy pesti videotékában viszontlátni a filmet.

Most pedig a premierről.

Rengeteg ismerőst hívtunk meg: Janisch Attilát, Sztankay Ádámot, a filmgyári főnökömet, Réz András stb. Aztán úgy alakult, hogy a „prominens személyek” közül senki sem tette tiszteletét az előadáson. Amely a szokásos stresszben telt el, pánik, le-föl rohangálás, stb.

A vetítő az első előadás ötödik percében kikapcsolt, kép elsötétült, villany föl. Öngyilkosságomat fontolgattam, de kiderült, hogy csupán valaki belerúgott a konnektorba. Rengeteg idegen jött el, ismeretlen arcok voltak kíváncsiak a második nagyfilmre, és úgy tűnt vették a lapot,

A Kárhozat stábja a premieren

értékelték a filmet, noha nem kifejezetten vígjátékra sikeredett. Az általános vélemények a következők voltak: lehangoló, depressziós, sötét, romboló hatású, drámai, hátborzongató. Hát igen, szépen ábrázolta a készítése közbeni hangulatunkat. Végh Zoli kitett magáért, a zene és a zajok hatása önmagáért beszélt.

Aztán nekiálltam elemezni a filmet, és érdekes dologra jöttem rá: ez a film nagyon senki földje lett, horrornak túl művészi, művészeknek túl rémisztő, kommersznek túl bonyolult, összefoglalva: mi, akik mindig is kardoskodtunk a közönségfilm gyártása mellett, létrehoztunk egy nem közönségfilmet.

A film elkészültét követően került megrendezésre az Országos Független Film és Video Szemle, az előzsűri még az információs programból is kivágta a filmet, ami - valljuk be - nagyon rosszul esett. Önerőből, támogatók nélkül elkészült egy egész estés film, ezen kívül akkoriban tagja voltam a Magyar Független Film és Video Szövetségnek, és fizettem is a tagdíjat. És mindezek ellenére még csak annyi esélyt sem kaptunk, hogy a betévedő néző legalább láthassa a filmet. Miután az említett eset még egy párszor megisméltődött, hanyagoltam tagságomat a Mafszban, igaz, nem is hiszem, hogy különösebben hiányoztam volna nekik.

A *Kárhozatra* nem találtunk videoforgalmazót, a film hamar elsüllyedt, alig pár cikkecske jelent meg róla. Az egyik a Sokk Online Magazinban, Wostry Feri tollából:

SOKK ONLINE MAGAZIN

A *KÁRHOZAT*, Bernáth Zsolt szóló rendezése - eddig, a *BETÖRÉS* kivételével, mindig Juhással közösen instruálták a filmeket, a CWT alkotásai közül a legjobb. Személyes, felkavaróan intim mozi; sötét és (főleg formailag) nagyon eredeti. Egy magyar film, amelyet érdemes megnézni!!!

A Sikertelen Író (megint Túri Laci!) - tessék figyelni a való élettel kapcsolatos párhuzamokra! - végső elkeseredésében hirdetést ad fel: szívesen megírja bárkinek az életrajzát, szabott ár ellenében. Nem mondhatni, hogy tódulnának a jelentkezők: az egyetlen ügyfél egy titokzatos, az arcát állandóan homályban tartó fazon, aki végzetes hatást gyakorol szerencsétlen protagonistánkra: Írókám, alá *LEGYEN VILÁGOSSÁG*, rettenetes víziók martaléka lesz.

Ennél a filmnél Bernáthnak sikerül olyan sötét, már-már beteges atmoszférát teremtenie, amely szó szerint magába szippantja a nézőt. A narratív szál, csakúgy, mint a *VILÁGOSSÁG*-nál, félúton elvész: ami marad, az depresszív hallucinációk és erőszakos jelenetek egymásutánisága. Finooooooooom...

A *Kárhozat* később még talált magának egy-két regionális TV-csatornát, filmklubot, ahol bemutatkozhatott, és jelentkezett pár elvetemült filmbarát is, aki bővebben érdeklődött a műről. Én a mai napig szeretem a CWT-nek ezt a „senkiföldje-filmjét”.

A *Kárhozat* évekkal a premier után készült plakátja

H A S F A L M E T S Z Ő K

(1 9 9 8 - 1 9 9 9)

Lehet, hogy a *Haszfalmetszők* lesz a CWT utolsó filmje? - tettem fel a kérdést többször is akkoriban.

Az 1998-as év, illetve 1999 első fele, ami főleg e film körül forgott, meglehetősen tanulságos volt. Társulatunk itt mutatta meg először, hogy képes szélesebb közönség érdeklődésére is számot tartó filmet készíteni, másrészt teljesen nyilvánvalóvá vált, hogy hová jutottunk csoportilag, és egyénileg egyaránt az elmúlt öt év során.

Merthogy öt évesek lettünk.

Ennyi idő telt el azóta, hogy Palival találkoztunk, elkezdtük írni első novelláinkat, és később kitaláltuk, hogy csináljuk meg a *Fenyőt*, mint saját írásunkból készült első rövidfilmet. Aztán apróbb sikerek és kudarcok árán létrehoztunk még két rövid, majd három egész estés alkotást, sőt pár videoklippel is gazdagítottuk repertoárunkat, ezekről majd az alábbiakban írok.

Közben belekóstoltam a hivatalos filmes szakmába, hét hónapot töltöttem halálos unalomban a Mafilm falai között, majd áprilisban hátat fordítottam az egésznek. De az év elején, a *Kárhozat* bemutatója után gondolataim már a következő film körül forogtak. A cím - *Haszfalmetszők* - hamar megvolt, ám a sztori nem fejlődött. Hevenyészett vázlataim voltak csupán valamiféle poénos-rémisztő filmről, de az írás inkább görcsölés volt, mintsem igazi alkotó munka.

Filmgyári főnökömnek volt egy olyan könnyelmű ígérete, hogy ha lerakok az asztalára egy megfelelően megírt kisjátékfilm-tervet, akkor hajlandó vele pályázni. Nosza, ismét előszedtük régi novelláinkat, és kiválasztottunk közülük egy kedves, misztikus, ám nem véres történetet *Az idő megy tovább* címmel. Ez a novella lett aztán az első, amely nyomtatásban is napvilágot látott: a hamar jobblétre szenderült X-magazin közölte 1997 őszén.

Forgatókönyvet írtam belőle, és elkezdtük a helyszíneresést is a Pilisben, merthogy a sztori egy hegyek közti kis faluban játszódott volna. Találtunk egy barátságos falut, a szereplők,

statiszták is megvoltak, csupán a mese lényegét képviselő misztikus házacská hiányzott. Aztán mivel tavasszal távoztam a filmgyárból, és főnököm sem erőltette a projektet, a filmterv ugrott. Hogy még hány kört fogok futni évekkel később ugyanezzel a történettel, azt akkor még nem is sejtettem.

Viszont, ha már újra kéznél voltak a novelláink, írtunk belőlük egy játékfilm sorozat-tervet, és beadtunk különböző televíziós csatornáknak, hátha érdekli őket. Olyasféle sorozatot képzelünk el, mint az általunk is kedvelt amerikai *Mesék a kriptából*, vagy *Homályzóna*. Mint utólag megtudtuk, Janisch Attila filmrendező korábban már próbálkozott egy hasonló filmtervvel, csak hogy ő akkor nem talált magyar novellákat a horror-thriller műfajban. Sajnos nem támogatták tervét, mint ahogy a miénket sem. A nemleges döntés oka mindig az volt, hogy egyrészt a téma nem elég populáris, másrészt olcsóbb megvenni egy régebbi amerikai hasonló sorozatot, mint leforgatni egy magyart. Ugyanez a sorozatterv aztán évekkel később még kétszer feltámadt, mielőtt végleg elsüllyedt volna. De vissza az 1998-as év elejére.

Januárban bemutattuk a *Kárhozatot*, a sikerélmény újra erőt adott, a közönség reakciója pedig biztatást arra nézve, hogy most már próbáljunk végre valami poénos, igazán szórakoztató mozit produkálni. Mindenképpen szerettem volna műfajt váltani, illetve akkoriban még csak egy kis humort akartam becsempészni következő alkotásunkba. Az is világos volt, hogy frissítenünk kell szereplőgárdánkat is, illetve, hogy technikailag sem árt fejlődünk. A lámpák nélkül, VHS nyersanyagra való forgatás már tényleg nonszensz volt.

Akkoriban zajlott a filmgyárban a Sundance Forgatókönyvírói Műhely szervezése, az ország minden részéből özönlöttek amatőr írók könyvei az asztalomra. Egyik feladatomból volt, hogy ezeket olvassam, illetve kommentáljam. Nem mintha bármit számított volna a véleményem, de főnököm úgy gondolta, hogy legalább e ténykedéssel tegyem hasznossá magam, ha már nincs más munkám az irodában.

Úgyhogy olvastam. A beküldött könyvek nagy része határozottan élvezhető volt, a legkülönbözőbb műfajokban követték el alkotásaikat a pályázók.

Aztán kezembe került a *Badi meller c.* könyv. A cím nagyon ismerős volt, nem véletlenül, találkoztam én már ezzel a sztorival, csak éppen film formájában. Az 1997-es Open Film Fesztiválon szerepelt az alkotás, és el is nyerte *A legjobb dialógusok díját*. Akkoriban száj tátva és irigykedve figyeltem a kb. harminc perces amatőrfilmet: bár technikailag pocsék volt, és látszott,

Kis-Szabó Márk a *Badi meller* egyik jelenetében

hogy az alkotók teljesen felkészületlenül és tapasztalatok nélkül vágtak bele a munkába, mindezek ellenére a színészek nagyon természetesen játszottak. Akkoriban tervben volt, hogy megkeresem a srácokat, de aztán elsikkadt a dolog.

A Sundance-re beküldött forgatókönyv egyébként jóval több volt, mint a belőle készült filmecke, írója kiegészítette, folytatta és befejezte,

egyszóval jól megírt, komplett egész estés film sztorija hevert az asztalomon. Volt benne némi tarantinós, Kevin Smith-es beütés, akkor még nem tudtam, hogy írójának esze ágában sem volt utánozni ezen alkotókat, egyrészt egyszerűen csak lejegyezte és felhasználta a saját baráti körében hallottakat, tapasztaltakat, másrészt sokkal inkább vonzódott Rejtő Jenő világához.

A címlapon név: Kis-Szabó Márk, és telefonszám. Csörögtem, a vonal végén óvatos hang, majd hivataloskodva, kimérten váltottunk pár szót. Aztán közöltem, hogy ismerem a *Badi meller* filmet, és én is amatőrfilmes vagyok. Márk felderült, közölte, hogy tudja, miről van szó, látta a *Betörést*, tetszett is neki, a *Legyen világosság*ot viszont már nem tudta megvárni azon a bizonyos fesztiválon.

Márk Bátaszéken lakott, de közgazdásznak tanult Pesten, utolsó éves volt. Megbeszéltük, hogy találkozunk, iszunk egy sört, ilyesmi. A történelmi jelentőségű találkozóra egy metró aluljáróban került sor, először tapintatosan méregettük egymást, aztán felismertük, hogy egyikőnk sem sznob önjelölt művész, és betérhettünk valahová ama sörre.

Az este folyamán kiderült, hogy filmes nézeteink közel azonosak, ízlésünk nem különben. Márk valamikor filmrendezőnek készült, aztán képregényrajzolásba fogott. Megrajzolta többek között Clive Barker *Korbács* c. könyvét is. Persze már akkor is hiú ábránd volt, hogy effajta foglalatosságból meg lehet élni Magyarországon, így átnyergelt a rapzenére. Barátaival létrehozott egy rapzenekart *Rap-tear* néven, és fel is vettek pár dalt. Márk írta a szövegeket. Könnyű, ártalmatlan zenét produkáltak, jóval a *Rapülők* együttes feltűnése előtt, még abban a korban,

amikor a hip-hop zene épp kezdett felmerészkedni a slágerlistákra. Szikora Robi vette őket szárnyai alá mindaddig, amíg egy nagytekintélyű producer nemet nem mondott az egész csapatra. Úgy indokolta döntését, hogy Magyarországon nincs jövője a rapzenének... Márk ezután kezdett el írogatni, és aztán megszületett a *Badi meller* film, amely kapcsán útjaink találkoztak.

Szóval dumcsiztunk, és közben látszódott, hogy gyümölcsöző lesz a kapcsolatunk. Kazettát is cseréltünk, ő hozta a *Badi meller*t, én a *Kárhozatot*. Márk elhült a filmtől, hogy mennyire elborult és pesszimista. Öccse úgy jellemezte, hogy ez egy thriller, amit egy művész-filmes készített. Ezt a „művészfilm” jelzőt egyébként több helyről megkapta azóta a film, kivéve egyet: az Odeon kiadó túlságosan erőszakosnak találta mintsem, hogy megjelentesse a művészfilmjei között.

Visszatérve Márkhoz, megosztottam vele titkomat, miszerint képtelen vagyok összehozni egy horror-komédiát, viszont ismerve az ő stílusát, talán segíthetne. Először szabadkozott, bár határozottan jólesett neki, hogy írásra buzdítom, mint elmondta, én vagyok az első a környezetében, aki nem nézi hülyének amiatt, hogy filmes dolgokon jár az esze.

Nem telt bele két hét, Márk szállította a művet, az általam kitalált címet megőrizte: *Hasfalmetszők*. Pestről hazafelé a buszon fetrengtem a nevetéstől olvasás közben, és határozott elégedettséggel töltött el: a sztori jó volt, poénos, kellően cselekményes, ráadásul „könnyen” megvalósítható, kevés szereplő, kevés helyszín, stb.

H A S F A L M E T S Z Ő K (1 9 9 9)

Két fiatal bérgyilkos első akciójára készül, likvidálniuk kell egy gazdag vállalkozó feleségét. A tettet egy isten háta mögötti helyen, a titokzatos Nagypapa házában kell végrehajtaniuk. Időközben a feleség megneszeli a dolgot, és ő is felfogad egy killert a férje ellen. A két bérgyilkos odaér a házhoz, és szembesülnek a nem várt tényekkel: Nagypapa nemcsak, hogy nincs szanatóriumban, hanem csinos kis mézárszéket rendezett be a környékbeliekből. Aztán megérkezik a férj, a feleség, a harmadik bérgyilkos, Nagypapa eltűnik, majd újra előkerül, a közeli temetőben felélednek a hullák, és ettől kezdve elszabadul a pokol.

Bejelentettem a stábnak, hogy megvan az új sztori, megcsináljuk. Elindítottam a projektet. Ezzel megkezdődött a visszatartó erők áramlása. Márk behozta a Mafilmbe floppyn a forgatókönyvet kinyomtatás végett. Ezen művelet elméletileg nem okozhatott nehézséget, lévén naponta több száz oldalt printeltünk ki a gépeken. Ám amint a *Hasfalmetszők* betette lábát a stúdióba, a PC-k, Mac-ek meghülyültek, a nyomtató üres lapokat nyomott, és három órába telt, mire elkenve ugyan néhol, de olvasható, lapozható formába öntöttük a művet. Persze ki gondolt

Az operaház fantomja forgatásán - jobbról balra én, Dario Argento, Csaba, Pali és Wostry Feri

volna akkor még bármire, örültem, hogy kész a könyv, szórtam szét a stábnak.

Februárban történt, hogy találkoztunk Dario Argento filmrendezővel, első számú kedvencünkkel. No, nem az utcán sétálva esett meg a dolog. Argento akkoriban Budapesten forgatta *Az operaház fantomja* c. filmjét, és úgy alakult, hogy bekönyörögtük magunkat a sajtótájé-

koztatóra. Csaba ez alkalomra fabrikált egy levágott fejet, és a találkozó fénypontján átadtuk Argentónak a művet. Örvendezett neki nagyon, meg is hívott filmje forgatására.

Időközben úgy láttam jónak, ha távozom a hivatalos filmes szakmából, vissza Dunaújvárosba. A Pesten töltött hét hónap alatt anyagilag és érzelmileg is padlóra kerültem. Felelőségteljes, kihívást jelentő munkát nem bíztak rám, egyedül is voltam, és nem úgy tűnt, hogy mindezek megváltoznak. Vállalkozásomat sem tudtam már fenntartani, járulékhátralékaim felhalmozódtak, viszont csak vállalkozói engedéllyel dolgozhattam a Mafilmnél. Így egy szép napon kiléptem a kapun, ahová egész gyerekkoromban vágyakoztam befelé, majd megkönnyeb-
bülten hazamentem.

Fogalmam sem volt, hogy mihez kezdjek. Munkám nem volt, terveim sem. Pénzem még úgy se. A hazaköltözésem után pár héttel véget ért az akkor már közel egy évtizede tartó

társkapcsolatom. Ez volt a hab a tortán, padlóra kerültem, csatlakoztam Juhász Pali albérletéhez, így immáron négyen laktunk egy lakásban.

Ezzel megkezdődött életem egyik legemlékezetesebb nyara.

Csöveztünk, söröztünk, csavarogtunk, olykor éhezünk, és közben gőzerővel szerveztük a *Hasfalmetszők* film megvalósulását. Márk sajnos kihagyta ezt a pár hónapot, ő szeptemberig Amerikában mosogatott egy ifjúsági táborban az erdő közepén.

Az alaphelyzet eszméletlen ironikus volt: Napközben hivatalos leveleket, faxokat írogattam, mint a CWT vezetője, és százféle cégnek könyörögtem, hogy támogassák munkánkat. Eközben vajaskenyereztünk, Pali füzetlapokból sodorgatta cigijeit, ültünk az erkélyen harminc fokban, és filmet gyártottunk, szerveztünk. Megesett, hogy azért mentünk el vért adni, hogy meglegyen a reggelink, hiszen ugye a véradó állomáson kaptunk egy szendvicset és egy csokit. A nyár közepe felé már látszott, hogy nincs az a vállalkozó, vagy magánszemély, aki hajlandó lenne akár egy fillért is áldozni egy horror-komédia támogatására.

Júniusban még reményteljesek voltunk, hiszen sikerült felfrissíteni szereplőgárdánkat. A film főszerepeire megnyertünk magunknak két tehetséges amatőr színjátszót Csanálosi Gábort és Nagy Gábort. Előbbi alakítja a filmben Mosztát, a tapasztaltabb bérnyilkost. Velem egyidős volt a srác, de élettapasztalatokban messze előttem járt. Múltjában volt autótolvaj, színjátszó, zenélgetett pár hangszeren, imádta a társasági életet és a központban tartózkodást. Lelkes ifivezetőként is dolgozott korábban, és tagja volt az Úttörőszövetségnek. Nagy Gábor, Puncsos megformálója tehetséges dobos volt, és még tehetségesebb színész, mindamellett, hogy toronymagásról köpött minderre, és ez a hozzáállás a későbbiekben sem változott.

Túri Laci favoritunk jött mint férj, egy helyi *Csótányok* nevű rap-metal zenekar énekese Budai „McFly” Gábor elvállalta a harmadik bérnyilkos szerepét, Benke Zsolti, kabalánk szintén csatlakozott, Galauner Zoli mint Nagypapa érkezett, Pali pedig beszervezte Lombos Melindát, a helyi TV egyik szerkesztőjét feleségnek. Mármint a filmbe.

Szóval a szereplők összeálltak, tartottunk néhány olvasópróbát, és úgy tűnt, hogy beválik majd mindenki.

Juhász Zsolti, a *Kárhozat* egyik szereplője ezúttal díszlettervezőként illetve kellékesként óhajtott közreműködni. Ez ügyben megkapta a helyszín- és kelléklístát, és munkához látott.

Miokovics Csaba beszervezte testvérét Matyit, aki már régóta figyelte működésünket, csak eddig nem kívánt különösebben - és főleg felkérés nélkül - csatlakozni hozzánk. Csaba ötlete roppant hasznosnak bizonyult. Bár tesója egyfajta „segéd- effektusnak” kellett neki, ám végül úgy alakult, hogy Matyi jelentős részt vállalt a gyártásszervezésben, a berendezés és kellékek beszerzésében, és neki volt köszönhető a Nagypapa házának felkutatása és leszerzése is, ami a film legfontosabb jeleneteinek háttéréül szolgált.

Közeledett az augusztus, a kitűzött forgatás, Túri Laci jelezte, hogy van egy ötlete. Mélykúton ismert egy elhagyatott erdészházat az erdő közepén. Egy óra földúti rázkódás után odaértünk az ominózus *Evil dead*-szerű házikóhoz, nagyon horrorosan nézett ki, ám se égen, se földön nem volt a közelben áram. Hát ugrott...

Pár nap múlva érkezett Matyi csillogó szemmel, hogy biciklizés közben belebotlott egy ősi kúriába egy elhanyagolt telek közepén, és a tulajdonos vállvonogatva meg is engedte, hogy ott ténykedjünk majdan két napig, bár óvakodtunk beavatni az urat, hogy némi mű-mészárlást tervezünk a hajlékban.

Szóval a helyszín megvolt, többször terepszemléztünk, és készítettük elő a forgatást. Ekkorra már nyilvánvalóvá vált, hogy kb. százezer forintra van minimum szükség ahhoz, hogy elindíthassuk a filmet. Mindez fedezte az autóbérletet, a speciális effekt-anyagokat, kazettákat stb. Vukovics Árpai, aki a DTV színeiben mindeddig támogatta munkánkat, időközben megvált a TV-től, de nem szűnt meg segíteni: felajánlotta, hogy saját DV kameráját szívesen kölcsönadja a felvételekhez. Jött egy új srác, Markó Viktor, aki rendezvények bevilágításával, hangosításával foglalkozik, ő potom összegért rendelkezésünkre bocsátotta lámpáit, állványait stb.

Egyedül a hanggal voltak problémáink: a forgatás napjáig sem tudtunk szerezni profi mikrofonokat. Persze bérelni lehetett volna, de addigra már nyakig úsztam az adósságokban: amikor egyértelművé vált, hogy senki nem ad pénzt, tízezer forintoként kölcsönkéregettem a szükséges összegeket. Lehet, hogy nem kellett volna, lehet, hogy le kellett volna fújni az egészet, de így utólag úgy gondolom, hogy kár lett volna feladni. Bár ezer szempontból nem lett olyan a kész mű, mint szerettem volna, mégis szórakoztató, élvezhető alkotás született.

Olyannyira lelkesek voltunk, hogy mintegy időtöltés gyanánt tervbe vettük egy rövidfilm elkészítését is *Visszapillantó* címmel. Palival egy este megírtuk a forgatókönyvet, nem volt nagy ügy, egyetlen gegre épülő, dialógus nélküli sztorit szerettünk volna egyetlen éjszaka leforgatni. Le

is mentünk a Dunapartra, levittünk minden cuccot, aztán hamar kiderült, hogy egy sötét országutat nem tudunk bevilágítani a rendelkezésünkre álló lámpákkal, meg más problémák is adódtak, így feladtuk a próbálkozást. A filmterv bekerült a *soha-meg-nem valósuló-alkotások* feliratú dossziéba. A sors szeszélye folytán ezen mappa tartalma elég tekintélyesre duzzadt az évek folyamán, mint az később majd kiderült. Hozzá kell tennem, a *Visszapillantó* c. történet évekkel később mégis vászonra került: Tomi időközben felcseperedő unokaöccse, Tibi készítette el a hét perces rövidfilmet a barátaival.

Közeledett az augusztus, haladtak a *Hasfalmetszők* film előkészületi munkálatai, és a forgatás napjára minden összeállt. A maximumot akartuk. Országos sikert, moziforgalmazást, kultuszfilmet, mindent. Pali hozta az ötletet, mi lenne, ha beszerveznénk a *Ganxsta Zolee és a Kartel* zenekart a filmbe egy betétdal erejéig. Nemigen hittük, hogy Zoliék ráállnak a dologra, lévén „sztárok”, de miután elolvasták a forgatókönyvet, jót röhögtek, és igent mondtak a dologra, és írtak egy dalt *Hasfalmetszők* címmel. Akkor még nem szerepeltek semmilyen filmben, később jött a *Rosszfiúk*, illetve a Jancsó-féle *Nekem lámpást adott kezembe az Úr Pesten* c. alkotások. A nóta őszre el is készült, főleg, hogy mi decemberre terveztük a bemutatót. Úgy volt, hogy videoklip is lesz a dologból, aztán a zenekar és menedzsere inkább a western-fazont választotta a horror-imázs helyett.

Találtunk videokiadót is, pontosabban érdeklődőt. A Mirax vezetője jópofának találta, hogy fillérekből akarunk filmet csinálni, és közölte: szívesen megnézné majd a kész alkotást, hátha forgalmazható. Mindezek tudatában bizakodva néztünk a film elébe.

A forgatási időpontok eszméletlen szűkösre sikeredtek.

Nagy Gábor, Puncsos alakítója közölte, hogy semmi pénzért nem hagyná ki a Diákszigetet, kamera csak meghatározott időre volt kölcsönkérhető, a házban csak meghatározott időt tölthettünk, stb. Így eshetett meg, hogy mindössze öt napunk maradt szabadon a teljes film leforgatására. Órület volt, de nem volt más választásunk, csak így volt megoldható, hogy minden és mindenki ott legyen a megfelelő helyen, a megfelelő időben. Úgyhogy belefogtunk a tébolyba.

Hétfő: az első nap, Budapest, Kartel kocsmá. Előző nap este tízkor tudtam meg Juhász Zsoltitól, hogy a szállításunkra szervezett autó nem jön, úgyhogy egy óra telefonálgatás után sikerült elintézni, hogy a Viktor lámpáit, egyéb technikát, szereplőket, egyebeket két autóval

deportáljuk a helyszínre. A könyörgő telefonbeszélgetések csúcsa volt, amikor közöltem a kiszemelt, gépjárművel rendelkező áldozattal, hogy - *Ha akarsz, szerepelhetsz a filmben, csak gyere!*

Palival a nyáron sűrűn üldögéltünk egy éjjel-nappali bolt előtt éjjel, kezünkben sör, és azon tűnődtünk, hogy mi értelme ennek a görcsölésnek. Pénz nincs, lehetőségeink nincsenek, családi és magánéleti válságok örlik fel amúgy is fogyó energiáinkat. Se neki, se nekem nem volt lakásunk, fillérekből éltünk azokban a napokban, és ha szereztünk egy-kétezer forintot, azon DV kazettát, maszkanyagot, egyebeket kellett vennünk - kaja helyett.

Tervbe vettük, hogy egyesületet alapítunk, merthogy nem voltunk számlaképesek, így pedig reménytelen szponzorok után nézni. Össze is szedtük a szükséges tíz embert, megírtuk az alapító okiratot, annak ellenére, hogy egy barátunk figyelmeztetett, ügyvédi közreműködés nélkül nem fog menni a dolog. Viszont ugyebár nem volt húszezer forintunk erre a célra, így mi fogalmaztuk meg, küldtük el a szükséges dokumentumokat a bíróságra, amelyet persze hamar visszaküldtek hiánypótlásra. Így történt, hogy a *Cruel World Team Filmgyártó és Kulturális Egyesület* végül soha nem jött létre.

De térjünk vissza az első forgatási napra.

Ganxtáékkal a kocsi előtt

Kartel kocsi. Ganxtáék a tőlük várt flegmasággal nézték végig, hogy szétszedjük a helyiséget, mindent behúzávalunk kábelekkel, a szemükbe vakítjuk a reflektorokat, és ott szerencsétlenkedünk órákon át. Mindösszesen egy kétperces párbeszédet rögzítettünk, de eltartott délutánig. Az élő hangot tökéletesen elszúrtuk,

de az utóhangozás után ez lett a film egyik legjobban világított és beállított jelenete.

A stáb működött. Tomi aktív volt mint operatőr, a szereplők felkészültek, úgyhogy sikeres napot zártunk. A csapat visszahurcolkodott Dunaújvárosba, és örvendezhettünk az első képeken, végre használtunk világítást, jók a színek, és nem VHS minőség.

A film része egy zuhanyzós jelenet, ahol Lebowsky - szégyenlős srác lévén - a fürkében aszalódik hetekig, mert nem mer kimenni, amíg koleosztársai bent vannak. E jelenet miatt Juhász Zsolti bekönyörgött minket a helyi főiskola zuhanyzójába, Matyi elhúzható zuhanyzófüggönyöket gyártott, Markó Viktor füstgépe szolgáltatta a „gőzt”, sőt még három leányt is befűztünk, hogy mutassák meg magukat hátulról a kamerának meztelenül. Benke Zsolti a *Legyen világosság* kertésze, és a *Kárhozat* kiadófőnöke egy szál törülközőben pompázott, lenyűgöző volt. Alakult a dolog, biztatóak voltak az addigi eredmények.

A harmadik forgatási napra megérkezett Nagy Gabó művész úr is egyenesen a Diákszigetről, s mint ebből kiszámítható: kedvetlen volt, másnapos, kialvatlan és flegma. Mint Csanálosi Gábor megsúgta, eme állapothoz nem szükséges Sziget, Gabó csupán szokott formáját hozta. Összegyűltünk stábilag videotékás ex- főnököm házában - itt forgattuk annakidején a

Legyen világosság szobajelenetét -, és egész nap azzal próbálkoztunk, hogy felvegyük a két bérgyilkos és a férj párbeszédét. Kicsit akadozottan ment a dolog, a hang zajos lett, és az állandó fix kamera sem tett jót a jelenetnek. A későbbiekben ezt újra akartuk forgatni, csak közben beköszöntött a tél...

Csanálosi Gábor mint Moszta a bérgyilkos és én

Szóval az apróbb dolgok megvoltak, jöhetett a két csúcs nap. Ama bizonyos ház tökéletesen üres volt, amikor felfedeztük, némi bútort kellett odavinnünk. A szállítás természetesen ismét gond volt, de pár önzetlen segítő végül is autót teremtett.

Béreltünk egy Chevroletet a forgatásra, hallgattunk a közönség tanácsaira, miszerint ne Ladával szaladjáljanak a bérgyilkosok, mint előző alkotásainkban. A bérleti díj - tízezer forint - a forgatás napjára érkezett meg postafiókomra, hála Trunkó Bence nevű pesti ismerősünknek, aki megszánt, és küldte a lóvét. Trunkó Bence egyébként annak idején azzal keresett meg engem és Márkot, hogy segítsünk megírni akkor szinopszis formában létező filmtervét. Az együttműködés végül mégsem jött össze, de örvedetes, hogy hat év elteltével mégis létrejött az általa írt film, és bemutatásra is kerül *Argo* címmel.

Szóval első nap a *Hasfal* forgatásán, a házában.

A bérelt Chevi

Reggel hatkor kelés, a stáb fele a háznál rendezkedett, szerelték a villanyt, világosítottak, rendezték be a padlást, mi közben a film autós jeleneteit nyomtuk az országúton. Rögtön problémáink támadtak a hanggal természetesen, az óriási szél miatt az autó belsejébe kellett rejtenünk a mikrofont.

Forogtak a párbeszédes jelenetek, közben Gabó közölte, hogy ő most elmegy a nagymamájához szilvás gombócot enni, húsz perc az egész. Egy pillanatra öngyilkosságomat fontolgattam, de aztán beláttam, hogy végül is ő tesz szívességet nekünk. Így hát elengedtem, bízván, hogy a húsz perc belefér az egyébként percre pontosan kiszámított forgatási rendbe. Gabó másfél óra múlva került elő vigyorogva, s folytathattuk a jelenetet...

Nagypapa elgázolása sem ment minden fennakadás nélkül tekintve, hogy a púpos, ősz hajjú rém feltűnése kisebb pánikot keltett a kicsiny faluban, ahol forgattunk. Galauner Zoli huszonéves fejére Csabi rémnagypapi maszkot, kockás inge, öltönye alá sörhasat, púpot gyártott, így Zoli megjelenését kitörő taps kísérte a stáb részéről.

Aztán jött a Chevi, a két bérnyilkos elmélyülten poénkodik, az öreg ki az útra, majd fékcsikorgás töri meg az idillt. Az öreg ott fekszik félig az autó alatt, agyveleje részben a betonon. Természetesen kellően forgalmas helyet választottunk a felvételre, így hol békés kocogó sápadt el a jelenet láttán, hol rémült apuka takarta el csemetéje szemét a véres látványtól. A járőkelőket ugyanis a következő kép fogadta:

Pár fiatal srác halálosan komoly arccal vesz körül egy kocsit, amely alatt egy elgázolt öregember ismerhető fel. Csanálosi Gábor javasolta, hogy talán vegyük vidámbra a figurát, hogy a szemtanúk lássák, nem komoly az ügy. Így kacarászni kezdtünk, mire a következő arra tévedő falusi egy önfeledten vidámkodó társaságot lelt a véres díszletben, Gábor pedig vidáman kiáltott fel: - Hogy kijött elének az öreg, mi?

A hangulatot komolyítandó, megjelent a körzeti rendőr, és megérdeklődte, hogy mi a francot művelünk, ám a nap legrémisztőbb eseménye csak ezután következett: az autótulaj közölte, hogy neki egy órán belül autóstól el kell mennie, és másnap sem tud jönni. Elsápadtam, tudván, hogy még hátra van pár jelenet. A két bérenc megérkezik a házhoz, kiszállás, majd vissza, poénok stb. És már esteledett.

Túri Laci kicsit megviselt

Kapkodás indul, be az autóba, mobilon utasítás a házbélieknek, hogy mindenki tűnjön el az előtérből, merthogy már a házhoz érkezés képeit is „előben” szeretnénk venni időnyerés végett. Gyors szövegtanulás, felvétel, és a naplemente előtt néhány perccel: KÉSZ!

Pihenő következett, autó el.

A forgatási terv szerint az első éjszaka kellett felvennünk a padlás-jelenetet, ahol is a két fogságba esett bérnyilkos szemléli a megzombult háziak ténykedését. A helyszínt Csabáék napközben berendezték, levágott fejek láncokon, oszló hullá a koporsóban, élő kukacok stb. A bevilágítás alatt Csaba maszkolta, sminkelte a szereplőket, és este 9-kor elkezdhattük a felvételt.

Különösebb fennakadás nem volt, a szövegek frankón mentek, a világítás jól sikerült, így reggel 7-re befejeztük a munkát. Gabó ekkor haza akart menni, de mivel sejtettük, hogy ez egyet jelentene a film bukásával, mert nemigen látnánk őt másnap viszont, határozottan elé álltunk, megmutattuk alvóhelyét, és lefektettük. Jómagam a csupasz parkettán próbáltam aludni, kevés sikerrel, Csanál a koporsóban ágyazott meg magának.

A másnap délelőtt némileg lagymatag volt, mindenki mélán kávézott, én a forgatókönyvben jegyzetelgettem, és mellesleg megcsináltuk Melinda nyakon szúrásának effekt-részét. Csabi is aktivizálódott, berendezte a mészárszék-szobát, ahol a két killer először szembesül a házban történt tömeggyilkosságok-

Csanál a koporsóban ébredt

kal. A hatás nem maradt el, többen elsápadtak, amikor meglátták a Miokovics-féle miliót. A szoba padlóján kibevezett ember, a kádban kettészelt test, az asztalon levágott fejek, testrészek és vér mindenütt. Amikor Márk ősszel hazajött, és megtekintette eme jelenetet, csak ennyit hebegett: - *De hát én csak azt képzeltem, hogy valami homályos zugban feltűnik egy-egy levágott kéz, ilyesmi.*

Hát igen. Csaba szokásához híven szeretett volna mindent megmutatni, így alighanem megcsináltunk minden idők legborzasztóbb magyar képsorait.

Ekkorra már pontosan harminc ember nyüzsgött a házban, volt, akit csak a forgatás csábított oda. Délután már javában dolgoztunk, és hajnali ötig életem egyik legnagyobb stresszét éltem át. Tudtuk, hogy be kell fejeznünk, hiszen csak két napra kaptuk meg a házat.

Forgott.

Ki tudja, hány jelenet a házban és előtte. Csabi folyamatosan, zokszó nélkül dolgozott a külön berendezett maszkos szobában. Matyi és Pali maximálisan a segítségemre voltak minden

percben, közben Juhász Zsoltiék már a temetőt rendezték be a ház háta mögött. Egy szabad percben kimentem hátra, három gyönyörű sírkő (hungarocellból) fogadott szépen bevilágítva, előttük a megásott sírok, egyikben mozgó hulla, aki békésen várakozott a föld alatti jelenetére.

- Hát te ki vagy? - érdeklődtem, lévén nem ismertem meg a megboldogultat a maszk alatt.
- István - jött a válasz.
- Mi történt? - tudakoltam.
- Beástak - panasolta a néhai.

Ennyiben maradtunk, mentem vissza a házba folytatni az örületet. Jelenetek, párbeszédék maradtak ki és változtak át a forgatás során, átnyilazgattam, oda-vissza huzigáltam a forgatókönyvben a képeket, közben próbáltam nem elaludni a fáradtságtól, és közben a stábot is ostorozni.

Olykor szolid betétek oldották a feszültséget. Csanálosi Gábor gitárjával szórakoztatta az éppen nem dolgozókat, néha ettünk, néha pedig üvöltöttünk, hogy „Kuss legyen, forgatunk!”

És forgattunk.

Felvettük McFly feldarabolását, Melinda feltámadását, a két bérgyilkos elfogását, a férj lelövését, stb. A kamera poros, művéres lett, a résztvevők nem kevésbé, forgatókönyvem saláta, ősz hajszálaim szaporodtak. Mindezen pánik és irtózatossággal kapkodás mellett azonban jó volt látni azt a sok embert, akik két napja nem aludtak, nem fürödtek, alig ettek valamit, és karikásodó szemmel, összeszorított foggal lámpákat cipelnek, kábeleket húznak, sminkelnek, gödröt ásna, és fontosnak érzik, amit csinálnak. Egyszóval: alkotnak. S közben még belefér egy-egy bögre kávé és pár poén is.

Melinda nyakon szúrva

Éjjel három felé járt az idő, felvehettük a zombik életre kelését a temetőben. Dőlt a füst a gépből, másztak elő a srácok a sírból, mindenki káromkodott, ahogy tudott, de szalagra került a jelenet. Még mindig volt időnk, noha nem sok, Csanálnak 6-ra dolgozni kellett mennie, de hátra

volt még a film vége: némi lövöldözés, valamint a záró párbeszéd. Nosza, a lámpákat áthurcoltuk a ház elé, lövöldöztünk, és máris átállhattunk volna az előtér bevilágítására, amikor...

... három villanás, és mindent sötétség borított be: elment az áram.

Néma csönd, mindenki sejtette, hogy komolyabb baj történt. Gábor és Viktor villanszerelők lévén utánanéztek a problémának, majd közölték: semmi remény, hogy megjavítsák a hálózatot, központi gond van, vagyis:

A forgatás itt és most, a vége előtt egy órával véget ért.

Fáradtan nyugtáztam a fejleményt, ekkor már szinte beletörődtem, hogy semmi sem megy úgy, ahogy terveztük. A stáb kivárta a napfelkeltét, és a többség elhúzott haza. Páran maradtunk eltakarítani a romokat, délig eltartott, mire zsákokba hordtuk a szemetet, és összepakoltuk a technikát. Délután már belealudtam a *Sherlock Holmes* sorozatba, majd visszaszolgáltattam a kamerát, amely tulajdono-

sával együtt másfél hónapra eltűnt külföldön. Csanálosi Gábor váratlanul levágatta szakállát és bajuszát, a csupaszkölyökarc nyomokban sem emlékeztetett a marcona Mosztára, így erre is várni kellett, amíg újra megjelenő. Én pedig lakóhelyet váltottam, újra költöztem. Munkát is kénytelen voltam keresni, és pár hónapra egy

Nagy Gábor és Csanálosi Gábor

összeszerelő üzemben helyezkedtem el, ahol is szalagon dolgoztam három műszakban.

Jött az ősz, telefonon megkerestük a ház tulaját, engedélyt kérve, hogy még további két napot szeretnénk a házban nyüzsögni. Megdöbbenően hallottuk a vonal másik végéről, hogy kegyvesztettek lettünk, és különböző nem részletezett dolgok miatt messze kerüljük el azt a helyet.

Lepadlóztunk.

Nem mehetünk vissza? Akkor hogyan fejezzük be a filmet? Az utolsó jelenet a forgatókönyv szerint a hajnalban játszódik a ház előtt! Márk időközben befutott az USA-ból, nosza, parancsba adtuk: szerkesszen új befejezést! Márk vakarta a fejét, én közben újabb könyörgő leveleket intéztem még az Atyaúristenhez is, hogy kicsikarjak valamennyi pénzt a film befejezésére. Több helyről is további sok sikert kívántak, és beintettek. Első mobiltelefonom és a hozzá tartozó előfizetés is kárát látta a támogatók hiányának, a nyári szervezések alatt sikerült elkövetnem egy ötvenezres számlát, amelyet természetesen nem tudtam kifizetni. Amikor azt mondjuk, hogy a *Hasfalmetszők* 200 ezer Ft-ba került, akkor ez a tétel is beleértendő...

Újra kellett volna forgatni a megbízásos jelenetet is, görcsösen nekiálltunk hát szervezni Matyival. Egy kis reptéren, vitorlázógépek és kétfedelűek között akartuk látványosabbá tenni a jelenetet, a helyszínt meg is találtuk, aztán a dolog befuccsolt. Ekkoriban a stáb hasonló

Az utolsó forgatási napon

együttműködést és érdeklődést mutatott, mint a *Kárhozat* készítése során: semmilyen. Én párkapcsolati és megélhetési problémákkal küszködtem, Pali szintúgy, a szereplők szanaszét voltak, és közben teltek a hónapok, jött a tél és az év vége. Ebben az időszakban egyedül Matyi állt mellettem.

Befutott viszont két zenekar, a *Bonus Track* és a *Testimony*. Videoklipet szerettek volna demó anyagukhoz. Szűk stábbal (Zoli, Tomi, Matyi, én) le is forgattuk az anyagokat, és ez utóbbi együttes próbahelyén végre megtaláltuk a megfelelő helyszínt a befejezéshez. Egy lerobbant ház volt, külsőleg is, belsőleg is használható. Januárban fel is vettük a film záróképeit. A forgatás főleg gyomorforgató effektek felvételéből állt, hasfalmetszés, fejletépés, szemkinyomás stb. Előzőleg pár jelenet felvettünk még Matyiék pincéjében is (éjjel, suttogva a lakók miatt), mindezen képek lettek talán a legrosszabbak az egész filmben, de a vágás során Zozo zenéi és Korom Karcsi hangeffektjei megmentették a snitteket.

Ismét költöztem, ezúttal haza anyámékhoz. Tomi megpróbálta meggyőzni a DTV új főnökét, Fekete Györgyit, hogy hagyományainkhoz híven járuljon hozzá technikailag az utómunkához. Először hallani sem akadt róla, de aztán megenyhült, alighanem látta rajtunk, hogy a templom egeréhez járunk kölcsönkérni.

Februárban nagy meglepetés ért, előző filmünk, a *Kárhózat* bekerülhetett a Magyar Filmszemle információs programjába. Eszünk ágában sem volt, hogy bármelyik filmünket nevezzük a Szemlére, egy barátunk juttatta be a tudtunk nélkül. Elképesztő volt egyébként a bemutató. A vásznon megjelent egy meglehetősen szemcsés, VHS-re készült egész estés film, amelyben szinte az összes szereplő meglehetősen véres körülmények között elhalálozik, a terem tele volt, és végig csöndben nézték végig az alkotást. Aztán kifelé menet hallottuk, hogy volt, aki

hüledezett, hogy „mennyre szar volt”, de olyan is akadt, aki odajött kérni egy kazettát filmgyűjteménye számára. Mindenesetre ez volt talán az első amatőr játékfilm, amely részt vett a Filmszemle programjában.

Márknak is jól indult az év: Első forgatókönyvét, a *Badi mellert* a tudta nélkül beadtam az HBO Forgatókönyvírói Pályázatára, és februárban jött a hír, miszerint megnyerte a versenyt, és hamarosan film lesz a könyvből. Az olvasóra bízom, találja ki, megvalósult-e a projekt... Március végén megkezdhattuk a *Hasfalmetszők* vágási munkálatait. Nem volt sok időnk szokás szerint, mindössze három napot kaptunk a képre, az utóhangozásokra, aztán kikönyörögtünk további pár éjszakát.

ITT AZ IDEJE, HOGY LESZÁMOLJ A MAGYAR FILMEKKEL
KAPCSOLATOS ELŐTÉLETEIDDEL!

Hamarosan bemutatásra kerül egy film, amely megdönt egy százéves
hagyományt.

HASFALMETSZŐK

magyar horror - komédia Ganxsta Zolee és a Kartel betétdalával
a dunaujvárosi Cruel World Team Független Filmtársulat legújabb játékfilmje

Idézet a forgatókönyvből:

„Moszta megfordul, és a Puncsosot látja, amint az üres csomagtartó előtt áll: a hullá ehtint! Hirtelen nagyon fgyos lesz a levegő a ház körül. Mi történik itt? - gondolja a két haver. Dermedten bűnülnek egymásra, majd a környezet tárgyaira: hirtelen minden olyan idegen és félelmetes lett.

MOSZTA: Hü, bazmeg! Elvittek a hullánkat, hogy hagymás rostélyost csináljanak belőle.

PUNCSOS: Ki a fasz lopkod hullát? Azt megértem, hogy valaki tejet lop, autót vagy WC csészét, de hullát...?

MOSZTA: (lassan ránéz a Puncsosra) Mér'... Ki a fasz lop WC csészét?

PUNCSOS: Például én... már loptam.

MOSZTA: És mér'?

PUNCSOS: Adódott egy alkalom, ezért loptam el.

MOSZTA: Milyen alkalom?

PUNCSOS: Betörtem egy bölcsődébe, és ott a klotyók sokkal kisebbek, mint a normál. Nekem meg megtetszett. Egy minibúdi, érte? Erre elloptam. Leccsavaroztam az aljától a kis pöcsösök budiját, és eldzaaveltam haza.

MOSZTA: Na de mit csinálhál vele aztán?

PUNCSOS: Vázát. Vázát csináltam belőle. Másra nem tudtam használni, folyton felógott a seggem róla...”

BEMUTATÓ: 1999 MÁJUS
DÓZSA KAMARAMOZI DUNAÚJVÁROS

Info: 06-30-916-1359
Home page: www.dunanet.hu/cwt

A *Hasfalmetszők* általunk gyártott szórólapja

Az utómunka során aztán némileg oldódott az akkoriban ránk jellemző kedvetlenség és pesszimizmus. Zoli zenéjével és vadonatúj segítőnk, Korom Karcsi hangeffektjeivel ugyanis véresre sikerült filmünket sikerült tökéletesen vígjátékká transzformálni, ami többünknek okozott elégedettséget. Nagyszerű tapasztalatot jelentett az utóőrejezés folyamata: volt itt minden, kartonpapír-tépés hasfalmetszés hangként, hajszelés ujjak cuppogása mint csontkukacok nyüzsgése és sarokba vetett csöpögő felmosórongy zaja, amely a földre dobott belek hangját volt hivatott helyettesíteni.

Kitűztük a premiert május 13-ra, még volt odáig másfél hónapunk, mi az nekünk, ugye? Aztán megint csak a bemutató napjára lett kész a film, a hangokkal ugyanis annyi problémánk volt, hogy az utolsó hét minden éjszakáját bent töltöttük a stúdióban. Plakátunk is lett, egy újdonsült ismerősünk, Flaisz Attila festette meg, a helyi nyomda pedig nyomott belőle kétszáz darabot támogatás gyanánt. Jöhetett a premier.

Ezúttal a mozi nagytermét szemeltük ki, a vezető ránk is hagyta a dolgot, csupán megfelelő projektort kellett szereznünk. No, ez nem volt könnyű. Az első kiválasztott a Dianetika Központ helyi kirendeltségének vetítője volt, de ez gyenge fényereje miatt nem felelt meg, aztán a középiskola, ahová korábban jártam, végül is rendelkezésünkre bocsátott egy megfelelő készüléket pár nappal a premier előtt.

Fellélegeztünk.

Eljött a nagy nap. Haverok Pestről, innen-onnan, és este 8-ra hatalmas tömeg a mozi előtt.

A Hasfalmetszők stábja a premieren

A szokásos stresszt éltem át, és nagyon meglepett, hogy mennyien jönnek be a mi nevünkre a moziba, hiszen erről volt szó. Mert hogy a film címe ismeretlen, a színészek szintén. Több száz ember tolong az előcsarnokban, izgatott beszélgetések, mi pedig stábilag fent gubbasztottunk

az erkélyen és a vetítőben. A mozi megtelt, és elkezdtek a bulit. Buli volt szó szerint, a közönség az ismerős arcok feltűnésekor tapsolt, vettek minden poént, és szemlátomást remekül szórakoztak. Aztán stáblista, majd werkfilm és néma csönd. A közönség minket akart, lévén a film elején bemondattuk, hogy közönségtalálkozóra invitáljuk az egybegyűlteket.

Besomfordáltam a terembe, taps fogadott, Pali utánam mászott szintén rejtőzködő üzemmódban, majd Márk jött. Amikor már feszélyezve éreztük magunkat, szólítottam a stáb többi tagját, így végül az összes résztvevő ott állt kint, és szembenézett lelkes közönségével. Felejthetetlen, és talán kissé fájdalmas pillanat volt, átszaladt az agyamon, hogy utoljára vagyunk így együtt. Nem is tévedtem...

Pár kérdés hangzott el a közönség részéről, aztán összmeghajlás következett, és mehettünk sörözni. Reggelre már csak ketten maradtunk Márkkal, illetve csatlakozott hozzánk egy újdonsült rajongónk, aki nem győzte méltatni összetartásunkat, kitartásunkat stb.

Aztán hosszú szünet következett.

Márk reggel elkészönt, ismét eltűnni szándékozott külföldön, ezúttal több mint egy évre ment dolgozni, ráadásul Malajziába. Időközben befejezte új forgatókönyvét *Sohasevolt Glória* címmel, és otthagya nálam mondván, dolgozhatok rajta, ha akarok.

Csanálosi Gábor megnősült, Nagy Gábor katonaidejét töltötte pár hónapig, egyszóval mindenki visszavonult. A nyár úgy telt el, hogy szinte nem is találkoztunk. Én a személyes problémáim megoldására próbáltam koncentrálni, azon a nyáron született meg kislányom, és volt

Makovics Csaba a valamikori Dr. Cool

mit rendbehozni az életemben. Anyáméknál laktam, besegítettem a családi vállalkozásba a helyi uszoda büféjében, ebből származott némi jövedelmem. És történt egy tragédia is.

Egy szomorú napon kaptam a hírt, hogy Makovics Csaba, a *Legyen világosság* c. filmünkben Dr. Cool alakítója tragikus hirtelenséggel elhunyt. Utoljára utolsó premierünkön találkoztunk 1996 őszén, és most már csak a filmben láthatjuk viszont,

amint behajol a kamerába, és mosolyog. Nem is sejtettük, hogy később lesz még egy hasonló szerencsétlen sorsú ember a CWT történetében.

A *Hasfalmetszők* dunaújvárosi bemutatását követően azon a nyáron már nem történt semmi említésre méltó azon kívül, hogy a mozikba került a *Csillagok háborúja* első epizódja *Baljós árnyak* címmel, amelyet évtizedek óta vártam, és jókora csalódás volt számomra. Ősszel azonban úgy beindult a filmünk, hogy csak kapkodtuk a fejünket. A szeptemberi Open Film Fesztiválon mutatkoztunk be budapesti közönségnek, és megtelt a Blue Box mozi. Jöttek, jöttek az emberek, és halálra röhögték magukat a két bérgyilkos kalandjain. Készültem az eseményre: szóróanyagokkal, plakátokkal, a film készítésének történetét jegyző broszúrákkal szórtuk tele a mozit, amit aztán az utolsó darabig elkapkodtak, s akadt, aki felhívott másnap, és hallelujákat zengett élményéről. A zsűri *vér-díjjal* illette a filmet, mi mást is adhatott volna neki. Az alábbi kritika jelent meg a Filmvilág magazinban:

FILMVILÁG

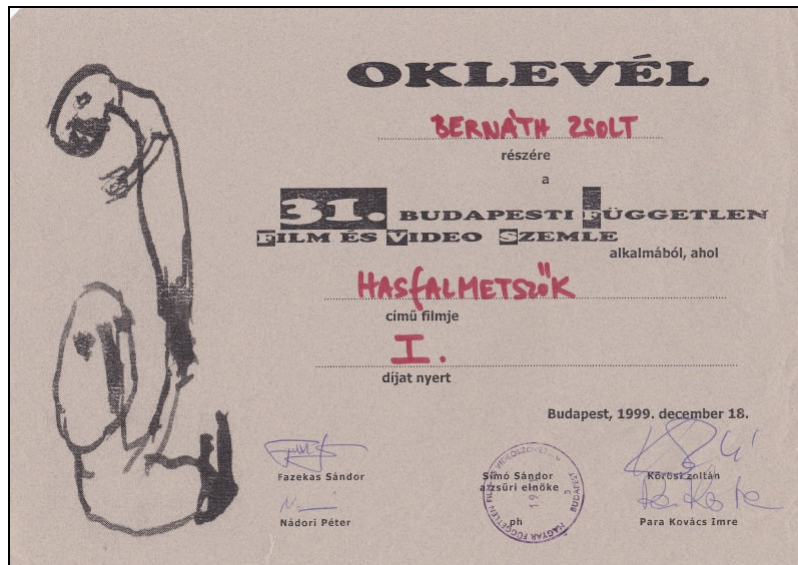
(...) Az OFF-ra benevezett műfaji filmek nagy része paródia volt, de akadt, aki komolyan gondolta a dolgot, és az alacsony költségvetéshez mérten próbált a szórakoztatóipar követelményeinek megfelelni. Bernáth Zsolt *Hasfalmetszők* című munkája a maga hetven percével figyelemre méltó lépés ebbe az irányba.

A *Ponyvaregényből* előlépett két bérgyilkos kalandjai Nagypó zombie-tanyává vált házában a sok vicces beszéléssel és a főszereplők élvezetes játékával igazi szórakozást nyújt. A horror nem csak paródia tárgya: a borzalmasnak szánt részek valóban borzalmasak, a suspense pedig, ha még kicsit döcögösen is, de már működik. A két főszereplőn kívül a többi színész az amatőrök mesterkélttségével mondja végig a számukra amúgy is kevésbé tréfásra sikeredett párbeszédet, ami miatt a film sokat veszít - függetlenségéből is adódó - bájából.

A *vérdíj* oklevele

Ekkortájt már legszívesebben lezártam volna a *Hasfal* történetét akkori nem túl boldog életszakasszal együtt, de nem volt megállás. Decemberben, szintén Budapesten megrendezésre került a 31. Magyar Független Film és Video Szemle, amire neveztem ugyan a filmet, de személyesen nem mentem el a fesztiválra, elég volt három éve ama bizonyos 28. Szemle tapasztalata.

Az első díj oklevele

Nem számítottam semmi elismerésre, így aznap este meglepetésként ért Nitzmann Tomi telefonja, miszerint a film tomboló sikert ért el, és *I. díjat* nyert. A srác elmondta, hogy kétszer kellett levetíteni a művet, és a visongó közönség Puncsost, vagyis Nagy Gabót követelte, aki egyébként éppen katonaidéjét töltötte, és fogalma sem volt a filmet körülvevő hajcihőről.

Elképedtem, hogy mi a fenét esznek az emberek ezen a véres, trágár mozin, ami lehet, hogy bizonyos szempontból érdekes, eredeti alkotás, de ordító dramaturgiai, technikai hibákkal zsúfolt, amit már nem szabad lett volna megengednünk magunknak, főleg a *Kárhozat* átgondolt, rendezett képsorai után. A közönséget azonban nem izgatta a kamera bizonytalan mozgása, a rossz plánok, a filmet teljesen elvitte a sztori, a dialógusok és a két főszereplő egyénisége. De még nem ért véget a buli.

Kaptam egy infót, miszerint a Toldi mozi minden kedden lehetőséget ad független filmeseknek, hogy bemutassák filmjeiket. Hívtam őket, minden rendben zajlott és egyik este lement a *Kárhozat*. Nem igazán tudom, hogy mennyien voltak a vetítésen, de utána jött egy e-mail, és újdonsült rajongó jelentkezett plakátot kérni a gyűjteményébe. A *Hasfal* bemutatására már felmentünk Pestre, és döbbenet láttuk: minden jegy elkelt, és máris pótvetítéseket tűztek ki. A mozi vezetősége szintúgy elképedt a váratlan érdeklődés láttán, ami a Pesti Est egy pozitív ajánlójának

is köszönhető volt. Mindenesetre bőrünkön érezhettük a sikert, és megerősíthettük magunknak Zozo véleményét, miszerint tényleg „röhögős” filmet kell csinálni, ezt szereti a közönség.

Ahogy veregették a vállunkat, úgy nőtt bennem a kétség: valóban büszkék lehetünk erre a filmre? Tényleg ezek vagyunk mi, tényleg érdemes rászánni egy évet az életünkéből, hogy létrehozzunk egy gusztustalan effektekkel telezsúfolt, trágár horrort, ami leginkább egy brutális videójátékhoz hasonlítható? Matyival sűrűn filóztunk erről, Tomi részben osztotta nézeteinket, Zozo semmi kifogást nem talált benne. Én viszont alighanem akkor döntöttem el, hogy lesz még egy film, de másmilyen. Lehet, hogy utolsó, de megmutatom, hogy másra is képesek vagyunk. Ha sikerül, sikerül, ha nem, nem.

Következett a Magyar Filmszemle, ahol, ha nem is botrányra, de legalábbis feltűnésre számítottam. Mindkettő elmaradt, ugyanis a Szemlebizottság olyan ügyesen bojkottálta a filmet, hogy azon kaptuk magunkat, hogy örüljünk, ha lemehet valamelyik este, az új Jancsó filmmel egy időben, egy kisteremben. Így is történt, és mivel mintegy véletlenségből kifelejtettek minket a katalógusból és az összes programfüzetből is, kb. 5-6 ember tévedt be a filmre, bár való igaz, hogy ők jól szórakoztak. Pár újságíró barátom felajánlotta, hogy szívesen cikkezik az esetről, de lefűjtam a dolgot, úgy éreztem, hogy a *Hasfalért* nem érdemes kiállni. Hagytam, hogy elsöpörjék, úgy fogtam fel, hogy ez a film sorsa. Már a videokiadásra koncentráltam, tekintve, hogy időszerű volt a dolog.

A *Mirax* jó pár hónapot ült az ügyön, és amikor látták, hogy ismerik a filmet, írnak róla az újságok, csak akkor tüzték ki a megjelenés időpontját. A film előzetese már futott a januári kazettákon is, 2000 februárjában pedig megjelent maga a mű. Dunaújvárosban az összes téka bevásárolt belőle, majd hetekig előjegyzésben volt a film, és a hírek szerint más városokban sem történt másképp. Az elszámolás szerint 300 darab fogyott belőle, ennyi videotéka gondolta úgy, hogy megpróbálkozik vele.

Ez persze óriási szám ahhoz képest, hogy a magyar filmeket vagy nem adták ki videón, vagy pedig 30-40 darabok keltek el, kivéve persze az akkoriban népszerű Koltai/Kern-féle produkciókat.

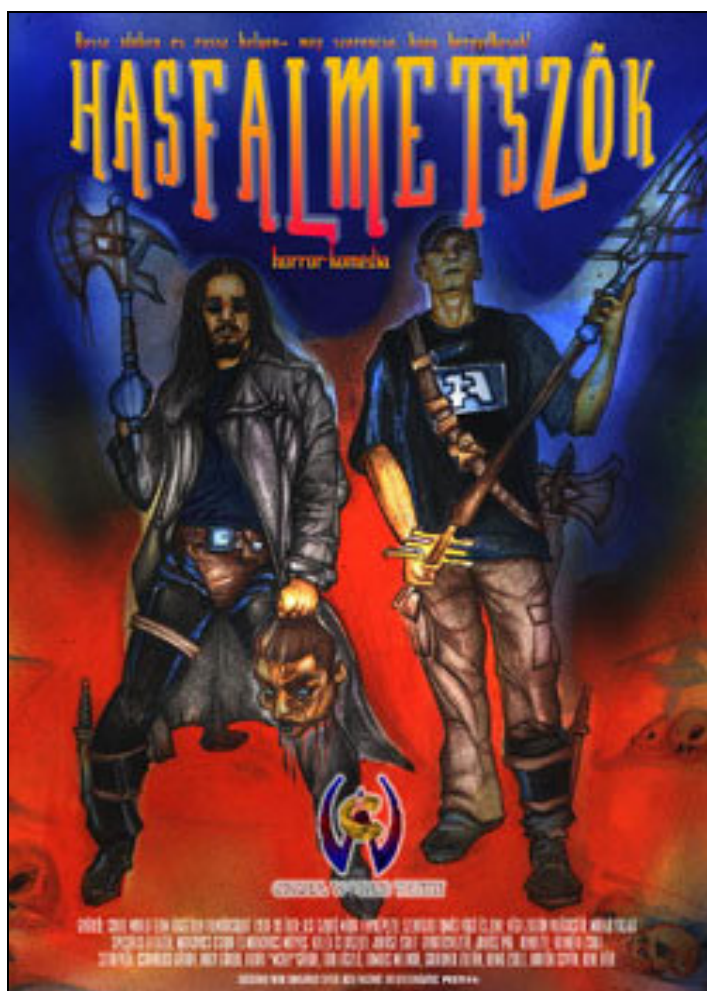
Összességében elégedettek lehettünk, ámde a videomegjelenés örömeire úgy feloszlott társulatunk, mint a pinty. Voltak ebben bőven személyes okok, szakmai ellentétek, sőt anyagi természetű nézeteltérések is felmerültek, lévén most először származott bevételünk az eladott kazettákból.

Egy szép napon aztán összehívtam a csapatot, és bejelentettem, hogy ilyen körülmények között nem vagyok hajlandó folytatni, befejeztem. A csapat ekkor gyakorlatilag kettévált, Tomi, Márk, Matyi és Zozo maradtak mellettem, Csaba, Zsolti és Pali pedig távoztak. Nem volt szép válás, évekig nem is találkoztunk, nem is beszéltünk egymással. Tíz év telt el, mire újra leültem Palival egy sörre, de soha többé nem dolgoztunk együtt.

Kissé megkönnyebbültem, örömmel híreszteltem, hogy vége a CWT-nek, és írtam pár cikket is ez ügyben. Jó volt visszanézni az egészre, bár végig ott motoszkált bennem, hogy utolsó filmünk nem volt méltó befejezés. Új sztorink az asztalon hevert, új lapot akartunk nyitni, új néven, új emberekkel. Kicsit másképp, de mindenestre jól sült el a dolog.

A *Haszfalmetszők* példátlan népszerűsége tett szert. Egyre jöttek az e-mailek az ország különböző pontjairól, nap mint nap találkoztam emberekkel, akik látták a filmet, és eljutottak hozzám olyan hírek is, miszerint vetítéseket rendeztek például kollégiumokban, és egymás kezébe adják a kazettát az újdonsült rajongók. Értettem a jelenséget, csak nem voltam büszke rá, és szerettem volna, ha a nevem hallatán nem ez a káromkodós zombifilm jut az emberek eszébe. De a lavina elindult.

Megtörtént, hogy a megjelenés előtt egy videotékában az alkalmazott ódákat zengett a filmről, és kifejezte reményét, hogy a video változat nem lesz megvágva, míg egy másik örült írt egy levelet, hogy szeretné eljuttatni a filmet egy ismerősének, aki horror rajongó, és melleleg *Alice Cooper*nek hívják.

A *Haszfalmetszők* plakátja

A Filmhu honlapjára írtam egy cikket *Haszfalmetszők - film és jelenség* címmel, mire fórum indult a témában, amelynek a lényege az volt, hogy kell-e vér a magyar filmbe, és itt nem elsősorban az erőszakra, sokkal inkább a vérfrissítésre gondoltak a kezdeményezők.

Egyszóval: kultuszfilm lett a műből. Külföldön is megpróbáltunk érvényesülni. A magunk módján (értsd: a helyi rádióstúdióban) angol szinkront csináltunk a filmnek, Márk szinkronizálta Puncsost, Vukovics Árpfi fia Mosztát, de Zozo és Tomi is kölcsönadta a hangját egy-egy karakternek. Vicces, különböző akcentusú szinkronhangok születtek. Franciaországban írtak a filmről, de kiadót nem találtunk, Angliában méltatták, Németországban szintúgy bejött a kritikuskoknak, és hónapokig e-mailezgettünk egy német sráccal az esetleges videoforgalmazás ügyében. Az ott megjelent kritika a következő volt:

G O R Y N E W S

„See no evil” egy igazi drágakő Magyarországról, ahonnan az ember eddig semmi nagyszerűről nem hallott. A két gyilkos története oly szeretnivalóan van ábrázolva, a karakterek olyan sztoikusak, mintha egyáltalán nem zavarná őket a bármely pillanatban felbukkanó zombik látványa. Míg egyiküket két élőhalott támadja meg éppen, másikuknak nincs jobb dolga, minthogy megkíséreljen egy WC-csészét a helyéről kiszakítani. És míg a zombik hőseink kezdetben hitetlen szemei előtt más lényeket megesznek vagy kibeleznek, ők nem tesznek mást, mint végignézik, és megkérdezik a zombikat, miért is teszik ezt. A párbeszéddek általában viccesek és bejönnek, úgyhogy más, díjazott forgatókönyvírókkal való összehasonlítástól nem kell tartani. „See no evil” egy „gattung-film”, amely a horror műfajon belül közelítőleg a „Back from the dead”-hez hasonlóan határokat tol kijebb, és a komikumot eddig még nem látott módon ötvözi a kemény splatter- és jól sikerült maszk effektekkel. Talán csodálkozunk a mű hosszán, azonban a film se nem rövid, se nem unalmas. Szerencsére angol szinkronnal láthatjuk, ami azért néhány helyen darabos, és minden, csak nem pontos szinkron, de itt igazából arról van szó, hogy visszaadják a cselekményt, és nem arról, hogy egy költséges, profi szinkron teljesítményt nyújtsanak.

Eljutottunk odáig, hogy egy amerikai horrorfilmekkel foglalkozó forgalmazó szerződést ajánlott, és már csak el kellett volna postázni a megadott címre egy Beta kazettát, de akkoriban

képtelen voltam rávenni a stábot, hogy összedobjuk az összeget, én pedig már nem voltam hajlandó újabb pénzt fektetni a projektbe.

A 2000-es év első fele az útkeresés jegyében telt el.

Visszafordultam az íráshoz. Összeraktam két verseskötetet. Wostry Feri barátom miután elolvasta őket, közölte, hogy azt sajnálja, hogy nincs a keze ügyében egy Magnum, hogy föbe löje magát. Merthogy kissé depressziósra sikeredtek a művek. Aztán írtam pár kisregényt, hosszabb novellát, befejeztem 1996-ban félbehagyott második regényemnek szánt írásomat, és rendszeresen publikáltam folytatásos kriminovellákat egy helyi újságba. A befolyt honoráriumból ki tudtam fizetni az albérletemet, ahová februárban költöztem el szüleimtől. Egy idős hölgnél kaptam egy öt négyzetméteres kisszobát, és megkezdtem agglegény életemet. Videokazetta-gyűjteményem, könyveim, egyéb ingóságaim bedobozolva heverték egy pincében, ahol Matyi maszkos műhelyt is berendezett.

Csatlakoztam a *SZEM Baráti Kör Egyesülethez*, havonta kiadtunk egy népszerű fanzine-t *Origo Programmagazin* címmel. Újságíróként és szerkesztőként segítettem az egyesület munkáját, és nagyon jó emberekkel ismerkedtem meg ez által. Úgy tűnt: új célokat találtam.

Azon a nyáron sok mindent csináltam, annak érdekében, hogy némi pénzhez jussak: újságot hordtam ki, besegítettem a családi vállalkozásba a helyi uszoda büféjében, lépcsőházat takarítottam Ausztriában, sőt még modellt is álltam Grazban egy idősekből álló amatőr rajzolóklub tagjainak.

Márk egy évre eltűnt Malajziában, ez idő alatt számos e-mailt váltottunk, és könyörögve kértem: írjon egy megalcsó filmet, amit akár pénz nélkül is meg tudunk csinálni. Márk nem volt rest, egy maláj vonalas füzetbe kézzel írva rövidesen elküldte a forgatókönyvet, ami az *Einstein Mega Shotgun* címet viselte, és két balfácán betörő történetét mesélte el. A sztori nagy része egy házban játszódott, és könnyen megvalósíthatónak tűnt. Aztán, mivel mindenki közölte, hogy ingyen nem dolgozik, villámgyorsan kiszámoltunk kb. egymillió forintnyi költséget, amiből össze lehetne hozni a művet. A filmről lemondtunk, főleg hogy közben befutott a *Sohasevolt Glória* lehetősége, ami megcsillantotta a reményt a folytatásra.

Egy valamit tudtunk: pénz nélkül nem tudunk nekiállni. Márk Ázsiából biztatott minket, az emberek az utcán kérdezték, hogy mikor lesz új film, és végül úgy alakult, hogy a *Cruel World Team* 2000 őszén feltámadt poraiból.

SOHASEVOLT GLÓRIA

(2000-2001)

A *Sohasevolt Glória* története valahol ott kezdődött, amikor Kis-Szabó Márk forgatókönyvíró barátom egy tavaszi délelőttön felhívott és közölte: előző nap iszonyatosan beszívott-rúgott, ám egyfajta halálközeli élmény hatására eszébe ötlött egy sztori. Röviden vázolta elképzelését, mire én lestopoltam a könyvet, és írásra bízattam Márkot. A történet éppen megfelelt aktuális elképzeléseimnek, miszerint: elegendő volt abból, hogy horroros filmjeim miatt az emberek furcsán néznek rám, hogy reményünk sincs a támogatásra, és szerettem volna végre valami olyasmit csinálni, amit ha nem is tárt karral, de legalábbis kényszeredetten azért elfogad a szakma is.

Nem panaszkodhatom a *Hasfalmetszők* közönségsikerére egyébként, de aki tapasztalta azt az ellenállást, amit kaptunk a film készítése közben, az sejtheti: az emberfiának nemhogy filmet csinálni, de élni sem igazán van kedve ezek után. Meg aztán megfogadtam (először, de nem utoljára), hogy pénz nélkül nem forgatok többet filmet, ugyebár...

Szóval Márk megírta a forgatókönyvet, aztán elutazott Malajziába egy évre dolgozni. A könyvét elolvastam, aztán félredobtam. Nagyon tetszett, de egyértelmű volt, hogy ezt a gengszteres, graffitis, harmincszereplős, néhol elképesztő, de egyébként könnyű, humoros mesét nem lehet zsebpénzből, rossz kamerával megcsinálni, és ami a lényeges, nem is érdemes. Így hát pihenő következett.

Az év gyorsan eltelt. Egyszer csak ama karácsonyi gyertyafényes időszakban felhívott egy úriember, aki filmproducernek mondta magát, és közölte: velem akarja megrendeztetni új játékfilmjét. Kétségeim támadtak a telefonáló elmeállapotát illetően, de nem tévedett, tényleg engem keresett. Tudott mindent rólam, bár filmjeimet nem látta. Később pótolta ezt a hiányosságát, ezek után már kikerültem rendezőjelöltjei köréből, de miután elolvastam a megfilmesíteni kívánt könyvet, nem is igazán bántam a dolgot. A film egyébként elkészült, ez volt a *Vademberek*.

Azért én nem mulasztottam el rászógni a *Glória* forgatókönyvét, és javasoltam: inkább erre gerjedjünk. Ő belelapozott, majd kijelentette: le merné tenni a nagyesküt, hogy soha nem fogunk egy fillért sem kapni a filmre sehonnan, merthogy erőszakos (pedig nem kifejezetten az), trágár (nem is annyira), és helyenként durva a humora (meglehet). Ez az ember volt az, aki továbbá lefogadta volna bárkivel, hogy a *Hasfalmetszőkre* képtelenség forgalmazót találni, aztán a film februárban megjelent videón...

Annyi haszon származott azonban az ismeretségünkől, hogy a producer felhívta a figyelmemet a Magyar Mozgóképek Közalapítvány éppen futó pályázatára, amelynek beadási határideje még bő egy hét múlva volt „csak”, így elméletileg, ha találunk céget, aki pályázna a könyvünkkel, és aztán megírnánk a pályázati anyagot a szükséges beszerzendő egymillió dokumentummal, akkor... se sok esélyünk van, hogy szóba állnak velünk, de hátha...

Unottan legyintettünk, ám hazaérve csak nem hagyott nyugodni a dolog, belopakodtunk a helyi tévéstúdióba, ahol ekkoriban már operatőr kollégánk, Tomi dolgozott, és a tervünkkel megkerestük a főnököt. Ő közölte, hogy amennyiben megírjuk a pályázatot, és elintézzük a papírmunkát, lehet szó az együttműködésről. Nosza, felelevenítettem a filmgyári tapasztalatokat, felidéztem, hogyan néz ki egy játékfilmes pályázati dokumentáció, és egy hétig a szövegszerkesztőn meg a telefonon csüngve végül is megcsináltam az anyagot. A forgatókönyvet „softosítottuk”, tekintve, hogy sejtettük, az alapítvány nem örülne az effajta képsoroknak: „...*a nő alsó állkapcsa a lövés hatására leszakadt, és nyálas-véres csíkot húzva végigszánkázott a padlón...*”

A végső határidő előtt húsz perccel beestünk a Városligeti fasorba, és leadtuk a pályázati anyagot tizenkét példányban, ahogy kellett. Aztán hátradőlhattünk és várhattuk az egy hónappal később esedékes elbírálást, aminek tétje az volt, forgatunk-e 2000-ben, vagy sem, és ami nem kevésbé lényeges: leereszkedik-e hozzánk végre a szakma, és lát-e bennünk annyi fantáziát, hogy közelebb engedjen a húsosfazékhoz? Februárban megtudtuk.

Tízmillió forintot kértünk a pályázatban, és februárban megjött a levél, miszerint „Örömmel közöljük, hogy megszavaztunk ötmillió forint támogatást a filmre, amennyiben a végtermék 35 mm-es film”. Mi van? - forgattam a levelet. Mi az, hogy 35 mm-es film? Hogy képzelik a döntéshozók, hogy egy amúgy is alacsony költségvetésű filmre még össze tudunk szedni kb. 10 millió forintot, ennyi volt ugyanis akkoriban a videóról celluloid anyagra történő átírás költsége.

Magyarán: az alapítvány megfejlte a költségvetésünket 10 millával, azon felül, hogy a kért összeg felét szavazta csak meg.

Telefon indul, a vonal túlsó végén kimért hang, aki közölte: e módszerrel kívánják a hozzánk hasonló „műkedvelőket” kizárni a magyar filmgyártásból, azzal az indokkal, hogy mi csak „kirándulunk” a filmezésbe, szemben a vérprofi elkötelezett alkotókkal, akiknek az élete a filmgyártás. Aki végigkövette amatőr-független társaságunk történetét, az talán bepillantást nyerhetett abba, hogy személy szerint én mennyire rendelttem alá az életemet a filmezésnek, feladva olykor munkahely-lehetőségeket, egyebeket. Nem állítom, hogy mindezt helyesen cselekedtem, de ettől függetlenül sértőnek éreztem a fickó megállapítását. De a feltétel maradt: vagy 35 mm-es film a végtermék, vagy nincs lé.

Mit tehet ilyenkor az emberfia? Tovább telefonál. Felhívtam pár régi Mafilmes ismerőst, hogy ilyenkor mi a teendő. Egyrészt elképedtek a sztori hallatán, másrészt beígértek pár jó szándékú telefonhívást. Mindezek eredményeképpen az alapítvány májusban ismét összeült, és módosították döntésüket: jó, mutassuk be Beta videón a filmet, és szívesen látják a 2001-es Magyar Filmszemlén. Jót mulattunk a dolgon, merthogy május vége volt, a szerződések megírásához, és egyáltalán az első pénzek átutalásáig számításunk szerint még el kellett telnie minimum két hónapnak, ami után elkezdhetjük az előkészületeket, ami megterhelőnek ígérkezett, tekintve, hogy kb. 30 szereplő tűnik fel a filmben, tizenvalahány helyszín, és a többi.

Optimisták voltunk még szeptember elején is, noha még mindig nem kaptunk pénzt, ám a helyi televízió által rendelkezésünkre bocsátott minimális előlegből azért nyáron már zajlottak az előkészületek.

A filmben hét főszereplő tűnik fel. Glória, a címszereplő, különös lány, Buju és Tettó a két, napról napra élő srác, valamint Hevi, Bamba, Muszped és Ruszki. Ők piti bűnözők, akik egy postarablásra készülődnek. Tudtuk, hogy rajtuk áll vagy bukik a film, így meglehetősen gondot fordítottunk a kiválasztásukra (persze a baráti körből). Csanálosi Gábor és Nagy Gábor (előző filmünkben Moszta és Puncsos) adta magát, ám itt nem egy brancsban szerepeltek. Csanál közben levágatta méteres haját és szakállát, a filmre tökkopasz lett, és jókora bajuszt növesztett. Felháborítóan nézett ki. Nagy Gábor leszerelt, egy ideig valami gyárban szalagmunkásként dolgozott marha nagy kedvvel, amíg ki nem rúgták. Azóta várta, hogy filmezzünk, nem is titkolva: a várható napidíj miatt izgul elsősorban.

Glória nem volt könnyű eset, hirdetést adtunk fel, és meghallgatást tartottunk. Jöttek a lányok csőstül, és a végére kettő maradt, két Gabi. Szőke és barna. Vita támadt, volt, akinek az egyik lány jött be, volt, akinek a másik. Végül maradt a szőke, és talán volt nem elhanyagolandó szempont, hogy a hölgy színházban játszott, és nagyon lelkesedett a könyvért. További szerepekre befutottak Márk haverjai és öccse, valamint a *Hasfalban* a harmadik bérgyilkost játszó Budai Gábor.

Furcsa csapat gyűlt össze a mellékszerepekre is, és ami fontos: élő arcok. A rockénekest tényleg egy rockénekes játssza (Bazsó Laci a *Testimony*ból), a graffitist valódi graffitis, az egyik epizód-gengszert pedig tényleg egy pesti alvilági srác. A hajléktalan valódi hajléktalan, a füves igazi füves volt.

Versenyfutásban álltunk az idővel, itt volt az ősz, és végeznünk kellett a külsőkkel még mielőtt ránk szakadt volna a hó, vagy más égi átok. Úgyhogy a kezdés szeptember 9-re lett kitűzve. Persze a forgatási időpontok azonnal módosulni kényszerültek, mert többen dolgoztak, suliba jártak, satöbbi, de úgy véltem, hogy ha végzünk a külsőkkel, akkor már nyugodtan hátradőlhetünk.

Interneten találtam egy céget (ráadásul ismerős) akik profi kameramozgató berendezések kölcsönzésével foglalkoztak. Nosza, hívtam őket, és megtudhattam: az egyik legegyszerűbb, ámde gyakorlatilag minden mozgásra képes computervezérelt kütyüt már napi százezer forintért elhozhatjuk... Megköszöntem szépen és visszahelyeztem a kagylót a helyére.

Össeültünk közben a megmaradt csapat a *Cruel World Teamből*: Végh Zoli vágó és zeneszerző, Szentkúti Tamás operatőr, Miokovics Mátyás maszkos, Kis-Szabó Márk forgatókönyvíró, aki időközben befutott Malajziából és én. Ki-ki elmondta elképzeléseit és javaslatait a filmről, és bár voltak eltérő meglátások, abban valamennyien egyetértettünk, hogy fontos állomáshoz érkezett kompániánk története.

A Magyar Mozgóképek Közalapítvány most első ízben ad lehetőséget arra, hogy megmutassuk, mit tudunk. Pénzt kapunk egy filmre, amiben ugyan a szakma nem hisz („kísérleti” filmként kezelték ugyanis, fel sem tételezve, hogy ebből egész estés játékfilm lehet), és nem szabad elpuskázunk. Illetve szabad, de akkor nyugodtan szembenézhetünk azzal, hogy az életben többet nem mehetünk sehová pénzt kérni, esetleg egy névcserét és plasztikai műtétet követően. Akkor még azt gondoltuk, ha leteszünk valami jót az asztalra, akkor a későbbiekben már könnyebb dolgunk lesz...

Ötmillió forintot kaptunk, megállapodásunk értelmében ennek fele a tévénél maradt a technikára, a maradékból lejöttek a járulékok, vagyis nem egészen kétmillióból gazdálkodhattunk, ami a mi esetünkben azt jelentette, hogy minden közreműködőnek tudtunk fizetni egy minimális napidíjat, kameramozgató eszközöket, helyszíneket, egyéb szükséges dolgokat bérelhattunk, és Beta kazettára forgathattunk.

Ott tartottunk, hogy milyen legyen a film. Nem voltak kétségeink az ügyben, hogy nem ártana, ha az emberek megnéznék a kész alkotást, és főleg azt a tízen-huszonéves korosztályt volna érdemes meg-

**A CWT négy tagja az ezredfordulón:
jobbról balra Tomi, Zozo, Matyi és én**

céloznunk, akikről szól a film, és akik még eljárnak moziba és videotékába. Azokat is szeretttük volna megszólítani, akik korábban tartózkodtak filmjeink megtekintésétől a horror műfaj miatt. Vagyis: célként kitűztük egy fogyasztható, izgalmas, és alapvetően humoros film elkészítését.

SOHASEVOLT GLÓRIA (2001)

Történetünk elején egy meglehetősen szélsőséges házibuliba kapunk betekintést, ahol feltűnik egy talán oda nem illő hölgy: Glória, illetve megismerkedünk Bujival és Tettóval, a két jóbaráttal, akik mellesleg különböző innen-onnan szerzett árucikk eladásával tartják fenn magukat. A házibuli után ők hárman Tettó lakásában ébrednek fel, és bár örülnek a még mindig társaságukban lévő Glóriának, fogalmuk sincs, hogy a lány hogy került oda. Glória az első percben elbűvöli őket bájaival, nem is igen firtatják céljait, talán ösztönösen érzik, hogy nem örökre szól az ajándék. Mindeközben a város egy másik pontján furcsa alakok szövetkeznek: gengszterek, kik egy postafiók kirámolására készülnek. Alja népség: Muszped a gátlástalan maffiózó, Hevi a nyápic zsebes, Bamba a közönséges, kiszámíthatatlan zsoldos, és Ruszki a zöldfülű bűnöző. Lassan összeérnek a szálak, múlik a nap, messze tőlük a gengszterek már fegyvert szereztek, és közeledik a reggel, amikor is minden eldőlt, és ami fényt derít Glória kilétére is.

Az első felvett jelenet, a pizzaevés forgatása

Az első forgatási nap után még tele voltam kétségekkel. „Pizzaevés”-re keresztelődött a jelenet címe, és megfelelő helyszínnek a Duna parti padok bizonyultak. Doki, Misa és a többiek pizzát rendelnek, majd fogyasztják azokat, miközben hülyeségeket beszélnek, majd egy hajléktalan is feltűnik. Erre a napra fahrtkocsit és síneket béreltünk a

Mafilmből, a dolog fanyara, hogy a szállítás majdnem annyiba került, mint maga a cucc bérleti díja. Viszont lehetőség nyílt rendezettebb, látványosabb mozgásokat csinálni, mint előző filmjeinknél. A nem pehelysúlyú eszközök városon belüli szállítására megnyertünk egy helyi Kft.-t, akik támogatás gyanánt naponta többször trógerolták ide-oda a ládákat.

Időpont egyeztetés ügyileg akadtak nehézségek, mivel a főszereplőnk egyszerre két színházban is játszott, meg szinkronizált, szóval úgy indult, hogy Gabi lemondta szinte az összes általunk kedvezőnek tartott forgatási napot, és nem volt könnyű megegyezni. Az első napon már nagyon valószínű volt, hogy jócskán csúszni fogunk a forgatási tervhez képest, merthogy kb. öt óra forgatás után még csak három mondaton voltunk túl, és nagyon szájba rágósan ment az egész párbeszéd. Anyám reggel elkészítette a kívánt pizzamennyiséget mint kelléket, ezt fogyasztották órákon át a szereplők, és a végére a pizzásdobozok úgy festettek, mint egy disznóvágás. Aztán mehettünk a víztoronyba.

Hát ez nem volt egyszerű. Tippünk negyven méter volt, a valóság nyolcvan. A város legmagasabb épületének tetején forgatni: hát elég agyament ötlet volt, de miután felmáztunk, és szétnéztünk, már el sem tudtuk képzelni a jelenetet máshol. Csak egy „rövid” dialógusról volt szó, azonban naplementekor.

Nagy Gábor és Szaksz Gabi a víztorony tetején

A torony iszonyatosan magasra nyúlt, és eléggé elcsendesedtünk, mire a lámpákkal, kamerával felmáztunk a tetejére a vaslépcsőn. Felfedeztük, hogy a toronynak jelentős kilengése van, ezenkívül egy mobilszolgáltató adója is nyomja a jeleket, nem beszélve arról, hogy a Vízmű óvott: könnyen lyukad, szakad a tető. Lenyomtuk a pánikot, és nekiláttunk.

Aztán elindult a versenyfutás a Nappal. Videóval naplementét forgatni majdnem lehetetlen, de addig állígtattuk a szűrőket, meg az objektívet, amíg közel azt láttuk viszont a képernyőn, amit a valóságban. Persze magára a dialógusra nem került sor, de a totálokat nagyon szépen sikerült rögzíteni. Aztán bontás, és haza, alvás.

Öt négyzetméternyi szobámat megosztottam Márkkal és egyik főszereplőnkkel, Danival, akik a földön fetrengtek valami szivacson, és azon filóztunk, hogy vajon az *Indiana Jones* forgatásánál is a rendező szállásolta-e el Harrison Fordot, meg a forgatókönyvíró. Dani egyébként roppant módon parázott a szereptől, de a nap végére belejött, és nagyon élvezte a dolgot.

Második nap következett az úgynevezett grund. Így neveződött el a filmben egy helyszín, ami a sztori szerint egy lepukkant betonplatz, graffitisek gyűjtőhelye. Sokáig vacilláltunk a helyszínereséssel, mígnem egy nap kezünkbe akadt a helyi hírlap aktuális száma, és rajta címlapon egy fénykép: hatalmas betongarázs, romló falak, graffitik. Köszönjük, ez kell nekünk, kimentünk, megnéztük, jónak találtuk, csakhogy időközben eladták a régóta használaton kívüli épületet. Telefon és engedély: mehetünk, rajzolhatunk, forgathatunk.

Füri fújja a graffitit

egyébként meg graffitizett olykor. Eljött, megdumáltuk, csinált pár vázlatot, és végül a forgatáson felfújta a rajzot, aminek egy baja volt, hogy tudtuk: pár nap múlva lefestik, eltüntetik az egészet az épület felújításakor.

A forgatáson beindult a káosz. Volt, akinek dolga akadt közben, volt, aki túlizgulta magát, s volt olyan főszereplő, aki el se jött, holott tudta: miatta akár elbukhat a forgatás. Így Márk kiírta az illetőt a jelenetből, és mire a művész úr délután befáradt, már sajnos aznapra ugrott a napidíja. Nekünk meg a véryomásunk a plafonra.

A Nap ismét lecsapózott, és két nappal később kellett felvennünk a záró dialógust, ami viszont nem sikerült rosszul. De aznapra már elég volt. Pakolás, addigra már úgy néztünk ki, mint a kubikosok, és semennyire nem éreztük, hogy épp művészi tevékenységet folytatunk. Mindenki mindent csinált: a forgatókönyvíró mikrofont tartott be, a színész ládát cipelt, a másik főszereplő sminkelt, jómagam pedig összeszedtem a

Forgatás a "grundon"

Egyikőnk se graffitis, így keresnünk kellett valakit, aki nem csak felfújja a szükséges rajzot, de el is játssza a szerepet. A dolog először kétemberesre terveződött, de aztán jobbnak láttuk, hogy olyasvalakit kérünk fel, aki egy személyben megoldja mindkettőt. Így jött a képbe Füri, aki az Iparművészetre járt, grafikusként dolgozott,

szemetet a forgatás végén. Miként szokás ez olyankor, amikor nincs lehetőség ötvenfős stábot fenntartani effajta célokra. Félre a nyavalygással, várt ránk a harmadik nap. Előtte éjjelig beszélgettünk valami éjjel-nappali bolt előtt, és töprengtünk: ha nem jön meg napokon belül az alapítványi pénzünk, akkor hiába a szervezés, a bérelt cuccok, a hitelbe jött szereplők, stb., nem tudjuk folytatni. Az utolsó napon megjött a pénz.

A Duna parti két napot a szabad ég alatt töltöttük, és az időjárás kegyeskedett kiszolgálni igényeinket. A Nap sütött, és nem összevissza, az eső elkerült. Mi pedig leburnultunk, leégtünk a forgatás alatt. Megérkezett Bamba, vagyis Hirth Gábor Bátaszékről, kezet fogtunk, és újdonsült ismerősünk máris úgy vetette magát alá a stáb hóbortos igényeinek, mintha mindig is ezt csinálta volna.

A "csúcsjelenet" forgatása a Dunaparton

Motoros, autós üldözés. Nem John Frankenheimer-módra ugyan, de kipróbálhattuk, hogy milyen utánfutóról filmezni az egyszemélyes robogón kuporgó két gengsztert. Csanálosi Gábor olyan arccal száguldott végig a városban, mint aki ölni készül, merthogy szerepe szerint valóban ez következett. Aki a forgalomban láthatta őt ezzel az arckifejezéssel, alighanem százszor

is meggondolta, hogy megelőzze-e, zavarja-e a szemlátomást nem jókedvében lévő kopasz, bajszos fickót.

Robogó eldobva, lövések következtek. E célból pirotechnikus érkezett, aki kizárólag a szakma szeretetétől vezérelve vállalta, hogy leutazik vidékre valami amatőrök forgatására segédkezni. Meglehető látványosságnak ígérkezett, ahogy a vérzacskókat, tölteteket szerelte fel női főszereplőnk ruhája alá, de az alkalmi erotikus show-t hamar megszakította Gabi, aki ordítva követelte, hogy minden bábész arc menjen már odébb.

A legegyszerűbb az lett volna, ha lezárjuk az utcát a forgatás idejére, de nem tehattük meg, ezért az el-elhajtó autósok némileg hökkenten vették tudomásul, hogy egy pisztolyt szorongató,

igénytelen külsejű fickó áll az úttest közepén szigorú arccal, mögötte pedig holtan, véres fejvel hever egy másik, hasonlóan súlyos kaliber.

A DTV jött tudósítani, valamint egy általános iskolás médiaszakkör is befutott nézőnek, látni az intő példát: jól gondolják meg, hogy filmes pályára adják a fejüket. Megkapták a jelenet forgatókönyvét, és némileg pironkodva olvasták az időközben már kivágott részt, miszerint az arra elhaladó autós vezetés közben intim viszonyt folytat a mellette ülő-heverő hölgygel, akinek feje történetesen nem látszik kívülről...

Délután háromkor befutott a tűzoltóautó, hogy a magasba emelje operatőrünket, Tomit. A jármű megszerzése nem volt könnyű, egy ismerősöm ismerőse véletlenül ismerte a tűzoltóparancsnok egyik ismerősét, akinek kérésére megvalósult a vágyunk: felülről filmezni. A kocsis hatalmas volt, negyven méter magasba nyúlt

Az autóban Zozo, a film zeneszerzője épp Bambát gázolja el vidáman

létrája, a szűrkeruhások pedig az órabérben fizetett műszakosok ráérősségével álltak rendelkezésünkre, de a felvétel alatt ezúttal tényleg kiállítottunk két embert az útra, hogy hajtsák el az autósokat.

Megint csak a naplementével versenyeztünk, de pont készen lettünk. Másnapra egy belső, étteremben játszódó jelenetet terveztünk, de a korábbi csúszások miatt kénytelenek voltunk ezt elhalasztani. Úgyhogy irány újra a grund, és a záró dialógus.

Aki még nem próbált párnatollakat fújatni a széllel, és rábírnival a pihéket, hogy a rendező által megjelölt irányba szállodossanak, az nem tudja mi az a lehetetlen. Nyitott, erdős, garázsos helyen forgattunk, ahol a szél átlag másodpercenként változtatta irányát, és vagy a szemünkbe repültek a pihék, vagy valahová Kínába, amerre még véletlenül se nézett a kamera. Matyi dühöngött, Tomi a fogát szívtá, a többiek meg érdeklődve bámultak, hogy mi a jó francot művelünk.

Aznap reggel még kitrógeroltuk a síneket az utcára, persze nyolc előtt, ami azt jelentette, hogy a sulisok előzönlötték a terepet. Nem is lett volna baj, ha egyébként természetesen viselkednek, de ahogy meglátták a kamerát, azonnal roppant érdekesnek találták a stáb munkáját, és onnantól fogva átlag tíz arc bámult szembe a képpel, amúgy spontán. Arról már nem is beszélve, hogy Gabi buszhoz rohant, így bő egy óránk volt, hogy felvegyük a jelenetet, ami „csak” utcai sétálás volt.

Postát, bankot rabolni nem könnyű. Még filmben sem. Gyakorlatilag még kamerát sem szabad bevinni az effajta helyiségekbe, nemhogy forgatni, de mi azért felhívtuk a Postát, hogy mit szólnak a dologhoz: szeretnénk az egyik fiókban felvenni egy jelenetet. Fax, telefon, hivataloskodás, míg jött a válasz: szó sem lehet róla. Maradt a

Postarablás a lottózóban

lottózó, ami ügyében a Szerencsejáték Rt.-t zaklattuk, akik végül is megengedték a dolgot, főleg, hogy nem a pesti főnököknek kellett bemenni velünk a vasárnapi forgatásra.

A foglyul ejtett túsok szerepében tűnt fel Tomi édesanyja, videotékás főnököm, aki könnyekig beleélte magát a szerepébe, világosítónk Viktor, hangosunk Karesz, és még mások is, akik önkéntesen feküdtek órákon át a hideg linóleumon, hogy aztán Csanálék brutalizálják őket. Szegény alkalmazott kísérőnk, bár tudta, hogy mi következik, kissé meghökkent, mikor a négy gengszter harisnyával a fején berontott, főleg, hogy nagyon bűnözőknek néztek ki. Reggel héttől délután kettőig zajlott a postarablás rohamtempóban, aztán eldőrdült egy-két lövés, vér fröccsent, és a ledöbbsent arra járók bekukucskálva egy vérbe fagyott, földön fekvő embert láthattak más örültek társaságában.

Itt szeretném bemutatni a gengsztereket alakító srácokat, illetve csak azokat, akik itt tűntek fel először CWT filmben. Hevi: emberi nevén Németh László, az Apeh munkatársa, és imádja a nyolcvanas éveket *Kockás*-képregényestől, Run DMC-stől. Márk első amatőrfilmjében

**A négy vasárnapi gengszter:
jobbról balra Hevi, Ruzski, Muszped és Bamba**

egy sziámi ikerpár egyik tagját játszotta, a *Glóriában* pedig egy lepukkant gengsztert alakított, aki atlétatrikóban, napszemüvegre húzott harisnyában rabol lottózót. Bamba: ő Hirth Gábor, szintén a fent említett amatőr-filmben állt először kamera elé, festőként keresi a kenyerét. Ruzski: a filmben is feltűnő, időközben megszűnt *Csótányok* zenekar front-rappere, egyéb-

ként tördelőszerkesztő, meg szitanyomó vállalkozó. Már a *Haszfalmetszőkben* is dolgozott velünk, ő játszotta a harmadik bérgyilkost.

Vissza a forgatásokhoz.

Délután víztorony ismét, és talán még soha nem voltam ennyire elégedett képekkel, mint e jelenetnél. Sárga szűrővel létrehozott gyönyörű naplementés színek, egy arra repülő méltóságteljes fehér galamb és fantasztikus felhők. Nagy Gabó és partnere Glória visszafogottan játszottak, kifejező pillantásokat és mosolyokat rögzítettünk - ha már élő hangot nem lehetett a szél miatt. De megvolt, és mielőtt megfagytunk, végeztünk is.

Este még bepillantottunk az eddigi képekbe. Bár irtózom attól, hogy nyersanyagot nézzek társaságban, most mégis jó volt az a pár perc, ahogy szigorúan csak állóképen visszaneztünk egy-két beállítást, mert megbizonyosodhattam: sokszorosan túlszárnyaltuk eddigi összes filmünk látványvilágát.

Autós jelenetek következtek. Úgy mint azok a felvételek, amikhez szükség volt egy hatszemélyes, postarablás-stílusú járműre. A forgatás két napot vett igénybe, a koci pedig egy dunaújvárosi autókölcsönzőtől származott.

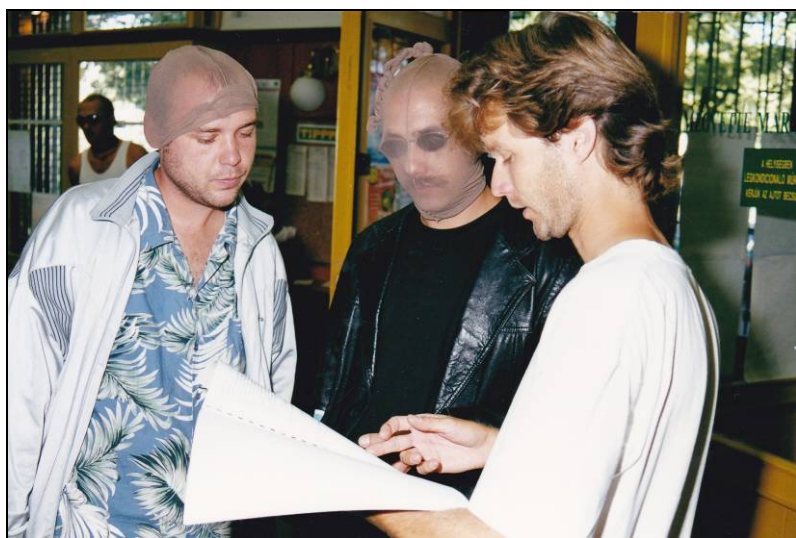
A főleg dialógusokból álló jelenetek felvétele nem okozott különösebb gondot, Bamba és a többiek jól nyomták, az eső is csak akkor kezdett esni, amikor éppen véget ért a forgatás. Este egy kis sörözés, fényképnézegetés, másnap pedig folytatás. Mindenki örömeire megcsináltuk a

klasszikus „Kutyaszorítóban-féle” beállítást: a négy gengszter komótosan ballag az utcán, nagyon szennyember-módra, és felháborítóan néznek ki. Természetesen megint kifogtuk a vezetni nem tudó színészt a sofőr szerepére, még jó, hogy nem volt különösebb szerepe az autó mozgásának.

Aki még nem forgatott autóban, az nem tudja, hogy mennyire nem lehet elférni se a kamerával, se a mikrofonnal, és mennyire tuti, hogy ilyenkor ősz tájékán csonttá fagysz, mire kész a jelenet. Már a felén túl voltunk, kezdehettünk reménykedni: még a végén film lesz a dologból.

Márk addig rendszeresen lejárt a forgatásokra, mostanra azonban vészesen elunta magát, és felismerte azt, amit én három évvel korábban a filmgyárban: a filmforgatásnál unalmasabb dolog a világon nincsen annak, aki csak nézőnek érkezik.

Átnézzük a napi tervet

Következtek a nagyon várt belsők: Hevi lakása. Nem akartunk klasszikus panelcsodába költöztetni a három balfék gengsztert, így körülnéztünk, hogy merrefelé vannak érdekesebb belsőjjű lakások. Aki már járt Dunaújvárosban az tudja, hogy nem könnyű ilyet találni, de aztán szerencsénk volt. Egy idősebb hölgyet leltünk, aki hajlandó volt

két napra átköltözni a szomszédba, így megkaptuk az átalakított, ám épp ezért impozáns lakást, amelyből kb. hat van itt a városban. A dolog nem ment ingyen természetesen, de még így jól jártunk, merthogy szegény lakó nem sejtette, hogy szombat reggel közel tíz ember fog beözönlenni a hajlékba, és rögtön áram alá helyezik a magukkal cipelt párezer wattnyi reflektort, lámpát, ilyesmit.

Két napot forgattunk, és kiderült: kevés. Alaposan elcsúsztunk, kimaradt egy teljes jelenet, ami a konyhában játszódott volna, de mivel ezt a helyiséget nem mutattuk korábban, így ezek után azt bárhol máshol felvehetjük, gondoltuk, aztán a jelenet kimaradt.

A gengszterek nagyon szórakoztatóak voltak. Ekkortájt kezdett bennem kérdésessé válni, hogy vajon merrefelé billen majd a mérleg: ki lesz a szimpatikus a filmben? Az elgondolkodtató,

ám egyszerű fiatalok, vagy pedig a bunkó, ám szórakoztató gengszterek? A két fő szálát a történetben a jó és a rossz kontrasztjának szántuk eredetileg, de akkortájt már nem voltam benne biztos, hogy egyértelmű lesz a különbség, a két oldal itt-ott egymásba mosódik. Szóval: kíváncsiak voltunk, hogy mi lesz a vége.

Menekülnek a srácok a végzetük felé

Szembe kerültünk a világítás problémájával, és miután egy közösséges reggeli fényben játszó-dó közeli arcot egy órán keresztül világítottunk, míg elértük a napsugaras hatást, feltettük a kérdést: hogyan voltunk képesek eddig filmet csinálni világítás és lámpák nélkül (lásd: *Kárhozat*).

Voltak aztán érdekes dolgok. Öt perc felvett anyag után vettük

észre, hogy egyáltalán nem vettünk hangot, noha a mikrofon végig be volt tartva, valamint másnap észleltünk pár részt, ahol ugyan volt hang, ámde a mikrofontartó kolléga kezének mozgása olyan frankón beledübörgött a hasznos hangba, hogy utóhangozni kellett később azt a részt (is). Rájöhettünk: a puskamikrofon olyan tutira érzékeny, hogy valóban minden pissenést rögzít, ámde aki betartja, annak a felvétel idejére mozdulatlanra kell merevednie, mert minden rezdülését érzékeli a cucc. Ez a felvételen úgy jelenik meg, mintha dörögne az ég.

Új szereplő érkezett Pestről: Haraszi Lajos, az Állat nevű főaffiózót alakító srác, aki civilben pizzafutár, meg ki tudja még mi. Lajos a kezdeti lámpaláz után úgy hozta a figurát, hogy pár improvizatív beszólása azonnal szállóigévé vált a csapatban, nem beszélve Hirth „Bamba” Gáborról, akinek már a beszédstílusát is átvette a stáb a hangsúlyaival együtt. Itt néhány szót kell szólnom a filmet jellemző szlengről, amely - főleg a budapesti közönségnek - akkoriban még teljesen szokatlan volt. Mint megtudtam, nem csak Márk haverjai körében, hanem Bátaszék és Szekszárd környékén terjedt el az a szokás, hogy egyes szavakat „amerikanizálták” a fiatalok. Így lett a kalauzból *kaller*, a pénzből *manner*, a milliomosból *miller*, a királyból *killer*, az okéból *okker*, majd *okkersárga*. Aki megszerette, értékelte, sőt átvette, aki utálta, az életidegennek találta.

Márk mindenesetre élvezettel emelte be dialógusaiba a haveri körben hallottakat, és jellemző, hogy miképpen tündek el ezen szövegek későbbi könyveiből, amint ő is kikerült gyerekkori társaságából. A sors különös fintora, hogy pont ezeket a későbbi - és szerintem sokkal jobb - könyveket nem sikerült filmre vinnünk. Most térjünk vissza a néni lakásába.

Volt darts-tábla-dobálás, sólet-evés, Olimpia-nézés és esti bevilágítás, ami szintén érdekes volt, tekintve, hogy reggel csináltuk. A szoba három ablakán a redőnyök megcsinálták a sötétet, a többit már csak nekünk kellett kitalálni. Videón estét létrehozni majdnem olyan lehetetlen, mint naplementét, de talán bejött. Kék fény, nem Szabó Lászlóval, meg még egy kis manipuláció, aztán jöhetett a három srác tv-t bámulni, meg vacsorázni. Szegény Bamba olyan rosszul lett a menütől (a filmben kiderült, hogy mit evett), hogy pár percre teljesen lelassult, és amúgy is „bamba” stílusa még flegmább lett.

Kb. a kétharmadánál járhattunk, és még hátravolt egy pár apróság, majd a vége, ahol négy egymás után követő napra terveztük a jelenetek felvételét. A

pár apróság egyike volt ama bizonyos légifelvétel, aminek végeredményében egyikőnk sem lehetett biztos, tekintve, hogy nem volt tapasztalatunk ilyesmiben. Tomi, operatőrünk egy mezei sárkányrepülővel indult neki az útnak, ami annyit jelentett, hogy pár száz méter magasan lóg valami rongydarabon, előtte a pilóta háta, mögötte a légcsavar, mellette egyik oldalt a pilóta kabátja lengedezik, a másik oldalon, a vállán pedig tarthatta a tízkilós kamerát, mindezek mellett pedig persze iszonyatos szélvihar.

Tomival 15 évvel első super 8-as filmünk készítése után

Bár ismerős intézte a repülést, mégse ment ingyen, úgyhogy elmondhatjuk, hogy a legdrágább snittet vettük fel - nyolc másodpercben. Ennyi bizonyult hasznosnak a felvételből, ugyanis. Kísérlet volt, megcsináltuk, tapasztaltabbak lettünk. Mindenesetre Tominak élmény volt, még ha a rémisztőbb fajtából is, mi meg növeltük az érdekes képek számát.

Még egyszer találkoztunk Fűrivel, a graffitis-grafikus sráccal, tekintve, hogy a film legutolsó, és legelső képeit még nem vettük fel, és azokban ő szerepelt. Ugyebár nem mindegy, hogy mit lát a néző először és utoljára a vásznon, ez okból különleges figyelmet érdemelt ez a két kép, és véleményem szerint nem is sikerült rosszul. A fent említett szempontból (első nézői benyomások) nézve viszont mégsem változtattuk meg eléggé a jelenetek sorrendjét. Az előző héten felvett jelenet az Állat nevű maffiózóval a főszerepben lett a film első párbeszédese képe, ám úgy találtam, hogy Haraszi barátunk füzéres káromkodása nem igazán dobná fel a filmet rögtön az első percben, így az úriembert kissé hátrább akartam rakni. Végh Zoli vágónk viszont verte az asztalt, hogy a jelenet dögös, és ezzel kell kezdődnie a filmnek. Végül belementem a dologba, a közönség visszajelzéséből pedig egyértelművé vált később, hogy nem kellett volna.

Forgatás a Bowling Centerben

Ezután pedig a sokat csúszott étterem-jelenet következett. *Bowling Center*, Dunaújváros. Ez egy elég impozáns sportközpont volt akkoriban, lehetett bowlingozni, fallabdázni, de casino is üzemelt, meg elég jó konyha. Nagy, tágas étterem, jó fények, úgyhogy kiválóan megfelelt filmezési célokra. Tomi felesége dolgozott itt, így nem

volt különösebben nehéz dolog megszerezni az engedélyt a forgatásra. Természetesen a kedvünkért nem zártak be, de megsúgták: vasárnap forgassunk, mert olyankor szinte alig vannak vendégek. Noémi reggel belepillantott az előjegyzési füzetbe, és közölte: délelőttre nincs lefoglalva a bowling pálya. Ez részünkről nem elhanyagolandó momentum volt, mert aki hallotta már, hogy mekkora zajjal jár, amikor a golyó elcsánkázza a bábukat, az körülbelül sejtheti, hogy

mennyi esélyünk lett volna éles hang felvételére. Így majdnem csend kísérte munkánkat, leszámítva az atmoszférát, ami tányércsörgésből, járkálásból, kávéfőző gép hangjából, ajtócsapódásból, egyebekből állt. Vágáskor kiderült, hogy elég egységes ez a háttérzaj, nem kellett utószinkronozni a párbeszédet.

Aztán történt némi infarktus-esélyes dolog azon a héten. Tomi szerdán SMS-t küldött a következő szöveggel: „Nagy baj van, összetört a kis Beta, lehet, hogy nem tudunk forgatni a hétvégén.” Berohantam a tévébe, ott találtam Tomit az ájuláshoz közel. Megmutatta a kamera maradványait, amivel addig dolgoztunk. Némileg megviseltnek tűnt az eszköz: a fedőlappcsavarjai beesve, az objektív bénán lóg, az objektívvédő darabokban.

Stábfoto a víztoronyban

- Eldőlt állványostul, és pont orra bukott egy reklámforgatás közben - közölte Tomi. - Nem biztos, hogy meg lehet csináltatni az elkövetkezendő egy hónapon belül.

A pánik megértéséhez tudni kell a következőket: a helyi tévében mindösszesen három kamera állt rendelkezésre, két Beta és egy DV. Mi Betával forgattunk. Az tört el. A másik két kamera eleve nem volt elégséges a napi műsorok felvételéhez, tehát nemigen látszott arra esély, hogy mi azt megkapjuk filmezésre, főleg, hogy a használható Beta nagyobb, nehezebb, és némi problémák voltak a hangrögzítésével is.

Nohát, most mi a fenét csináljunk? Napokon belül aztán kiderült, hogy vasárnap még rendben lesz a forgatás, de nem garantált az utolsó négy nap. Ami azt jelentené, hogy át kellene csúszni a november hónapra, amit nagyon nem szerettünk volna, főleg, hogy Szaksz Gabi előre közölte: novembertől zsúfolt lesz a programja.

Szóval, kameraproblémák merültek fel. Igaz, hogy mi elképzeltünk egyfolytában négy nap forgatást, ám ez gyorsan meghiúsult, tekintve, hogy a TV használni kívánta azon a hétvégén a kamerát.

Telefonálgattam pár napot, és sikerült feltérképezni, hogy honnan, és mennyiért lehetne Beta kamerát szerezni a közelből. Lehetőség lett volna, a bérleti díjak közel egyformák voltak, ám a mi anyagi helyzetünkhöz képest túl magasak. Az utolsó percben mégis találtam valakit, aki az általános ár harmadáért rendelkezésünkre bocsátotta a kamerát, amiért ugyan utazni kellett egy órát, de mégis: meglett a cucc. Most pár szó az éttermi buliról.

Nagy Gábor úgy érkezett, mintha valami sírból szállt volna ki, hullafehér volt, nagy kidülledt szemek, fekete karikák alatta és alkoholos lehelet mindehhez. Azonkívül nyafogás, aminek a lényege az volt, hogy nőtt a haja a legutóbbi forgatás óta, és valaki vágja le. Matyi levágta, és kezdhettük. Nem volt különösebb fennakadás, ebéd után végeztünk is a srácokkal, folytathattuk a gengszterekkel. Bamba a szokásos stílusban nyomta, elmondott valami viccet, természetesen jelenetben, de annyira belekavarodott, hogy már senki sem tudta, hogy hány dinnye, meg hány Károlyka... Csanál brutális volt, mint mindig, és nagyon gonoszul harapdálta a fogpiszkálót. Kis-Szabó Márk statisztaként tűnt fel, valamint én is leültem egy asztalhoz „vágóképnek”.

Glóriával (Gabival) halála előtt pár perccel

Szükségünk volt egy családra. Statisztának. Nem könnyű ilyet szerezni, ingyen nem szívesen vállalják el gyerekestül, hogy egy álló nap egy étteremben ücsörögjenek, fizetni meg már nem tudunk. Erre jött az ötlet, mi lenne, ha beszerveznénk ős-klasszikus színészünket, Túri Lacit, feleségét és kisfiát a feladatra. Mindhárman játszottak már velünk, most pedig Laci ki is maradt

buliból, aminek egy oka volt: egyszerűen nem volt számára megfelelő karakter a sztoriban. De így végül is feltűnt a filmben. Elfogyasztottak egy ebédet, nézelődtek, majd hazamentek.

Az idő természetesen megint csak szorított, a helyi választások miatt este hétre vissza kellett vinni a kamerát a stúdióba, meg aztán megjöttek is a vendégek bowlingozni. Ez utóbbi momentum érdekessé tette a párbeszédok rögzítését: a szereplő felkészült, megvárta, amíg gurítják a golyót a pályán, borítás, aztán a pár másodpercnyi szünetben gyorsan elmondta a szövegét. Vagy nem...

Szóval, közeledett az este, az étteremrész kezdett egy disznóólhoz hasonlítani a la *Cruel World Team*, mindenféle kábelek, cuccok, az asztalokon reggel óta a mocsos tányérok, ételmaradékok mint kellékek, és közben az érkező fiatalokat is meg-megkértük, hogy ezúttal mondjanak le a csocsózásról, videojátékozásról, és ha lehet, még a levegővételtől is, merthogy szeretnénk éles hangot venni. De készen lettünk. Pakolás, és irány haza. Volt még négy napunk.

Az első nap: Buju lakása. Ez ügyben Tomi tesójának egyik kollégája sietett segítségünkre, akinek három-szobás-hallos otthona kiválóan megfelelt az igényeinknek, olyannyira, hogy a film több jelenetét is itt forgattuk le. A lakás bár hatalmas, de elég lepukkant volt, felújítás előtt és szemlátomást közvetlenül költözés után állt.

Negyven fokban a tetőn

Ez azt jelentette, hogy óriási kupleráj mindenhol, és bármit eltolhattunk, odébb rakhattunk mindennemű következmények nélkül. Reggel hét óra, a tulajdonos felkeltése húsz perc csengőszóval másnaposságából, majd udvarias felkérése, hogy hagyja el a lakást. Tíz ember, technika beözönlése, lakás felfordítása, frissen festett falba rajzszőgek és plakátok felhelyezése, ezres refik áram alá helyezése, ablak elé kívülről rögzítése napfényhatás elérése végett. Tettó, avagy Nagy Gábor mobilon hívogatása tízpercenként, telefonján harminc nem fogadott hívás jelzése, mire magához tért, és kétórai késéssel csatlakozás a stábhhoz, hogy aztán elkezdhessük a forgatást.

Gábor kialvatlan volt, Dani ingerült, mert négykor kellett kelnie, Szaksz Gabi feszült, Tomi fáradt, jómagam szintén. Dolgoztunk. Éjfélig. Tomi valahol a közepén kifakadt, hogy operatőr léteére kábeleket kell húzogatnia, meg lámpákat cipelni, és miért nincs erre külön ember, mire én megnyugtattam, hogy én is öt ember munkáját végzem. Nem nyugodott meg, joggal. Éjjel romok eltakarítása zajlott, földszinti lakás lévén az ablakon adogattuk ki a cuccokat a megrökönyödötten érkező közös képviselő szeme láttára, aki végrehajtókat sejtett munkálkodni. Megnyugtattuk, hogy bár a tulaj nincs még itthon, mi csupán filmezünk. Éjjeli egy óra volt, mire ágyba kerültünk abban a biztos tudatban, hogy reggel hatkor irány a szomszéd város kameráért.

A *Testimony* zenekar próbahelyén zajlott másnap a buli, itt forgattuk annak idején a *Hasfalmetszők* záró jeleneteit. Kellemetlen emlékü hely volt, viszont az akkor bejött poén most is működött: még mindig ott csüngött a falon a *Vörös Csillag MGTSZ* alapító tagjait ábrázoló tabló. Ez közel 150 fényképet jelentett, rajtuk idős emberek és asszonyok 80 és 100 év között, sebtében lefényképezve.

Forgatás a Testimony zenekar próbahelyén

Próbahely. Tipikus rocker-design: falon poszterek, koncertplakátok, relikviák, ilyesmik. Hangszerek. Mindehhez Misa alias Laci és Doki, akit Rudi játszott, mindketten az együttesből. Itt lépett színre Kájzer, a vasárnapi náci, akit Tomi tesója, Tibi formált meg. Tibor még sohasem állt kamera előtt korábban, nem volt könnyű eset, de kihoztuk

belőle az „állatot”. Záróképként felvettük a két rocker egy számának utolsó fél percét, a mit sem sejtő stáb ledöbbsent, amikor Bazsó Laci fennakadt szemekkel hörögni kezdett interpretálván dalukat.

A házibuli jelenet, amitől legjobban féltünk, viszonylag könnyedén ment. A viszonylag úgy értendő, hogy reggel hattól éjfélig nyomtuk, közben összehánytunk egy komplett lakást, és végigcsináltunk egy (Márk szavaival élve) *real* bulit. Páran a meghívottak közül azt vélték hinni, hogy igazi buliban vannak, és annak megfelelően viselkedtek, piáltak, füveztek, stb.

Viszont most sem csalódtunk Bátaszék szülőtteiben. A Waldo szerepében érkező Varjas Zoltán hitelesen hozta magát, a sokat emlegetett Márk-féle *Badi meller c.* film két lányszereplője, Móki és Tita is nagyon jó volt. Persze most is maradtak ki képek, gegek, de így is örültünk, hogy a lakás tulajdonosa nem dobott ki minket abban a pillanatban, amikor délután megjelent, és szembesült azzal, amit a házibuli vendégei műveltek: üvölt valami zeneszerű a hangfalakból, villogó fények, a nagyszobában egy komplett rap-metal zenekar nyomja a talpalávalót, a lépcsőház összegraffitizve, azon kívül kenderfelhő, dohányfelhő, bárányfelhő..., és pár ember éppen egy szatyor sörrel érkezik, merthogy fasza a buller.

Itt tűnt fel a *Csótányok* zenekar, és sajna pont frontemberük McFly nem szerepelhetett, merthogy ő egy másik karaktert formált a filmben. Így szerepét a csapat gitárosa vette át a felvétel idejére.

A tömegjelenetekre mindenki beállt, jómagam is egy fekete kapucnis pólóban álcázva, meg a stáb többi tagja is ott pogózott a parkettán. Este még irány vissza a kölcsönkamera, és amikor a végén összenéztünk Tomival (mint két zombi a sírból kiszállást követő másodpercekben), elégedetten bólinthattuk: készen vagyunk. Ugyan hiányzott még pár apróság, de mindezzel együtt kijelenthető: október végére befejeződött a *Sohasevolt Glória* forgatása.

Az utómunkálatokat már decemberben szeretnénk volna elkezdni, ám ez csak

januárra jött össze, de akkor kaptunk egy viszonylag nyugodt zugot a tévé stúdiójában, kiírtuk az ajtóra, hogy „*Sohasevolt Glória projekt*”, és elkezdtek a munkát. Addig pedig utóhangoztunk, és szerveztük a Magyar Filmszemlét, merthogy neveztük az alkotást, mégpedig a játékfilmes versenyprogramba.

Farkasszemnézés Glóriával vágás közben

Pár jelenetet szinkronizálnunk kellett, de még így is akadt olyan, amely cserélt hanggal sem lett teljesen jó, mert az utószinkron hangjára rátelepedett valami elektromos zaj. Harminc darab Beta kazit töltöttünk meg a nyersanyaggal, de még így is arról folyt a szó, hogy vajon a kész film eléri-e a 70 perces játékidőt. Miután összeváltunk mindent kiderült, hogy 110 perc felett járunk, ami mindnyájunkat elképesztett, és életünkben először azon gondolkozhattunk, hogy mit érdemes kivágni. Így a végleges verzió 105 perc lett, a kimaradt jelenetek pedig bekerültek a DVD extrái közé. A *Sohasevolt Glória* lett az első DVD-re került filmünk egyébként.

Ami a vágást illeti, ezúttal különösebb technikai probléma nem merült fel (leszámítva az olyan extrém eseteket, amikor a mobiltelefon bezavart a képbe), inkább személyes konfliktusok miatt mentünk egymás agyára Tomival és Zozóval, merthogy hárman vágtuk a filmet. Talán még soha nem veszekedtünk ennyit, követeltük egymástól a munkát, majd erősen bíráltuk azt, és én olykor meghökkenően vettem tudomásul, hogy milyen indulatok feszülnek mindhármunkban. De félre a munka közbeni hisztivel, szóljunk inkább a kész filmről.

Úgy értékeltem, hogy a *Glória* jó lett. Elégedetten néztem végig első másolásakor a teljes művet, és ismerve a film hibáit, kijelenttem: addigi legjobb filmünket csináltuk meg.

A dolog nem volt annyira magától értetődő, hiszen a *Hasfalnál* például nem voltam megelégedve a végtermékkel, szemben a *Kárhozattal*, mert akkor már többre voltunk képesek, mint az a filmen látszott. Viszont a *Glória* tökéletesen tükrözte azt a szakmai és technikai tudást, ahol 2001 elején ez a megfogyatkozott csapat tartott. A film hangulata, bár szélsőséges, képes volt elragadni a nézőt, mint az később kiderült. Amennyire csökkent a lelkesedés és a bizalom a film

A *Sohasevolt Glória* plakátja

íránt a stáb egyes tagjai részéről a forgatások alatt, olyannyira fellángolt most, hogy dobozban volt a kész mű.

Most pedig néhány szó a Millenniumi Magyar Filmszemléről.

Végre komolyan vettek minket. Naponta húsz telefonhívást kaptunk a fesztivált megelőző napokban a szervezőktől. Aztán a nagy nap. Február 3. este 6 óra, premier. Mindenki felnyomult Pestre természetesen, és a pénztár előtt izgatottan bámultuk a fényreklámokat, ahogy csökkent az üres helyek száma a teremben. Aztán beállt a telt ház. Megelőzően még bosszankodtunk, mert bár mi leadtunk egy csomó plakátot, ezek egy fal felé fordított táblán virítottak, amelyet mi fordítottunk aztán szemmel láthatóbb irányba két alkalommal is.

Megtelt a terem, fények le, bejött a CWT logo - hang nélkül. Mielőtt frászt kaptunk volna, a gépész rájött, hogy nem némafilmet vetít, és ráadta a hangot is. Ami halk volt. A kép meg sötét.

A közönség azonban jól érezte magát. Vettek minden poént, általunk - megszokás miatt - már nem poénosnak

Szaksz Gabival a Filmszemlén

tartott részekén is fel-felnyihogtak, és a végén vastaps köszönte meg a produkciót. A következő előadáson ugyanez, ott már jobb volt a kép. A vetítés után nyilvános vita következett, amitől kicsit paráztam, tekintve, hogy Bakács Tibor Settenkedőt és Varró Attilát ültették mellém egy asztalhoz, akik töviről-hegyire kivesézték a filmet. Összességében intelligens és kulturált vita folyt, és egész jól éreztem magam az ösztűzben. És hát nagy várakozással tekintettünk a díjkiosztó elé.

Igazából nem voltak illúzióink, és nem is csalódtunk. A zsűri meg sem említette a filmet, és az csak hab volt a tortán, hogy a biztonsági őrök nem akartak beengedni minket a gálára. Kisebb huzavona után végül én bemehettem, a többiek az utcán fagyoskodtak. Épületes volt látni az ünnepség végét, amikor műsorra tűzték Mészáros Márta új rövidfilmjét zárófilm gyanánt, és a tisztelt szakma egy emberként húzott kifelé az előcsarnokba a svédasztalhoz. Mindez tíz perccel az

után, hogy Enyedi Ildikó, a zsűri elnöke szinte könyörögve kérte kollégáit a színpadon, hogy legalább öt évre tartsanak fegyverszünetet, és fogjanak össze a filmszakma érdekében. Hát a szakma demonstrált. Mi pedig elindultunk hazafelé.

Hamar megjelent az első kritika a filmről, Bori Erzsébet tollából.

INDEX

A legutóbbi évek szemléin egyre markánsabb az új filmesek jelenléte. Nem volt ez mindig így. Több szemle is volt egymás után, amelyen nem volt elsőfilm, és nem egy rendező osztály hagyta el úgy a főiskolát, hogy nem készíthetett vizsgafilmet. Péntek-szombaton viszont három figyelemre méltó művet is láttam fiatal rendezőtől (Dyga

Zsombor, Bernáth Zsolt, Török Ferenc), s jönnek még utánuk többen (Pajor Dóra, Sára Júlia, Balogh György, Hajdú Szabolcs). (...)

Bernáth Zsolt filmje több történetet is végigvezet, s szó egybe, rengeteg figurát mozgatva. És nem ám egyszerű történetekről van szó! Az egyik szálon anygallal találkozik, s tölt el három napot két rendes fiú. Ennek során döntő változások következnek be náluk és körülöttük: a néma falfestő megszólal; a neonáci elteszi a kését; Buju, az egyik főhős pedig úgy dönt, hogy lejön a füről (az italról még nem). A másik szálon postarablás készül, Tarantino és Woody Allen nyomdokán haladva. Örület, de van benne rendszer. Ennek ellenére a *Glória* súlyosan túlírt, túlbonyolított és agyonbeszélt film. Amit mutatnak benne, azt mind el is mondják, egyfelől. Másfelől a szereplők legfőbb, szinte egyedüli életfunkciója a beszéd. Különösen igaz ez a bűnözői csoportozatra, amely jóformán levegővétel nélkül és szó szerint felbőfögi az utóbbi öt év szlengszótárát, minden jó és rossz dumáját, nyelvi közhelyét. Ha most tízen megpróbálnánk felsorolni, hány kifejezést ismerünk arra, hogy pisálni, egyet se mondhatnánk,

Oklevél az OFF-ról

ami ne volna benne a filmben - igaz, a filmben sem hangzik el egy sem, amit ne ismernénk. A jó fej szövegek egyik-másika annyira erőltetett, hogy az egyébként kitűnő (amatőr) színészek sem képesek őket természetesen lökni - ilyenkor áll elő az, mintha Gizike sűgőgépről olvasná az időjárásjelentést. Látszólag Tarantino-követéssel állunk szemben, és ezzel az a legkisebb gond, hogy a módszer nem a kelet-európai pályakezdő filmesek megsegítésére lett kitalálva. A *Sohasevolt Glória* dumájából semmit nem tudunk meg a nyelvről, nincs gengszterfilm klisé - szemantikai vita szembenállás, a nyelvhasználat nem ad ki kulturális képet. Ez itt csak rizsa, helyenként kétségtelenül szórakoztató. Ennél már csak az rosszabb, hogy a végén, miután mindent, de mindent megmutattak, elmondtak és megvilágítottak, még kapunk egy tartalmi összefoglalót, amelyben rendre elmagyarázzák azt, amit az első perctől tudtunk, hiszen kétséget sem hagytak felőle.

Riasztó jelenségnek tartom az új filmet eluraló verbalizmust - és megkövetem Bernáth Zsoltot, hogy éppen az ő filmjét használom szemléltető eszköznek, lóbetegségek ábrájának -, amikor a szöveg válik a történetmondás, jellemábrázolás, érzelmkifejezés, humor stb. legfőbb eszközévé. Kivált nem értem a dolgot Bernáth Zsolt esetében, aki határozottan tehetséges rendező, jó szeme van és tud bánni a képpel. Csak nem hisz benne. Se magában, se a képben. Hogy a nézőről már ne is beszéljünk, aki gyakorlatilag a rendező igyekezete ellenére képes és kénytelen megkeresni azt a jó és érdekes filmet, ami a *Sohasevolt Glóriában* benne van.

Februárt írtunk 2001-ben. Három plakát virított falamon: *Kárhozat*, *Haszfalmetszők* és *Sohasevolt Glória*. Három film, háromféle hangulat, életem három szakasza. Megnyugodtam kissé, és szerettem volna lezárni a CWT történetét. Pontosabban akkor még csak azt a célt tűztem ki, hogy amíg nem találok normális munkát, illetve nem rendezem lakhatási és párkapcsolati problémáimat, addig nem fektetek újabb energiát egy következő film munkálataiba. Szavamat tartottam is, 2001-ben nem forgattunk újabb filmet, noha egy új forgatókönyv már augusztusban az asztalomra került.

Elköltöztem egy nagyobb lakásba kedvesemmel, és angolt kezdtem tanítani egy nyelv-iskolában. Anyagilag rendbejöttem, és mellékállást is vállaltam a helyi moziban, mint jegyszedő. Inkább „feeling” volt, mint kecsegtető munkalehetőség, esténként beengedtem a közönséget, szedtem a jegyeket, és ücsörögtem a vetítőteremben hosszú órákon át. Hol a filmeket néztem

sokadszorra, hol a következő saját filmem agyaltam. Egy ilyen alkalommal fogott el a lelkesedés, előkaptam a telefonomat, és számos SMS-t váltottam Márkkal, aki ekkor Németországban dolgozott. Ötletek záporoztak, és hamarosan egy vadiúj

Stábifotó a Filmszemlén

forgatókönyv érkezett a címemre *Amíg Gucci alszik* címmel.

A könyv egyfajta összefoglalása volt Márk addigi munkásságának. Tartalmazta mindazt, ami pozitív, és kiemelendő volt írásaiban, kiküszöbölte a közönség és szakma által leginkább megjelölt negatívumokat, amelyek még benntartottak a *Glóriában*, és sikerült egy olyan barátságos, humoros sztorit összehoznia, amire azt mondtam: Ez az! Ezzel a filmmel érdemes lezárni ezen fiatalos, gengszteres, mondhatjuk „Tarantinós” filmek vonalát, amelyek szélesebb közönség előtt is ismertté tették csapatunkat. Talán furán hangzik megint a szó: *lezárni*, de igen, újfent ott tartottam, hogy valami másba kezdek, más, komolyabb filmeket kezdek el csinálni.

Lelkesen fogtam bele a pályázat megírásába, decemberben beadtuk, és 2002. januárra eredményt vártunk. A döntés késett, az Alapítvány kevés pénzt kapott, így megvárták a tavaszi választásokat abban a reményben, hogy a remélhetőleg új kormány több pénzt folyósít. Így is történt, ámde mi ezúttal egy fillért sem kaptunk, mint az kiderült 2002 júliusában. Addig persze még rengeteg sikerélmény várt ránk, ami a Glóriának volt köszönhető.

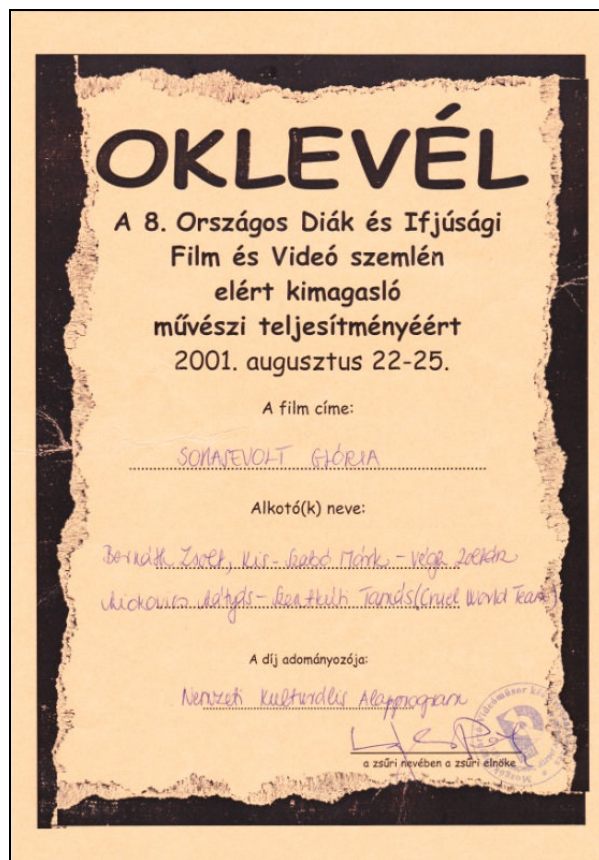
Mi sem hittük el. Egyrészt a film nagyon sok helyre eljutott, és mi is részt vettünk számos klubvetítésen Ráckeve-től Kapolcsig, Szarvastól Budapestig. Jók voltak ezek a közönségtalálkozók, láthattunk lelkes fiatalokat és idősebbeket is, akiket megkacagtattott, megérintett ez a történet, levelek, e-mailek jöttek olyanoktól, akik vagy már látták a filmet, és ezért szerettek volna

hozzájutni egy kazettához, vagy még csak olvastak róla, és ezért akarták megnézni. A sajtó is elkényeztetett minket. Ez nagyban volt köszönhető annak is, hogy a budapesti Hunnia mozi műsorára tűzte a filmet, és azon a nyáron műsoron is tudta tartani. Persze pár újságíró is betévedt a moziba, és így jelent meg például az alábbi kritika Ágfalvi Attila tollából a Filmvilág magazinban:

FILMVILÁG

Gátlástalanul szubjektív látásmód, a filmes példaképek néha kockáról kockára történő, tiszteletteljes-tiszteletlen másolása, az alkotókat körülvevő szubkultúra lezser beemlése a műbe, szorongástól, művészi pózoktól és görcsöktől mentes, gördülékeny előadásmód: a filmművészet megannyi új hulláma, a franciától a csehen át Tarantinóig leírható ezekkel a jellemzőkkel. Márpedig a Sohasevolt Glóriát nézve ez a legkevesebb, ami majd' kiböki az ember szemét. Itt azonban meg is állnék a párhuzamok megvonásában, hiszen azt azért nem gondolom, hogy filmtörténeti esemény részese lehettem volna vagy harmincadmagammal a Hunnia mozi amúgy sem éppen patetikus gondolatokat ébresztő, bár szívünknek kedvesen kopott-koszos nézőterén ülve. Azt sem gondolom, hogy a félhalott magyar filmszakmát éppen az ilyen filmek fogják életre lehelni, de azért mégiscsak esemény ennek a filmnek a forgalmazása: egy baráti kör kitört a „kisvárosi kultuszfilmek” kétes értékű skatulyájából, és Cruel World Teammé avanszálva kemény munkával létrehozott egy nézhető, fogyasztható, megkockáztatom: élvezhető terméket.

Az „utolsó előtti” naptól az „utolsó utáni” napig tartó sztorira voltaképp nem érdemes sok szót vesztegetni: két történet fonódik egybe, melyek közül az elsőben megismerjük Bujut, Tettót és

Oklevél a Diákfilmszemléről

baráti társaságukat, akiknek szokásos vidéki kisvárosi mindennapjait a film expozícióját képező házibuli eredményeképpen a nyakukon maradt hölgy, Glória különös gondolatai, cselekedetei teszik változatosabbá: a lány megcsókolja a neonácit, pizzát ad a hajléktalannak, és néha a legegyszerűbb szavak jelentésével sincs tisztában. A másik történetzálon ezalatt postarablásra gyülekezik egy meglehetősen hitvány kis társaság, amolyan szakadt falusi maffiózók csapata. A szálak aztán természetesen összeérnek, és fény derül arra is, mi rejlett Glória különös, angyali természete mögött. A végső lövöldözést és az autós-motoros üldözést leszámítva igazából nem annyira akcióról akcióra, mint inkább dumálásról dumálásra halad a mozi: magyar filmen régen beszélgettek ennyit, tán még a Presszóban sem. Analógiaként persze véletlenül se a szintén csevegős-sétálgató Eric Rohmer-filmekre gondoljunk, hanem mondjuk Samuel L. Jackson bőbeszédű, ámde kevés mondandójú „niggereire” a Pulp Fictionból vagy a Jackie Brownból. A magyar Jacksonok gondolatvilága azonban még talán az eredetinel is beszűkültebb, a vegetációs folyamatok, a szexualitás, azon belül is a fenekek és az azok által kibocsátott anyagok körül forog főleg. Ezzel együtt a gengszterek figurái rendben is vannak: realistának ugyan csak rémületemben merném gondolni az ábrázolásukat, de az igazi/valódi hányados értéke mégiscsak a jobbakat idézi, noha kétségkívül a végletekig redukált változatban. (Ráadásul az őket játszó amatőrök nemegyszer vérprofiknál is eredendőbben természetes viszonyban vannak a kamerával.)

A Glóriát körülvevő fiatalok története viszont igencsak nyögvenyelősen bontakozik ki, különösen ahhoz képest, hogy meglehetősen hamar tudatára ébredünk a lány filmbéli „jelentésének”: sajnos, ez annyira közhelyes jelenetekben kerül kibontásra, hogy bár a puszta tény („leszállt közénk egy angyal”) nyugtázzuk, ez azonban nemigen tud élményszerűvé válni, ami fokozottan vonatkozik az utólag mindent még egyszer megmagyarázó, flashbackek sorával kísért fináléra. Ami azonban a film anyagát alkotja: a srácok meglehetősen eseménytelen, de korántsem egyhangú-színtelen mindennapjai, az mindenképpen szórakoztató, kellően laza és ízléstől függően akár még humorosnak is nevezhető (ne feledjük, az alkotók meghatározása szerint filmjük: gengszter-vígjáték). A történetek összedolgozása, a térbeli és (módjával) időbeli váltások kidolgozottsága, jó ritmusa, a mértékkel és hatásosan alkalmazott, kötelező kortárs filmművészeti motívumok (gyorsítások-lassítások, zene előtérbe tolása) pedig mindenképpen ambiciózus, az amatőr státusznál komolyabb munkává avatják a Sohasevolt Glóriát.

Különös keverék: a maró cinizmus és a totális nihil keveredik benne a sablonos voltában is valahogy hitelesnek ható érzelmességgel, sőt, tanulsággal. Az mindenesetre biztos, hogy olyan - ritka - filmmel van dolgunk, mely a saját (kétségkívül vitatható értékű) belbecsén kívül a pusztán létevel is erős üzenet a mozi halálán bánkódóknak.

Persze nem mindenki volt ilyen jószívú, Turcsányi Sándor, a Magyar Narancs újságírója keményebben fogalmazta meg véleményét a filmmel kapcsolatban:

M A G Y A R N A R A N C S

Kezdjük a kályhánál! Milyen kályhánál? Anyád kályhájánál, amiben a használt falvédőkkel fűtött. Egyszer, mer' ideges volt a szomszéd meg a vízdíj miatt, véletlenül eltűzelte a fater fél könyvtárát is, valami szótárfélét, *Hungárizsa A-K* vagy mi, azóta folyton a maradékot (L- Zs) falod, ha bekrepál a videó.

Jól van, a kályhát elszúrtam, nem ment nem egyből a közepibe vágni. Próbáljuk meg még egyszer. Kezdjük a kályhánál, mint Lenin.

Mi a film?

Ja, a szokásos körök, nyersanyag, kivitelezés, előadás, ilyen- olyan kondíciók, kit ez, kit az szokott zavarni ezekből, biztos sokat számít mindegyik. Hogy celluloidra vagy kutyafülére, hogy tizenhat milliméter vagy harmincöt, nekem nyolc, de még mennyire.

A film az, amit meg tudok nézni este nyolckor egy körúti moziban.

Világos tehát, vizsgált dolgozatunk maradéktalanul felel meg ebbéli kívánalmaimnak. S mint ilyen, voltaképpen egy elsőfilmnek is tekinthető különösebb fenntartások nélkül. Nem volt ez mindig így, ezért még hátrébb kell lépünk. Mi van a kályha mögött? Mi lenne, szemét, csak ott takarítunk, ahol a papok táncolnak, ami azon túl van, a legendák világa. A mi legendáink is azok. Pár éve, a frissességek iránt mindig is felette fogékony szakíró, Vágvölgyi B. András számolt be oldalakon át lapunkban egy dunaújvárosi illetőségű vad bandáról, akik háziipari módszerekkel eszkábálnak gyönyörűségeket, békebeli *trash-movie*-t, vériszamos horrort, a családjuk hentesszármazású tagjaitól kölcsönzött, zsigerelesre alkalmas eszközök mindgyakori felhasználásával. Még egy címre is emlékszem a repertoárjukból, majdnem elkértem a kazettát, mert annyira jól hangzott: *Hasfalmetező*. Aztán teltek-múltak az évek, a kemény filmregények

legendája Pesten is combosodott. Azon sem lepődnek meg, ha egykor volt dunaújvárosi kirendeltségünk dolgozói, Boda és Nyulasi is visszatértek volna néhány keresetlen mondat céljából a tettek helyszínére.

És most ez a vad brancs itt van minden este nyolckor egy körúti moziban, ezt nevezem. Különb is, az idei filmszemle természetében, ha lehetett valaminek örülni, mondjuk Tarr *Werckmeistere* mellett, hát az az, hogy Dunát lehet rekeszteni titánokkal. Mondjuk ki: észrevétlenül ugyan, de úgy a szép, csinos kis generációváltás zajlik a felszín hivatali háborúi mögött. És ennek nem lehet eléggé örülni. Havonta kettesével jönnek az új fiúk a régi mozikba, és mi csak lesünk. Megint van miért beszélni a filmekről ott, ahol egy ideje csak a pénzről szokás.

Tehát ebből a szempontból elsőfilm a *Sohasevolt Glória*. Alkotóinak, meglehet, a sokadik, mér' ne, hisz ezt is alighanem VHS-re barkácsolták, de szemben az eddigiekkel, ez ott szalad a „nagyok” közt, mondtam, a körúton. Ezzel a tündérmesével csak az a gáz, hogy inentől kezdve a szegény ember legkisebb fiának járó kedvezményeket a befogadói szintről ejtjük. A romantikus készítési körülmények immár nem konvertibilisek, a nézhetőség csókolatja a lelkesedést. Aki megveszi a mozijegyet, annak meglehet, nem sokat számít, hogy amit elé raknak, az épp annyiból készült, mint amennyit ő szurkolt le a pénztárosnak, de beszéljünk másról. Önök is utálják Quentin Tarantinót?

Mit kell csinálnia annak, aki írni akar? Sima ügy: olvasni. Aztán még olvasni.

Mit kell csinálnia annak, aki filmet akar csinálni? Tudja fene, én nem akarok filmet csinálni, de azt hiszem, pontosabban egyre inkább meggyőződésemmé válik, hogy feszt moziba járni nem elég. Talán ehhez is olvasni kellene. A mozimesterektől tanult, ellesett, levett fogások számos esetben jól jöhetnek, de majdnem biztos vagyok benne, hogy az se szar, ha valaki gondol valamit.

A *Sohasevolt Glória* egy több szálon futó darab. A szálak többsége a vége felé összeér, és marad a stáblista, ami olyan, mintha Jackie Chan csinálta volna, megmutatja a bakikat, már azokat, amiket a megelőző másfél órában még nem láttunk. Arról van szó, hogy nagy buli volt a nagy Valdo Peppernél, minek következménye, az *elmondottak szerint* valami penetráns másnaposság lett. A továbbiak is a bevezetőnkben földobott kályha körüli motozás szisztémája szerint működnek. Agyon van dumálva ez a film. Az összes szereplőnek, márpedig annyian

vannak, mint az oroszok, van nyolc szellemes története látható és láthatatlan szereplőtársairól, és egyikük sem kegyelmez, mindegyik elmeséli mind a nyolcat. Van köztük valóban szellemes is, ha ez neked dicséret, még olyan is, ami simán lenyomja Tarantino ez irányú törekvéseinek legjavát, de a film valami láthatatlan önerő hatására ezek ellenére szerveződik, alakul, s a saját sztoriját próbálná vinni, nem azt, pontosabban azok közül egyet sem, amelyekkel a lézengő lúzerek folyton előhozakodnak benne. Persze aztán rámegy az egész erre az állandó kontracsatára. Bernáth Zsolt és tettestársai úgy csináltak egy egész rossz filmet, hogy csináltak közben három egész jót, egy nézhető és néhány felejthetőt.

Fogadjuk el, hogy Dunaújvárosban vagyunk, de lehetnénk akárhol, ahol Tarantino eddig megfordult, vagy akár éppenséggel Berlin ege alatt. Mégis az nagyon jó a *Sohasevolt Glóriában*, amikor kibukik Dunaújváros. Mert van legalább három olyan szituáció ebben a moziban, amikor az überjőfej duma valamiért elkezd harmonizálni a környezetével, és akkor az a sok kispályás Vincent Vega is, aki idezsúfolódott, hirtelen élni kezd. Magyarán, amikor az alkotó saját magával van elfoglalva, remek kis csodákat csinál. Mit gondolnak, miért van tele a magyar filmtörténet taxisofőrökkel? Mert az óvatos rendező azt hiszi, hogy, akit napjában legalább kétszer lát, azt ismeri is. De nem. És azt sem hiheti komolyan senki, hogy ha huszonhét-szer látta a *Ponyvaregényt* (esetleg egy nap kétszer is), otthon van Tarantinóéknál, ha találják a vasárnapi pasztát, most persze a szellemére gondolok, ha van neki. Belátom, még Dunaújvárosból is lehet bírni a *Ponyvaregényt*, de a csodák ott vannak, amikor a fiúk nem néznek ki saját kutyaszorítójukból.

Amikor a helyszín olyan, mint ahol a felvételek készültek, akkor a kamera is máshogy, otthonosabban, ügyesebben mozog. Az biztosan nyilvánvalóság, hogy egy „igazi” filmes számára a sok kicsi film smafu az egy nagyhoz képest, de mégis. Ha Bernáth Zsolt azt a három jó rövidfilmet csinálta volna meg, ami a *Sohasevolt Glóriában* benne van, most itt, ezen a papíron csókolnám kezit, lábát. De az is jobb lett volna, ha az egyik kicsiből csinál nagyot. No, majd legközelebb. Gondolom, ilyen büdzsére minden hó elején futja.

Sajnos nem futotta minden hónap elején ilyen büdzsére, épp ezért nem készült el az *Amíg Gucci alszik*. Eredetileg úgy, és azokkal az emberekkel szerettük volna megcsinálni a filmet, mint a *Glóriát*, és talán lehetett is volna belőle egy hasonló színvonalú film. Imádtam egyes poénjait,

fordulatait, és ma is sajnálkozom, ha arra gondolok, hogy ez a film nem készülhetett el. Később, amikor az MMA döntés megszületett, arra gondoltunk, hogy merjünk nagyot, nyerjünk meg egy producert a filmtervnek, és forgassunk celluloidra. Operatőrt találtunk is, céget is, de a pályázat ismét nem jött össze.

Ekkortájt keresett meg egy producer. Régóta figyelte működésünket, és megérdeklődte, hogy van-e valami komoly történetünk, merthogy szívesen pályázna velünk. Megörültem a lehetőségnek, merthogy véletlenül volt egy saját forgatókönyvem *Gyökerektől az ágakig* címmel. A történet az 1994-ben született, *Az idő megy tovább* c. novellám egész estésre írt változata volt valójában. A *Kárhozat* óta ez volt az első könyv, amit írtam. Egyfajta ezoterikus mesét képzeltem el, ami egy kis faluban játszódik, és két kiskamasz a főszereplője. A producer elolvasta a könyvet, és odavolt a gyönyörűségtől, mert úgy vélte, a történet jellegénél fogva bármelyik országban játszódhat, így külföldi koprodukcióban is megvalósítható lenne.

Nosza, egyből összeugrasztott az egyik gyártásvezetővel, aki töviről-hegyire kifaggatott a történet paramétereit illetően, szereplők, helyszínek, forgatási napok száma, stb. Kiszámoltuk a költségvetést, majd abban maradtunk, hogy megírják a pályázatot, én pedig felmegyek majd aláírni. Ehhez képest másnap hívott egy ismeretlen fickó ugyanettől a cégtől, és közölte, hogy mégsem adják be a filmtervet a pályázatra, és habogott mindenféle légből kapott indokot. Volt még néhány kérdésem, amelyeket e-mailben tettem fel, de ezekre még választ sem kaptam. Egy ideig nem volt köztünk semmilyen kapcsolat, aztán megint megkeresett a producer, és mint arról később beszámolok, hasonló eset játszódott le megint csak.

Életünk közben csordogált. Márk hazajött Németországból, és Pesten telepedett le feleségével. Rögtön megkereste egy ismert rendezőnk, és forgatókönyvírói munkát ajánlott. Márk el is helyezkedett egy filmes cégnél, írt nekik három könyvet, majd a folytonos nemfizetések és inkorrektiségek miatt búcsút mondott nekik. Tomi időközben közreműködött Koltai Róbert *Csocsó* c. alkotásában, pontosabban ő fényképezte és vágta a werkfilmeket. Matyi szintén Pestre költözött (A *Glória* dunaújvárosi premierjének napján), kezdetben színházakban dolgozott, majd kisfilmekben, illetve játékfilmekben is. Végh Zoli előbb az RTL-Klubnak, később a TV2-nek dolgozott be, aztán ez utóbbi cégnél ott is ragadt vágónak. Nekem maradt az angol tanítás, illetve az írást is folytattam.

Örömmel láttuk egyébként, hogy az a tevékenység, amit 1994-ben elkezdünk, és nevet sem adtunk neki, másokat is alkotásra inspirált. Később a Filmhu újságírója „underground közönségfilmnek” nevezte munkáinkat, és úgy tűnt, az évek folyamán mások is rámerészkedtek erre az ösvényre.

Az egyik ilyen fiatalember volt a békésszentandrási Lóránt Demeter, aki kezdetben azzal keltett feltűnést, hogy első amatőrfilmjeinek meglepően látványos promóciót biztosított az interneten keresztül. Demeter készített két rövidfilmet, majd egy egész estés a barátaival, fillérekből, és bemutatta őket először a helyi moziban, majd a Magyar Filmszemlén és más fesztiválokon is. Természetesen azonnal felvettem a kapcsolatot Demeterrel. Kezdetben még csak leveleztünk, megmutattuk a filmjeinket, és segítettünk egymásnak, amiben tudtunk.

2002 júliusát írtuk, és ekkor tudtuk meg, hogy az MMA pályázatra beadott könyvünk nem nyert. Választhattunk: vagy eltelik még egy év úgy, hogy nem csinálunk filmet, vagy pedig nekifogunk, és megint csak a semmiből alkotunk valamit, amúgy CWT módra. Az utóbbit választottuk.

EINSTEIN MEGA SHOTGUN

(2002-2003)

2000-ben kezdődött a történet. A *Hasfalmetszőket* már bemutattuk, a *Sohasevolt Glória* forgatókönyve már kész volt, ám semmi esély nem látszott a megvalósításra. Kis-Szabó Márk forgatókönyvíró ekkor Malajziában dolgozott, e-maileztünk, és egyszer csak megkértem, hogy írjon egy akár fillérekből is megvalósítható forgatókönyvet. Meglehetősen lekorlátoztam a lehetőségeit, miszerint a fő helyszín egy családi ház legyen, a szereplők száma ne haladja meg az ötöt, ne robbanjon helikopter, és a többi. Márk viszonylag hamar összedobta a könyvet, és hamarosan egy maláj gyártmányú kék írófüzet érkezett címemre kéziratként. Legépeltem a művet, úgy tűnt, hogy tényleg össze lehet hozni viszonylag olcsón és hamar.

EINSTEIN MEGA SHOTGUN (2003)

Két főhős. Einstein, az intellektüel „nagyokos”, tejfölösszájú srác, akinek semmi gyakorlati érzéke nincs az élethez és Shotgun, a gátlástalan, közönséges, trágár, érzéketlen, és gyakorlatias bűnöző. Ő karolja fel Einsteint, és „terepre viszi”, pontosabban bevonja egy betörésbe. Mindezek előtt még mindketten kitöltenek egy lottószelvényt, bízva szerencséjükben. A betörés azonban rosszul sül el. Az üresnek hitt házban, a nagyszobában ugyanis ott heverészik a tulajdonos Barbie nevű leánya és két narkós fiatal: Hippi és Blues. A két betörő rutinosan túsul ejti a három beszívott tinédzsert, ám egy óvatlan pillanatban az egyik hippi telefonál, és hamarosan televíziós riporterek hada özönlik a helyszínre közvetíteni a túsdrámát. Einsteinék tanácstalanok. Az estét váratlan esemény dobja fel: lottósorsolás a televízióban. Az eredmény: az Einstein által behúzott öt szám a nyertes, a nyeremény: egymilliárd-háromszázhatvanhétmillió-négy százötvenhat forint. Ámde a nyereményt másnap délig át kell venniük...

Körbejártam a stábot, hogy ki mit szól a filmtervhez, különösebb sikert nem aratott az ötlet, és a tervezett költségvetés is hamar elérte az egymillió forintot, merthogy senki nem akart gázsi nélkül dolgozni. Befutott pár önkéntes reklámszervező, akik esküdtek, hogy előteremtik a szükséges összeget, aztán eltűntek, mint szürke szamár a ködben. Az alapvető előkészületek megtörténtek ugyan, a forgatókönyv sokszorosítva és kijegyzetelve lett, ám mikor a *Sohasevolt Glória* hirtelen nyert az MMA pályázatán, az egész köteg papír és a projekt is villámgyorsan eltűnt egy doboz mélyén. Úgy tűnt soha nem fog feltámadni, a *Glória* után nem tartottam érdemesnek, hogy egy kevésbé látványos filmet csináljak. Sokáig tartotta magát ez az álláspont, úgy éreztem, hogy nagyon meg kell gondolnunk, mivel rukkolunk elő legközelebb.

2002-ben, amikor minden pályázatunk megbukott, előkotortam az *Einstein* forgatókönyvét. A dolgok időközben megváltoztak. Szentkúti Tomi operatőr közölte, hogy szívesen jön, merthogy filmezni szeretne, és augusztus 20-ig rá is ér, addig nincs munkája. Végh Zoli zeneszerző szintén ezen az állásponton volt. Miokovics Matyi sajnálkozott, merthogy pesti munkái lekötötték, egy-két nap részvételt tudott csak beígérni, és tanácsolta: ezúttal szánjam másnak a kellékes szerepét. Így ezt a feladatot Szabó Ricsi barátom kapta, aki még nem csinált ilyesmit, és ez idáig csak nézőként jelent meg bemutatóinkon. A kiszemelt és korábban már foglalkoztatott szereplők szintúgy belelkésedtek, annak ellenére, hogy nem titkoltam: ezúttal nincs gázsi, nincs napidíj, merthogy nincs miből. A stáb összeállt, egy reklámszervező elindult némi készpénzt felhajtani, merthogy azért nem adják ingyen a kamerát, és még egy-két dolgot.

Napok múltak, nem úgy tűnt, hogy lesz pénz, ám én mégis elkezdtem szervezni a forgatást, sőt ki is tüztük az első forgatási ciklust, ami öt nappól állt. Valahogy éreztem, hogy meglesz minden, ami minimálisan szükséges. Tudtuk, hogy ez a film nem lesz egy *Glória*, ám túl voltunk már azon, hogy bárkinek és bárminek meg akarjunk felelni a közönségen kívül. Nem érdekelt már, hogy mit szól majd a szakma egy kevésbé látványos filmhez, hogy mit írnak majd esetlegesen a kritikusok, akik további határozott előrelépéseket várnak tőlünk, egyszerűen újra együtt akartunk dolgozni, újra el akartunk tölteni együtt pár napot a rég nem látott arcokkal, és átérezni a forgatás, az utómunka és a bemutatók borzongató izgalmát. Mit veszíthetünk? - tettem fel a kérdést, és a korábbi véleményemmel ellentétben azt mondtam, hogy semmit.

Mindezek tudatában attól sem riadtunk vissza, hogy egy korábban már felhasznált helyszínt szemeljünk ki a forgatásra. Szedrespusztán, egy lerobbant, lakatlan kúriában forgattuk négy évvel

korábban *Hasfalmetszők* c. filmünket, aki olvasta az ott töltött napok történetét, az képet kaphat róla, hogy mennyire vágytam oda vissza. Ám a házat azóta megvette valaki, felújította, és egy gyönyörű vadászlakot csinált belőle. Az illető történetesen Tomi ismerőse volt, felkerestük, és megkértük, adja kölcsön négy napra a kúriát. Két perc múlva kezünkben volt a kulcs. Kísérteties volt a déjà vu, ugyanott forgatunk, szinte napra pontosan négy évvel később, és a körülmények szinte ugyanazok, mint akkor. Hogy ez még fokozódni fog, még nem sejtettük. De a helyszínt megszereztük.

Szereplő ügyileg szívtuk a fogunkat. Eredetileg Csanálosi Gábor játszotta volna Shotgunt, a nehézfiút, és Nagy Gábor Einsteint, a zöldfülűt, vagyis újra színre lépett volna a *Hasfalmetszők* párosa. Ám Csanál közölte, hogy ezúttal nem tud részt venni a buliban, Nagy Gabót pedig anyagiak hiányában nem akaródzott foglalkoztatni, így Shotgunt ráosztottuk Hirth Gáborra, Einstein szerepére pedig beindult a keresés. Több kiszemeltünk is volt.

Az első Vadon János a Z+ TV egykori műsorvezetője, aki négy éve lemondta a *Hasfalmetszőket*, ám azóta sűrűn megbánta már döntését, és lelkünkre kötötte, hogy ha van valami, azonnal szóljunk. Azonnal szóltam, ám közölte, hogy neki most azonnal kislánya születik, így érthetően azonnal nemet kell mondania. Beleznay „Konkrét csávó” Endre is bekerült a képbe, aki el is vállalta volna, ha nincs éppen más dolga. Neki maradt azért egy epizódszerep, ám még mindig nem volt Einsteinünk.

Már-már Csanálosi Gábor kapta meg a szerepet (aki közben mégis csatlakozott a stábhoz azzal a feltétellel, hogy megoldjuk kutyájának felügyeletét a forgatás idejére), ám nem hittem benne, hogy ő jó lenne erre a szerepre. Telefonok, tanácsok, és mindenki egy irányba mutatott: keressük meg Jankovics Petit, aki helyi színészpalánta, és talán rááll a dologra. Peti befűzésére Kapolcson, a Művészetek Völgyében került sor, merthogy ő éppen ott játszott, mi pedig egy közönségtalálkozón vettünk részt a *Glóriával*.

Jankovics Petivel az első forgatási napon

A szemüveges, vékony, szerény srácot látva azt gondoltam, hogy sokat veszítenénk, ha nem ő játszaná a karaktert. Peti pár nap gondolkodási időt kért, merthogy más dolga is akadt volna, végül igent mondott. Nagy volt az öröm, Csanálosi Gábor megkapta az egyik hippi szerepét, külön örült, hogy ezúttal nem fenegyereket, hanem idiótát kell alakítania, a másik hippi pedig felhívásunkra futott be Hargitai Tamás személyében. A *Glória* bogársütögető leánya, a bátaszéki Fiáth Mariann magától értetődően adódott Barbie szerepére, így minden megvolt, leszámítva azt a minimum összeget, ami nélkül nem tudtunk volna kamerát bérelni.

Ekkor csoda történt. Egy ismerősöm véletlenül fültanúja volt egy telefonbeszélgetésemnek, aminek lényege az volt, hogy „segítsetek Vuknak a kis rókának”, és megjegyezte, hogy szívesen ad nekünk százezer forintot, ha feltesszük cége logóját a stáblistára. Nem akartam hinni a fülemnek, de a pénz megérkezett. Másnap reggel pedig kimentünk a házhoz, és megkezdődött a négy naposra tervezett örület. Nevettem és hitetlenkedtem: megint itt vagyunk! Százezer forinttal, tíz emberrel, iszonyú kevés idővel, és egy egész estés filmtervvel. Annak ellenére, hogy többször megfogadtam: így nem lehet, nem érdemes, és soha többé. Ám a buli beindult, a kamerabérlet naponta ketyegett, Markó Viktor világosítónk harmadszorra is kicuccolta világosító berendezéseit a kedvünkért, és benne voltunk a közepében.

Négy napot terveztünk a házban, az ötödiket már más jelenetek felvételével, más helyszíneken szándékoztuk eltölteni. Hétfő reggel volt, a stáb előző nap összejött, megbeszéltük a legfontosabbakat, amik lényegesek voltak az elkövetkezendő napokra, ismerkedtünk, jelmezpróbát tartottunk. Nagy sikert aratott Einstein (Jankovics Péter) saját maga által választott jelmeze az SZTK szemüveggel, úgy tűnt, Péter pontosan tudja, hogy milyen karaktert kell megszemélyesítenie, és a többiek is ügyesen tippelték meg ruházatukat, merthogy ez (jelmeztervező hiányában) mindenkinek a maga dolga volt. Hirth Gábor (Shotgun) így bőrjakóban, Blues (Hargitai Tamás)

Hargitai Tamás mint Blues

Tankcsapda pólóban, Csanál (Hippi) pedig régebben hordott láncában, gyűrűiben, és egy általam szerzett Exodus pólóban, piros fejkendőben pompázott. Tudtuk, rengeteg röhögés, de egyúttal kemény munka vár ránk.

Első nap hatkor kelés, cuccolás, kellékbegyűjtés, és a világosító berendezések egy részének kiszállítása volt a feladat, aztán meg is kezdhettük a jelenetek felvételét. Ahogy szoktuk, egy könnyűnek vélt jelenettel kezdtük: Barbie befűzi Shotgunt egy bizonyos dologra egy bizonyos eszközzel. Szóval a lényeg az volt, hogy Mókinak (Mariann) le kellett volna vetnie a pólóját, mell-

A *Ludditák* együttes Mókija mint *Barbi*

tartóban elcsábítani Shotgunt, és hasonlók. Mókinak semmi kifogása nem volt a jelenet ellen, fel is vettük a dialógusokkal fűszerezett erotikus képeket a kissozóban, és máris szembekerültünk a szokásos problémákkal, miszerint dübörög a mikrofon, villámgyorsan lemerül a kölcsönkapott kamera valószínűleg agyonhasznált aksija, és hasonlók. De elkészült a jelenet Különösebben nem örvendeztünk a látottakon, ez a visszafogottság később odáig fajult, hogy a szereplők és mi is

Csanálosi Gábor mint *Hippi*

egyöntetűen úgy döntöttünk, hogy megismételjük az egészet... később.

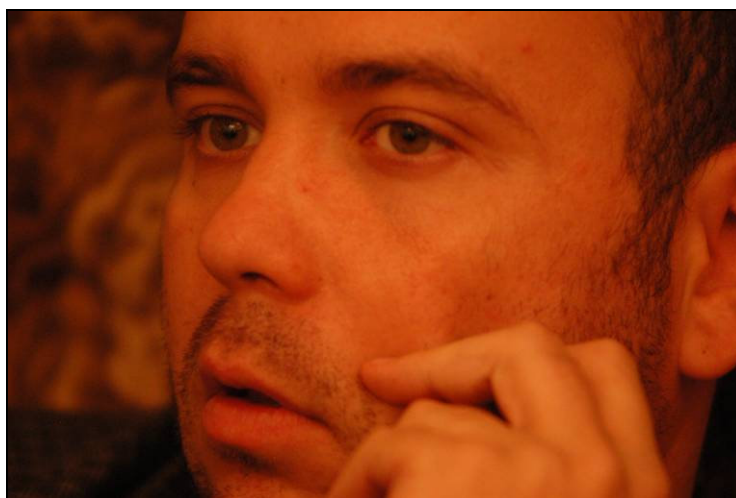
A nap folyamán rájöttem, hogy a színészválasztás mégsem sikerült annyira jól. A megjelent szereplőkkel nem volt baj, sokkal inkább a választott szereppel. Hiába volt Hirth Gábor fantasztikus a *Glóriában* mint Bamba, itt most egy sokkal keményebb figurát kellett volna alakítania, és nagyon nem ment a dolog. Nem

játszott ő rosszul, pontosabban nem hozta ő rosszul saját magát, ám kiderült, hogy képtelen kilépni saját karakteréből, és szelídsege, nyugodt beszédstílusa itt most hátrány Shotgun karakterének.

Rájöttem, hogy az eredetileg kiszemelt Csanálosi Gábor talán mégis jobb választás lett volna, fel is merült a csere gondolata, de hamar el is sülyedt, merthogy Hirth Gábor nem lett volna jó narkós hippinek, Csanál pedig szakáll és bajusz nélkül olyannyira ártalmatlan lett külsőileg, hogy nem volt alkalmas keményfiút játszani. E felismerést másnap reggel közöltem a stábbal, és az egyetlen dolog, amit ki tudtunk találni az volt, hogy egy picit megváltoztatjuk Shotgun karakterét, mondhatni „lebalfékesítjük” a figurát, amire egyébként bőven ad lehetőséget a forgatókönyv. Jankovics Peti nem értett egyet az ötlettel, ő jobban szerette volna Gáborban az idegbeteg nehézfiút, de belátta, hogy hozott anyagból dolgozunk.

Zajlott a forgatás, a tervezett jelenetek, képek száma viszont nem igazán csökkent. Erősen csúszás íze volt a dolognak, és a felvett anyag sem töltött el lelkesedéssel, valahogy nem úgy dolgoztunk, ahogyan kellett volna. A szereplők nem tudták a szöveget (ez volt a legkevesebb), Tomi és jómagam indiszponáltak voltunk, Peti csalódott és feszült, és a forgatás erősen kezdett emlékeztetni a *Hasfalmetszők* forgatására, leszámítva, hogy annak sikerében jobban bíztam, mint az *Einsteinében* akkor hétfőn délután.

A ház gondnoknője váratlan hírral futott be ekkortájt. Közölte, hogy olasz vadászok teszik látogatásukat az este folyamán, hétre vacsora lett rendelve, természetesen abban a helyiségben, ahol mi is tartózkodtunk, így felkért minket, hogy távozzunk. A bejelentés nem okozott ovációt, tekintve, hogy minimum este tízig terveztük a munkát, a felvett anyag minőségének tudatában pedig inkább tovább. De alkalmazkodnunk kellett, így elhúztunk. Végzőn még hozzátette a gondnoknő, hogy az említett vadászok négy napig tervezik tartózkodásukat a házban. Elég is volt ennyi, irány haza, kedvesem érdeklődő kérdésére, hogy milyen volt, közöltem, hogy minden

Hirth Gábor mint Shotgun

szar, és éreztem, hogy kezd elhatalmasodni rajtam a pánik. Ez mi? - tettem fel a kérdést. Az előkészületeket semmi sem akadályozta meg, sőt minden összejött, akkor most miért nem akarják az égiek, hogy ez a film elkészüljön? A kamerabérlés naponta ketyegett, a pénz fogyott, és már-már azt tervezgettem, hogy miképpen mentem ki magam a támogatónk előtt, hogy a pénze ugyan némileg fogyott, de film nem lesz.

Még egy telefont megengedtem magamnak, felhívtam Janisch Attila filmrendező barátomat, húsz percet beszélünk, majd miután számítógépén átnézte a ma leforgatásra szánt jelenet forgatókönyvét, ő hívott vissza még ugyanannyi időre. A beszélgetés lényege az volt, hogy ne pánikoljak, minden kezdet nehéz, meg az első nap sohasem sikerül. A ren-

Einstein és Shotgun

geteg technikai tanács és jó szó mellett a búcsúmondat volt a legtanulságosabb, amely így szólt: „Nem olyan nehéz jelenet ez, maximum harminc beállítás, egy nap alatt simán fel lehet venni.” Hm. Így is volt.

Azt már nem mondtam Attilának, hogy nekünk ezen kívül még kb. hat jelenetet fel kell vennünk ahhoz, hogy végezzünk, vagyis nem napi 2-3 perc hasznosat kell forgatnunk, ami optimális lenne, hanem kb. 10 percet. És mélyen elgondolkodtam a dolgon, hogy van-e még egy olyan elmeháborodott filmrendező, aki vállalja egy kb. hetven perces film legyártását ötfős stábbal nyolc nap alatt. Meghánytam-vetettem a dolgot, és úgy döntöttem, hogy a második nap eredményétől teszem függővé az egészet, aztán ha nem megy a dolog, este visszavisszük a kamerát, kifizetünk két napot, a maradék pénzzel pedig elszámolok valahogy támogatóknak.

Kedd reggel komoly stábgyűlés, ahol mindezeket elmondtam, biztattam a résztvevőket, hogy szedjék össze magukat, és letörlésre ítélem a hétfői anyagot. Kezdtük újra az egészet, az ötödik napra szánt jeleneteket eltoltuk későbbre, és egy nappal meghosszabbítottuk a házban tartózkodásunkat. A hétfői agyonkínlódott jelenetet újraterveztük, és dolgoztunk... egész addig, míg a gondnoknő közölte, hogy az olasz vendégek az eső miatt aznap már délután ötkor hazakotródnak vacsorázni, vagyis addigra nekünk be kell fejezni.

Amúgy a forgatás zajlott. Az olasz vadászok másnap a rossz idő miatt távoztak, és mi dolgozhattunk. Jankovics Peti korábbi aggódó vélekedése, miszerint a ház és a szoba nagyon steril, mostanra alaptalanná vált. A szobában szertedobált cetlik, az asztalon üres, vagy félig tele poharak, csurig telt hamutartó, vagyis pár nap alatt sikerült tökéletesen belakni a házat. Már nem pakoltunk el esténként, úgyis érkezünk vissza másnap reggel. A gondnokot olykor a konyhában leltük, amint az asztalra borulva aludt, merthogy alkalmasint éjfélkor,

A Hasfalmetszők rozszant háza felújítva - itt töltöttünk öt napot

vagy utána hagytuk el a házat, hogy pár óra alvás után reggel hétkor betoppanjuk zombiként. A stáb a harmadik napra erősen hurutos tüneteket mutatott, ennek oka nem szükségszerűen a megfázás, sokkal inkább a nem alvás, nem evés, és egész napi munka volt. Vagyis a szervezetünk viszonylag hamar közölte, hogy elég volt. Mi azért folytattuk.

Maradtak ki jelenetek. A film eleve nem tűnt hosszúnak, maximum 90 percet számoltam, de így örülhetünk, ha túllépi a 70 percet, amit azért szükséges, hogy egész estésnek minősüljön. Az idő fogyott, így azok a jelenetek kerültek előtérbe, amelyek a cselekmény érthetősége szempontjából fontosak, és azok, amelyek csak újra meg újra körüljárják egy-egy témát, azokat elhalasztottuk - a forgatás végére kiderült, hogy végleg. Volt, amivel nem voltunk maradéktalanul elégedettek, de ott és akkor nem tudtunk többet kihozni belőle, és volt, amit alig vártam, hogy viszontlássak a vágóasztalon, annyira jól sült el.

Hirth „Shotgun” Gábor hozta szokott, és előző filmünkben sokak által nagyon megkedvelt figuráját. Voltak nagyon felszabadult, és nagyon egykedvűre sikerült percei is. Jankovics „Einstein” Péter sokszor beleőrült a Kis-Szabó Márk által írt intellektuális szövegekbe, amelyekre joggal reagált Hippi így módon: „Mi a problémája?” De tetszett az arcjátéka, a mozgása és az a zavart, lökött figura, amit hozott.

Csanálosi „Hippi” Gábor meglepően jó volt, mint idétlen narkós. Ő örült, hogy levethette keményfiú imázsát, amelyet korábbi filmjeinkben viselt, és most bedobhatta idióta mosolyát, valamint még meghatottan sírhatott is. Hargitai „Blues” Tamás kellőképpen hozta végtelenül lelassult, bamba karakterét, és semmi nem zökkenthette ki. Fiáth „Barbie” Mariann, ha kellett pimasz volt, ha a szerep úgy kívánta, elbűvölő, és örültem, hogy őt választottuk. Egyszóval érdekes, és szórakoztató csapat gyűlt össze, és szerintem szeretnivaló figurákat sikerült teremteni.

Akadtt pár érdekes feladat. Például be kellett fóliáznunk az ablakokat, mert a sztori szerint mindazon cselekmény, amit megjeleníteni szándékoztunk, éjszaka zajlott le. Így fekete mezőgazdasági fólia borította az összes ablakot négy napig. Lehet, hogy nincs összefüggés, de annyi legyet kaptunk látogatóba, és ezek valamiért úgy megszerették a mikrofont, hogy a felvett hasznos

Fóliázzuk az ablakokat

hang körülbelül így festett: „szöveg... zzzzzzzzz... szöveg..... zz.... szöveg..... zzzzz!” Merthogy a roppant érzékeny mikrofon az egyes ízeltlábúak landolásait egyfajta repülőgép leszállásaként közvetítette Tomi fejhallgatójába. Eme állatok azonban legtöbbször megvárták a szavak, mondatok közti szüneteket, és csak azután vették birtokba a mikrofont, így tapintatuk miatt nem kellett majd’ minden hangot kidobni az utómunka során.

A leghidegebb jelenetnek ígérkezett az egyik hippy jeges fürdőben való elhelyezése, amelyre azért volt szükség, merthogy bizonyos okokból bekómált a szerencsétlen. Ez ügyből kifolyólag szereztünk egy zsák jeget, és ezt borítottuk Hargitai Tamás fejére, mellére, miközben Peti megpróbálta elmondani újfent körülményesre sikeredett szövegét. Közben ötpercenként más és más tartotta a mikrofont, mert vagy az illető nem tudta elviselni Peti tudományos arckifejezését, vagy Peti vigyorogta el magát partnere feje láttán. Elolvadt jégkockáinkat aztán viszontláttuk még aznap, noha kevésbé vidám körülmények között.

Este, pontosabban éjjel került sor a ház előtt játszódó jelenetek felvételére, amelyek egyúttal a finálé képsorai is voltak. Csak megjegyzésként: ezek sikerültek a legjobban, ám először úgy tűnt, hogy nem lesz az egészből semmi. Este tíz, Markó Viktor éppen kipakolta reflektorait, lámpáit a ház elé, mikor akkora jég-eső, zápor zúdult ránk, hogy csak kapkodtuk a fejünket. Viktor ordítani kezdett, hogy „Jég! Pakolás befelé!”, mindenki megragadott valamit, és gyakorlatilag fél perc alatt mindent visszavittünk a házba.

Blues és Hippi mint veszélyes túszedők

Bent akadt dolgunk, úgyhogy csak pár másodperces szünetek adódtak aggódni a buli vége miatt, de az ég kegyes volt. Alig egy óra múltán tökéletesen elállt az eső, kimehettünk, és felvehettük a végét, aminek része volt Csanálosi Gábor fő alakítása is. Aztán még egy hosszabb dialógus következett, ámde ekkor már átlendültünk a holtpontra. Mindenki elfelejtette fáradtságát, több napos nem alvását, és még arra is maradt idő, hogy a hajnali háromórai zárásakor egy kicsit összejöjjünk, és pezsgővel koccintsunk az együtt töltött öt nap örömeire és sikerére. És talán épp ez volt az a pillanat, amikor úgy gondoltam, hogy a film sikere már akár mellékes is lehet.

Ez az öt nap addigi pályafutásunk legjobb öt forgatási napja volt, noha nem a legolajozottabb. Ám e táborszerű hangulat, a csapat kiválósága, a közös élmények felejthetlenné tették ezt a hetet, és azt hiszem nem csak számomra. Ahogy elnéztem az arcokat, talán más is hasonlóan értékelte a bulit, az is, aki korábban már dolgozott velünk, és az is, aki most először vett részt abban az örületben, amit a *Cruel World Team* nagyképűen filmforgatásnak hív.

Két nap következett, szombat-vasárnap, és viszonylag könnyűnek ígérkezett. Mindössze egy kétszereplős dialógus, amely egy lerobbant fürdőszobában, majd lakásban zajlik. Itt keresi fel Shotgun a Főnök, hogy megbízza egy feladattal. A Főnök szerepére hosszas könyörgés után (mármint a szereplő részéről) befutott Boda András újságíró, társasjáték-gyűjtő, ex-színjátész,

blogger és életművész. András 1996-ban még felhemperedett a röhögéstől a *Legyen világosság* premierjén (joggal), majd miután két év múltán még mindig ragaszkodtunk ahhoz, hogy filmet csinálunk, írt egy remek cikket a *Hasfalmetszőkről* a Magyar Narancsba. A *Glória* szemlész vetítésén már az első sorban ült, és kisvártatva izent, hogy ki ne hagyjuk a következőkből, mert életműve nem lenne teljes egy CWT-film nélkül. S lőn a debüt, András megjelent „szilvás gombóc” feliratú pólójában, amerikai bölény-bőr jakójában, majd szerényen közölte, hogy kidolgozott egy sajátos beszédstílust megformálható karakterének. Megköszörülte

Boda András mint Főnök

a torkát, majd erőből hozta Joe Pesci hangját a *Casinóból*. Mondanom se kell, András teljes szövegtudással érkezett, noha néhol változtatást javasolt, amelyekből effajta mondatok kerekedtek ki: „Jöttem, hogy dumázzunk, érted?”, meg „Csak te pörgetheted ezt a projektot”.

Némi nehézséget okozott bejutni a kiszemelt lakásba. Ugyanott dolgoztunk, ahol a *Glória* házibuli jelenetét forgattuk, s bár Tomi, a tulaj előzőleg felhívta a figyelmünket, hogy egy lakásfelújítás közepén tart, azért nem számítottunk letakart, széthúzgált bútorokra, bontott falakra, és meszes padlóra. A jelenetnek nem tett rosszat egyébként. Szóval, reggel fél nyolckor gyülekező, csengő, sehol senki, ajtó nem nyílik, azonban odabent égett az előszobai lámpa. A rejtély csak fokozódott, amikor rácsörögtünk a srácrá, és a telefon odabent csöngött. Újabb tenyerek a csengőre, majd motoszkálás a zár körül, aztán ismét csend.

Eddigre már kiderült, hogy Tomi valamikor reggeltájt ért haza egy kiadás este után, úgyhogy sejtettük, hogy mi zajlik a lelkében. Még kb. kétszer feküdt vissza, majd arra is rájött, hogy nincs meg a kulcsa, így az ablakon át az utcára kijutva álmos szemekkel közölte, hogy fogalma sincs, hogy miképpen ért haza. De aztán megkerült a kulcs, bejutottunk a hajlékba, ott szembesültünk a fent említett milióval, majd azzal is, hogy nincs áram, egyébként az egész városrészben. Boda András szerződés-módosítást, kötbért, mi rádiójáték-készítést emlegettünk, amikor pár óra múltán újra fényt láttunk a hűtőben, és megkezdődhettek a felvételek. Ez

alkalommal ismét kádas rész következett, vagyis Shotgun ruhástul, pálinkásüvegestül befeküdt a langyos vízbe adni a megfáradt bűnelkövetőt. A dialógust lezavartuk.

Apróbb jelenetek maradtak a délutánra. Túri Laci örökös CWT-tag visszatért egy apró szerep erejéig mint rendőrnnyomozó, Szentkúti Tomi tesójával debütált, mint boncolóorvos, és a helyi mozi gépészét is sikerült halhatatlanná tenni egy hajléktalan szerepében. Este még volt idő egy sörre is a Kiscsillagban, és mondhatni sikeres napot zártunk.

Szükség is volt a sikerélményre, mert másnap közel sem voltunk ennyire jók, holott nem tűnt nehezebbnek a dolog, egy autós beszélgetés, majd vissza a lakásba, ahol Einstein először találkozik Shotgunnal. Itt már problémák merültek fel. Zavart a forgalom, zavart az áradás miatt jelenlévő egymillió szúnyog, és az is,

hogy kifogytak az aksik, no meg az is csúsztatja az időt, hogy Jankovics Peti nem bírta mosoly nélkül hallgatni Shotgun idióta szövegelését, amiért egyedül Kis- Szabó Márkot terheli a felelősség, hogy ilyesfajta mondatokat kreált, miszerint „Rúglak csőrrel segglyukon”.

A lakás végleg elvette a kedvünket aznapra. Gond volt a szöveggel, a világítással, a képpel, a hanggal, így este nyolcra bár végeztünk, ám nem tudtuk megismételni a még aznap estére tervezett Móki + Gábor-féle erotikus jelenetet, amelyhez mindketten ragaszkodtak. Így az ismét tolódtott. Pakolás, majd Paks, ugye kamera-visszavitel okán. Ekkortájt sikerült rádöbenni, hogy a produkció rendelkezésére bocsátott összegből már csak annyi van, hogy még egy napra el tudjuk hozni a kamerát, plusz benzin, de a szereplők már hitelezik az útiköltségüket, és semmi más egyéb sincs pénz. Hátravolt még a mennyország-jelenet Janisch Attilával, és a TV-tudósítások felvétele Beleznay Endrével.

Forgatás a felújítás közepén álló lakásban

Beleznay Endrével a DTV stúdiójában

adjon a túsdrámáról, ami egy zöldövezetben játszódott le.

A jelenet nem maradhatott önreklám nélkül, Endre mint Cirmos Walter jelentkezett be saját TV-showjában, ami így együtt véletlenül a CWT három betűjét adja ki, ami megint csak az események különös összejátszása folytán passzolnak a *Cruel World Team* név három betűjével. De nem ez volt a lényeg (illetve dehogyan), Endre beállt, mögötte méltóságteljesen forgott egy szépen megrajzolt földgömb híradóháttér gyanánt, és aztán villámgyorsan felvettük a snittekét.

Benne voltunk a tévészésben, ugyanis épp az előző napokban tettük tiszteletünket a *Big Brother* elnevezésű műsorban, mint „szakértő” vendégek horrorfilm ügyben. Szakértettünk is volna bőszen, ha Till Attila hagyott volna... de ez egy másik történet.

A *Big Brother*ben hárman Tillával

Most nem Glória ugyan, de ebből a filmből sem maradhatott ki az angyal. Erről azonban később, először a szombat. Nem volt könnyű Beleznay Endrét megszerezni, pontosabban rábeszélni még hagyján, de lehozni Dunaújvárosba! Több telefon, egyeztetés majd lemondás után egy szombaton megjelent Endre és beállt a kék háttér elé, hogy tudósítást

Beleznay el, másnap újabb sztár érkezett, karján nejlomba csomagolt öltöny angyal-szárnyakkal, hátizsákjában lappal. Ő volt Janisch Attila filmrendező, aki annak idején elsőként pártfogolta a CWT tevékenységét, legalábbis szakmai berkekből.

Janisch Attila mint Angyal

Attila külsejéhez méltó szerepet kapott, egy cinikus angyalt alakított. Jelenléte jót tett a filmnek, vele dolgoztunk ki egy olyan váratlan befejezést, ami még minket is meglepett, amikor kiötöltük.

Szóval sikeres volt az utolsó nap. Hirth Gábor és Jankovics Peti is rendben voltak, ám hátravolt még a nap fénypontja, Végh Zoltán zeneszerzőnk alakítása, mint „szaki”, vagyis munka-

ruhás, SZTK-szemüveges hullaruha-pakoló. Balla Tibor, a valamikor kiszemelt Hippi is beugrott az epizódszerepre, így ketten pakolták a hullák ruháit, miközben Tibi elmesélt egy tanulságos sztorit, ahol is valaki foggal harapta ki... de ez benne van a filmben. Végh Zoli roppant megfontoltan és felkészülten hümmögött, alakítását látva komoly megfigyelőink már akkor tanácsolták, hogy február közepétől ne szervezzen nem lemondható programot. Ekkor van ugyanis az éves Oscar kiosztás, ahol - mint köztudott -, a legjobb mellékszereplő díja sem szokott gazda nélkül maradni...

Véget értek a forgatások. Visszanézve megerősítettem korábbi vélekedéseimet, miszerint súlyos hiba volt ilyen körülmények között belefogni egy újabb filmbe, ám egyúttal örültem, hogy ismét letehattunk az asztalra egy szórakoztató produkciót. A nyersanyagot nézegetve találtam pirulásra okot adó képeket, és remek megoldásokat egyaránt. Összességében azonban kijelenthető: az *Einstein Mega Shotgun* tökéletesen beleillik a CWT életműbe.

Neveztünk persze a Magyar Filmszemlére. Ezúttal, mivel a film korábban nem kapott állami támogatást, meglehetősen félvállról kezelték bennünket, nem is engedték be a filmet versenyprogramba, információs vetítésen mutathattuk csak be a művet. Ez azt jelentette, hogy sem a szakma, sem az újságírók többsége nem láthatta. Azért persze betévedt egy pár szakmabeli, egyikőjük le is közölt velem egy interjút a Filmhu oldalán.

A srác arról akart cikkezni, hogy ez a film a szemle legalacsonyabb költségvetésű filmje, de lebeszéltem róla mondván, ez már lerágott csont, írjon inkább a filmről. Így a következő szavakkal illette a produkción:

FILMHU

(...) Mivel a film főként egy helyszínen játszódik, a cselekményt a dialógusok viszik előre. A párbeszédrek remekül vannak megírva, néhol azonban érezhető rajtuk az erőltettség. Túl sok a keményfiús szöveg, ami a szereplők szájából néhol mesterkéltnek hangzik. Van viszont egy-két igen frappáns beszólás a filmben (nézze meg mindenki!), amik bizonyára beépülnek majd a köztudatba. A filmen sajnos nagyon látszik a technikai szegénység, néhol csúszik a hang, néhány jelenetre ráfért volna még a csiszolás. A színészek hozzák a figurákat, amik remekül ki vannak találva, emellett azonban szembeötlő a jellemek árnyalásának teljes hiánya. Ez persze nem mindig felróható egy közönségfilmnek, márpedig az *Einstein...* az akar lenni. Az alkotók biztos kézzel használják a krimi zsáner kellékeit, a humoros elemekkel dúsított történet végig leköti a nézők figyelmét.

Az underground közönségfilm kategóriáját kitaláló és divatba hozó CWT ismét korrekt dolgot hozott össze. Az *Einstein mega Shotgun* nézhető és szerethető film, várjuk a következőt.

Ami meglepett, hogy sokaknak jobban tetszett ez a film, mint a *Glória*. A nézők indokolták persze véleményüket, és egy részről meg is értettem, hogy gördülékenyebb és cselekményesebbre sikeredett a sok a sztori nélkül. Nyulasi Zsolt, a Dunaújváros Online újságírója már nem így látta a dolgot, amint az kritikájából kiderült:

DUNAÚJVÁROS ONLINE

Dumavonalon - már megint - jeles, tempóját tekintve viszont a vártnál/remélnél öregemberesebb a Cruel World Team (CWT) új dolgozata, az *Einstein Mega Shotgun*. Ezzel együtt kötelező tánc, ahogy mondani szokás. Az ember - még a magamfajta megfeketedett lelkű is - örülni szok a barátok sikerének, előre megír mindent, figyelmet hív fölfele, meg díszbemutatón

drukkol, hogy a közönség is meg(v)egye a cuccot. Aztán bejön, mit bejön, beúszik a körsvenkbe a „mi fiaink” szindróma, és persze a CWT hírhedetten híres pénztelensége is alpból szimpatikus, tudniillik az, hogy itt - felkiáltójellel: Dunaújvárosban! - újra és újra bizonyítatik: pénz nélkül is teremődhet valami, készülhet akár film is. És ha készülhet, akkor nincs mese, illetve van, de erről tényleg később, tehát akkor: készül is. Erről szól a CWT egész története, az egyre bővülő baráti/támogatói kör, a kitüntetett figyelem (ideértve, hadd legyek már szerénytelen, mint állat, a DO idevágó ténykedését), továbbá az öntevékenység ígézetétől (és a kellék-vodkától, gondolom)

részeg csapat összes megmozdulása. Lehet játszani, szerepelni és rendezni, lehet megnyerni embereket (barátokat) az Ügynek, legyen szó akár egy boncmesteri szerepről (hogy ne rögvest a főhősök említettessenek), akár a mostani dolgozatban elő-előforduló, szintén puszira készült vizuális effektekről. Eddig: OK.

Azzal sincs baj, ahogy Kis-Szabó Márk teleküldi nyelvi leleménnyel, tréfával a forgatókönyvet, erős szövegtest, poénról poénra ugrálhatunk, mint a szózergék, vannak szépen visszatérő motívok is - különösen Shotgun alakjára/karakterére van e módon különösen figyelve. A részünkről jó előre belengetett szépségdíjas mondás - „Rúglak csőrrel segglyukon!” - akár a világállapotról is szólhat (megkockáztatom: szól is). A történet - a már villantott mese - nem éppen bonyolult, pont erre volt/van szükség most, mert mondjuk, ha ezt a túsdrámát egy csillagközi portyával fejelik meg, akkor a no-budget szépséges elve sérül, vagy újratorgatják a Pírxet, de azt meg már minek. Tehát: a tudományok terén jártas, de a valóság útvesztőiben csak tébláboló balfaszbéla (Einstein: Jankovics Péter) és a magát nagymenőnek álcázó balfaszbéla (Shotgun: Hirth Gábor) közös bulira készül, előtte szolid főnöki nyomás szem- és

Az Einstein mega Shotgun plakátja

fültanúi lehetünk (Főnök: Boda András & The Goldwing & The Bördzseki & The Hajpamacs & The Foytottbeszéd), aztán egy röpke ebéd, lottókitöltés és beavató szöveg után a helyszín: hőseink szimplán csak betörni vágnak, de gyors ütemben egy túszejtő akció főszereplői lesznek - és az egészet előben tolja a CWT, vagyis Cirmos Walter (Beleznay Endre) showja (meg a DO, titokban, csak önöknek). A lottóötös is kipipálva, valamit kavarni kéne, hogy kikeveredjenek a kakaóból, az ötlet szép és tetszetős, naná, a helyszínen lelt Barbie (Fiáth Marianna) nevéhez fűződik, keresd a nőt, mielőtt a nő talál meg téged, mint tudjuk: a két bűvárbalázs szerepet cserél a szintén a helyszínen talált két betépett politoxikomán fiatalemberrel (Blues: Hargitai Tamás; Hippi: Csanálosi Gábor). Utóbbiakat a kommandósok lövik szitává, főhőseinket meg Barbie küldi jégre - szó szerint. A keretjáték helyszíne a menny kapuja, útbaigazítással és helyszínrajzzal a jóságos, de kicsit pikírt Angyal szolgál (Janisch Attila). A mennyben nincs tévé, legyen egy tanulság a sok közül.

A másik, hogy immár fénycsóva essék a bevezetőben említett szabódásra is, hogy bár a poénok terén nincs hiba - a bakiparádé meg nevéhez pászentosan parádés -, a film kicsit lassabban ballag a boldogtalan/érdemtelen, ámde logikus vég felé. Hiányzik az a feszítő, az a pörgés és átütőerő - illetve sokszor hiányzik -, ami megvan például a Csótányok főcímdalában. Ahol megvan - például a betépett politoxikománok terroristává alakulásánál vagy a kommandós-akciónál -, ott nagyon jó, ahol nincs, ott nagyon hiányzik: ezzel együtt nagyon sokat röhögtem a vasárnapi díszbemutatón, ami feltétlenül dicséretes momentum, ha az ember egy vígjátékra ül a moziba be, nemcsak a gyöngyvásznon feszítő barátok kedvéért.

Mindezzel együtt hamar túl voltunk az *Einsteinen*, holott korábban több energiát fektettünk filmjeink utóéletébe. Ez a mű gyorsan megjelent videón, aztán tisztán látszott, hogy olyan kevés fogy el belőle, hogy nem igazán jut el sehová. Változtak az idők. Rengeteg téka bezárt, a fennmaradók pedig nagyon meggondolták, hogy milyen filmeket vásárolnak. Meg ugye aztán ekkor már tombolt a DVD-láz, ám a DVD-forgalmazásban részt venni nem volt olyan egyszerű, mint a videokazetta-terjesztésben. A Hunnia mozi ismét műsorára tűzte a filmet, ám megfelelő reklám híján csak pár hétig tudta műsoron tartani. Vagyis maradt a szokásos módszer, a filmet eljuttatni a lehetséges fesztiválokra, nyári bulikra, egyes televíziókhoz. Mindez meg is történt, de csak félgőzzel. Valahogy nem éreztem különösebb késztetést, hogy ezt a filmet

népszerűsítsem, annak ellenére, hogy az emberek szerették a két balfácán betörő és társainak idétlenkedését.

A dunaújvárosi premier végén valami furcsa érzéssel jöttem le a színpadról, egy hang azt súgta bennem, hogy most jó ideig nem lépünk ezekre a deszkákra. Nem vettem komolyan ezt a sugallatot, inkább az újabb pályázatokra koncentráltam, hiszen az egyszer megfogalmazódott szándék, miszerint komolyabb filmeket szeretnék csinálni, még erősen élt bennem.

Az Einstein mega Shotgun stábja a dunaújvárosi premieren

EGY KIS SZÜNET

(2003-2007)

Ekkoriban újra elkövettem egy rakás horror-thriller novellát, és szerettem volna ismét egy lassú, borzongató filmet csinálni. Egyik történetemet felhasználva Márk írt egy thrillert *Valaki van odakint* címmel, saját hirtelen jött ötletéből pedig papírra vetett egy „kamara-sci-fit” *Fagyponat alatt* címmel. Mindkét sztorinak meg volt az a nem elhanyagolandó előnye, hogy alig 3-4 szereplőt, és ugyanennyi helyszínt tartalmazott. Be is adtuk mind a két könyvet pályázatra, aztán egyik sem nyert. Itt nőtt ötre a visszautasított filmtervek száma.

Ekkor dühöngtem egy kicsit, mert nem értettem. Miért kaptunk pénzt a *Glóriára* annak idején, mindössze a *Hasfalmetszőkkel* meg pár további amatőrfilmmel a hátunk mögött? Miért nem támogatnak most, hogy a sajtó és a közönség is elismerte alkotásainkat és erőfeszítéseinket?

A sikertelenség-széria még folytatódott.

Kírtak egy televízió filmes pályázatot. Megörültem, hiszen ismét elővehettem novelláimat, és Márkkal közösen írhattam belőle egy hatrészes thrillersorozat-tervet. Meglehetősen nagy meló volt, de elkészült, és hat különleges, nem erőszakos történetet tartalmazott. Beadtuk, ám szinte azonnal kivágták egy apró adminisztrációs hiba miatt, amit persze azonnal orvosolni lehetett volna, ha a problémát nem levélben közlik, hanem esetleg ideszólnak telefonon. Így későn kaptuk meg a levelet, a döntéshozók már a második fordulónál tartottak, így lemaradtunk a dologról.

Ha már a meg nem valósult filmeknél tartunk, egy kis ízelítő következik.

Régóta szerettem volna vászonra vinni egy eredeti Stephen King történetet, persze csak kisjátékfilmben gondolkodtam. Forgalmazni úgysem lehetett volna a jogok miatt, de legalább imígyen leróttam volna tiszteletemet az író előtt, aki valamikor borzongató sztorik írására inspirált.

Az évek folyamán három terv született meg a fejemben. Az első *A fiú, aki szerette a virágokat* című novella volt. Meg is írtam a forgatókönyvet még 1995-ben, egy dialógusok nélküli filmet képzeltem el, amely a King Crimson zenekar egyes dalaival lett volna teljes. Aztán mégis

inkább a *Legyen világosság*ot csináltuk meg, a lányokat öldöklő virágos gyilkos motívuma pedig észrevétlenül beépült a *Kárhozatba*.

2003-ban a nagy punnyadás közben vettem elő megint csak egy King-mesét, a kisregényként megjelent *Titkos ablak, titkos kert* c. remek rémtörténetet, amelyet kicsit lecsupaszítva szintén rövidfilmként szerettem volna viszont látni. Márk el is kezdte írni a forgatókönyvet, aztán egy szép napon megtudtam, hogy ebből a regényből már készül film Johnny Deppel a főszerepben. Nagyon sajnáltam, de nem csüggedtem.

Következett a *Bilincsben* címen megjelent regény. Engem csak az ágyhoz kötözött nő kiszabadulása érdekelt, így a történet megszabadítva a sallangoktól megint csak egy kisjátékfilm lett volna... ha barátaim le nem beszélnek a filmtervről. Így esett, hogy Stephen King történetek a mai napig nem gazdagítják a CWT filmográfiáját.

Egy őszi napon keresett meg újfent az a producer, aki korábban egyik napról a másikra visszacsinálta az általa elindított filmprojektet. A régi nóta szólt. Vállveregetés, hogy még mindig milyen jó a forgatókönyvem, és hogy ismét van egy pályázati lehetőség. Történt ugyanis, hogy kiírtak egy forgatókönyvírói műhely pályázatot, amelynek lényege az volt, hogy minimum ötfős műhelyek pályázhatnak némi készpénzre, amennyiben vállalják egy év alatt legalább öt forgatókönyv kidolgozását.

A pályázathoz nem kellett se pénz, se semmi, csak a szinopszisokat kellett beadni. Nosza, hirtelenjében alakult több mint hetven műhely Magyarországon, érdekes volt látni, hogy egyből mindenki számított, aki valaha is tollat fogott a kezébe. Felhívták például Márkot is olyanok, akik korábban a fülük botját se mozgatták a tevékenységére, és most felajánlották, csatlakozzon ehhez meg ahhoz a műhelyhez. Világos, meg kellett lennie az ötfős minimum létszámnak, meg az sem ártott, ha van egy pár épkézláb szinopszis a tarsolyában. Márk végül is az általunk létrehozott műhelyhez csatlakozott, amely műhely azért nem is volt olyan alkalmi formáció.

Nem volt meglepő, hogy a fent említett producer is hasonló ügyben hívatott magához. Ők is alapítottak egy műhelyt persze, és kellettem a tagok közé. Az alapító ülés nagyszerűen sikerült. Rajtam kívül jelen volt még egy jeles filmrendezőnk, aki korábban ifjúsági filmeket tett le az asztalra, egy operatőr srác, aki első forgatókönyvét dédelgette, egy idősebb író, és maga a producer. Az ötödik tagjelölt nem tudott megjelenni.

Első napirendi pont: miért is gyűltünk össze? Mint kiderült, egyedül én voltam képen az ügyben, hogy körülbelül miről szól a pályázat. Második pont: milyen könyvterveket adjunk be? Előkerültek a szinopszisok. Volt ott minden. Vígjáték, thriller-mese (utóbbi tőlem természetesen), holocaust-történet, *Billy Elliot*-szerű kamasztörténet, meg ki tudja, még mi. Megállapodtunk, hogy öt-hat ötletet vállalunk kidolgozásra, vagyis mindenki írhat egyet, persze a sajátját.

Körülbelül eddig jutottunk, aztán az elkövetkezendő napokban praktikus tennivalók következtek, úgymint a sztorik levédése, önéletrajzok megírása, stb. A legközelebbi találkozóra nem tudtam elmenni, de addigra minden feladatot elvégeztem, amit kellett, így - gondoltam én - nyugodtan távol maradhattam az ülésről. Rosszul gondoltam.

Este ugyanis hívott a producer, hogy a többi négy tag hirtelen úgy gondolta, hogy az én sztorim nem elég jó, sőt annyira nem, hogy szerintük veszélyeztetné a pályázat sikerét. Ezért tudok-e vajon vinni egy másikat? Tudtam. Másnap reggel kilenckor ott voltam a következő szinopszissal. A producer hümmögött, majd abban maradtunk, hogy a kettő közül az egyik biztosan bekerül az anyagba. Aláírtam a szükséges papírokat, majd távoztam. A pályázat beadása után felhívtam őket, hogy végül is melyik történet került kiválasztásra. Nem igazán lepődtem meg, amikor kiderült, hogy egyik se, akkor már nyilvánvalóvá vált, hogy csak azért kellett, hogy meglegyen az öt fő a műhelyben.

Csak mellékesen jegyzem meg, hogy mindezek alatt a titkárnő kérésére segítettem megírni a pályázati anyag egy részét, ami azt jelenti, hogy én fogalmaztam meg az opciós szerződéseket és a szükséges nyilatkozatokat. Az erre a munkára nem kevés pénzért szerződöttem srác ugyanis nem volt képes ezeket megcsinálni. Azt már nem is érdemes mondanom, hogy mennyit kaptam a segítségért. Illetve dehogynem: kihagytak a pályázatból.

Némi kárörömmel vettem hát tudomásul később, hogy a műhely nem kapott támogatást. És némi csalódottsággal azt, hogy mi sem. Egy idősebb filmes ismerősöm szerint az egész műhelyesdi csak azért lett kitalálva egyébként, hogy egyes már nem aktív íróknak, rendezőknek legyen miből kifizetni a villanyszámlájukat. A nyertesek névsorát megnézve nem biztos, hogy osztom e nézetet, de arra kíváncsi voltam, hogy a temérdek támogatott forgatókönyvből mikor lesz film. Merthogy elméletileg azért találták ki az egész pénzosztogatósdit, hogy szülessenek végre jó sztorik, és természetesen ily módon jó filmek. Végül nem születtek filmek e pályázatból, se jók, se rosszak.

A tanulságos történetek sora még nem ért véget. Felkeresett egy másik producer (úgy látszik, valaki híreket vitte a szakma felé), hogy egy thriller-sorozatot tervez, és nem talált magyar történeteket e műfajban. Szállítottam neki az addig elkészült pár kiló novellámat, amelyből ő kimazsolázott egy tucatot, mint kidolgozandó történetet. Természetesen pénz nem származott a dologból, mondván, ha majd lesz támogatás a filmre, akkor szerződünk, aztán a dolog abban is maradt.

Hívtott viszont egy napon, hogy új terve van, egy humoros sorozat, úgynevezett sitcom, amely - mint sejtettem -, szituációs komédiát takar, hogy jó magyar kifejezéssel éljünk. Az ötlet valóban nem volt rossz, és mint kiderült, a szereplőválasztás sem. Viszont a kiszemelt támogatók megnyerése végett szükség volt egy *pilotra*, amelyet baráti körben, olcsón kívánt elkészíteni a producer. Én, mint operatőr kerültem bele a képbe, azóta is tünődöm, ki terjesztette el, hogy vállalom ilyesmit.

Mindenesetre magam mellé vettem Matyit világosítónak, és két teljes napra elköteleztük magunkat az idegen produkció mellett. Mint kiderült jócskán szükség volt ránk. A rendező ugyanis - mint hamar bebizonyosodott - még nem csinált filmet, és bár röpködtek a szak-kifejezések, nem úgy tűnt, hogy tudja, mit csinál. A forgatás sikeres volt, ám a kisfilm sohasem készült el. Később a producer elmondta, hogy az alkotás zavarbeejtően szörnyű lett. Fél évvel később ugyanez a rendező több mint hetven millió forintot kapott első mozifilmjére.

Belebotlottunk még egyéb furcsa figurákba is. Telefonon rám talált egy szigorú hangú vállalkozó, aki közölte, hogy rengeteg filmterv lapul a laptopjában, és a mi csapatunkat szemelte ki, hogy ezeket megvalósítsuk. Leegyeztettünk egy találkozót Dunaújvárosban, kedvenc pizzériánkban. A megbeszélte időpontban egy hatalmas fekete autó állt meg az étterem előtt, kiszállt belőle először két „gorilla”, majd a gazdájuk is öltönyben. Zord tekintettel kértek egy különtermet, és leültünk tárgyalni a filmtervekről, amelyeket hamarosan meg is osztott velünk. Az illető vesszőparipája volt, hogy ismert amerikai filmeknek írta meg az előzményét és/vagy folytatását. Így megtekinthettük többek között az *Alien*, a *Jurassic Park*, és egyéb klasszikus alkotások ihlette szinopsziseket is. Együttműködés mégsem lett a dologból, mert - noha a beszélgetés alatt szavakban röpködtek a milliók -, amikor már egy kisebb összeg kifizetése merült fel forgatókönyvírás ügyileg, hirtelen megszaladt a kapcsolat.

Ekkor már év végét írtuk, és én javában filmeztem, noha ezúttal nem a CWT-vel. Fent megemlítettem korábban egy Lóránt Demeter nevű fiatalembert, aki hozzánk hasonló módon, noha korszerűbb technikai feltételek mellett kezdte amatőrfilmes pályafutását, és ami érdekes volt, thrillereket csinált. Barátságunk odáig fajult, hogy elkezdtem operatőrként közreműködni videoklipjeiben, illetve egy szép őszi napon felkért, hogy vegyek részt egy kisjátékfilm munkálataiban.

Örömmel mondtam igent, részint tartoztam egy szívességgel a srácnak, másrészt nagyon megszerettem időközben az operatőri munkát, és azt is, hogy második emberként dolgozzak egy produkcióban. Két nap alatt leforgattuk az azóta már bemutatásra került *Royal Flush* c. filmcsekét, amely elég véresre sikeredett. Az alábbiakban közlöm az akkoriban a film honlapján megjelent forgatási naplót, amelyet nem szántam túl komoly hangvételűre...

„A Sock Online Magazin (borzongatóbb filmeket kedvelők körében nem ismeretlen e sajtótermék) 2003. november hónapjában egy félig-meddig zártkörű, éjszakai filmvetítést tartott, ahol a műértő közönség két kultikussá vált horrorfilmet, illetve egy hongkongi akciófilmet is megtekinthetett. Az üdítő éj szemlátomást felkavarta Lóránt Demeter alkotói fantáziáját, mert pár nap múlva közölte, hogy egy fekete-fehér rövidfilm terve kering az agyában, melyet egy hétvége alatt még karácsony előtt le szándékozik forgatni.

Rövidesen érkezett a forgatókönyv is, intő szavak kíséretében, melyben az iromány elkövetője biztosított afelől, hogy nem szándékozik senkit bajba keverni eme remek alkotás elkészítésével sem közvetlenül sem közvetve. A könyv elolvasása után kezdtem megérteni a rendező ez irányú félelmét, merthogy ritka brutál filmcsekének ígérkezett az alkotás, még akkor is, ha szerzője csupán érzékeltetni és nem megmutatni óhajtott némely darabolós jelenetet a néző idegeinek kímélése (és a költségvetés csökkentése) érdekében.

A stáb csakhamar összeverbuválódott. Jómagam (hogy ismét előtérbe helyezzem magamat) mint operatőr kerültem be a képbe. Érkezett Matyi, aki vállalta, hogy háztartásában felhajt némi vért, kézcsonkot, egyebet a produkció számára, és egy élő legenda is befutott Gábor személyében, mint hangfelelős, ki nem volt más, mint Lóránt Demeter *Játék* c. egyik korábbi filmjében a zuhanó traktor alkotója. Nem kevésbé parádés csapat érkezett négy főszerepre. Domokos, sámán ősökkel büszkélkedhető okkult computerguru, aki szintén feltűnt már Demeter egyik korábbi alkotásában (*BOP*), Viktor, aki szerény, udvarias megjelenésének ellenpontozása-

ként a *Varso* nevezetű banda énekese (mindezen titulus jelentősége akkor lesz világos, ha a vállalkozó kedvű olvasó belehallgat a zenekar életművébe). Két hölgy is tiszteletét tette a produkcióban, Julcsi és Viki, akik különböző színházakban fordulnak elő (értsd: játszanak), e sorok írójának gyalázatos tájékozatlanságára jellemző, hogy nem tudja melyikben. A forgatás helyszínéül egy pesti kis lakás (merőben véletlen, hogy Lóránt Demeter lakása) lett kiszemelve, mely tökéletesen megfelelt a sztori gerincét képező kártyaparti háttérül. És hát ránk szakadt az első nap.

Márk, közös barátunk bocsátotta rendelkezésünkre saját magát és autóját, hogy a kamerát, világosító cuccot, egyéb nélkülözhetetlen berendezéseket a helyszínre szállítsuk. Akkor még nem sejtettük, hogy eme felszerelés néhány darabját sajnos már némileg leamortizált állapotban tudjuk csak majd visszavinni tulajdonosának, de ez maradjon még a jövő meglepetése. Domokossal kezdtünk, napfényes (pár száz wattos) reggel, a srác felébred, nézelődik, kávézik, stb. Olajozottan ment minden, közben befutott Julcsi, majd kiszáratva vendégek is érkeztek megtekinteni a lakásban zajló műveleteket. A prominens trió nem volt más, mint a korábban már megemlített Sokk Magazin főszerkesztősége, három fő terjedelemben. A trió értő, majd unatkozó szemmel nézte egy darabig a forgatást, majd leléptek. Sokadszorra tapasztalhatták azt az alapvető tény, miszerint nincs unalmasabb dolog a világon, mint egy filmforgatásban kívülállóként részt venni. Kiszáratva befutott a többi szereplő, és lassan megkezdődhetett a kártyaparti. Mindehhez szükséges volt a szoba teljes bútorzatának kiszállítása az udvarra, merthogy a szobában csak egy asztal és négy szék maradhatott. A parti elkezdődött.

A dialógusokkal és a közeliakkal kezdtünk, másnapra terveztük a véresebb képek felvételét. Demeter körülbelül e ponton hozta tudomásunkra, hogy a lakásban pár évtizede valóban megöltek valakit egy kártyaparti után. Nem sokkal ez után eldurant az első lámpa. Okkultgurunknak (Domokos) felcsillant a szeme, és értetlenkedésünkre eme esemény miatt csak ennyit hümmögött: - *Kérdezd a halottakat.*

Ilyesfajta hangulatban folyt a munka tovább, olykor ismét sötétség köszöntött ránk egy-egy újabb lámpa elfüstölésével összefüggésben, minekutána egy gyertyával botorkáltunk ki az udvarra, hogy visszakapcsoljuk az amúgy is gyanús műszaki állapotban lévő automatát.

Néha ettünk. Lóránt Demeter gyakrabban művelte e tevékenységet. Néha vicces történetek hangzottak el, ezek főleg Matyi szájából, akinek minden történésre, rezdülésre eszébe jutott egy idevágó mozzanat saját, vagy más életéből. Julcsi sminkelése alatt Fodor Ákos versek hangzottak el az irodalomra fogékony közönség gyönyörűségére e sorok szerény írójának tolmácsolásában. Közeledett az este, majd a hajnal, merthogy igencsak elhúzódott a forgatás, ahogyan az lenni szokott. Három óta tájban Demeter felvetette, hogy akár el is kezdhethénk az effekteket igénylő képek felvételét, ám a pilledt stáb nem osztotta e nézetet. Így bontás, és mindenki pihenni tért, ki-ki hova tudott. Domokos közölte, hogy ő semmi pénzért nem aludna e kísértettanyán, így hazament, Julcsi, Viki, Matyi szintén, mi hárman pedig név szerint: Gábor (Lóránt Demeter *Játék* c. egyik korábbi filmjében a zuhanó traktor alkotója), Demeter és én maradtunk.

Alvás helyett pezsgőbontás következett, ám Demeter hamar kiszállt a magasröptű társalgásból, így ketten Gáborral retróztunk még két órán át. A beszélgetés a nyolcvanas évektől indult, gyermekkori filmes és irodalmi élmények felemlítésével, amelyből nem maradt ki a *Galaxis útikalauz stopposoknak*, a *Rémálom az Elm utcában*, a *Vissza a jövőbe* és egyéb remekművek méltatása a pezsgő fogyasztásával azonos mértékben növekvő lelkesedéssel. Majd öt óra tájban alvás.

A reggel kb. 9-kor kezdődött. Demeter frissen, fitten munkára hajszolta a stábot, és megkezdtük a mézárhlást. Apróbb ínycségek következtek, ujjak eltörése kalapáccsal, szög-a-fülbe játék, és hasonló érdekes dolgok. Némi stresszt okozott a fúró-a-fejbe rész, annak okán, hogy Viktor némi bizalmatlanságot mutatott Matyival szemben, aki vállalta az ominózus tett végrehajtását. A cselekmény aztán baj nélkül lezajlott, leszámítva, hogy Viktor közben megérkező barátnőjének végig kellett néznie, amint kedvese fejét átfúrja egy falfúró hegye, majd szíve választotta véres fejjel, holtan zuhan az asztalra. Eme derűs pillanatok csúcspontja volt Julcsi kezének fűrészkéssel való levágása, a látványos tettet Domokos hajtotta végre a stáb heves ovációja közepette.

Ismét esteledett, sőt erősen éjfélt után jártunk, amikor sor került az utolsó kép, a vérbe fagyott hulla megjelenítésére a padlón. Domokos szerepe volt csonkoltan végigterülni a padlón, majd egy vödörnyi vér társaságában ott feküdni, amíg Demeter kellő mennyiségű képet (mozgó és álló) készített róla. E ponton jegyezte meg Gábor (Lóránt Demeter *Játék* c. egyik korábbi

filmjében a zuhanó traktor alkotója), hogy isteni a látvány. Osztottuk a nézetet, és valamiért nem találtuk időszerűnek a szomszéd áthívását egy csésze kávéra a forgatás ezen pontján.

Miután felmostuk a gyalázatot, és visszavittük az időközben némileg szétázott bútorokat az udvarról, pihenősebb időszak következett. Szolid beszélgetés, miközben Demeter könnyű árnyjátékkal szórakoztatta magát, természetesen ennek is komoly szerepe lesz a filmben. És lassan elszivárogtunk, merthogy készen lettünk. Még a képek digitalizálása, a károk felmérése, és könnyes búcsúzkodás következett, mely során gratulálhattunk egymásnak a jól végzett munkáért.

A magyar független film ismét gazdagabb lett egy mehökkentő alkotással. Született egy újabb kisfilm lelkesedésből, alkotásvágyból, kitartásból és tenni akarásból. És ahogyan mondani szokás: a történet még nem ért véget...

Itt ér véget a *Royal Flush* forgatási naplója, amelynek írása idején (2003 decembere), a csapat már nagyon szerteszt szaladt. Tomi a TV2-nek dolgozott mint operatőr, és ez ügyben sűrűn Pesten tartózkodott, Zozo szintén e cégnél helyezkedett el, mint vágó, Márk ekkortájt az egyik mobilszolgáltatónál volt alkalmazásban Budapesten, Matyi gondnoki állást kapott egy iskolában, közben pedig bedolgozott ilyen-olyan produkciókba mint effektus. Én maradtam egyedül Dunaújvárosban, és angol tanításból próbáltam megélni. Közben el-elküldtem filmjeinket az ország különböző pontjaira fesztiválokra, illetve azon dolgoztam, hogy meg tudjam jelentetni első novelláskötetemet magánkiadásban, amelyre azonban csak 2007-ben került sor.

Tavasszal kiírtak egy új kisjátékfilmes pályázatot, és úgy döntöttem, még egyszer utoljára bepróbálkozom. Elővettem egy novellámat, amiből Márk írt egy forgatókönyvet *Kijárat* címmel. Kedves, nem erőszakos, szép történet volt, amit nagyon szerettem volna filmen látni. Júliusban tudtuk meg az eredményt: a filmterv nem kapott támogatást. Ekkor határoztam el, hogy nem pályázok többet. Tisztán látszott, hogy nincs értelme. A sikertelen próbálkozások pályázati díjaiból már nyugodtan forgathattunk volna egy egész estés játékfilmet, ha szépen összegyűjtjük. Úgyhogy 2004 nyarának közepén beköszöntött a szokásos szituáció, hogy pénz nem volt, viszont előttem hevert egy filmterv. Ahogy az már lenni szokott, belefogtam a munkába.

A könyvet megírtam, *Kísértetek* lett a címe, és egy olyan mű született, amely szerintem minden alacsony költségvetéssel dolgozó filmes álma. Vagyis: egyetlen családi ház mint helyszín, és három szereplő. A különlegességet még megfejlte az, hogy a sztoriban nincs dialógus, csupán

néhány monológ hangzik el. Szóval, mi ez nekünk, ugyebár? Le is szerveztem az egészet, mondhatni kisujjból. Megszereztem a három szereplőt, megtaláltam a helyszínt, stáb is akadt, noha szegényes, mindössze Markó Viktor világosítónk volt olyan helyzetben szabadidőileg, hogy részt tudjon vállalni a produkcióban. Tomi jelezte, hogy vágóként majd számíthatok rá, illetve Zozo is célzott arra, hogy talán nekiül zenét írni, ha leforgott a produkció. Így rám maradtak az operatőri feladatok is a rendezés és szervezés mellett.

Lecuccoltam a házba, hogy birtokba vegyem egy hétre. Érkezett az első szereplő, Lóránt Demeter *Royal Flush* c. kisfilmjének egyik női szereplője: Juli. Próbáltunk kicsit, ruhákat nézegettünk, úgy tűnt, semmi gond. Másnap reggel első jelenet: Juli beront a szobájába, felkapja a bőszen csengő mobiltelefont, majd férjével vált pár szót.

Ugye, milyen egyszerű? Mindössze három beállítás az egész. Azonban nem ment. Nem találtam megfelelő beállítást az általam elképzelt képhez. Nem tetszett a világítás, és nem tudtam megkomponálni azt, amit szerettem volna látni. Iszonyúan zavart, hogy fülelem a fejhallgatóval, egyik kezemben a mikrofonnal, a másikban a kamerával, plusz a lámpákkal, illetve a monitorral egyszemélyben kellett törődnöm, nem beszélve a rendezésről. És éreztem, hogy valami hiányzik. Mégpedig belőlem. Volt egy elképzelésem saját sztorimat illetően, hogy mit akarok, és nem úgy tűnt, hogy ez megvalósul. És végül lefűjtam az egészet.

Ezúttal nem voltak különösebb technikai akadályok, ott volt minden, amivel megfelelő minőségben el lehetett volna készíteni a filmet, amely egy új, friss alkotás lehetett volna a sokak által fanyalognak emlegetett *Einstein* után, és mégsem ment. Ezúttal én nem működtem, és persze a CWT sem. Nem volt meg az a csapatmunka, amely korábbi filmjeinket fedél alá hozta. És ezt nagyon sajnáltam.

A kudarcélmény hatására villámgyorsan befejeztem és közzétettem *A Cruel World Team története 1994-2004* c. összefoglaló irományomat, amely ennek az írásnak az első két harmada tulajdonképpen. Sok mindent éreztem ezt követően: csalódottságot, megkönnyebbülést egyaránt. Az idő azt igazolta vissza, hogy a CWT története azon a nyáron valóban véget ért, és bár a csapat évekként később feltámadt, sőt az egekbe szárnyalt, soha többé nem használtuk a nevünket, névtelen alkotók maradtunk. A klasszikus CWT logo utoljára az *Einstein mega Shotgun* c. film elején tűnt fel a vásznon.

A feltámadás még váratott magára, azonban a köztes időszakban sem maradtam távol a filmezéstől, sőt. Más szerepben, nem annyira szem előtt, de folyamatosan dolgoztam a filmgyártás területén, mégpedig Lóránt Demeterrel. Bár korábban örömmel zártam le alkotói életem horroros korszakát, most - a Demeterrel való közös munka során - a démonok szinte észrevétlenül ismét visszalopakodtak az életembe.

Demeter olyan fontos alkotótársrá nőtte ki magát azokban az években mellettem, mint a kezdetben Juhász Pali vagy később Kis-Szabó Márk volt. Éjszakákat töltöttünk el (borozgatás mellett) filmterveken való agyalással, írással, beszélgetéssel, de természetesen dolgoztunk is. 2003-2007 között közösen leforgattunk két tucat videoklipet olyan zenekaroknak, mint a *Subscribe*, az *Anima Sound System*, a *Junkies* vagy a *Hollywoodoo*. A felállás mindig ugyanaz volt: Demeter rendező és vágó, én operatőr. Jövedelmet és tanulást is jelentettek számomra ezek a projektek, és mellékesen nagyszerű barátság alakult ki kettőnk között.

A fentebb említett *Royal Flush* c. kisjátékfilmen kívül bemutattunk még két kisfilmet *Urine* és *Bardo* címmel. Utóbbiban főszerepet vállaltam, és egy rendkívül depressziós alkotás született. Ösztönös, egyfajta performance-jellegű forgatások voltak ezek: elutaztam Békésszentandrásra Demeterékhez, ott töltöttem pár napot, és forgattunk beállításról-beállításra előzetes tervek és forgatókönyv nélkül. Közben olykor megálltunk enni, inni, zenét hallgatni, elmélkedni. Nagyon élveztem ezt a fajta tétek nélküli, ösztönös filmkészítést, elmélyült, aprólékos munka volt, és nagyon jól éreztem magam a második ember szerepében. Időközben Matyi és Márk is becsatlakozott hozzánk: Matyi olykor maszkosként közreműködött Demeter munkáiban, Márk pedig segítette megírni a *Block-66* c. tervezett játékfilm forgatókönyvét, amely film aztán soha nem készült el sajnos.

A CWT-re irányuló figyelem azonban nem múlt el a sajtó részéről, dacára annak, hogy a 2003 januárjában bemutatott *Einstein* után nem rukkoltunk elő semmilyen új produkcióval. 2005 februárjában például az alábbi összefoglalónak szánt írás jelent meg a Filmvilágban Schreiber András tollából:

FILMVILÁG

Idehaza a horror alternatív műfaj. A közönségfilm-deficites Magyarországon hororról - pénz híján is lelkesen - csak az amatőr és független filmes álmodik.

Kell egy film, kiáltotta a legifjabb Minarik és a családi VHS-kamerát hóna alá kapva amatőr-filmes lett. Akár így is kezdődhetne a nyolcvanas-kilencvenes évek amatőr-filmes boomjának története, annak a korszaknak a története, amelyben megszületett a magyar horror. Kezdetben inkább csak horror-paródia készült, magyar terminátorok és predátorok kergetőzése a karácsonyfa körül, házi videó az ünnepekre, amit alkalomadtán, ahogy bővül a baráti kör, be lehet mutatni kicsit szélesebb közönség előtt is. Olykor a közönség iránti vágyódás egy-egy szemlére, pályázatra is elsodorta az efféle házi-mozikat.

A hazai videónemzedék alapötlete pofonegyszerű: parodizálják a tömegfilmet, gegparádét csinálnak a horrorból, sci-fiből, akcióból. „Ezt kapjuk, ezt ismerjük, ezt parodizáljuk. Ha nem ismered Cameront, nem érted a poént.” Van ebben egyfajta kritika is, hiszen csak azt lehet parodizálni, ami van. Márpedig a horror, az akció és a sci-fi hiányzik a hazai zsánerfilmpalettáról. A látványhoz pénz kell, de ha nincs, hatásos kulisszák helyett megteszi a találékony-ság is, elég egy jó alapötlet, és akkor születhetnének *Blair Witch Projektek* a Bakonyban is.

Blair Witch Projekt itthon nincs, van helyette viszont dunaújvárosi underground (undorgrund?). A helyi függetlenek Cruel World Team névre keresztelt filmes csapata, az „első magyar amatőr horror” címkét viselő *Legyen világosság* (1996) sztálinvárosi alkotóbrigádja éppen tíz éve kezdett hororról álmodni. A remélt iparvárosi ál-dokumentarista horror helyett azonban Bernáth Zsolt és Juhász Pál első rövidfilmjének hősei (*Fenyő Normandiából*, 1995) nekiállnak karácsonyi fenyő után kutatni a közeli lombhullató erdőben, amiről el kellene hinnünk, valahol a tengerentúlon található. A Zastavákról, Zsigulikról pedig nyilvánvalóan azt kellene gondolni, hogy Chevrolet Impalák. Lehetne persze éppenséggel magyar *Christine*-t forgatni, amiben a legendás Plymouth Fury helyett az ócska, de a keleti blokkban legalább annyira legendás Trabant szedi áldozatait, mint ahogy szedte is, és nem kellett hozzá misztikus akarat.

A második rövidfilm, a *Betörés* (1995) hangulata is erősebb lett volna, ha tudjuk, a kényszerbetörő voltaképpen egy elbocsátott munkás a Dunai Vasműből, Acélváros áldozata, aki az életben maradásért öregasszonyokat foszt meg soványka nyugdíjuktól, Zsolnay mackótól, alpakkától. A szociohorror iskolapéldája lehetett volna a film, ha nem akar minden áron Amerikában játszódni.

Vagy ha már Amerika, akkor legalább a hétköznapi emberek ábrázolásának tudományát és a kisvárosi környezet megrajzolásának praktikáit el lehetett volna lesni Stephen Kingtől.

Hétköznapi hősök, kisvárosi, de legalábbis ipari környezet. Minden adott Dunaújvárosban egy társadalmilag is hiteles horrorhoz. A *Legyen világosság* készítésénél a CWT azonban ugyanabba a hibába esett, mint előtte: a környezetben rejlő tőkét nem kamatoztatva mutat nekünk hatvanhat percnyi ál-Amerikát. A történet hőse, Tim egy szupertitkos laboratóriumban dolgozik a még titkosabb kék sugárral, aminek következtében megsérül a szeme, féltő, hogy megvakul. Dr. Coolhoz fordul segítségért, akinek kiléte természetesen a legnagyobb titok, de hamar rájövünk: nem más ő, mint egy sarlatán, aki titkos szemtranszplantációt hajt végre Timen. Az új szem hamarosan furcsa dolgokat vél látni, újdonsült gazdája lassan becsavarodik, végül elviszik a sötétség szerzetesnek öltözött árnyai. Mindezt Tim barátja, Jack meséli el a dunaújvárosi temetőben.

A filmben semmi sem olyan, amilyenek az alkotók szeretnék: a lakásbelső, kocsik, ruhák nem illenek a történethez, a filmben szereplő fickók pedig láthatóan nem azonosak egy tősgyökeres Timmel vagy Jackkel, így aztán a film a rendezői szándéktól függetlenül válik helyenként önmaga paródiájává. Az amatőr stáb legprofibb megoldásai így kétségkívül a maszkok: Miokovics Csaba munkái olyan hitelesek, hogy olykor még a kamera is beleremeg. S ugyan a film nem több egy gyenge angolszász történet ügyetlen kibontásánál, van egy nagy erénye, mégpedig az, hogy létrejött. Az ötvenezer forintos, tehát igazán minimál költségvetésű *Legyen világossággal* a CWT szembement a magyar filmgyártással és műfaji filmet csinált.

Bernáth Zsolt önálló rendezése a *Kárhozat* (1997) sem több ugyan amerikai fikciónál, de már kevesebb hibával, és még nagyobb lelkesedéssel. Van itt minden, ami egy horrort garantáltan eladhatóvá tehet: sikertelen író kegyetlen apával és sötét múlttal, titokzatos megrendelő és rejtélyes gyilkosságok sorozata. Még a CWT külön a filmhez forgatott rövidfilmje is helyet kapott benne (*Zombie terror*), a főhős nézi a tévét. George Romero előtt kívántak tisztelegni vele az alkotók, a *Kárhozat* legélvezhetőbb öt percében ügyesen visszaadva Romero zombifilmjeinek hangulatát.

Amerika szelleme lengi be tehát Dunaújvárost és ott kísért Bernáthék filmjeiben, sőt újabb szelet Újvilágot hozott Kis-Szabó Márk forgatókönyvíró is, amikor csatlakozott a CWT-hez. A *Hasfalmetszők* (1999) mintha csak az *Alkonyattól pirkadatig* és a *Véresen egyszerű* egybegyűrt története lenne, bérgyilkosostul, zombistul, Tarantinóstul és Coenestül. A *Hasfalmetszőkkel* egyúttal a dunaújvárosi csapat nyitott a vígjátékok felé, következő filmjeik (*Sohasevolt Glória*, *Einstein mega Shotgun*) már elszakadnak a horrortól, és a Kis-Szabó által mutatott Tarantino-féle nyomvonalon haladnak tovább.

Úgy tűnik a CWT egyelőre nem hagy fel az amerikai klisék erőltetésével, ami azért sajnálatos, mert így elmennek a lakóhelyük által kínált lehetőség mellett, hogy tudniillik a horror műfaji elemeit is felhasználva az iparváros szó szoros értelmében húsbavágó szociográfiáját adják.

A dunaújvárosiak mellett az egyetlen, aki idehaza horrorban utazik (éppenséggel a CWT-tagok támogatásával), az a békésszentandrási Lóránt Demeter, akinek *Royal Flush* (2003) című negyedórás alkotása kiemelkedik a műfaj hazai próbálkozásai közül. Erénye az egyszerűség, a megfelelő arányérzék, a kerek történet, csattanóval, és főleg az, hogy a kisfilmes ötletet kisfilmes keretek között tartja. A sokk időzítésén ugyan lenne még mit csiszolni, és a film logikája is sántít helyenként, de Lóránt Demeter legalább nem esik a CWT hibájába. Ezzel a történettel már nem feltétlenül Amerikában járunk, megeshetne bárhol, Dunaújvárostól Londonig. Polanski szellemiségével nagyjátékfilmmé kibontva a *Royal Flush* tökéletesen illeszkedne az *Iszonyat* és *A lakó* közé. A magyar horror Lóránt Demeternek köszönhetően egy lépéssel közelebb került Magyarországhoz.

Szalay Kristóf filmje, a *Nomen est omen* (2003) ellenben kimondva is magyar történet, a tucatember magánbosszúja, hadjárat a társadalom, de legalábbis a többi tucát ellen. S bár a *Nomen est omen* filmgroteszk és nem horror, idegletőbb jeleneteiben felveszi a versenyt a CWT és Lóránt Demeter alkotásaival.

A magyar horrorban az a legszebb, hogy alulról érkezik, függetlenek hozzák. A filmezést menet közben tanuló dunaújvárosiak filmről filmre magasabb színvonalat mutatnak, és bár eredeti, saját történetüket még nem találják, tagadhatatlan érdemük, hogy kitaposták az ösvényt az utánuk jövők előtt. A CWT és Lóránt Demeter sajátos hősei a független filmezés legújabb hőskorának, túl mertek lépni a paródián. Minarik elégedetten hajthatja álomra fejét: a függetlenek háza táján újjászületett a közönségfilm.

Hívtak aztán a Szigetre horrorfilmekkel kapcsolatos beszélgetésre és vetítésre, filmjeinket bemutatták az összes rockfesztiválon, a sörösátorban létrehozott éjszakai vetítéseken, stb. Egy hirtelen ötlettől vezérelve felvettem a kapcsolatot az összes létező regionális televízióval, és így az ország számos városában láthatták a nézők a CWT teljes életművét. Megesett, hogy botrány lett a dologból, és az adott TV-nek magyarázkodnia kellett az ORTT előtt a véres képsorok miatt.

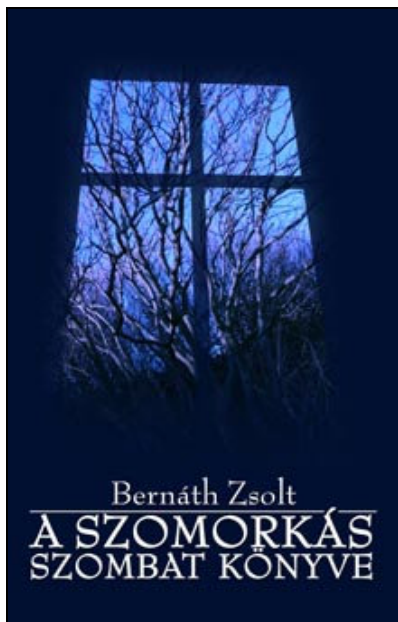
Nem telt bele viszont egy év, Márkkal már a CWT visszatérését tervezgettük egy sci-fi vígjátékkal. Pályázni továbbá sem akartunk, azonban egy közeli ismerősünk beígért pár millió forintot a projektre. Ez lett volna a *Hatalmas és Támad!* c. film, amelynek forgatókönyvét 2005-ben fejeztük be, és komoly előkészületeket is tettünk. Kiválasztottuk a szereplőket, és terepszemléket tartottunk. Nagyon szerettük a történetet, amely négy fiatal, idegen lények és egy idegenelhárító ügynök kalandjait mesélte volna el sok humorral, akcióval és látványos trükkökkel. A cselekmény egyik jellemző elemét érdekes módon viszontláttuk évekkel később a *Man in Black* harmadik részében, nevezetesen, hogy az ügynök előrehaladott életkora miatt szükségessé válik elhozni a múltból annak fiatalabb és harcra képesebb mását... Ez természetesen nem azt jelenti, hogy a *MIB3* alkotói tőlünk vették volna kölcsön a sztorit, hanem sokkal inkább azt bizonyítja, hogy megesisik: egymástól távol élő alkotók egymás munkáját nem ismerve közös forrásból merítenek.

Mindezt azért tartottam fontosnak megemlíteni, mert pályafutásunk során többször megkaptuk - kritikusoktól és névtelen trolloktól egyaránt -, hogy innen-onnan „loptuk” a történeteinket, holott előfordult, hogy még csak nem is láttuk azt a filmet, amelynek a plagizálásával megvádoltak.

A Hatalmas és Támad! azonban sajnos soha nem készült el, és valószínűleg most már nem is fog. Szintén a nem megvalósult projektek sorába tartozik *A pince* c. tervünk, amely egy interaktív film lett volna, értendő ez alatt, hogy számos, a film megértéséhez szükséges információ megszerzése elképzeléseink szerint a néző feladata lett volna interneten, a filmben elrejtett nyomok és jelek alapján. A forgatókönyv elkészült, a film nem sajnos.

2005-ben egy fontos esemény történt az életemben: végre beiratkoztam egy főiskolára, hogy diplomát szerezzek, „jó az, ha van” jelszóval. Semmi szükségem nem volt rá, de felvételiztem Szegedre, és le is diplomáztam három év múltán. Azóta sem kérte senki a diplomámat.

2007-ben megjelentettem első novelláskötetemet *A szomorkás szombat könyve* címmel. A borító és a remek illusztrációk Lóránt Demeter munkája volt. Jó érzéssel vettem kezembe ezt a borzongató és nem túl vidám elbeszélés-gyűjteményt, hiszen valami ilyesmiről álmodoztunk Juhász Palival még 1994-ben. A kötetből mindössze száz példány készült, hamar gazdára is talált mind, és most valahol könyvespolcokon teljesíti be a sorsát. Ez a kötet jelképesen is lezárta a horroros korszakomat (immáron másodszor), és végleg. Ezt követően többé nem fogadtam el semmilyen

Első novelláskötetem borítója

meghívást horrorfilmekkel kapcsolatos találkozókra, fórumokra, visszautasítottam a hasonló filmötleteket is. Túl sokáig tartózkodtam a másik oldalon, ideje volt visszatérni.

Demeterrel való együttműködésem búcsúalkotása a *Thimble* zenekar *Counting 153426* c. videoklipje volt, aztán megszakadt a kapcsolatunk. Ő később egyéb művészi területen folytatta pályafutását, engem pedig várt a CWT harmadik, új korszaka, amely az eddigi legsikeresebbnek bizonyult.

El kell viszont mondanom egy szomorú dolgot. A helyi újság halálozási rovatában olvastam egy nevet egyik nap, és próbáltam nem hinni a szememnek: Benke Zsolt. Ha az olvasó emlékszik, ő volt a *Legyen világosság* kertésze, a *Kárhozat* kiadófőnöke, a *Hasfalmetszők* Lebowskyja, sőt még a *Glória*

első jelenetében is feltűnt, mint Bébi, a gengszter.

Furcsa lélek volt. Barátaim csak legyintettek, ha szóba került, vagy meglátták az utcán kommersz ingében. Nem volt menő vagy éppen eredeti szövege, sármos, megnyerő megjelenése, egy gátlásos, befelé forduló, magányosan élő srác volt, aki élete végéig a szülei lakásában lakott.

Amikor megismertem, valami szerepjáték-körnek a tagja volt, merthogy rajongott a sci-fi műfajért. Gyakorlatilag mindent tudott róla, de a kortárs és klasszikus szépirodalom is a kisujjában volt. Szüleitől örökölhette és leshette el az irodalom iránti vonzódását, lakásuk valóságos könyvtár volt. Párszor találkoztam az édesanyjával, apjával ritkábban, különös lények voltak. Anyja nyúzott, törékeny asszony, aki *kedveskémnek* szólította negyvenéves fiát, mire az visszakedveskémezte őt. És így is veszekedtek, miközben fel-alá cikáztak a lakásban. Egyszerre volt megmosolyognivaló és bizarr.

Élő lexikon volt. Amikor először nála jártam, pár perc beszélgetés után azt észleltem, hogy szégyellem magam a műveletlenségemért. Mindent tudott a fantasztikus könyvekről, filmekről. Megvolt neki a valaha létezett *Galaktika* magazin összes száma, kijegyzetelve, katalogizálva. Filmek tekintetében szintúgy komoly videokazetta gyűjteménnyel rendelkezett. Imádta Kubrickot és Lynchet.

Egyszer levél fogadott otthon, valami ilyesmi szöveggel: „Hallottam, hogy új, pompás filmjeid érkeztek, légszi vedd fel nekem...”, majd terjedelmes felsorolás következett, hogy a levél mellé csatolt tizenöt videokazetta melyikére milyen filmet másoljak fel, hova, mit mi után, mit töröljek le, stb.

Akkoriban - ahogy fentebb említettem -, jelentős pénzszegeket költöttem különböző nehezen hozzáférhető filmek beszerzésére, és éppen emiatt én is megkértem az árát a továbbmásolásnak. A srác esetében mindez fel sem merült.

Benke Zsolt a *Legyen világosságban*

Hiába került pár napba a kért művek átírása, mégsem fogadtam el egy fillért sem a munkáért, meg kell hagyni, nem is igazán erőltette a fizetséget.

Apja meghalt egy napon. Nem sokkal később találkoztam a sráccal. Próbáltam kifejezni részvételemet, hebegtem.

- Hallottam, hogy apukád elment... szóval, fogadd...

- Ja, ja - hümmögte. - Figyelj, megvan neked a... - És már tudakozódott valami újabb filmalkotás után. Ezekbe menekült.

Cukorbeteg volt a súlyosabb fajtából. Meg köpcös és gátlásos. Sohasem volt egyetlen barátja sem. Barátja sem igazán, hacsak nem a szerepjáték-klubból. Nem az a fajta volt, akivel az ember beül vacsorázni egy étterembe, vagy elmegy biliárdozni. Ő sem ment sehova. Olvasott, videotékába járt, számítógépezett.

Valami nyomdai szakmája volt, betűszedő, vagy ilyesmi. A digitális nyomdai technikák megjelenésével hasznavehetetlenné vált. Aztán a kórházban dolgozott, tálcákkal, meg tiszta ágyneművel megrakott kocsikat toligált fel s alá. Volt egy ezeréves szandálja, meg egy elképesztően régimódi szemüvege, olyasfajta, amire még egy naptól védő lencsét is rá lehet akasztani. Rá is akasztotta.

Később hallottam, hogy édesanyja is elment. Magára maradt a kétszobás lakásban. Ezután már ritkán találkoztam vele.

Négy filmünkben szerepelt. Azonnal, magától értetődően vállalta a feladatot, fel sem merült benne esetleges alkalmatlansága. A kész filmeket nem kérte el, megvárta, míg felveheti őket a tévéből. Ilyen volt.

Negyvenkét éves múlt, amikor követte szüleit. Remélem, értő kezekbe került felbecsülhetetlen értékű könyvgyűjteménye.

Ő is elment. A *Legyen világosság*ban láthatjuk, ahogy Makovics Csabával együtt közösen a kamerába hajol és mosolyog.

Nyugodjanak békében mindketten.

Makovics Csaba és Benke Zsolt a *Legyen világosság* egyik jelenetében

ILLÚZIÓK

(2007-2009)

Ha most visszamennénk az időbe, és valamikor 2000 tavaszán rápillantanánk a CWT honlapjára, a „filmtervek” oldalon több cím között ott találnánk az *Illúziókat* is. Persze akkortájt ez egy utópisztikus elképzelés volt: kevés pénzből, amatőr módon, a barátainkkal megfilmesíteni Richard Bach kultikus regényét. Le is vettük a tervet hamar a napirendről, és évekre elfelejtődött.

2007 augusztusában került elő ismét, amikor a dunaujvárosi Révbüfében összefutottam Váczy Károllyal. A dolog nem volt magától értetődő, ugyanis ő Pesten lakott, én Dunaújvárosban, és egyébként sem jártunk össze már egy ideje. Gyerekkorunkban azonos zenék gyűjtése hozott össze minket olykor egy-egy kazettamásolásra, később, az ezredfordulón (A *Glória* forgatásának idején) az ő nyelviskolájába jártam angolt tanulni, mindezen alkalmak között pedig

**A dunaujvárosi Révbüfé,
ahol az *Illúziók* zöld utat kapott**

évek teltek el. Rémlik, hogy egyszer talán, évekkel ezelőtt ő is szóba hozta már az *Illúziókat*, talán kifelé jövet az egyik filmünk premierjéről. Mindenesetre akkor olyan magától értetődően vette elő a témát, mintha folyamatosan csak erről beszéltünk volna abban az évek során. - *Megcsináljuk a filmet?* - kérdezte, és én igent mondtam rá. Hozzá kell tenni: tisztában voltam vele, hogy Kari állt már akkoriban olyan anyagi helyzetben, hogy képes volt felkarolni egy ekkora vállalkozást.

Mit éreztem abban a pillanatban? 24 évvel azután, hogy elhatároztam, filmrendező leszek, ha felnövök? 11 évvel első, még megmosolyognivalón naiv filmem (*Legyen világosság*) bemu-

tatója után? És alig három évvel azt követően, hogy feladtam a filmezést mondván: reménytelen pénzt szerezni a terveimre?

Nos, el sem hittem. Akkor épp egy hosszú utazás előtt álltam, de megígértem Karinak, hogy egy hónappal később hívom, és átbeszéljük a dolgokat. Így is történt. Egy hónap elteltével félve telefonáltam, de ő még mindig ugyanolyan határozott volt, mint első alkalommal. Közölte, hogy akár azonnal belefoghatunk a forgatókönyvírásba - mármint mi ketten. Én óvatosabb voltam, javasoltam, hogy bízzuk ezt egy tapasztaltabbra, nem akartam abba a csapdába esni, mint a magyar rendezők némelyike: lelkesedésében ő maga írja a filmjét, és nem ismeri fel, hogy a forgatókönyvírás nem egyenlő sem a regényírással, sem a filmrendezéssel. Kari beleegyezett, én pedig felhívtam Márkot.

Váczy Károly, a producer

Márk akkor már a világ másik felén élt, így e-mailen és Skype-on tartottuk a kapcsolatot. Rögtön ráállt a dologra, olvasta korábban a könyvet, bár kérte, hogy küldjem ki neki magyarul, ő meg megvette angolul. Ki is derült hamarost, hogy a kettő között jókora különbség van. Márk pátoszosnak tartotta a magyar fordítást, de ez volt a kisebb baj. Több gondja volt magával a történettel, így olyan e-mailt írt Karinak, hogy az fontolgatni kezdte az új kolléga azonnali kirúgását a produkcióból. Egy kis részlet a levélből: *„Ez a sztori tényleg nagyon ponyvának hangzik. Van benne vízenjárás? Te jó élet, az gagyi, nem? Meg vámpír? Ne má. (...) Amit gondolok: a lelegején nem tetszik, hogy van ez a szerelőmessiás, és aztán a csávó bevallja, hogy az volt. Ez annyira magyarfilmes dolognak tűnik, még ha RB írta is így. Lehetne ezt hatásosabban is. (...) A szereplőkön gondolkodtam, de muszáj két idős faszinak lenni benne?”*

Persze Kari még nem ismerte Márkot, így cinikus leveléből nem szűrte le azonnal a lényegét: Márknak tetszik az alaptörténet és a két főszereplő is, de vannak részek, amelyek bár ütősek lehettek a hetvenes évek közepén a spirituálisan kiéhezett amerikai közönségnek (sőt a kilencvenes évek elején a magyar olvasónak is), ám nem állják meg a helyüket majd' egy évtizeddel az ezredforduló után. Ilyen volt a vízenjárás-epizód, maga a messiáslegenda, a falon átmenés, és még sok más is. Készítettem egy rövid szinopszist illetve storyline-t, ebből meg az derült ki, hogy bizony a történet kevés egy egész estés filmhez:

ILLÚZIÓK (2009)

A főhős egy idősödő „légivagány” egyedül rója a kék eget kétfedelű repülőgéppel. Választott életformája tökéletesen megtestesíti azt, aki: mindenkitől távol él, örökké vándorolva, egyetlen bevételi forrása az, hogy embereket visz sétarepülésre repülőgépén. Cinikus világlátását és nihilizmusát az emberi lélekkel, a sors működésével kapcsolatos sokrétű elméleti tudása és ennél jóval gyéresebb élettapasztalatának konfliktusa táplálja. Elméleti filozófus, aki arra is lusta, hogy könyvet írjon, sőt még jegyzeteket sem készít. A lelke mélyén érzi, hogy egész élete menekülés valami olyasmi elől, ami előbb-utóbb utoléri. Ezért is tölti el félelemmel vegyes érdeklődéssel, amikor egy nap találkozik egy másik sétarepítővel, aki sokban különbözik az eddig megismert pilótáktól. A kezdeti ismeretség barátsággá, majd mester-tanítvány kapcsolattá válik. Közben kiderül, hogy mit is rejt a folyton kezük ügyében lévő szakadt füzetecske, és mit tegyünk azokkal, akiket mi vonzottunk be az életünkbe. A film végére pedig az is világossá válik, hogy mi is történt Richard gyermekkorában, ami őt a felhők közti kóborlásra kárhoztatta. A két repülős mindössze hat napot tölt együtt, de ez gyökeresen megváltoztatja mindkettőjük életét.

Jött a következő utasítás: turbósítsuk fel a történetet. Vakartuk a fejünket. Nekem az volt a bajom, hogy nem tudtam, merre tart Richard, a főhős. A regényben nem történt vele semmi változás: megismerkedett Donalddal, együtt töltöttek egy nyarat, majd Donald elment, Richard pedig megírta a kalandjaik történetét. Engem pedig nem hagyott nyugodni a kíváncsiság, hogy ki ez az ember, honnan jött, és mi változott meg benne azáltal, hogy megismerkedett ezzel a fura figurával. Rájöttem, ha megfejtem Richardot, arra is rá fogok jönni, hogy tulajdonképpen miről szól a film. Leültem hát, és megírtam Richard nem látható életét.

Nem volt nehéz dolgom egyébként. Maga a regény írója, Richard Bach a későbbi regényeiben jóval többet elárult magáról, mint ebben a korai könyvében. Megtudjuk például azt, hogy volt egy bátyja, akit elvesztett. Hogy ő volt a példaképe, és halála után nem tudott mit kezdeni a gyászával. Az sem titok, hogy valamikor nős volt, hat gyermek apja, de nem hitt a házasságban, és elhagyta családját. Azt pedig csak kikövetkeztettem, hogy a repülés imádata és a szabadságvágy mögött egy óriási magányosság bújik meg. Mindebből összeraktam egy Richard-figurát.

Ez egy számomra emberibb, földhözragadtabb, hétköznapibb Richard, mint a regény kissé felsőbbrendű filozófus-pilótája. És ez az új karakter megadta a munka további menetét is: lehúztuk a történetet a racionális világba. Persze nem teljesen, hiszen nem is lehet. Maradtak csodák. De sok minden módosult, sok minden kimaradt a regényből, noha rengeteg új jelenet is keletkezett. Eltűntek szereplők a könyvből (például a vámpír), de újak is születtek (gyerekek).

Márkkal leírtuk azt az öt mondatot, aminek mindenképpen benne kell maradniuk a történetben ahhoz, hogy ne sérüljön az eredeti mondanivaló. Munkamódszerünk a következő volt: Egy darabig csak ötleteltünk. Márk küldött egy levelet, arra én rákontráztam, kérdéseket tettem fel, ő válaszolt. Felhívott. Órákig beszélünk egymás szavába vágva: - *És mi lenne, ha... És ha aztán...* - így ment. Végül a rengeteg e-mailből összeállt egy vázlat, ami már jó alapja volt egy egész estés mozinak. Majd Márk elkezdett írni. Tíz oldalanként küldözgette az anyagot, hol jóváhagytam, hol belejavítottam, hol kitöröltem. De négy hónap alatt elkészült az *Illúziók* első változata. Tudtuk, hogy még módosulni fog, hogy nem véglegesek a dialógusok, de a kezünkben volt a könyv.

Elküldtük Karinak, aki elolvasta (mint később kiderült nem végig, de bízott bennünk), majd rábólintott. Kiszámoltunk egy első költségvetést, ez is rendben lévőknek tűnt, és megünnepeltük a szilvesztert. Tudtuk, hogy a 2008-as év erről a filmről fog majd szólni. Körülbelül a következőket vállaltuk: Egy év alatt elkészítünk egy játékfilmet, amelynek profi színészek által kell megvalósulni, de az anyagi lehetőségeink messze alulmúlják egy átlagos magyar film költségvetését. Ez a film körülbelül annyi pénzből készül el, mint egy húsz másodperces reklámfilm szokott. Tudtuk, hogy DVD lesz a végtermék, és csak olyan mozikban mehet majd a film, ahol van lehetőség videoprojektoros vetítésre, merthogy arra már nincs pénzünk, hogy a kész művet átírjuk filmszalagra. De mindegy: irány a 2009-es Magyar Film-szemle, a televíziók, külföldi filmfesztiválok, és ami a legfontosabb: vár egy nagyszerű küldetés.

Merthogy a kezdettől fogva így fogtam fel a filmet. Az *Illúziók* című regény filmre vitele nem a szórakoztatásról, nem a munkáról, nem a művészetről szólt elsősorban. Ez egy olyan alapanyag, amihez csak alázattal és odaadással lehetett hozzányúlni. Ezért volt az, hogy színészválasztásomban is inkább érzelmeimre, mintsem a józan eszemre hallgattam.

A két felnőtt főszereplő esetében nem tartottunk castingot, egyszerűen kitaláltuk, hogy ők lesznek, és kész. Talán Márk dobta fel először az ötletet: - *Te, miért nem keresed meg azt a színészt a Másnapból?*

Tudniillik Gáspár Tibor színművészt először Janisch Attila *Másnap* című filmjében volt szerencsénk látni a vásznon. Tulajdonképpen Attila fedezte fel Tibort a film számára, korábban főleg színházban játszott. De a javaslat nem volt rossz, így felhívtam Attilát, hogy beajánlana-e Tiborhoz. - *Hú, ő drága lesz, de megpróbálom* - közölte Attila, és össze is jött az első telefonbeszélgetés, amelynek lényege az volt, hogy oké, nincs sok pénz, de küldjük el a könyvet, aztán meglátjuk. Postáztam a regényt is, hadd lássa Tibor, hogy honnan indultunk. Éppen Szőke Andrással forgatott Taliándörögdön, és kapva kapott az alkalmon, hogy unalmas óráit olvasással üsse el.

Karalyos Gábor könnyebb és egyszerűbb eset volt, mert régebről ismertük, egy korábbi meg nem valósult filmtervre már egyszer igent mondott

(*Hatalmas és Támad!*), így kíváncsi volt az újabb munkánkra. Ezúttal biztatni is tudtuk: most úgy indul a projekt, hogy van valamennyi pénz, aztán jön a többi! Megkapta a könyvet, és hamar el is olvasta, oké, elvállalta, hurrá!

Félénk telefon Tibor bácsinak, mi újság? Lelkes dörmögés a vonal másik végén: - *Ez egy jó történet, tetszik a karakter, és milyen egyéb könyvei vannak még Richard Bachnak?*

Nagy volt az öröm, már csak meg kell állapodni, szerződést kötni, és megvan a két főszereplő, akik mégiscsak az egésznek az alapjai. Azt is tudtuk azonban, hogy most jön a neheze, találunk kell két gyerekszereplőt, akik meggyőzően alakítják a két általunk elképzelt karaktert.

Merre induljunk el? Karalyos Gábor azt javasolta, hogy nézzünk be Földessy Margit színiiskolájába, merthogy „mindenki oda jár gyerekért”. Tervbe vettük a dolgot, de először mégis a casting-ügynökségeket kerestük fel. Fényképeket kértünk és válogattunk, majd elkezdtek a

Gáspár Tibor és Karalyos Gábor első találkozásja

meghallgatásokat. Jöttek a 7 és 11 év körüli gyerekek sorban - ahogy kívántuk. Csupán két hibát követtünk el. Egyrészt elszámoltuk az életkort. A történetben jól hangzott, hogy a két fiú ilyen korú, de a válogatásokon hamar kiderült, hogy ebben a korosztályban nagyon nehéz lesz megfelelő gyerekeket találnunk. A másik tévedésünk az volt, hogy amatőröket kezdtünk el meghallgatni.

Kilényi Márk és Sipek Nicolas casting közben

Jó jó, az egyik ügynökségvezető nem is értette. Egyrészt azt, hogy mi a fenét keresek én, mint rendező a kezdeti castingokon, miért nem csak a második-harmadik szűrő után nézem meg a srácokat, másrészt miért nem adok neki egy forgatókönyvet, amely alapján ő előválogat, és csak azokat hívja be, akiket - korábbi tapasztalatok alapján - esélyesnek tart a szerepre.

Szelíden jegyeztem meg, hogy nem vagyok castingokhoz szokva, korábbi filmjeimben - egy két kivételtől eltekintve - a baráti körömből válogattam a szereplőket.

Így vagy úgy, de az *Illúziók* filmnek zöldtet adó Égiek ezúttal sem hagytak el minket, és ekkor kezdtem sejteni/remélni, hogy ez a film bizony arra ítéltetett, hogy elkészüljön.

Történt ugyanis, hogy a szereplőválogatás első napján besétált egy barna hajú kisfiú, kezét fogott velem, letegezett (ellentétben a többiekkel), majd leültünk beszélgetni. Korábban minden jelentkező kapott egy szöveget, amit el kellett mondania, de Kilényi Márk esetében ez szóba sem került.

Váltottunk pár szót, majd megkérdeztem, hogy szerinte hogyan kell felhőt párologtatni. Ez a kérdés bizonyára sokunkat váratlanul érintene, ha nem olvastuk volna korábban Richard Bach könyvét, de Márk, túl az első meglepetésen, tulajdonképpen elmondta, hogy mi a módja a felhőpárologtatásnak, anélkül, hogy olvasta volna a könyvet. Utána bemutatta a vízen járás módozatait, és nem volt több kérdésem. Hazaérve többször megnéztem a válogatáson készült fotót, és volt egy olyan érzésem, hogy megvan Tomi, az idősebbik gyerekszereplő. Többen óva intettek: ne hamarkodjam el a döntést, sok kiskamasz jön majd még be a képbe, de én éreztem, hogy ebben a srácban van valami, ami túlmutat a színészi tehetségen.

Viszont még nem volt Ricsink, a fiatalabb kisfiú. Ez ügyben végre elmentünk Földessy Margithoz, ahol megnéztünk egy foglalkozást. Csendesen beültünk a hátsó sorba, ahol mindössze egy szőke fiú, Kristóf foglalt helyet. Érdeklődve nézte az órát, amikor jelentkezni kellett egy gyakorlatra felemelte a karját, de nem túl magasra. Félénk, szelíd srácnak tűnt. Amikor viszont

Szerződéskötés a főszereplőkkel

kiment a játéktérbe, felszabadult, játszani kezdett, és ébredett bennem egy érzés, hogy megvan az én emberem.

Még egy casting hátravolt, és akadtak még jelöltjeink a kapott fényképek alapján. Ücsörögtünk az ügynökség irodájában egy szombat délelőtt, de a gyerekek csak nem jöttek. Páran lemondták, páran még erre sem vették a fáradságot, ám egyszer csak megjelent egy kócos, hosszú hajú fiú, Nicolas. Tökéletes szövegtudással érkezett, remek hangja volt, és mindannyiunkat meglepett ösztönös tehetsége és szenvedélye.

Hm. Ettől függetlenül nem ingott meg a hitem a korábbi kisfiúban.

Úgy alakult, hogy négyen maradtak. Két idősebb srác: Márk és Gergő, és két fiatalabb fiú: Kristóf és Nicolas. Úgy döntöttünk, hogy tartunk egy utolsó válogatást, ahova elhívjuk őket, és mindkét pár-variációt kipróbálva átmegyünk az összes jeleneten. Kariéknál (producerünk) tartottuk meg a callbacket, játszottunk, fociztunk, ettünk, ittunk, próbáltunk. Én kifulladtam a játékban, ők nem. Viszont látva a gyerekeket egymással próbálni, jócskán bajba kerültem, mert felül kellett vizsgálnom korábbi döntésemet. Azt hittem, semmi sem ingathatja meg Márk pozícióját, viszont Gergő játéka most nagyon tetszett, dacára annak, hogy nem tudta a szöveget. Nicolas szintén lenyűgözött. Jó pár napot rágódtam az ügyön, mire úgy határoztam, hogy ne én döntsök, hiszen már eldőlt a dolog, csak éppen nem általam. Nicolas és Márk egymást választotta - ez azonnal kiderült. Úgy voltak egymással, mint két valódi testvér, Nicolas nagyon örült vadiúj bátyjának, és Márk is odavolt hirtelen feltűnt öccséért. Így eldőlt. Kristófit azért nem engedték el, kapott egy epizódszerepet a filmben.

Gerő Anna, Földessy Margit egyik tanítványa casting közben

Nagy volt az öröm, megvan a négy főszereplőnk. Az epizódszereplők kiválasztása már szinte gyerekjáték volt, egyszerűen körülnéztünk ismerős színészkörökben, és felkértük Gyurin Zsoltot, Bitskey Tibor bácsit, illetve egy csoda-kislányt is találtunk Gerő Anna személyében - hát persze, hogy Földessy Margitnál.

Mivel ragaszkodtam ahhoz, hogy dunaújvárosi színészek is legyenek a filmben, megkerestünk Kiss Attilát a Bartók Kamaraszínházból. Azonnal igent

mondott a felkérésre, bár közölte, hogy már előre izgul tekintve, hogy még soha nem játszott filmben.

És persze nem maradhattak ki korábbi filmjeim kulcsfigurái sem a produkcióból, még ha csak egy-egy pillanatnyi feltűnés erejéig is: Boda András, Túri Laci, Csanálosi Gábor, stb. Szaksz Gabi is megjelent a színen sokunk nagy örömeire.

Titkon reméltem, hogy össze tudom szedni a régi csapatot a vállalkozáshoz, és nem is csalódtam. Szomorú lettem volna, ha nem Szentkúti Tomi fényképezi a filmet, és nem Végh Zoli vágja (aztán úgy alakult, hogy mégis én vágtam). Miokovics Matyi is közreműködött, mint maszkmester, és így (Márkkal, a forgatókönyvíróval együtt) össze is jött az a pár ember, akik több mint tíz évvel korábban elindultak a független filmezés rögzös útjain. A kollégák el se hitték azonnal, hogy újra filmezünk, hozzám hasonlóan ők is csak derűs nosztalgiával gondoltak csupán vissza a húszas éveikre, mialatt kikerült a kezünk közül pár filmecske. Most pedig újra együtt, jócskán túl a harmincon, és megint együtt álmodunk, alkotunk.

Egyetlen tippem volt a filmzenére, egyébként. A kilencvenes évek közepén alakult meg a You and I zenekar, akik egyrészt a Yes együttes zenéjét tolmácsolták a legnagyobb hozzáértéssel a közönségnek, másrészt saját dalokat is játszottak, és sikerült megjelentetniük három csodálatos progresszív rock albumot. Énekesüket Völgyessy-Szomor Fanninak hívták, személyesen soha nem találkoztunk, de egyszer váltottunk egy levelet. Abban bíztam, hogy sikerül megtalálnom őt a zenekarával együtt, és rávenni a filmzene megírására.

Gulya Róbert, új zeneszerzőnk, akivel három filmet csináltunk közösen (mint később kiderült)

ráállt a dologra, és így bekerült a belső körünkbe egy pótolhatatlan munkatárs, akivel rengeteget nyertünk, és nem csak erre az egy filmre vonatkozóan.

Egyszerűen annyira ment minden, hogy nem győztem hálát adni az Égieknek. Noha minden egyes megoldandó feladat tíz újabbat szült az előkészületek alatt, szépen haladtak a dolgok.

Egyértelmű volt, hogy szükségünk lesz segítségre a forgatásokon, mert ez a film több embert kíván, mint utolsó filmünk, amely egy házban játszódott. Így Tomi szerzett magának egy segédoperátort, Viktort, akivel sokszor dolgozott már együtt tévés produkciókban, én rendezőasszisztensemnek felkértem főiskolás csoporttársamat, Ritát, és baráti/rokoni körünkből három további asszisztens is érkezett: Tibi (Tomi unokaöccse), Zsolt (csoporttársam) és Gergő (Tibi legjobb barátja). Sminkesnek beugrott régi kedves barátom, Dóri, egy új lány, Andi, és együtt is volt a csapat magja.

A kamera körül lebzselők csapata

A gyártásvezetői feladatokat nem más vállalta magára, mint kedvesem, Juli, és ezzel egy jókora terhet vett le a rólam. Ugyan most sem valósult meg az, hogy kipihenve, frissen mosott

Elkezdődött hát az internetes nyomozás, és meg is találtam Fannit, aki megírta, hogy a csapat már nem létezik, de ő továbbra is folytatja énekesnői pályáját, és örömmel áll rendelkezésünkre egy betétdal erejéig.

Eredeti filmzene tekintetében viszont nem oldódott meg a dolog. Végh Zoli nem kívánt már zenét írni. Márk javasolta egy barátját, Gulya Robit, akivel korábban dolgozott már együtt egy filmben. Robi

hajjal sétálok be az előkészített díszletbe, de mégis óriási megkönnyebbülés volt, hogy a telefonos szervezés, levelezés, stb. zömét Juli intézte. A gyártásvezetői feladat nagyságát azonban jócskán alulbecsültem, noha korábbi filmjeinknél már szereztem tapasztalatot ez ügyben. Arra az egyre nem gondoltam, hogy előző alkotásaink zömmel Dunaújvárosban forogtak, nem pedig vidéken. Hogy mekkora munka a vidéki forgatás megszervezése kismillió helyszínen, az csak az előkészületek alatt derült ki.

Márk például ilyeneket írt a forgatókönyvbe: „Egy fa áll a mezőn”. Én ebből arra következtettem, hogy *egyetlen* fa áll a pusztá közepén, ott játszanak a gyerekek. Továbbá: kell egy patak. Egy magányos torony, ahonnan Ricsi ledobja fából készült repülőgépét. Nem is beszélve azokról a jelenetekről, ahol Don és Richard sétareptet.

Szóval főhetett a fejünk. A helyszínlista nem volt éppen rövid, és csupán ilyen megnevezések szerepeltek a tételek között: mező 1, mező 2, stb. Eredetileg három pusztát terveztünk, mivel a történet szerint a két pilóta városról városra repül, mindig máshol szállnak le, csupán egyetlen napot töltenek egy helyen. Aztán egyrészt rájöttünk, hogy a forgatókönyvet figyelembe véve ez nem logikus, hiszen mi úgy értelmeztük a történetet,

**Az egyik kedvenc helyszíniünk,
de sajnos nem került bele a filmbe**

hogy egyetlen falu szélén tartózkodnak több napig, másrészt az előkészítések alatt egyértelművé vált, hogy örülnünk kell, ha egyetlen olyan széles pusztát találunk, amely megfelel minden követelményünknek.

Merthogy nem legyen a képben semmi mesterséges, értsd: villamos vezeték, oszlop, stb. Ezenkívül a két repülőgép le tudjon szállni a földre, és kapjunk rá engedélyt. Legyen a közelben falu vagy város, ahol a stáb étkezni és aludni tud, stb. Ahogy múltak a hetek, egyértelművé vált, hogy egy repülőteret kell keresnünk. Az sem volt lényegtelen, hogy a két repülőgép éjszaka nem tartózkodhat a szabad ég alatt, így hangár is kell. Kiderült továbbá, hogy a repülés nem kevés pénzbe kerül, így az sem mindegy, hogy milyen messze van az adott helyszín a repülő telephelyétől.

Elkezdünk fényképeket nézegetni a magyar repterekről. Végiglátogattunk párat. Volt, ahol mindent beton borított. Volt, amely repteret óriásplakátok vettek körül multireklámokkal. Másutt a hangárok belátszottak a képbe. Majd sokára találtunk egyet, amely tökéletesnek tűnt.

Itt töltöttük a legtöbb forgatási napot

Gyönyörű hegyek, dombok veszik körül, sehol egy hangulatrontó vezeték vagy objektum, a távolban piroslanak a falu/város háztetői, és minden zöld, csupán az ég kéklík vakítóan...

És a reptérvezető olyan összeget közölt bérleti díj gyanánt, amelyet képtelenség lett volna kifizetni. Legalábbis az első telefonbeszélgetésünk alkalmával így állt a helyzet. Adtunk még egy esélyt, megbeszéltünk egy személyes találkozót. Sejtettem ugyanis,

hogy mi a baj: a filmforgatás szó hallatán a bácsi szeme előtt kamionok, sínek, büfékocsi, ötvenfős stáb, rendetlenség, rombolás képei jelentek meg. Személyesen viszont sikerült megvilágítani előtte, hogy ez egy kevés pénzből készülő független film, csupán egy tucat ember jön a színészekkel együtt, hozunk két kis sátrat pár székel, stb. Arról is biztosítottuk, hogy nem foglaljuk el a leszállópályát, csupán meghúzódunk az egyik sarokban, és szolidan filmezünk. A bácsi megértette a dolgot, és megadta a forgatási engedélyt... az elsőre mondott ár töredékéért. Annyit tanácsolt csupán, hogy ne hétvégén forgassunk, mert akkor turisták, kirándulók, gombaszedők és öngyilkos-jelöltek árasztják el a repteret, nem is beszélve egyéb légivagányokról.

Ezt a helyet szereztük meg a legnehezebben

Nem haladtunk viszont a többi helyszínnel, nem tűnt jó ötletnek, hogy nyakunkba vesszük az országot, és fotózunk nyakra-főre, úgy gondoltuk, inkább kéne keresni valakit, aki már ezt korábban megtette. Így hozott össze a sors egy különleges emberrel, akit Álmosnak hívnak, és elsőre ráállt, hogy megosztja velünk tapasztalatait helyszíneresés ügyileg.

A fiatalember minden várakozásomat felülmúlta, bekapcsolta számítógépét, és megkérdezte, mire is van szükségünk. Elrebegetem, hogy kell egy fa, egy patak, egy torony, stb. Álmos megnyitogatta „fa”, „patak”, „torony” elnevezésű mappáit, és tulajdonképpen konkrétan megmondta, hogy melyek azok a magyarországi tájak, amelyekről beszélek. Nem volt más hátra, mint a helyszínek személyes felkeresése. Tavaszodott, és elkezdtünk kirándulni Julival. Kari kezdetben még csatlakozott, majd inkább kölcsönadott egy autót, amellyel utazgattunk.

Csodálatos helyeken jártunk, rengeteget fotóztunk, és ekkor kezdtem megérteni Janisch Attila rendező barátomat, aki tájakra építi a filmjeit. Megesett, hogy egy adott helyszín új jelenet írására inspirált, és a film elkezdte átírni önmagát. Torony helyett magas szikla lett, majd miután megláttam az elképzelt tornyot, született egy új jelenet. Egyszer naplemente idejében autóztunk el egy dimbes-dombos, örökzöldekkel borított tünemény mellett, és azonnal beleszerettem. Még egy új jelenet. És lassan kezdett összeállni a kép.

A legnehezebb feladatnak talán a film záróképei felvételéhez szükséges hely megtalálása bizonyult. Ehhez a jelenethez szükségünk volt legalább száz statisztára. Kari javasolta, hogy ezt a felvételt kössük össze egy rendezvénnyel, amelynek az ő cége a házigazdája, és kérjük majd fel az ott lévőköt, hogy jöjjenek el a forgatásra. Ehhez az kellett, hogy a város közepén lévő rendezvény helyszínéhez közel találjunk egy érintetlen, természetes mezőt, ahol le is lehet parkolni sok autóval, de nem látszanak bele a képbe, továbbá illeszkedjen a film hangulatához. Álmos megadta egyetlen tippjét, amely be is jött: gyönyörű mező, magas szikla: elképesztő. Elképesztő volt a bérleti díj is, legalábbis első hallásra. A terület tulajdonosa ugyanis üzleti lehetőséget látott a kérésünkben, és a forgatás előtt egy héttel olyan összeget kért, amely kifizethetetlen volt a számunkra. Kétségbeesés következett, főleg, hogy Álmos is csak tanácstalanul ingatta a fejét: még egy ilyen helyet, ahol ennyi minden feltétel stimmel, nem tud ajánlani. Szintén a személyes beszélgetésben bíztunk, ám ezúttal Juli egyedül kereste fel az illető úriembert. Kilencor volt a találkozó, tízkor mámoros hangon hívott fel, és újságolta a hírt, miszerint az úr kezet csókolt, kedves volt, és miután megértette, hogy kik vagyunk, és mit szeretnénk, ingyen rendelkezésünkre

bocsátotta a terepet. Tudta vajon, hogy milyen jót tesz, hogy mekkora örömet szerzett egy csomó embernek?

Szükségünk volt továbbá egy útszéli büfére, ahol a jelenet szerint a két pilóta reggelizik - pontosabban szólva kolbászt fogyaszt. Nem volt tippünk, későbbre is hagytuk a keresést, inkább a puszta közepén található fát kerestük. Egyszer csak megláttunk egy útszéli büfét. Odabent a tulajdonos tartózkodott a pult mögött, valamint egy 60 év körüli bácsi kockás ingben, kantáros nadrágban, aki épp kolbászt evett. Elmondtuk, hogy

A büfé, ahol egy igazi pilótával találkoztunk

filmhez keresünk helyszíneket. Megemlítettük, hogy a történet két repülőpilótáról szól, akik sétarepültetésből élnek. A bácsi nevetni kezdett, és elmondta, hogy ő nyugdíjas pilóta, aki sárkányrepültetésből él, és épp a reptérre indult, csak beugrott falatozni. Ki is vitt minket a reptérre, meg láttuk is később a levegőben a sárkánnyal.

Ezt jó jelnek vettem, és bár később még találtunk pár hasonló vendéglőt, éttermet, ezt már semmi sem múlta felül.

Végül az első forgatási napra megtaláltuk az összes helyszínt, külsőt, belsőt egyaránt. Folytathattuk a repülőgépek felkutatásával.

Előrebocsátom: egyáltalán nem értek a repüléshez, tériszonyom is van, és pont egy évvel korábban repültem először életemben. Akkor is „csak” egy légibusszal, nem pedig egy olyan kétfedelűvel, amely Richard Bach könyveiben szerepel. Persze láttam én már ilyet, hogyne, például a harmadik Indiana Jones-filmben, és úgy gondoltam, hogy nem lesz nehéz szerezni egy hasonló gépet. Nos, tévedtem.

Interneten kezdtünk el keresgélni. Két egyforma gépet szeretnénk volna, mint hamar kiderült: ez lehetetlen. „Szúnyogokból” (így neveztem el, talán sértő módon, a sportreptereken található modern gépeket) volt rengeteg, ám igazi kétfedelűt egyet találtunk: Budaörsön a PO-2

típusú csodát. - *Ez az egy repül az országban* - mondta a tulajdonosa - *...és egyébként se keressük párját, mert az egész világon ha három lehet belőle.*

Hm, nem rossz, még ha nem is olcsó - mint megtudtuk. A legegyszerűbb, ha idemásolom mindazt az információt, amit gépről találtam a Goldtimer Alapítvány honlapján, íme:

„A megépült vitorlázógépek példáján fellelkesülve Császár Károly, aki kezdetől fogva részt vett a hazai mezőgazdasági repülésben mint pilóta, és ekkor már a kaposvári üzemegység igazgatója volt, elhatározta egy megmaradt PO-2 repülőgép repülőképes restaurálását. A farkashegyi műhellyel való együttműködés eredményeképpen az 1984-es repülő majálison

A legendás PO-2

szerepelt először a Közlekedési Múzeum tulajdonában lévő, és üzemeltetésre kölcsönadott Polikarpov PO-2. Az akkor Európában egyetlen repülőképes PO-2 1985-ben Svájcban mutatkozott be nemzetközi rendezvényeken olyan sikerrel, hogy azóta minden esztendőben legalább egy, de néha több nemzetközi bemutatón vett részt nagy sikerrel.

Császár Károly 1986-ban a budaörsi repülőnapon bemutatóját befejezve szívinfarktus következtében még a levegőben meghalt és a gép ülésében a halott pilótával a repülőtér mellett „önmagától” leszállt. A keletkezett sérüléseket kijavítva 1987 óta a legtöbbet szereplő és legnépszerűbb magyar oldtimer repülőgép. Ebben persze szerepe van a típus történetének is, hiszen az 1927-ben Polikarpov által tervezett repülőgép 1928-tól az 50-es évek közepéig a Szovjetunió standard motoros iskolagépe volt, de a második világháborúban futár és sebesült-szállító változatai mellett éjszakai könnyű bombázó feladatkört is ellátott. Ez utóbbi feladatkörben a női személyzettel repülő bombázóalakulatok váltak ismertté, hiszen ilyen a többi hadviselő fél légierijében nem létezett. A háború után az akkor induló mezőgazdasági repülés alaptípusa lett, bár a faépítésű vászonborítású gép számára ez meglehetősen mostoha feladat volt, mégis jól megállta a helyét.

Magyarországon 1946-tól volt használatban ez a típus, előbb mint légitaxi, később mint katonai futár és gyakorlógép, de az ötvenes évek közepétől már a sportrepülésben szolgált vitorlázó vontató és ejtőernyős ugrató gépként. A Magyarországon üzemelő több mint húsz darab gép zöme lengyel gyártású volt, mint a meglévő gépünk is, mely 1954-ben épült.

Néhány PO-2 1954-től Magyarországon a kezdődő mezőgazdasági repülést szolgálta 1960-ig, amikor a korszerűbb típusok kiszorították e feladatkörökből. A többi gép 1968-ig volt használatban e sportrepülésben, majd a selejtezésüket követően két példány kivételével megsemmisítették őket. Ezek egyike került felújításra és repül mind a mai napig, a másik a szolnoki Katonai Repülési Múzeum kiállításán látható.”

Illetve most már bárki megtekintheti a csodát, ha belekukkant filmünkbe. Viszont ez még csak egyetlen gép volt, és nekünk ugye kettőre volt szükségünk. Rálettünk egy kisebb kétfedelűre, amely a Gerle II. nevet viselte, mégpedig azért, mert egy másolata volt a régi Gerle-13 típusú repülőgépnél. Gazdája, Robi építette a gépet 0.9 arányban az eredetihez képest - mert ez a méret fért el garázsában... Az eredeti Gerléről a következőket tudtuk meg:

„A kétfedelű, kétszemélyes iskola-, sport- és túrarepülésre szánt gépet Bánhidi Antal (Széchenyi-díjas repülőgéptervező-mérnök, sportrepülő, számos magyar repüléstörténeti rekord felállítója) 1929 novemberében kezdte tervezni. A Magyar Aero Szövetség 20 ezer pengőt szánt egy korszerű motoros repülőgép elkészítésére, amelyet a Műegyetemi Sportrepülő Egyesülettől (MSrE) rendelt meg. A motor tervezését gróf Thorotzkai Péter, a nagyon könnyű repülőgépmotorok korát megelőző, zseniális alkotója vállalta.

1930 májusára elkészültek a számítások és a műhelyrajzok; az első rajzok elkészültével egyidejűleg építeni is kezdték a sárkányt. A motor sokkal lassabban készült, ezért időlegesen egy

Az eredeti Gerle-13

angol gyártmányú, 100 lóerős, öthengeres Genet-Major csillagmotort vásároltak a géphez. A Thorotzkai-motornal azonos elrendezésű és teljesítményű, azonos súlyú (mintegy 120 kg-os) és méretű öthengeres csillagmotor volt.

Bánhidi 1930. szeptember 4-én repülte be a gépet, s már az első felszálláskor műrepült is vele. A berepülés után semmit sem kellett a gépen változtatni, minden pontosan egyezett a számított értékekkel.

A Gerlének 10 példánya készült el az elkövetkezendő években. Svédországban beindult volna a sorozatgyártás, ám egyéb okok miatt ez sajnos nem valósult meg. A leghíresebb példány a Gerle 13, mellyel Bánhidi több rekordot is felállított. Körbepülte vele a Földközi-tenger partvidékét. Elsőként repült vele Debrecen és London között leszállás nélkül! A Gerle 13 a dél-amerikai esőerdők felett is megmutatta magát. A 17500 km-es út során számos kalandban volt része.

A nagyszerű repülőgépre a „burkolt” hadakozás is felfigyelt. Szükségük lett volna egy kitűnő iskolagépre. Akkoriban a másik magyar esélyes a Weiss Manfréd (korabeli Csepel-művek) gyár WM-10-es repülőgépe volt. Végül a Gerle vesztett, mert „magától repült” és így alkalmatlannak tartották arra, hogy valaki gyorsan elsajátítsa vele a repülés meglepetésszerű helyzeteket.

Az új Gerle II

Lelkes embereknek hála a Gerle mára újjászületett. Világszerte hatalmas népszerűségnek örvendenek a régi I. világháború idejéből származó egyszerű repülőgépek. Talán így született újjá TR-03 Gerle II. néven címhősünk. Persze ma már korszerű fémötvözetekből és műanyagokból készül, ami nemcsak könnyebb, de erősebb is a régi alkotóelemeknél. Motorja is jóval erősebb és gazdaságosabb, mint őséne. 4 hengeres Volkswagen boxer motorral, kalandvagyóbbaknak hasonló felépítésű Subaru motorral készül.”

Megvolt a két repcsi, a nagyobbik Don, a kisebbik Richard gépe lett. Az már nem lehetett akadály hogy takarófóliával lefedjük a repülőket díszítő matricákat, és egy kolléga azt is vállalta, hogy némi készpénz ellenében a lefedett részeket átfesti a megfelelő színre.

Persze nem tudtunk semmit a két gép képességeiről. Márk számos repülés manővert írt bele a forgatókönyvbe, így jónak láttuk, ha találunk pár számítógépes grafikust, akik vállalják, hogy megrajzolnak pár manővert, amit - úgy véltük - lehetetlen megcsinálni vagy normálisan felvenni a gépekkel élőben. Azonban a két repcsi sokkal többre volt képes, mint azt sejtettük, és a repülés felvételi napon eldőlt, hogy megkímélhetjük grafikusainkat a munkától.

Időközben megtörtént az én beavatásom is a madárlétbe. Egyik kisze-melt szponzorunk egyetlen feltételhez kötötte a támogatást: ha végrehajtok egy tandemjéteernyős-ugrást. Mint említettem, még egy létrán állva is tériszonyom van, el lehet képzelni, mit éreztem az ultimátum hallatán. Ám „mindent a filmért” jelszóval elfogadtam a meghívást (merthogy az volt), és egy szép napos délutánon leugrottam ejtéernyő-

Repül a rendező

vel egy helikopterről 3500 méter magasból. Óriási élmény volt, zuhantam, lebegtem, majd földet értem. Tériszonyom - bár nem múlt el azóta sem - elfelejtett jelentkezni a repülés közben. Azonban később kiderült, hogy lelkes támogatónk mégsem tud hozzájárulni anyagilag a filmhez, de legalább nem „szúzen” fogtam bele egy repülés film elkészítésébe.

Teltek-múltak a hónapok, és szembesültünk a vidéken illetve szabadtéren forgatás következményeivel. Korábbi filmjeink szinte kizárólag Dunaújvárosban és dunaújvárosi szereplők részvételével zajlottak, és nem okozott problémát, hogy egyik-másik résztvevőt a stáb helyi tagjainál szállásoljuk el. Most viszont irány a puszták, és felmerült, hogy meg kell oldani a forgatási engedélyeket, a szállítást, a kaját, a mobil WC-t, a szállást, a gyorsan felállítható sátrakról,

asztalokról, székekről nem is beszélve. Így a gyártásvezető telefonnal a fülén aludt a forgatásokat megelőző hetekben, magánéletünk gyakorlatilag megszűnt, és az *Illúziókkal* feküdtünk, keltünk.

És egyszer csak elérkezett az első forgatási nap...

Általában az első nap nem szokott fényesen sikerülni. A stáb még nem szokott össze, nincs meg az összhang, a karakterek még nyersek talán, és bizony el is lehet szokni a filmezéstől, főleg, ha ez ember nem rendszeresen műveli (ahogyan mi sem az *Illúziók* forgatását megelőző hat évben). Ezért könnyebb, egyszerűbb jelenetet érdemes választani az első napra. Nos, belecsaptunk a lecsóba, később részletezett okokból a film utolsó képét szemeltük ki. Gáspár Tibor említette

Felvétel a tűzoltókocsából

korábban, hogy milyen jó lesz majd eljátszani az utolsó jelenetet, amikor már végigélte az egész folyamatot, Don megismerésétől kezdve a végzetéig. Hümmögött hát kissé, amikor felvilágosítottuk, hogy ez lesz a legelső, amit felvesszünk. De hát „nehéz szakma”, ahogyan ő szokta mondani.

Tömegjelenetről volt szó. Kari, producerünk cége aznapra szervezett egy rendezvényt, amelyen több száz ember vett részt. Kitaláltuk, hogy a vendégeket megkérjük: csatlakozzanak hozzánk a forgatásra, legyenek ők a tömeg. Háromszáz emberre számítottunk, végül is száz jött el, de elég is volt.

Tűzoltókocsi emelte fel a kamerát kb. 25 méter magasba. Tibi bácsi ott üldögélt egy sziklaszirten. Én csodáltam. Ott ugrált, szaladt, álldogált a magas, csúszós, salakos sziklán, és egy csepp tériszonya sem volt. Többször óvtam, hogy vigyázzon, de lazán megnyugtatótt: - *Két gyerekem van, gondoskodnom kell róluk, nyugi.* De igazán csak akkor nyugodtam meg, amikor végre lekászálódttunk a magasból, és a mezőn folytattuk a munkát.

Nagyon meleg volt. Erre a forgatási napra (rövidsége folytán) még nem vittünk ki sátrat, mobil WC-t és egyéb luxuscikkeket, a stáb kénytelen volt egy közeli romos ház rejtekében meghúzódni a nap elől. Voltak itt olyanok, akik korábban soha nem vettek részt filmforgatáson: Rita, a rendező-asszisztens, Andi, a sminkes vagy Tibi és Zsolti, két technikusunk.

Az első képek egyikének felvétele

Ám mindenkinek óriási élményt jelentett az első nap, és még mit sem sejtettek az elkövetkezőkből.

Beindult a nagyüzem. Három nap egymás után a repülőtéren. A szállást egy közeli panzióban oldottuk meg. Tulajdonképpen ez volt az első igazi első nap. A reptérről tudni kell, hogy gyönyörű. Körülnézve mindenhol dombok, zöld és béke. És süt a nap hétágra. Csoda-e, hogy délután három óra után ferde szemmel kezdtük méregetni a Richard által délelőtt sült bundáskenyeret, amelyet még el kellett fogyasztani a két szereplőnek. Majdnem biztosra vettük a szalmonella jelenlétét az étekben, ám utólagos tünetek, pontosabban azok hiánya nem igazolta sejtésünket.

További megkönnyeb-
bülés volt részemről az is,
hogy bebizonyosodott: megle-
hetősen könnyen lehet moz-
gatni a két repülőgépet. Főleg
a PO-2 tűnt korábban mozdít-
hatatlan monstrumnak a han-
gárjában állva, a nyílt színen
viszont látszott, hogy nem
eszik olyan forrón a kását.
Repülésre az első nap nem volt

A stáb egy része a szállás előtt

szükség, ha pedig pár méterrel odébb kellett gurítani a gépet, némi összefogással könnyedén ment.

A forgatás - az elején - már nem annyira. Valahogy elvesztünk a snittekben és a fahrtsínépítésben. Órák teltek el, és még sehol nem tartottunk. Mostanra éltük meg a hosszú, filmezésmentes időszak következményét: kissé nehezen indult be a folyamat. Később ez védjegyünké vált: hiába értünk ki rendszerint nyolcra a helyszínre, a kamera ritkán indult el tíz óra előtt. Viszont becsületünkre legyen mondva: ha egyszer elindult, akkor már olajozottan ment a munka - a naplementéig. Figyelmeztettek ugyanis, hogy este nyolcig maradhatunk a reptéren. Persze ez olykor fél kilenc lett, de a pilóták is közölték velünk, hogy naplemente után nem repülhetnek, addig be kell érniük a hangárba. A Gerle rendszerint a helyszínen maradt, a PO-2 viszont minden alkalommal hazarepült. Az első nap felvettük Richard és Don találkozását és első beszélgetését, ahogy terveztük, és mehettünk a szállásra.

E helyütt kell bemutatnom Albertet, a szállásadónkat. Ukrán fiatalember, akivel roppant módon sikerült összebarátkoznunk. Lehet, hogy ő nem értene egyet a megállapítással, de egész jól összecsiszolódtunk a végére. Kezdetben gyanúsán méregetett minket: jön valami filmes banda, hangosak, éjfélkor még a ház előtt tivornyáznak (értsd: beszélgetnek), és alkudoznak (értsd: ingyen kértük a reggelit). Ezen kívül még kell egy plusz szoba, meg nem is négy éjszakára maradnak, hanem hatra (ezt még nem tudhattuk akkor), arról nem is beszélve, hogy a végén már Albert pincéjében tároltuk az ásványvíz-készletünket, a kellékeinket, nála főztük a kávé, stb.

Tulajdonképpen sokáig találgattuk, hogy nyers stílusa és vendégülő modora vajon azt fejezi-e ki, hogy utál minket, vagy csak egyszerűen viccelődik velünk e sajtószerűen viccelődik velünk e sajtószerűen módon. Abban maradtunk, hogy ez csak humor, és valójában kedvel minket... Amely vonzalmát egyik este egy demizson vodkával bizonyította, amelyet fogyasztásra kínált fel. Alkut ajánlott: ha megisszuk az egészet, akkor nem kell fizetnünk a szállásért. Úgy alakult, hogy fizettünk...

A nagypapa repül

A harmadik napon vettük fel a nagypapa és a kislány jelenetét. Érkezett Bitskey Tibor bácsi és egy tündér (vagy angyal) Gerő Anna személyében. A kislány megjelenése azonnal a stáb több tagjánál beindította a gyermekvállalási kedvet, és még nem sejtettük, hogy ez csak fokozódni fog, ahogyan később más kiskorúakkal is gyarapodott a stáb. Anna remek volt, Tibor bácsi természetesen szintén, bár nem akart az istenért sem repülni, hivatkozva a közelmúlt sajnálatos repülőszerencsétlenségeire. Így csak gurult egy kicsit a Gerlével, és egy úgynevezett csőkamerával vettük fel a képet.

Erről pár szót. Rátaláltunk Ezer Zsolt kollégánkra (ő csak így írja nevét: 1000 Zsolt), aki arról híres, hogy fel van fegyverezve pár kiló csőkamerával, ami tulajdonképpen egy kicsiny méretű optika, amely könnyűszerrel rászerezhető repülőgépekre, hajókra, szóval bármilyen járműre, és így együtt mozoghat azokkal. Örültünk a technikának, bár később rá kellett jönnünk, hogy sajnos nem használható minden esetben úgy, ahogyan elképzeltük.

Immáron olyanok voltunk, mint egy nagy család. Összebarátkoztunk, jól tudtunk együtt dolgozni, és egy különös nyelvet is kifejlesztettünk magunk között. Segédoperatőrünké, Viktoré volt az alapötlet, mi pedig rákontráztunk. A sajtóságos szleng működését a magyar nyelv tárgyragja, az állandó „t” adja. Mi olyan mondatokat igyekeztünk alkotni, amelyekben „t” végű szavak szerepelnek tárgyas ragozásban, csak hogy mi elhagytuk a ragot. Imígyen keletkeztek a következő mondatok: „*Vegyük fel a jelenet.*” „*Hova építem a fahrt?*” És hasonlók. Később továbbfejlesztettük a módszert, így a magyar nyelvvel való játszadózásunk eredménye lett többek között az „*Ez kinek a haja, Don?*” a „*Megnézem, hogy a nap lement-e.*”, nem beszélve Tibi leleményéről: „*Nem értem, hogy a víz mért ék...*” (merthogy épp egy vízmértékkel állította be a fahrtsín szintjét).

Ennyit erről, Rejtő Jenő bizonyára vigyorog a sírjában.

Ugrottunk az időben, mármint a film története szerint, és kihagytunk egy később rögzítendő éjszakai jelenetet. Eljött az a reggeli pillanat, amikor először tűnik fel a regényben fontos szerepet kapott Messiások kézikönyve. Ez a mi verzióinkban egy rongyos, olajos füzet, a címe: *Emlékeztető a fejlett lélek számára.*

A jelenet felvételét nehezítette, hogy a képbe folyton besétált/rohant egy kutya, aki aztán széttépte a kölcsönkapott gázpalack dobozát, és akit kénytelenek voltunk megkötni, hogy tudjunk dolgozni, majd heves lelkiismeret furdalások közepette oldoztunk el este. A nap fénypontja volt, amikor szinte a teljes stáb fahrtsínt cipelt, beleértve azokat is, akiknek abszolút nem ez lett volna a dolguk, mint például Gáspár Tibor vagy Ezer Zsolt.

Cipekedik a stáb

Szépen sikerültek viszont a képek, és jöhetett a szórakozás, mármint az időközben érkező statisztáknak. Ekkor rögzítettük ugyanis a film sétarepültetés jelenetét, amely nem volt más, mint őszinte örömködés. Nem terveztük, így nem is ígértük mindenkinek, hogy repülhet, de látva a boldog arcokat, mindenki felmehetett, aki akart. Megható volt együtt látni ennyi ujjongó embert, csupán azért, mert pár percre a levegőbe emelkedtek, és nagyszerű volt látni a két gépet is repülni. A repülők felszállását mindig taps és integetés kísérte. Kezdtük megérteni a jelenlévő pilóták és repülősök szenvedélyét...

Producerünk, Kari első alkalommal tette tiszteletét a forgatáson, megállt, végignézett a két repülőn, a sátrakon, síneken, kamerakocsin, egyéb technikai eszközökön valamint a jelen lévő huszonvalahány emberen, és azt kérdezte: - *Ezt mikor és hogyan hoztátok össze?*

És végül a Gerle belerepült a lenyugvó napba. Rádión tudtuk instruálni a pilótát letről, és tökéletes lett a snitt. Giccses, ezerszer elsütött kép, de mégis... valódi, nem számítógép munkája, és mi csináltuk.

Egy nap szusszanás következett, és kezdhettünk dolgozni Márkkal és Nicolasszal egy másik helyszínen. Szeles nap volt. A korábbi gyermekvállalási kedv lelohadt kissé, amikor a két fiúgyermek megjelent, és forgatni kezdtünk. Főleg Nicolas hiperaktivitása jelentett megpróbáltatást a csapatnak, csak egy percig nem figyeltünk oda, a kisfiú máris a hegytetőn szaltózott életveszélyes magasságban, és mélységek fölött. De hát nem mindennapi szereplőket akartam, ugyebár...

Rohannak a gyerekek, rohan a kamera

Persze beváltották a hozzájuk fűzött reményeket. A menetrend felborulását mindössze az okozta, hogy reggel érkezett egy piros autó, amely leparkolt tőlünk elég messze, és egészen estig nem is zavarta a forgatást. Ám a tulajdonosai eltűntek a tájban, és hat órára úgy alakult a helyzet, hogy az autó pont szemben parkolt az általam óhajtott képpel. Megvolt a fa, amiről álmodtam, a dombok elektromos vezetékek nélkül, és a kép közepén ott állt egy kocsit! Dudáltunk. Sokat. Majd felötlött, hogy feltörjük, eltoljuk, netán felgyújtjuk a gépjárművet. Nem tettük. Végül kompromisszumot kötöttünk, és egy olyan beállítást választottunk, ahol a fa törzse pontosan kitakarja a kocsit. Azután rohantunk versenyezni a naplementével, amely ugyan jót tett a képek színének, viszont azzal fenyegetett, hogy nem végzünk aznap. Végeztünk.

Megálmodtam egy búzamezős képet. Mint kiderült, nem is oly könnyű búzamezőt találni, amely egyrészt megközelíthető autóval, bele lehet gyalogolni anélkül, hogy szanaszét törjük az ágakat, nincs a háttérben villanyvezeték vagy más objektum, és ráadásul beilleszkedik a forgatási rendbe és időbe távolságilag. Ott találtuk meg a megfelelő helyet, ahol senki sem gondolta volna: egy gumigyár szomszédságában.

Ide érkeztünk reggel nyolckor, letáboroztunk, felállítottuk a sátrat, bekentünk magunkat naptejrel, és az elhaladó autósok álmélkodása közepette forgatni kezdtünk. Persze csaltunk a

képpel rengeteget, olyannyira, hogy ember nem mondaná meg, hogy hol voltunk, és hogyan szimuláltunk végtelen búzamezőt a főút mellett. Legyen hát ez a mi titkunk.

Utazós nap volt egyébként. Innen rohantunk tovább repülni egy kicsit a Gerlével (pontosabban Richard repült), majd egy másik reptéren zártuk a napot, ahol is a két gép együtt szállt fel a naplementébe egy dialógust követően. Kísérlet volt. A sokadik helyszínen találtuk meg azt a naplementét, ami megközelítette a fejemben lévő. Vagy másfelé ment le a nap, mint jó lett volna, vagy dombok takarták el, szóval nem volt egyszerű. Elragadtatás kísérte a repcsik távozását, - *Menj fel a Napba, a vérbe!* - kiabálta Tibi bácsi, és meg is érdemeltük a jó zárást, mert túl voltunk egy forgatási szakaszon.

Turi Andi dolgozik...

Egy hét szünet következett, a stáb szétszéledt. Persze a gyártás nem állt le, otthon mindig várt ránk a számítógép, ahol sokszor éjfél utánig íródtak az engedélykérő levelek, a diszpólapok, folyt a költségvetés-számítás, a száznyi telefon intézése, a következő napok menetrendjének, emberek és eszközök szállításának bonyolítása. Julival, a gyártásvezetővel mást sem csináltunk ezekben a hetekben, mint rakosgattuk össze a mozaikdarabkákat, amelyből összeállt egy működő filmforgatás személyi, tárgyi és anyagi feltételeivel. Azt nem sejtettük, hogy ezzel az első szakasszal egyúttal a könnyebb forgatási napokon vagyunk túl, a nehézségek még csak most kezdődnek.

Félre a nyavalygással, mi történt azután?

Legelőször az időjárás húzta keresztül a számításainkat.

Magától értetődően kimentünk a helyszínre. Amikor elindultunk Dunaújvárosból még olyan híreket kaptunk, hogy Pesten nem esik, de már a reptéren szakadt az eső. Mit tehattünk egyebet: behúzódtunk a szállásunkra, és vártunk. A dolgot nehezítette, hogy aznapra statisztákat szerveztünk, akik menetrendszerűen meg is érkeztek, és így velünk együtt szobroztak a panzió előterében. Albert, szállásadónk olykor megjelent, és szokásos modorában firtatta, hogy mikor

megyünk már el a francba. Nem áltattuk hiú reményekkel, és nem is hazudtoltuk meg magunkat: két óra híján egész nap ott maradtunk. Tomi elhozta laptopját, így unalmunkban vágni kezdtük a nyersanyagot. Korábban is bevitettem már pár snittet az otthoni gépembe, és próbazenékként néztem az összhangot. Milyen filmecske lesz ez? - gondolkodtam el talán első ízben. Mint egy képeskönyv:

Egy felhőtlen mosoly - Sipek Nicolas-szal

tele van gyönyörű tájakkal, lassú, dialógus nélküli jelenetekkel, a két pilóta olyan dolgokról beszél, mint a vonzás törvénye, a mester-tanítvány viszony, felhőpárolgatás, ilyesmi. Mit fognak ehhez szólni az emberek?

Ezt még nem tudtuk meg, viszont azt igen, hogy mit szól hozzá a producerünk. Kari ugyanis meglátogatott minket, és ha már ott volt, belenézett a snittekbe. Arcára volt írva az elégedettség...

Délután kettőkor elállt az eső, kisütött a nap, mire azonnal kimentem a reptérre. Csodák csodája, a talaj szinte teljesen beszívta a nedvességet, és gyakorlatilag a terep készen állt a forgatásra. A két repülőgép pilótája nem volt ily derűlátó, de kötelességtudóan megjelentek és hozták a gépeket.

Kihurcolkodtunk.

Épp, hogy felállítottuk a fahrtsínt, riasztás érkezett a PO-2 pilóta rádiójára: azonnal haza kell repülni, mert vihar közeleg. Nem volt más választásunk, mint megadni magunkat az ég akaratának, fedél alá húzódni, és reménykedni a másnapban. Este megvacsoráztunk megszokott éttermünkben, ahol maga Tarkin kormányzó a *Csillagok háborújából* dolgozott pincérként (legalábbis rá emlékeztetett a figura). Modora túlszárnyalta szállásadónk nyersességét is, el is bocsátották a fiatalembert, mire legközelebb mentünk.

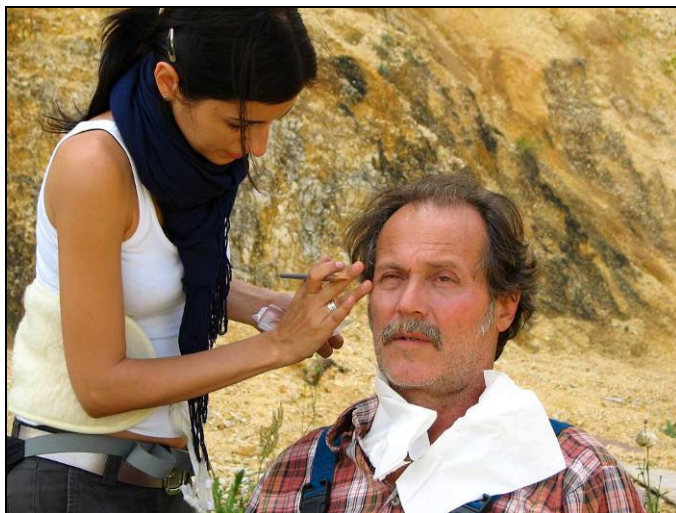
Régi barátokkal

Második nap eső, harmadik nap azonban tudtunk végre forgatni. Illusztris közreműködők érkeztek az adott napi jelenetekhez. Szaksz Gabi, akivel először 2000-ben dolgoztunk együtt a *Sohasevolt Glória* című filmben, és aki mai napig meghatározó élményként emlegeti a közös munkát. Övé az egyetlen női szerep a filmben, eredetileg Juli

játszotta volna, ám átadta a lehetőséget Gabinak. Vele érkezett Csanálosi Gábor és Boda András, akik szintén szerepeltek már korábbi filmjeinkben, valamint örök kabalánk, Túri Laci is befutott.

Vidám nap volt. Jól haladtunk, még akkor is, ha lemaradt egy jelenet a végén. Szórakoztató performance-nek is tanúi lehettünk, mikor is Rita a rendezőasszisztens térden állva varrogatta Gáspár Tibor nadrágját (sliccmagasságban), az eseményt fényképezőgépek és kamera is rögzítette.

Viszont minden sikerek dacára csúszásban voltunk, mégpedig a két legnehezebb jelenettel. Így pótforgatási napokat kellett kitűzni, ami közel sem volt egyszerű dolog, lévén mindenki munkához, így kivethető szabadnapokhoz volt kötve, nem is beszélve arról, hogy növekedtek a költségeink.

Danó Dóri szorgoskodik

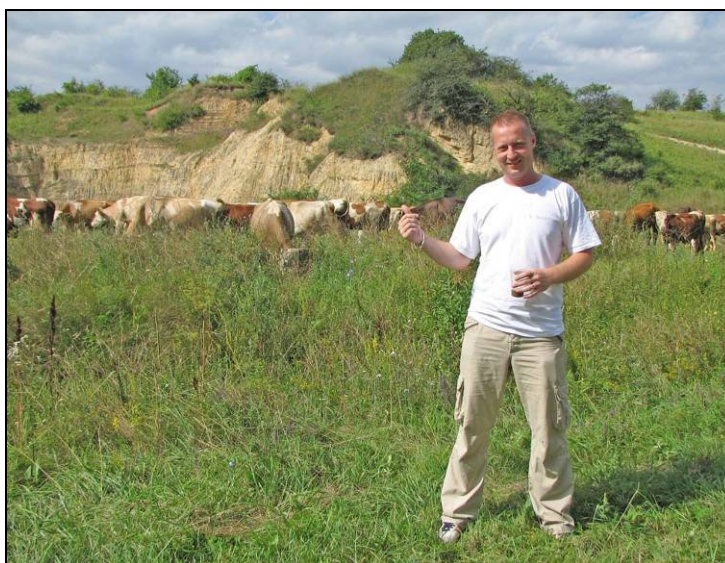
Viszont egyelőre nem folytathattuk a reptéri felvételeket, tartani kellett magunkat az eredeti gyártási tervhez, így szülővárosunk felé vettük az irányt. Dunaújvárosban két napot töltöttünk, egy játszótéren kezdtük a munkát. Az éles hang felvételéről már korábban lemondtunk, lehetetlen volt a repülőzúgás, a motorzaj és egyéb zajok között használható hangot rögzíteni, de

mégis meglepetésként ért minket, amikor a játszótéri felvétel alatt valaki porolni kezdte szőnyegét a parkban. Megkörülnéztük a nénit, hogy halassza későbbre e tevékenységét, ám szinte azonnal újabb poroló érkezett a másik lépcsőházból. - *A porolók száma konstans egy városon belül* - közölte erre Boda András barátunk, aki nem játszott ugyan, de azért feltűnt szemlélődni. Így újra feladtuk a reményt, hogy hasznos hangot vegyünk. Délután egy pincét kerestünk fel helyszín gyanánt, ott is ragadtunk éjfélig.

Másnap irány ismét az országút, felkerestük a büfét, felvettük a jelenetet, majd a két kisleányval megnéztük a naplementét (megint) egy különös domboldalon, ahol örökzöldek nőttek. Itt derült ki, hogy elfelejtettünk kazettát hozni, így kénytelenek voltunk a kamerában lévő tíz perc szalagnyi időt beosztani. Majdnem olyan volt, mintha celluloidra forgattunk volna: sok próba, kevés felvétel. Később persze felhők is jöttek, de sikerült, amit elterveztünk. Jöhetett a nagy nap: huszonnégy órás forgatás.

Ezt a helyszínt sikerült a legnehezebben megszerezni (egyébként ugyanaz volt, mint a legelső nap tömegjelenetének helyszíne), és jobbnak láttuk maradni egy teljes napig, mint később visszatérni. A stáb belement a dologba, így reggel nyolckor megérkeztünk, és berendezkedtünk. Erre a napra kaptunk egy aggregátort is az éjszakai képekhez.

Jöttek a tehenek szépen sorban. A reptéren birkanyáj jött statisztálni, itt marhák. Vicces volt, bár megkértük az állatok kísérőjét, hogy lehetőleg mellőzze a legeltetést arra a napra. Beindult a lótás-futás: fel a sziklára, le a szikláról. Miután

Tommi és a rosszul diszponált statiszták

felvettünk pár képet, felmerült a nagy probléma: melyik szereplő mikor milyen inget viselt? Ez nagyon fontos volt, mivel ugye hat nap történetét meséljük el folyamatában, viszont a jeleneteket nem kronológiai sorrendben rögzítettük még egy forgatási napon belül sem. Így a munka legelején elkezdtük naplószerűen vezetni, hogy melyik nap melyik ing van Richardon és Donon. Nem is kell

mondani, hogy belekeveredtünk. Richard egyes jelenetekben a kamera előtt öltözött át, vagyis ezeken a napokon kétféle ing is játszott. Rita is jegyzetelt ez ügyben, Juli is, de a kettőjük jegyzete nem egyezett. Persze könnyű lett volna utánajárni a dolognak, ha bele tudunk nézni a korábban felvett snittekbe, de ott a pusztában nem volt nálunk laptop, sem egyéb e célra alkalmas berendezés. Így telefonálgatni kezdtünk haza. Tomi kedvesét hívta, hogy ugyan már nézzen bele a werkfotókba, és próbálja azonosítani Richard ingét. Gáspár Tibor is intézett egy telefont ez

Éjszakára készülődvén

ügyben. Végül másfél óra után kiderült, hogy Rita jegyzete volt a helyes, mi pedig nekiláttunk felvenni egy képet - még egyszer, más ingben.

Jött a kedvenc jelenetem, persze ezt akkor még nem tudtam. Egy reggelen Richard magához tér egy vízióból, és előtte serpenyőben lángol a szénne égett bundáskenyér, amelyet korábban

kezdett sütni. Mindeközben Don flegmán borotválkozik pár méterrel arrébb, és hátra sem fordulva csorba kezítükrében nézi végig az eseményt. A néző ugyanazt látja, mint Don: Richard eszmélve felborítja az egész sütőapparátust, a kenyér és a serpenyő még a földön is tovább ég. Ez a szerencsétlenkedés egy remek geg lett az egyébként nem túlságosan vidám filmben. Szerettem nagyon. Persze meggyújtani és lángolóra varázsolni a bundáskenyeret a kifogyóban lévő gázpalackkal és langyos olajjal már nem volt egyszerű, de Rita addig ügyeskedett, amíg sikerült a trükk.

Estére megérkezett a nem nagyon várt viharfelhő. Kis híján ránk borította a lámpákat a hirtelen feltámadt szél, nosza, rémülten telefonáltunk a meteorológiának jóslást kérve. Megnyugtattak, hogy ahol mi tartózkodunk, nem lesz eső. Máshol esett, mint utólag kiderült. Így dolgozhattunk. A szél azért keresztbetett itt-ott. Egy álomjelenetet próbáltunk felvenni, ahol is szükségünk volt némi füstre. A némi füstből akkora felhő lett, hogy olykor komolyan aggódni kezdtünk Márk miatt, aki a füst kellős közepén tartózkodott egy ágyban (a puszta közepén), és ha

épp nem aludt, játszania kellett volna. Márk szerencsére kapott levegőt, a szél pedig úgy elvitte a füstünket a kamerának nem megfelelő irányba, hogy szívtuk a fogunkat. Amúgy is épp mélyponton volt az energiaszintünk, hajnali két óra lehetett, koromsötét volt, leszámítva a mi lámpáinkat, és kicsit lassú volt már mindenki.

Négy óra után került sor Gáspár Tibi bácsi lerészegedésére - legalábbis a szerep szerint. Ennek okán Tibor befűtött a kocsijába, beült és próbált. Mi pakoltunk, sánt építettünk, közben pedig harsány óbégatásokat hallottunk az autóból. Reggelre végeztünk, és pilledten vártuk, hogy megérkezzenek az autók, és elvigyék a mobil WC-t, az aggregátort és a tengernyi cuccot.

Túléltük. Nehezebb már nem jöhet, gondoltam. Tévedtem.

Két napot a gyerekekkel töltöttünk ezután. Ellátogattunk egy csodaszép patak- illetve tópartra, hogy felvegyük a „vízenjárós” jelenetet. Ez alkalommal Matyi a maszkosunk készített egy szerkentyűt, amit be kellett vinnünk a tóba. Élmény volt. Harmadmagammal gatyára vetkőzve trógeroltuk be a fémkütyüt a nem túl meleg vízbe, Tomi persze kamerával vette az eseményt a partról. Márknak már könnyű dolga volt, őt Tibi vitte be a nyakában a tó közepére. A két kisfiú ismét hozta önmagát, mint két energiabomba. Mire észbe kaptunk már a messze távolból hallottuk elmosódó hangjukat. Azután fogtak egy halat, pontosabban egy sikló szájából menekítették ki. Azért rájuk szóltunk, hogy ha már megmentették, talán ne felejtsek el vissza is dobni a vízbe.

Aznap volt Márk szülinapja. Készültünk: a tizennegyedik évébe lévő kamasz egy csokitortát kapott az étteremben, ahova a forgatás után mentünk. Úgy tűnt, örült neki.

Viszont beindult a kesergés: Úristen, még csak most kezdtük el a forgatást, éppen hogy összejött a stáb és kezdtünk barátkozni, már vége is. De hát ez egy ilyen dolog, jött az utolsó nap a gyerekekkel: a víztorony.

Kilényi Márk 14 éves lett

A víztornyot szülővárosunktól nem messze találtuk, ez persze nem könnyítette meg a szállítást, hiszen a többieknek viszont le kellett utazniuk Pestről. Korábban már kaptunk kóstolót az elemekből: megszenvedtünk a nap miatt, a víz, a szél miatt, most jött a következő elem: a föld, pontosabban a por. A torony belsejének talaját vastag por borította, amelynek egy része rátelepedett az eszközeinkre. Végh Zoli megütközve szemlélte később a kamerát és tartozékait, majd finom utalást tett rá, hogy mielőtt visszavisszük a bérelt cuccokat, talán érdemes lesz kitisztítani őket.

További nehézség volt, hogy a torony mind a négy szintjén forgattunk, és csupán keskeny létrák vezettek fel, így a technikai eszközöket kötélén húztuk fel az egyes szintekre. A nap végére tökéletesen elégünk lett az egész-
ből. Kínunkban elkezdtek spontán interpretálni a magasban a *The lion sleeps tonight* című acapella dalt. Én kezdtem, majd csatlakozott Tomi és Viktor, végül az ilyesmit soha ki nem hagyó Csanálosi Gáborral lett teljes a produkció. Ha már nem lesz lehetőségünk filmezni, összeszedem a csapatot, és alakítunk egy énekegyüttest...

Forgatás a toronyban

És eljött a legnehezebb nap.

Nem árulom el, hogy mit vettünk fel aznap, remélhetőleg a néző nem veszi majd észre, hogy melyik jelenet született a - számomra - legnehezebb körülmények között. Azzal vigasztalom magam, hogy nem lehet minden tökéletes, ahhoz, hogy értékeljük a jól sikerült napokat, meg kell élnünk a rosszat is. Hát ez a nap az volt. Pedig minden stimmelt. Jöttek, akiknek jönniük kellett, a nap sütött (talán túl erősen is), mégsem működött valami. Fizikailag és lelkileg is pocsékul éreztem magam, és volt egy pont, amikor azt mondtam: ez most nem megy. Megváltásként fogadtam az estére érkező vihart, ami idő előtt lecsapózta a forgatást.

Tomival ketten mentünk légifelvételeket készíteni egy vasárnapon. Felszállt a Gerle és a PO-2, mi pedig egy harmadik repülőgépből filmeztük a mozgásukat. Rá kellett jönnünk, hogy ez egy külön szakma, egyébként. Tomi tessék-lássék beszíjazva előre a Cessnába, az ajtó eltávolítva, hogy tudjon kamerázni, és repülünk kétszázal. Ordít a szél, dől a gép, én a hátsó ülésen, biztonságban is frászt kaptam, hát még Tomi, aki előtt pár dőlésnél nem volt más, mint a szédítő magasság. De hát hogy ismét idézzem Tibi bácsit: „nehéz szakma...”

A kész snittekét látva eltűnődtünk, hogy megismételjük-e az egészet, vagy pedig számítógépes grafikusokkal rajzoltassuk meg az összes repülős jelenetet. Komoly dilemma volt, mert bár a mi felvételeink szépek voltak és valódiak, egy bajuk volt: lassúak a gépek. A két repcsi százzal suhant, a mi gépünk kétszázal, és bizony sokszor tűnt úgy, hogy Richard és Don nem repül, hanem lebeg a levegőben. Nagy volt a kísértés, hogy csináltassunk a grafikusokkal száguldó repcsiket, mint a Top Gunban. De végül úgy döntöttem, hogy legyen valódi a repülés, még ha az amerikai filmekhez szokott közönség csalódik is kissé. Az *Illúziók* nem egy repülős film, még ha két pilótáról is szól. A repülés itt szimbólum, de nem ez a lényeg. Don és Richard nem fog észveszejtve száguldozni.

Már csak egy nap volt hátra, készültünk hát rendesen. Mindössze egy jelenet illetve pár pótolnivaló kép maradt utoljára. Ezúttal minden működött. Nem kellett kapkodni, felvettünk mindent, este kijöttek még a reptérre azok is, akik aznap nem játszottak, merthogy csoportkép készült, és búcsúvacsora zárta a munkát és a nyarat.

A csapat szétszéledt, mindenki visszatért a civil munkájához. Várt ránk a vágás. Számomra véget ért majd' egy éves munka a Márkkal való első ötleteléstől kezdve az írásig, a helyszín- és szereplőkeresésen át a forgatásokig. Végre kitakaríthattam otthon, nem kellett már átbukdácsolnunk a kellékeken, a jelmezeken, a dossziékon, a táskákon.

Nem tudtam, milyen lesz a film. Már elkezdte élni önálló életét, ahogyan az elején sejtettem. Láttam a képeket, a szereplők játékát, sejtettem: a zene még rádob pár lapáttal a dologra, de ott és akkor nem tudtam megjósolni, hogy mit alkottunk. Azt reméltem, hogy mindazok, akik a filmben dolgoztak, emlékezetes élményként könyvelik majd el ezt a nyarat.

Az Illúziók stábja az utolsó forgatási napon

Utómunka következett. A helyi főiskola rendelkezésünkre bocsátott egy helyiséget, ahol lerakhattuk szintén támogatásként kapott számítógépünket, és megkezdődhetett a vágás. Nem okozott különösebb problémát a dolog, eléggé tudatosan dolgoztam, a film gyakorlatilag már a forgatások előtt megvolt fotóstoryboard formájában, felesleges snitt így nem igazán került szalagra. Nagyobb problémát jelentett viszont a hang.

Az igazat megvallva, fogalmam sincs, mi lett volna a filmmel, ha nem adódik lehetőség utóhangozásra és utózörejezésre, mivel a helyszíni felvett hang nagy része használhatatlannak bizonyult. Itt jött segítségünkre egy új kolléga Kis Pál hangmérnök személyében, aki rendkívül baráti áron felajánlotta, hogy elkészíti nekünk az utószinkront, teljes egészében újrazörejezi a filmet, sőt a kedvünkért megcsinálja a nemzetközi hangsávot is, gondolva az esetleges külföldi forgalmazásra.

Korábban még nem volt részünk ilyesmitben: utómunka stúdió, szinkronrendező (Dóczi Orsolya), és négy nap utóhangozás. Nem ütközött különösebb nehézségekbe a dolog, így valóságos sokkhatást okozott hangmérnökünk telefonhívása valamikor karácsony táján. Pali

elmondta, hogy elszállt az egyik adathordozója, és történetesen pont az, amelyik az *Illúziók* hanganyagát tartalmazta. Nem dobott fel a hír, hiszen akkorra már nevezünk a 2009-es Magyar Filmszemlére, és abban a pillanatban nagyon úgy tűnt, hogy nem leszünk készen.

Mint hamarosan kiderült, felesleges volt az aggodalom, mert semmi keresnivalónk nem volt a Szemlén...

Említettem, hogy az előkészületek és a forgatás során számtalanszor a segítségünkre volt a szerencse, oly módon álltak össze a projekt fogaskerekei, hogy semmi kétségem nem volt: ennek a filmnek a megvalósulása eleve elrendeltetett. Ám amint a premier aktuálissá vált, óriási akadályok jelentek meg (lásd: hanganyag elvesztés), és végül úgy alakult, hogy az *Illúziók* soha nem került forgalmazásba.

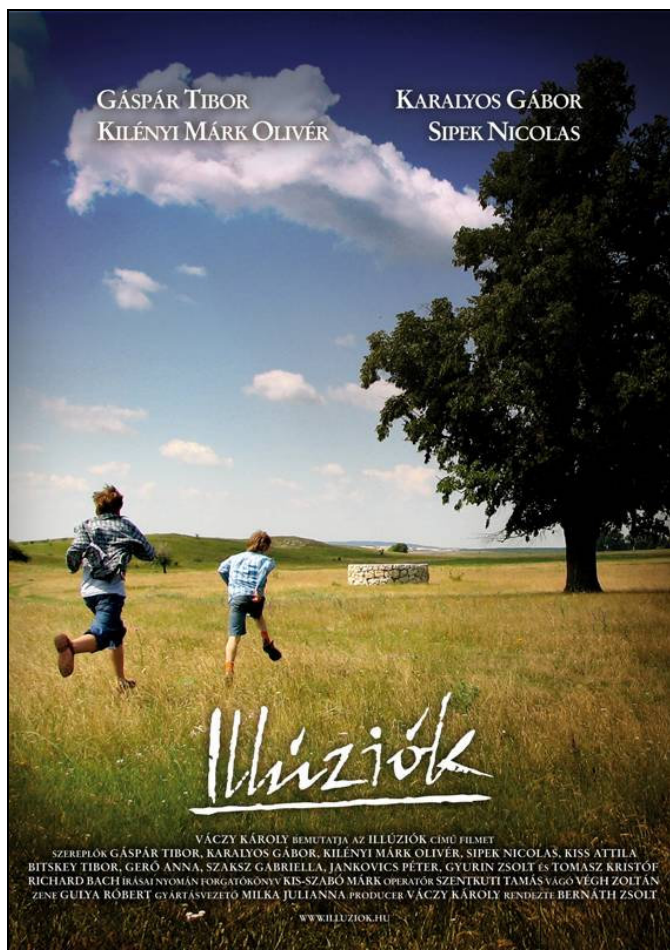

A CWT tagjai 2009-ben: jobbról balra Tomi, Márk, én és Zozo

Magától értetődő, hogy ha egy producer adaptálni szeretne filmre egy regényt, az első és legfontosabb feladat, hogy megszerezze a szükséges engedélyeket a szerzőtől, és megfilmesítési szerződést kössön a jogtulajdonossal. Ez a producer dolga, így Kari neki is látott a munkának még az előkészületek alatt. - *Ti csak csináljátok a filmet, én majd foglalkozom a jogokkal* - mondta, így a téma nem is merült fel egészen az utómunkákig. Akkor derült ki számomra, hogy bár Kari tett pár lépést a jogok megszerzése ügyében (írt pár e-mailt), valójában nem sikerült megtalálnia sem Richard Bach írot, sem a regény amerikai jogtulajdonosát. Kezembe vettem az ügyet, és nem is bizonyult nagy fáradságnak megtalálni az interneten a szükséges elérhetőségeket. Kari megírta a levelet, és rövidesen jött a válasz magától Richard Bachtól. Az író álláspontja határozott és persze tökéletesen érthető volt: egyrészt felháborodott, másrészt nem értette, hogy miért fogtunk bele egy filmbe engedély nélkül. Rövidesen átirányított minket a Warner Bros. egyik ügyvédjéhez, onnantól vele leveleztünk.

Először érdeklődők voltak, kérdéseket tettek fel. Majd végezetül jött egy hivatalos határozat PDF formátumban, amelynek lényege az volt, hogy szigorúan megtiltják a film forgalmazását, és kérik az azonnali törlést a Magyar Filmszemle programjából.

Nem kell különösebben magyaráznom az érzéseimet a levél kézhezvétele után. Utolsó filmem (*Einstein mega Shotgun*) bemutatása óta eltelt már hat év. Az *Illúziók* nagyságrendekkel jobb lett, mint korábbi filmjeink. Akik zártkörű vetítésen később látták, és ismerték csapatunk korábbi munkáit, egyöntetűen úgy vélték, hogy kizárt, hogy a *Hasfalmetszők* stábjá hozta létre. Ennek ellenére 2009 tavaszán a film dobozba kényszerült.

Az *Illúziók* plakátja

Le voltam törve, a stáb úgyszintén. Az *Illúziók* volt addigi legdrágább filmem, mindent és mindenkit meg tudtunk fizetni, de mindez nem számított annak tükrében, hogy nem mutathatjuk meg a közönségnek, hogy mit alkottunk azon a nyáron. Holott Richard Bach magyar rajongói addigra már értesültek a film létéről, és izgatottan várták a filmszemlés premiért - ami elmaradt. Tartottunk egy zártkörű vetítést Dunaújvárosban a barátainknak, majd a DVD bekerült a fiókba, és ott is maradt sokáig...

Öt év elteltével világosabban látom már ezt a helyzetet. Természetesen óriási naivítás volt a részünkről, hogy elhittük: megkaphatjuk egy amerikai bestseller megfilmesítési jogait. Ha a projekt elején Kari

megtalálja a jogtulajdonost, a film soha nem valósult volna meg. Azonban ismerve az azóta eltelt idő történéseit, egyértelmű már számomra, hogy nem tévedtem: a filmnek valóban az volt a sorsa, hogy elkészüljön, mégpedig nem Hollywoodban, hanem itt Magyarországon. Az alkotásnak önálló élete van, és mindez majd a jövőben lesz leginkább átlátható és értelmezhető.

SHERLOCK HOLMES NEVÉBEN

(2010-2012)

Ezúttal nem telt el hat év két film befejezése között, mint az megtörtént a 2003-as évet követően. *Illúziók* c. utolsó alkotásunk dobozba kerülése után, 2009 nyarán gyakorlatilag azonnal munkába fogtunk, Kis-Szabó Márk forgatókönyvíróval közösen elkezdtek lerakni egy ifjúsági film történetének alapjait. Már az *Illúziók* forgatása során megszületett az ötlet: olyannyira inspirált a két kislíval való közös munka (Márk és Nicolas), hogy felmerült, vajon milyen lenne egy egész filmet szinte csak gyerekekre bízni? Veszélyes feladat, hiszen a rendszerváltás óta nem igazán készült ifjúsági film Magyarországon, nincsenek szem előtt kimagaslóan tehetséges gyerekszínészek, és a képzési háttér sem a legtökéletesebb. Vagyis nagy fába vágjuk a fejszénket. Ha ezzel a műfajjal próbálkozunk, nem lesz könnyű megtalálni az alkalmas szereplőket - tűnődünk. De ahogy az már lenni szokott, félretettük az ellenérveket, és inkább a történetre koncentráltunk.

Ezúttal elengedtük a fantáziánkat. Értendő ez alatt, hogy nem számoltunk az alacsony költségvetéssel és a lehetséges korlátokkal, elkezdünk agyalni, sztorizni, majd pár hónap alatt megszületett egy vaskos (150 oldalas) forgatókönyv *Laxadurion* címmel. Persze ez idő alatt nem kerültünk semmivel sem közelebb a megvalósításhoz, hiszen anyagi lehetőségeink nem növekedtek, és ez a frissen papírra került epikus mű inkább igényelte volna a *Harry Potter* költségvetését, mintsem az általunk megszokott (és megszerezhető) pénzösszegeket. De nem is ezért írtuk, tisztában voltunk vele, hogy ez a könyv inkább csak ujjgyakorlat, bevezető és kísérlet, amely egy általunk korábban nem művelt zsánert próbált kitapogatni. Eltettük a jövőnek és az asztalfióknak, majd nyomban belefogtunk egy hasonló, ám megvalósulási esélyeit tekintve reálisabb történet kidolgozásába.

Sherlock Holmes nevében - a cím született meg először. Nem véletlen, hiszen első „regényem” címe ez, amelyet nyolcadikos koromban vettem papírra. Semmi köze a mostani filmhez, a történet Párizsban játszódott, ahol négy fiatalember alapít egy nyomozóirodát, és különös kalandokba keverednek, időutazással és hasonlók. Akkoriban - Sherlock Holmes-rajongó srác lévén - számos hasonló történetet írtam, és persze a távlati tervek között az is szerepelt, hogy egyszer forgatok egy Sherlock-filmet: most itt volt a lehetőség.

Az egyértelmű volt, hogy nincs szándékunkban feldolgozni egyik klasszikus Conan Doyle novellát sem, és maga a nagy detektív is kimarad a cselekményből. Viszont elég világosan láttunk magunk előtt két élénk fantáziájú kislányt, akik egymást Holmesnak és Watsonnak szólítják, majd a nyári szünet alatt belekeverednek valami rejtélyes bűnügybe - de ennél tovább nem jutottunk az első körben.

Tanulva az *Illúziókból*, időközben gyanakodni kezdtem, hogy Sherlock Holmes név jogvédett márkanév, és a gyanú beigazolódott: kiderült, hogy magukat az eredeti történeteket már nem, de a karakterek neveit bizony szerzői jog védi, felhasználásuk engedélyhez kötött. Így nem volt más választásunk, mint megkeresni az angol jogtulajdonost (aki történetesen egy magyar származású hölgy), és tájékoztatni a terveinkről. A tárgyalások eredménnyel jártak, így immáron nyugodt szívvel keresztelhetjük el még nem is létező karaktereinket Holmesnak és Watsonnak, valamint megtarthattuk a film tervezett címét is.

2009 szilveszterét Nyíregyházán töltöttem, és egy este azzal a szándékkal feküdtem le aludni, hogy éjszaka meg fogom álmodni az alaptörténetet. Hajnalban arra keltem, hogy valami zavaros álmom volt kisvárosban eltűnt gyerekekről, és a rejtélyekért okolható iskolai karbantartó bácsiról. Leültem a számítógép elé, és pár óra alatt papírra vettem egy szinopszist elejétől a végéig, csattanóval együtt. Roppant elégedett voltam önmagammal, és azonnal elküldtem az írományt Márknak, hogy forgatókönyvírói szemszögből pillantson rá a történetre. Csalódás ért: nem tetszett neki. Én is csalódott voltam, mert nem volt más ötletem. Aztán Márk mégiscsak úgy döntött, hogy foglalkozik a dologgal, megtartott pár karaktert, és elkezdte átalakítani a mesémet olyannyira, hogy a végén már csak nyomokban emlékeztetett az eredeti vázlatra. Ezzel több hónapos e-mailezgetés vette kezdetét, és pár száz oldal levélváltás után egy napon megszületett az a húsz oldalas részletes treatment, amely már megfelelő alaphoz. Azóta is.

SHERLOCK HOLMES NEVÉBEN (2012)

Főszereplőink két Sherlock Holmes-rajongó kiskamasz, akik egymást Holmes-nak és Watsonnak szólítják, valamint egy kislány, Ica, akivel együtt különös kalandokba keverednek a nyári szünetben.

Holmes furcsa, csendes 12 éves fiú. Watson kicsi és esetlen, a nagyobb fiúk állandó célpontja. De csak addig, amíg a sulis utolsó napján a városba érkező Holmes személyében nem talál védelmezőre.

Történetünk egy vidéki kisvárosban játszódik, ahol furcsa dolgok történnek, noha a felnőttek mindebből semmit nem vesznek észre. Gyerekek tűnnek el, és bár pár nap után látszólag sértetlenül előkerülnek, valójában egyik sem ugyanaz már, mint korábban volt. Watson a maga módján nyomozott már ez ügyben, de nem jutott semmire. Holmes-nak nem csak intellektuális kihívás a rejtély megoldása, de segíteni is akar.

Ahogy belevetik magukat a nyomozásba, borzongató dolgokat tudnak meg: egy szemtanú állítja, hogy egy vicsorgó szörny rabolta el az egyik kislányt, valaki pedig bejelölte a gyerekek iskolai csoportképein, hogy ki lesz a következő áldozat.

Időközben összefutnak Adler Icával, akinek az édesapja is hasonló esetek ügyében nyomozott évekkorábban, amíg ő maga is el nem tűnt, mindössze egy titokzatos cirkuszjegyet hagyva maga után: „Circus Infractus Somnius”, az Összetört Álmodók Cirkusza.

A cirkuszi szál felderítése még több titkot fed fel, és innentől fogva nincs megállás. Nyaktörő üldözés Watson és Ica iskolájában, a félelmetes iskolai Karbantartó feltűnése, legendák a misztikus Álommesterről - mind egy irányba sodorják hőseinket: nem hátrálhatnak meg a feladat elől, hogy „Sherlock Holmes nevében” megoldják a rejtélyt, és megmentseék a város gyermekeit álmaikkal együtt.

Ebben a fázisban kerestük meg két barátunkat, Hamvas Dánielt és Sipos Tamást, mindketten scriptdoctorként tevékenykednek, ezért nagyon jó érzékkel képesek darabokra szedni és megfelelő változtatási javaslatokkal újra összerakni egy történetet, vagy akár késznek gondolt forgatókönyvet. Újabb levelek tucatjai születtek, és ismét változott a történet. Bekerültek új karakterek, kegyvesztetté váltak régebbiek, de úgy látszott, hogy jó nyomon vagyunk. Mindeköz-

ben eltelt a 2010-es év, és azzal is el kellett kezdenünk foglalkozni, hogy kivel és hogyan fogjuk megcsinálni a filmet.

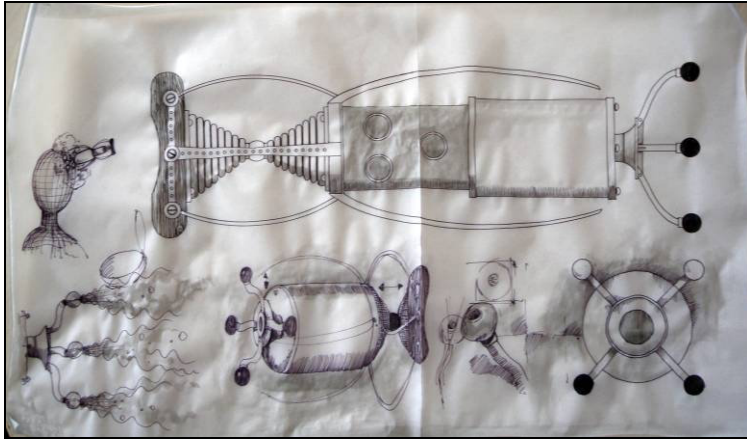
Váczy Károly, az *Illúziók* producere nagyon lelkes volt, amikor először hallott új tervünkről, főleg, hogy kezünkben volt a névhasználathoz szükséges engedély is. Mivel már közeledett az év vége, szükségünk volt egy határozott bólintásra, hiszen a könyv ismeretében tudtuk, hogy több hónapra lesz szükségünk az előkészületekre, és tavasszal már forgatnunk kell, ha időben végezni akarunk. Kiszámoltam a költségvetést, elkészítettem a gyártási tervet, Kari igent mondott, és így abban a biztos tudatban töltöttük a karácsonyi ünnepeket, hogy 2011-ben komoly munka és egy nagy kaland vár ránk.

Terepszemle közben a gyárban

Az új évet szereplőválogatással és terepszemlével kezdtük. Mivel az alkotók többsége dunaujvárosi, és a történet egy kisvárosban játszódik, logikusnak (és költségkímélőnek) tűnt, hogy Dunaújvárosban forgassuk le az egész filmet. A belváros szocreál épületei, a téglalakások, és mindezzel

ellentétben az ipari létesítmények mentén található zord alagutak, tornyok tökéletes háttérnek tündek ehhez a kalandos, vidám, de helyütt mégis komoly, izgalmas történethez. Napi rutinná vált a lehetséges helyszínek bejárása: Szentkúti Tamás operatőr barátommal és kollégámmal fogtunk egy fényképezőgépet, beültünk az autóba, és irány a város... vagy éppen a város föld alatti része. Merthogy megfordultunk sötét közműalagutakban, az egyik víztorony belsejében, háztetőkön, magánlakásokban, iskolákban és pincékben egyaránt. Nagy hangsúlyt fektettünk az utcák, terek kiválasztására is, szándékunk szerint a város szemnek kedvesebb részeit kívántuk megmutatni a külső felvételeken.

Az egyik grafikus kellék: cyber-fecskendő rajza

módon persze) bizalmatlanok voltak, és nem szívesen mentek bele abba, hogy egy forgatócsoport randalírozzon a lakásukban napokon át. De végül ez is megoldódott, és az első forgatási napra szinte minden jelenet helyet és háttérrel kapott.

Ebben a filmben nagyon hangsúlyos a különleges kellékek jelenléte. Előző alkotásunkban viszonylag egyszerű, egy átlagos háztartásban hozzáférhető tárgyakra volt szükség kellékek gyanánt, viszont ennél a történetnél a kelléklista majdnem kétszáz tételre rúgott, és közöttük rengeteg olyan tárgy szerepelt, amely nem lelhető fel a kamrában. Voltak köztük mechanikus eszközök, mivel Watson szerepe szerint különböző fura szerkezeteket barkácsol, de szükség volt számos grafikus-jellegű kellékre is, mint például fura ábrák egy könyvben, különleges vonatjegy, cirkuszos poszter, stb. Ezért úgy alakult, hogy három munkatársunk kezdett el foglalkozni ezen szükséges eszközök begyűjtésével és/vagy legyártásával. Ez azért is érdekes, mivel a mi csapatunkban egyvalaki több ember munkáját is végzi általában, de a kellékek nagy számát tekintve ezúttal háromfelé került ez az egy feladat: Dániel, Szabolcs és Zsolt voltak a felelősek.

A stáb egyébiránt maradt az *Illúziók* stábja. Nyertes csapaton ne változtass, gondoltam, és sorban megkerestem mindazokat a barátaimat, akiknek a munkájával nagyon meg voltam elégedve három évvel ezelőtt, és akik szintén nem bánták meg, hogy együtt dolgoztunk.

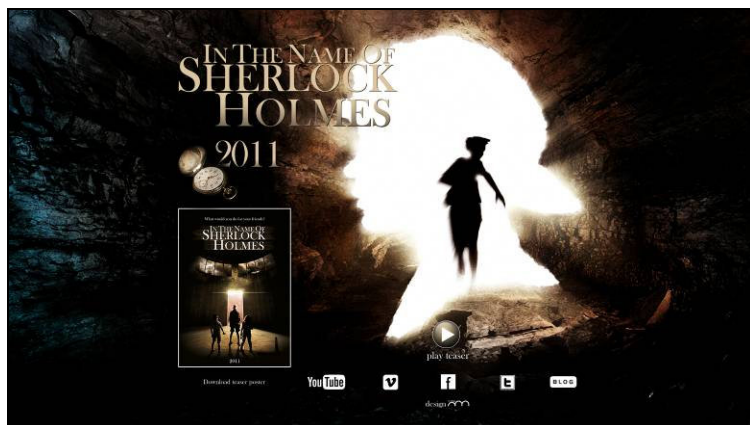
Gyűltek a fotók, a videoanyagok, és lassan kezdtük kipipálni terjedelmes helyszínlistánkat. Érdekes módon a legegyszerűbb, leghétköznapibb helyszíneket találtuk meg a legnehezebben, úgymint Watson gyerekszobája, Holmes nagymamájának szobája és hasonlók. Rokoni, baráti körben nem találtunk megfelelő, idegenek pedig (érthető

És az egyik mechanikus kellék: Watson robotja

Természetesen mind igent mondtak, bár volt, aki más feladatot választott ezúttal. Új kollégák is érkeztek Péter és Zsolt (világosítók), Viki és Fanni (utóbbi kisleányom, ők produkciós asszisztensek), Péter és Árpád (werkfotósok), illetve Cili és Bori (jelmezesek) személyében, bővült tehát a majdani stáblista.

Párhuzamosan folytak immáron a munkálatok 2011 első hónapjaiban: készültek a kellékek, Tomival terepszemléztünk, sminkpróbák, jelmeztervek születtek, elkészült egy ideiglenes honlap, stb., vagyis égett a munka mindenki keze alatt.

A *Sherlock* ideiglenes weblapja

Korábbi alkotásaink gyártási módjához képest viszont történt egy nagy változás. Régebben soha nem kezdtem el a film promócióját a forgatások vége előtt, addig csendben, feltűnés nélkül dolgoztunk, most viszont úgy gondoltuk, hogy szükség van az előzetes reklámra is, főleg, hogy terveink között sze-

repelt az érdeklődő nagyközönség minél alaposabb tájékoztatása a gyártás minden szakaszáról. Így megtörtént regisztrálásom a Facebookra (korábban kerültem az ilyesfajta közösségi oldalakat), majd megjelentek az első információk, fotók és videoanyagok az előkészületekről az interneten. Szükségünk volt a minél nyilvánosabb megjelenésre egyébként, hiszen előttünk állt még az egyik legnehezebb feladat: a szereplőválogatás.

A felnőtt szerepek tekintetében nem voltak problémáink. Gáspár Tibor és Karalyos Gábor, az *Illúziók* főszereplői magától értetődően passzoltak két megírt karakterhez, az öreg cirkuszos bácsi szerepére megnyertük Tahi-Tóth Lászlót, aki azért is fontos ebben a filmben, mert ő volt Jeremy Brett magyar hangja a klasszikus *Sherlock Holmes kalandjai* c. tévésorozatban, és így módon egyfajta tiszteletünket is lerójuk a nagy elődök előtt. Kiss Attila, a dunaújvárosi Bartók Kamaraszínház művésze szintén feltűnt már az *Illúziók*ban, most ismét hívtuk. És Szaksz Gabriella említésével, aki *Sohasevolt Glória* c. filmünkben volt főszereplő, most pedig egy epizódszerepet alakít, el is fogytak a felnőtt karakterek. Maradt viszont a nagy kérdés: Mi lesz a gyerekekkel?

Tahi-Tóth László és Karalyos Gábor

Ez jelentette a legégetőbb problémát számunkra hetekig, amíg meg nem találtuk a megfelelő embereket... de ne szaladjunk előre.

Logikus volt, hogy a főszereplőgyerekek (két fiú és egy lány) is dunaújvárosiak legyenek, ezért az összes helyi sajtóorgánumban meghirdettük a szereplőválogatást, és vártuk a telefonokat. Nem kellett

sokáig várni... Gyakorlatilag heteken át percenként csörgött a gyártásvezető, Juli telefonja, felpezsdült Dunaújváros gyermektársadalma. Több mint 250 lelkes jelentkező hívott minket, és számos hétvégén át tartott a válogatás. Jöttek kicsik, nagyok, szégyenlősek és bátrak, elhivatottak és kevésbé komolyak. Epizód szerepekre ki is válogattuk közülük a legmegfelelőbbeket, de nem találtunk főszereplőket.

Csalódottak voltunk. Mi lesz most? Segítségért ugyanoda fordultunk, ahova három évvel korábban: felkerestük Földessy Margit drámastúdióját Budapesten. Közhely, hogy minden rendező odamegy, ha gyerekszereplőre van szüksége, de bizonyára nem véletlen. Margit olyan nagyszerű munkát végez a „gyerekeivel”, hogy annak fontossága messze túlmutat a színpadi jártasság megszerzésén. Beültünk hát pár foglalkozásra, és figyeltük a jelenlévő srácokat, hátha megakad valakin a szemünk.

Megakadt. Az első egy vékony, fogszabályzós kisfiú volt, akinek azt kellett eljátszania, hogy szerelmes a szomszéd bébiszitter nagylányba, pontosabban ezzel akarja elérni, hogy ne kelljen angolt tanulnia. Visítottunk a nevetéstől látva Ádám (mert így hívták) improvizációját. Megvolt az első jelölt annak ellenére, hogy külsőleg különbözött a megírt Watson-karaktertől, aki a könyv szerint dagi és szemüveges.

Holmes szerepére első körben nem találtunk meggyőző fiút, és Icát is hiába kerestünk. Összegyűlt persze pár név, tudtuk, ez még csak az első lépés volt, és izgatottan vártuk a folytatást. Teltek a napok, hetek, és eljött az idő, hogy tartsunk egy úgynevezett callbacket, ahova meghívjuk mindazokat a jelölteket, akik esélyesek. Erre a válogatásra eljött Nicolas is, aki az *Illúziók* egyik

szereplője volt, csak elsőre, látatlanban úgy gondoltuk, hogy már „túl öreg” a szerephez. Nico viszont besétált, és bólintottam: oké lesz. Ugyanolyan kisfiús volt, mint 2008-ban, kicsit nőtt, de a természetessége nem változott. Kezdem megnyugodni. Lesz Holmes is, gondoltam.

Ezen a válogatáson feltűnt viszont egy Kristóf nevű fiú is, aki meglepő módon egy klasszikus fazonú Sherlock Holmes-sapkában érkezett, és a játékán látszott, hogy többször próbálgatta már formálgatni ezt a karaktert. Hm. Mindenesetre bekerült az esélyesek közé. Akárcsak egy nagyon vicces srác, Dani, aki olyan volt, mintha a forgatókönyvből lépett volna ki: köpcös volt, szemüveges, és Watsonként mutatkozott be.

A kiválasztott főszereplők

A lányok esetében nem volt ilyen bő a választék. Jöttek sorban, jók voltak, felkészültek és ügyesek, de hiányzott

belőlük valami, ami nagyon határozott volt az általunk elképzelt karakterben. Így felkerestük Jojót, aki korábbi filmünknel már segített nekünk gyerekeket válogatni. Megtekintve az addigi videoanyagokat úgy látta, hogy a fiúk már megvannak, de a kislány szereplő esetében még valóban szükség van további körökre. Jojó közvetítésével sétált be az ajtón, egy szép napon Nikolett, akinek (szerep szerinti) durcás arcán megláttam azt a tekintetet, amit kerestem.

És megkapta a szerepet.

Ádám, a fogszabályzós fiú is.

Holmes esetében komoly dilemmát okozott a tény, hogy egyrészt mind a két fiú (Nico és Kristóf) nagyon akarta a szerepet, a magam részéről tudtam, hogy Nicóval jól lehet együtt dolgozni, viszont Kristóf jobbnak tűnt ebben a karakterben. Így egy hét viaskodás után Kristóf lett a kiválasztott, Nico pedig bekerült egy epizódszerepbe a rossz gyerekek közé. Később sajnos úgy alakult, hogy mégsem tudott eljönni a forgatásra, így végül kimaradt a filmből.

Megvolt az eredményhirdetés.

Megkönnyebbültünk: végre arcot kaptak hőseink.

Körbenéztünk: hol tart a többi munka? Nem láttunk nagy elakadást. Ez idő alatt szépen készültek a kellékek, jelmezek, a helyszínek nagy része megvolt a szükséges engedélyekkel, szerződésekkel együtt, a kameratechnika összeállt, és egyébiránt sem tűnt úgy, hogy bármi akadálya lehet a forgatások elkezdésének, amelyek természetesen már jó előre beíródtak a naptárba.

Így 2011. április 30-án sor került az első forgatási napra.

Három év után újra kamera mögött álltam.

Tizenegy napot terveztünk leforgatni még a nyári szünet előtt. Az ok, amiért nem vártunk június közepéig, egyszerű volt: túl soknak tűnt a harminc forgatási nap úgy, hogy csupán két és fél hónap áll a rendelkezésünkre az iskolai szünetben. Így jobbnak láttuk, ha a vakáció kirobbanásáig már túl vagyunk az - úgymond - közönséges belsején.

Egyszerűnek tűnt a feladat: pár jelenet Holmes nagyjának lakásában, körülbelül ugyanennyi Watson szobájában, majd egy kicsivel több Ica nagymamájának lakásában. Valamint három éjszakai jelenet egy iskolában - és hasonlók. Az iskolával nem volt gond. Kiszemeltük városunk egyik legrégebbi általános iskoláját, és csupán azt kértük, hadd töltsünk el három éjszakát az épületben. A vezetőség támogatta elképze-

**Watson és Holmes - immáron jelmezben,
a forgatás szünetében**

lésünket, így nyugodtan hátradőlhattünk: suli már van. Nehezebb feladatnak bizonyult a magánlakások megtalálása. Értettük persze, hiszen az emberek nem szívesen adják át otthonukat mindenféle jöttment filmeseknek akár egy napra is, akik aztán eltologatják a bútorokat, megszállják a konyhát, hogy ott előre megfontolt szándékkal szendvicseket készítsenek a majd' húszfős stábnak, telepokolják a helyiségeket nehéz vasállványokkal, lámpákkal, kábelekkel.

Ettől függetlenül nem számítottunk arra, hogy mennyi nemleges választ kapunk jó szándékú kérdésünkre, miszerint forgathatunk-e vajon a nagymama, unoka, kamaszfiú lakásában. Megtörtént például, hogy találtunk egy, elképzeléseinknek tökéletes megfelelő nagy-lakást, ahol gyakorlatilag megállt az idő: a hatvanas évek kísértettek a falak között, és minden tökéletes volt: a fiatal házások retusált képe a falon, a vitrinben porosodó emléktárgyak, a régi asztali rádió,

egyszóval: ilyen milliókért rendeznek be Szabó István filmjeiben. De a tulajdonos sajnos minden könyörgésünknek és készpénz-ajánlatunknak ellenállva (mert természetesen nem kívántuk, hogy ingyen randalírozzunk a lakásban), nemet mondott.

Aztán persze minden meglett, igaz, hogy az első forgatási nap hetében még bizonytalan volt például Holmes nagyijának lakása, ahová hőseink megérkeznek első találkozásukat követően. De eljött a nap: reggel korán találkozó, egy kíváncsi család, akik hajlékukat a rendelkezésünkre bocsátották egy napra, az izgatott stáb, a még izgatottabb Kristóf és Ádám (Niki itt

Az első jelenet felvétele

még nem szerepelt), és kisvártatva dobozba került az első snitt: Holmes és Watson megérkeznek, belépnek a nagyszobába egy jókora bőrönddel, az előtérben pedig egy régi fénykép látható, amely egy hegedülő kisfiút ábrázol. Itt jegyzem meg, hogy ez a kép, valamint a filmben szereplő egyéb fotók, számok, kellékek nem a véletlen művei: családom, rokonaim, barátaim illetve a saját életemhez kapcsolódó szimbólumok tűnnek fel - majd egyszer kiírunk egy pályázatot, miszerint kisorsoljuk a film egy példányát azoknak, akik minél több dolgot képesek azonosítani...

Az első nap egy kicsit csalódás volt részemről, de csak addig, amíg meg nem néztem az aznap felvett egyik jelenet próbavágását. Később is visszajött ez a felemás érzés: megesik, hogy egy forgatási napot követően nem vagyok maradéktalanul megelégedve a snittekkel, de ami a szalagra kerül - mint később kiderül általában - nem ugyanaz, mint ami az emlékeimben él, vagy amit a monitoron látok: valahogyan átalakul, élővé lesz, és meglep, hogy működik.

A srácok izgultak, illetve furcsa és szokatlan volt nekik a filmforgatás menete. Színpadi tapasztalatuk volt már - értendő ez alatt, hogy megszokták a közönség előtti játékot, improvizációt. De első nap nem értették, hogy miért kell többször felvenni egy snittet, hogyan áll össze egy jelenet, illetve miért nem sorrendben haladunk olykor. De ők is tisztában voltak velem,

hogy ez most egy tanulási folyamat: a 30 forgatási nap után ki lesznek képezve, sok gondja nem lesz velük a következő rendezőnek, aki - remélhetőleg - majd foglalkoztatja őket.

Az első jelenetben Holmes hegedült, ami azért volt érdekes, mert Kristóf még soha életében nem fogott a kezében hegedűt. Gulya Robi, a zeneszerzőnk írt egy rövid darabot, amit Holmesnak többé-kevésbé hitelesen elő kellett adnia, persze csak a playback kedvéért.

Kristóf hegedül - ez nem volt egyszerű

Ez alkalommal hívtunk egy hegedűtanárnőt, aki egy kétórás gyorstalpaló tanfolyam keretén belül megtanította Kristófnak a legfontosabb mozdulatokat.

Második nap Watson szobájában jártunk egy tetőtéri lakásban. A többgyermekes család szívesen látott minket, és még el is fértünk - hozzá voltak szokva a nyüzsgéshez, amit mi csak fokoztunk.

**Ádám az első éjszakai forgatás közben
- még nem volt hozzászokva**

Következett három éjszaka az említett iskolában. Nem követendő példa: a két srác betör a suliba fontos iratokat keresvén. Az éjszakai forgatások próbára tették a stáb tűrőképességét: hiába belsőket vettünk fel főleg, az iskola egyik falánál belekerült a forgatási rendbe egy külső jelenet, így megtapasztalhattuk az áprilisi hideget is. A gyerekeket

takarókkal burkoltuk be a felvételek közti szünetekben, aztán pokróc le, és mehetett a snitt pólóban: fáztak és fáztunk.

Ekkorra már összeszokott csapatként dolgoztunk. Mindenki tudta és végezte a dolgát, de a határok elmosódtak a feladatok között: sminkesünk, Dóri, ha szükség volt rá, kávét főzött, vagy a gyerekeket fuvarozta, a világosítóeszközök cipelésében mindenki részt vett, aki tudott, és a szereplők is megfogták a fizikai munka végét, ha úgy adódott.

Teltek a napok, hetek. Még csak hétvégén találkoztunk egymással, a köztes hétköznapokon zajlott a szervezés, a nyári forgatási napok egyeztetése, és persze civil munkánk végzése. Dunaújvárosban terjedt a hír: magyar Sherlock-mozi készül. Kristófot már felismerték az egyik élelmiszerboltban, amikor forgatás után betértünk némi harapnivalóért... Így kezdődik a sztárság...

Lassan bővült a fellépő szereplők köre, eljött Kiss Attila színművész első forgatási napja is. Attilával dolgoztunk már együtt az *Illúziók*ban, megkedveltük száraz humorát, amit ezúttal is bőszen csillogtatott. Attila filmbeli karakteréből következik, hogy a gyerekek félnek tőle, ez Ádám oldaláról tökéletesen működött a kulisszák mögött is: Attilának elég volt egy jelenetben zordan nézni Watsonra, ő máris spontán kiejtette szájából az epres keménycukrot - ahogy az egyébként meg is volt írva a jelenetben.

Egy jól sikerült snitt után

A Bocskai utcai ház, ahol dolgoztunk, ezekben a hónapokban többször viszontláthatta stábunkat: forgattunk a lépcsőházban, a ház előtt, a padláson és az egyik lakásban is. Így a lakók megszokták, hogy olykor megjelenik pár ember, különböző vasállványokkal, lámpákkal, kábelekkel, dobozokkal torlaszolja el a fordulókat valamint a lépcsőt, és mindenki egyenpólót visel fekete vagy

fehér színben, *Sherlock Holmes* nevében felirattal. A logót egyébként unokatesóm, Szabolcs tervezte a filmben feltűnő összes grafikai kellékkel együtt.

A tavaszi etapot lezáró négy nap Ica nagyjának lakásában zajlott, ez volt az a helyszín, amely gyakorlatilag az utolsó héten vált véglegessé. Itt lakott egy régi barátom nagymamája, Piroska néni, aki szíves örömet rendezésünkre bocsátotta otthonát négy napra, sőt, ez időre el

is távozott a hajlékból. Így hála az Égnek, nem láthatta, amint fenekestül felforgatjuk a lakást. Először is gondosan lefényképeztünk minden zugot a későbbi helyreállítás céljából, majd megkezdtük az átrendezést a megírt jeleneteknek megfelelően. Kisvártatva rá sem lehetett ismerni sem a két szobára, sem a konyhára - ezeket a helyiségeket használtuk leginkább.

Az egyik jelenetben feltűnt két nyúl: Torzsa és Mágnes. Az ifjú sztárrágcsálókat Kulcson találtuk egy tenyésztőnél, és miután átestek a sikeres castingon, jöhettek hozzánk forgatni négy napra. Jó soruk volt: kétszer akkorára híztak a felvételek közben.

Tini szereplőink viszont kezdtek leamortizálódni. Watson jókora ütést kapott a fejére Nikitől - persze előre megírtan. Mivel magától értetődően többször szükséges felvennünk a snittet, a törekeny hölgy legalább hatszor vágta homlokon Ádámot egy méretes lexikonnal, így éjszakára a kislány fejfájásra, egyéb tünetekre panaszkodott. Szerencsére reggelre kiheverte az egészet.

Niki az egyik méretes kellékkal - ezzel vágta homlokon Watson

Kristóf még nem sejtette, hogy hamarosan neki is lesz oka fájlalni a fejét, és Ádámnak sem értek még véget a megpróbáltatások...

Június közepére lezárult az első forgatási szakasz. Addigra a három főszereplő már kifejezetten kérte, hogy itt lehessen minden egyes napon, függetlenül attól, hogy éppen játszik vagy sem.

Egy pár napra elmentem nyaralni, majd következett a vállalt nagy megmérettetés: Tizenhat nap forgatás júliusban, majd három nap augusztusban.

Korábban a leghosszabb forgatási etapok ötnaposak voltak, köztük jó pár nap szünetekkel. Júliusban 4x4 napot vállaltunk be, két napos szünetekkel. Utólag visszatekintve, érdekes módon, könnyebb volt ezt a beosztást végigcsinálni, mint a tavaszi hétvégi forgatásokat hetente, kéthetente. Ezt is meg lehet szokni, ebbe is bele lehet jönni, és bele is kell - vontuk le a tanulságot.

Reggeli szövegösszemandás

A menetrend - kisebb változásokkal - mindig ugyanaz volt. Korán kelés, a gyerekek összeszedése a kollégiumból, ahol laktak ez időszak alatt, irány a pék, aki péksüteményt adott, szendvicskészítés a stábnak, autóval nem rendelkező kollégák fuvarozása, majd időre megérkeztek a világosítók, jött a kellékes az aznap szükséges kellékekkel, ugyanígy a jelmezes, és így

szépen összeállt a csapat. Leültem a szereplőkkel egy gyors szövegösszemandásra, majd próbára, megbeszéltük az operatőrrel és a világosítókkal az adott napra tervezett képeket, a szereplők megkapták a sminket, stb. Mindenki tette a dolgát. 12-14 óra munka (merthogy megesett, hogy belecsúszunk a túlórába), majd ugyanez, csak visszafelé: bontás. Általában éjfélre már ágyba is kerültünk, és másnap ugyanez. Négy napig. Aztán egy kis levegővétel, de nem túl sok, hiszen elő kellett készíteni a következő négy napot. Úgy elrepült a július, hogy mire észbe kaptunk, már az utolsó éjszakai forgatást követő hajnalon ballagtunk haza. De ne szaladjunk ennyire előre.

Az első napon - és később még többször is - beleütköztünk a bürokrácia útvesztőjébe. Bár tavasz óta szerveztük a nyári forgatási napokat, és igyekeztünk a magunk részéről beszerezni minden engedélyt, ami a különleges helyszínek használatához volt szükséges, természetesen nem várhattuk el, hogy az adott támogató cég munkatársai hasonló alaposággal törődjenek a mi dolgainkkal, ahogyan mi tartottuk fontosnak a saját filmünket. Így az első forgatási hétfőt megelőző péntek délután kaptunk egy e-mailt, hogy - kiegészítésképpen - mi mindennek kell még megfelelnünk, valamint milyen további engedélyek és intéznievalók szükségesek ahhoz, hogy hétfő reggel 9-re bebocsáttatást nyerjünk a víztoronyba, az első júliusi helyszínre. Nem is kell mondanom, hogy mindezen feltételeknek lehetetlen volt megfelelnünk, tekintve, hogy csupán egy hétvége állt a rendelkezésünkre. Mit tehet ilyenkor a filmezni vágyó rendező és gyártásvezető, akik már egy tucat embert, technikát, egyéb eszközt leszerveztek hétfőre (és a többi napra is), és lehetetlennek bizonyult a forgatást áttenni más napra, esetleg megcserélni?

Számba vettük a lehetséges ismerősöket, jóbarátokat, volt osztálytársakat, akik a megfelelő helyen tartózkodnak, és telefonálni kezdtünk. Később többször nyilatkoztam újságíróknak arról, hogy az ehhez hasonló alacsony költségvetésű produciókat csak egy olyan kisvárosban lehet megcsinálni, ahol születélt majd felnöttélt, és biztos lehetsz benne, hogy találsz egy ismeróst a megfelelő cégnél vagy intézménynél, aki segít áttörni a bürokrácia falait, és hozzásegít ahhoz, hogy végig vidd, amit elterveztél. Itt sem történt másképp.

Hétfőre megoldódott a probléma, és - kis csúszással ugyan - de elkezdhattunk felpakolni a felszerelést a dunaújvárosi régi - vagyis kisebb - víztorony felső szintjeire. Ezen a ponton sűrűn kezdtük emlegetni a forgatókönyvírókat, aki fantáziáját nem tartotta eléggé kordában, és olyan jeleneteket és helyszíneket írt a könyvbe, amelyek jókora terhet róttak ránk.

Mert bizony ez az első nap elég kemény beavatás volt. Jöttek régi barátaink: Túri Laci, aki korábbi filmjeinkben állandó szereplő (sőt főszereplő is) volt, most díszletet épített nekünk, de ott volt Csanálosi Gábor is (szintén többször debütált kamera előtt), most viszont elsősorban világosítóként, másodsorban mindeneként segített nekünk.

A félelmetes doktor - Gáspár Tibor

A gyerekek itt találkoztak először Gáspár Tiborral, aki ráadásul már maszkban, eléggé félelmetes alakként szállt ki a kocsiból, és hozta a frászt a két fiúra. Tibor egyébként minket is megijesztett, nem külseje miatt elsősorban, hanem azzal a hírral, hogy egy másik producióban is forgat velünk egy időben. Ilyenkor az a szokás a szakmában, hogy a képbe később bejött produció gyártási

stábja egyeztet a már elindult korábbi producióval. Elméletileg nyugodtak lehettünk, hiszen nekünk már megvoltak a forgatási napjaink, vagyis vártuk a telefont, hogy a forgatás előtt álló televíziós film, amelyben Tibor játszott, igazodjon hozzánk. Nos, ez nem így történt. Felhívott a gyártásvezető, aki kész tények elé állított: közölte Tibor forgatási napjait, amelyek persze ütköztek a mi leszervezett napjainkkal. Mit tehattünk mást: nekiálltunk pár napot áttenni másik napra. Ekkor jegyezte meg Juli a gyártásvezetőnk, hogy ebben a filmben valamiért mindent duplán kell megszervezni - merthogy máskor is előfordult, hogy több napi munkája veszett kárba hasonló,

rajtunk kívül álló okok miatt. És persze még nem értek véget a kommunikációs problémák: bár határozottan és egyértelműen megbeszéltük a másik film gyártásvezetőjével, hogy Gáspár Tibor bajusz és szakáll nélkül fog forgatni mindkét produkcióban, mert - logikus módon - könnyebb álszőrzetet felhelyezni arcra, mint az igazit eltávolítani, az első nap Tibor mégis bajusszal érkezett, mondván, így kezdték meg a felvételeket, semmibe véve a megállapodásunkat.

A toronybeli kergetőzés és egyéb izgalmas jelenetek felvétele 14 órát vett igénybe egyébként. Következett városunk legnagyobb irodaházának pincéje, ahol mindannyiunkat pöttyösre csipkedett valami bogár, szépen egységesen.

Az irodaház, ahol összességében, kisebb megszakításokkal négy napot töltöttünk, az elviselhetőbb helyszínek közé tartozott. Mindvégig a hűvösnek mondható pincében tartózkodtunk, odakint eközben tombolt a nyár és a kánikula. Első napon egy különleges, misztikus ajtóval kapcsolatos jelenetet vettünk fel, ez alkalommal az ajtó egész felületét megváltoztattuk - a mai napig megtekinthető a helyszínen, mint egyfajta mementó, azon kevesek közül, amelyek megmaradtak.

Merthogy furcsa tapasztalat volt ez. Berendeztünk egy helyiséget az adott jelenetnek megfelelően, számos kelléket vittünk oda, és létrehoztunk egy soha nem létezett miliőt. Majd miután a jelenet szalagra került, lebontottuk az egészet, tulajdonképpen elpusztítottuk a saját munkánkat. Mintha a festő elégetné a képét az utolsó ecsetvonásokat követően... De ez a jelenség mindvégig elkísért minket, és megtanított arra, hogy ezek bizony múlandó dolgok, csak a filmen látható majd az a sok munka, amit a stáb végzett.

A világosító kollégák által legjobban félt, és legkevésbé várt helyszín a partvédelmi alagút volt, sőt rögtönkettő. Ezen alagutak a folyóparthoz közel találhatóak, mélyen benyúlnak a partfalba, funkciójuk szerint kivezetik

Peti és Zsolt a sötét alagútban munkálkodik

a nedvességet a talajból, különben a fél város belecúszna a Dunába, mint ahogyan meg is történt ez már a hatvanas években. Sötét, rideg helyek ezek, de persze rendkívül izgalmasak és eredetiek

egy ifjúsági film számára, amelyben gyerekek titkok nyomába erednek. Nos, forgatás szempontjából viszont már egyáltalán nem optimálisak, szűkösségük okán elsősorban.

Hideg volt. Ez meglepett, mert emlékeim szerint a terepszemlén nem tűnt fel, hogy olyan nagy lenne a kinti és benti világ közötti hőmérsékletkülönbség, mint ahogyan azt most tapasztaltuk: odakint kánikula, 30 fok, odabent pedig látszott a leheletünk. Aztán rájöttem a megoldásra: a terepszemléket még télen végeztük, amikor valóban hasonló klíma uralkodott kívül, belül...

Ez a nap sem múlt el csúszás és túlóra nélkül, de megérte. Remek képek, hangulatok születtek. Megérkezett Karalyos Gábor is, Padlzsán a bohóc szerepében. Nagyon élvezte a karaktert, mondván a maszk, amit Dóri az arcára festett, óriási lehetőségeket adott neki a játék során: mintha ilyenkor az ember engedélyt kapna, hogy kilépjen önmagából, és valami egészen mássá váljon egy kis időre.

Már sötét volt, amikor végeztünk, visszavittük a gyerekeket a kollégiumba, ahol aludtak a forgatások alatt, majd megtartottam aznapi szentbeszédemet, amely nem az első és nem is az utolsó volt. Szokásunkká vált: az estéket a srácokkal töltöttem a forgatások után. Filmet néztünk, beszélgettünk, értékeltem a napot és a teljesítményt. Sokat kérdeztek, és mindig

Padlzsán (Karalyos Gábor) és a jelmezesünk, Cili munkában

furdalta őket a kíváncsiság: jók voltak aznap? Úgy történt minden, ahogyan elképzeltem? Elégedett vagyok? Aztán szépen lassan megtanulták önmagukat is elemezni, értékelni, és kérdéseikre egy idő után ők is tudták már a választ.

Bár csak 30 napot töltöttünk együtt (ami persze nem kevés), úgy értékelem, hogy a gyerekek elképesztően sokat fejlődtek. Képesek voltak felnőni a feladathoz, hihetetlen módon bírták a munka fizikai részét (hiszen a közhiedelemmel ellentétben a filmforgatás fizikai munka is), fejlődött a felelősségtudatuk, és teljes mértékben elkötelezték magukat a produkció mellett. Érdekes volt belegondolni olykor az ő helyzetükbe: kezükben volt ugyan a forgatókönyv, ismerték

a történetet, de ennek ellenére számukra a kaland mégis tele volt izgalommal: Milyen lesz az alagút? Hogyan fog kinézni a laboratórium? Milyen lesz együtt játszani Tahi-Tóth Lászlóval? Mi vár rájuk a tetőn, valóban lesznek-e nyulak, ahogy meg van írva a könyvben, és mi fog történni a padláson?

És megannyi kérdés, amely foglalkoztatta őket. Sokat beszélgettünk Márkkal arról, hogy sok-sok tinédzser álmodozik hasonló kalandokról, mint amelyben „a mi gyerekeinknek” része volt a nyári szünet alatt... És jó volt látni, hogy ezt ők is tudják.

Ha már szóba került a padlás, pár szó az ott töltött napról, amely minden képzeletet felülmúlt. Mindenekelőtt a galambtetemek, amelyeket lehordani kényszerültünk a forgatás megkezdése előtt. Erről a témakörrel is mindent megtudtunk időközben: miért veszélyesek, hogyan nem veszélyesek, mit lehet és kell velük kezdeni, stb. Volt szerencsénk megtekinteni egy tucat padlást, tetőteret, helyiséget, ahol hasonló probléma merült fel, és hálásak lehettünk, hogy a mi forgatási helyszínünkről „csak” két doboz galambot kellett eltávolítani...

Hozzá jött még ehhez a por, a meleg, és a 150 db papírdoboz, amelyeket erre a napra kaptunk a papírgyártól, és amelyekkel berendeztünk a padlást. Vittünk fel egy füstgépet is (pontosabban ködgépet) a lámpák mellé, hogy még jobb legyen a hangulat, és megkezdtük a forgatást - műtőmaszkban. Szüleim ekkor tűntek fel öt percre megtekinteni a munkálatokat,

A labor - ahová minden szál összefut

majd közölték, hogy most omlott össze bennük egy világ: addig a pillanatig úgy gondolták, hogy a filmrendezői munka (és általában a filmkészítés) egy kényelmes, úri meló: ülök egy székben, előttem monitor, kezemben hideg üdítő, és rádión keresztül instruálok a színészt. Igen, ilyen is van... csak nem a dunaújvárosi független filmes berkekben.

De persze nagyon elégedettek voltunk, hiszen - mint mindig - megérte.

A padlással túl voltunk a problémás helyszínek többségén, mehettünk elkészíteni az utcai felvételeket, majd vissza az irodaház pincéjébe, ahol berendeztük a titkos laboratóriumot a filmbéli

gonosz számára. Kifejezetten élveztem egyébként ezt a munkát, bár itt is elkelt a pormaszok: egy évtizedek óta nem használt irattárból több száz megfeketedett, megsárgult mappát cipeltük át egy másik helyiségbe, polcokat bontottunk, és több száz üveget töltöttünk meg folyadékkal - a filmben kiderül, hogy miért. Aztán imádkoztunk, hogy a berendezés lehetőleg állva és épségben maradjon három napon át - ennyi időt töltöttünk el a felvételekkel.

A legnagyobb problémát azonban nem a beállítások megkomponálása, vagy a jelenetek bevilágítása jelentette ezúttal, hanem egy sokkal kevésbé művészi feladat: hogyan vigyünk át egy kórházi vaságyat egy olyan ajtón, amely szemlátomást sokkal kisebb a szükségesnél. Lévén egyikőnk sem Houdini vagy Copperfield, kézzel foghatóbb eszközöket alkalmaztunk, kalapácsot, vésőt és határozott, rúgó mozdulatokat...

Ezen a ponton (is) illeti köszönet Csanósi Gábor kollégánkat, aki a problémamegoldó ember szerepében alakított emlékezeteset a forgatásokon több alkalommal is: ha el kellett távolítani a galambtetemeget, ott volt. Ha szét kellett szedni egy szétszedhetetlen kórházi ágyat, megoldotta. Ha elment az áram, gondoskodott róla, hogy visszajöjjön. Ha fel kellett ragasztani egy Pék utca 221/b feliratú táblát négy méter magasra egy ház oldalára, megcsinálta. És vajon ki vállalta fel később azt a feladatot, hogy zuhogó esőben egy darus kocsik kosarában tartózkodjon órákon át, húsz méter magasságban, egy halogénlámpa társaságában? Nem nehéz kitalálni...

Zajlott a július. Háztető, utcák, képek zöld háttér előtt, jelenetek a folyópart közelében. Hoztuk-vittük a sátrat, a padokat, összecsucsható székeket és egyéb eszközeinket. A város polgárainak volt lehetőségük hozzászólni a nyilvánvaló tényhez: filmforgatás zajlik Dunaújvárosban, helyi Sherlock-mozi készül, ahogyan a Dunaújvárosi Hírlap többször is megírta.

Egy alkalommal „civiliek” is elvegyültek a fekete-fehér pólós stábtagok között. Nyilvános forgatási napot hirdettünk meg ugyanis a színház mögött, melyre bárki eljöhett, akit érdekelt a forgatás, és beállhatott a tömegbe a vidáman piknikező

Nyilvános forgatás a statisztákkal

statiszták közé. Körülbelül nyolcvan ember élt a lehetőséggel. Ellenben nem örült nekünk ennyire a Kossuth Lajos utca pár lakója, akik arra eszméltek fel ebéd után, hogy valami iszonyatosan berreg az ablakuk alatt, és mintha két Nap világítana befelé az egyébként borús délutánon. Merthogy egyrészt itt használtuk először a kölcsönkapott aggregátort, másrészt a világosító kollégák kénytelenek voltak először - céljainknak megfelelően - az általunk kívánt irányba terelgetni a kevéske napfényt, majd lámpáikkal pótolni azt. Persze páran szóvá is tették a zajt, mi pedig vakarhattuk a fejünket. Nem feltétlenül aznap, hiszen este nyolc órára végeztünk a felvételekkel, sokkal inkább az a tudat nyomasztott, hogy vár ránk egy éjszakai forgatás a Görbe utcában, és borítékolni lehetett a botrányt, amennyiben egész éjjel használni szeretnénk zakatoló „traktorunkat”. Így arra kényszerültünk, hogy egy sokkal halkabb, ám költségnövelő megoldással éljünk: béreljünk egy csendes áramfejlesztőt arra az éjszakára.

Azokban a napokban más gondunk is akadt: nevezetesen az időjárás. Konkrétan: esett. Mégpedig kiszámíthatatlanul. Megtörtént, hogy reggel monszunra ébredtünk, délelőtt tíz órára viszont kitisztult az ég. Fordítva is lejátszódott ugyanez. Naptárunkban csökkentek a még forgatásra alkalmas napok. Volt, aki nyaralni ment, volt, aki másfelé dolgozott, és egyéb szervezési problémák is adódtak.

Ekkor derült ki véglegesen, hogy a film egyik álomjelenetének kiszemelt helyszín használatához nem kapunk engedélyt. Több hónapon keresztül próbálkoztunk. Először gyárlátogatás keretén belül megtekintettük a helyszínt, amely a Vasmű egyik használaton kívüli egysége volt. Az illetékesek nem látták problémásnak a dolgot, úgy gondolták, hogy könnyedén megkapjuk egy éjszakára az épületet. Aztán az ügy bonyolódott, egyre több ember kezébe került az „aktánk”, és ahogy ilyenkor lenni szokott: a végén nemet mondtak. Gyakorlatilag közvetlenül az utolsó forgatási nap előtt sikerült megoldást találnunk egy másik (nem dunaújvárosi) gyárban, ahova gond nélkül bemehettünk és forgathattunk.

Ádám elsősegélyben részesül

De mindez augusztus közepén történt, amikor már túl voltunk a külső nappali és éjszakai forgatásokon is, melyek során tovább amortizáltuk gyerekeinket. Kristóf még a víztoronyban megsérült: alaposan beverte és lehorzsolta fejét egy betondarabban. Ádám látványos elesései során szenvedett némi károsodást. A filmbeli rosszfiúk elől menekülve egészen pontosan tizenötször vágódott hasra salakos talajon... Már elsőre lehorzsolta az oldalát, majd a térdét, a tenyerét és a könyökét, de nem adta fel. Lesz ez még jobb is, mondta.

Az eső már kifejezetten üdítő volt ezekhez képest. Míg a stáb ernyők, esernyők alatt lapult, a gyerekek odakint áztak a jelenetben. Majd vágás, és takarókba burkoltuk őket, hogy ne fagyjanak meg. Később a fűtött autóban pihenték ki a fáradalmakat. Meglepően olajozottan zajlott egyébként az éjszakai utcai forgatás. Felháborodott lakókra, panaszos, aludni akaró polgárookra

Éjszakai forgatás a Görbe utcában

számítottam, akik kikérik maguknak, hogy zajongunk, futkározunk, világítunk az éjszaka közepén, ehhez képest az érdeklődők fegyelmezett csoportba tömörülve izgulták végig a két főszereplő menekülését a gonosz elől, és még az a földszinti lakó sem jött le méltatlankodni, akinek ablakán éjjel háromkor bebólintott egy ezer wattos lámpa, atomvillanáshoz hasonló élményt okozva bizonyára.

A kényszeredetten magunk előtt tolt forgatások között szerepelt egy cirkuszi jelenet, amelyhez - magától értetődően - szükségünk volt egy vándorcirkuszra. Mi sem könnyebb ennél, gondoltuk év elején, hiszen szinte hetente szoktak jönni cirkuszok a városba, majd elkapjuk az épp itt tartózkodó sátrasokat, és kész. Hát, ez nem így történt. Valóban érkezett egy cirkusz tavasszal - akkor még sehol nem tartottunk a gyártási folyamatban. Majd jött még egy - pont azon a héten, ami a két nyári forgatási etap között volt, és mi épp nyaralni voltunk. Aztán néma csend...

Ha a cirkusz nem jön a Sherlock-film stábjához, akkor a stáb megy a cirkuszhoz, gondoltuk. Nyomoztunk, és városunktól nem is oly messze találtunk egy vándorcirkuszt, akiknek balszerencsénkre már volt dolguk filmesekkel. Tapasztalatuk - bármi is legyen az - a számlán

látszott meg. Nem tehattünk mást, kifizettük a számunkra igen borsos összeget annak fejében, hogy két napig tevékenykedjünk a cirkuszsátor közelében, valamint egy lakókocsiban.

Itt találkoztunk Tahi-Tóth Lászlóval is, akit a gyerekek nagy izgalommal vártak. Laci bácsi eljátszotta rá kirótt, általa „csehovi mélységűnek” jellemzett szerepet, majd következett az autogramosztás.

Ifjabb stábtagok ugyanis sorban álltak. Laci bácsi készült az alkalomra: színes autogramkártyákat hozott magával, amit a gyerekek örömmel vittek haza.

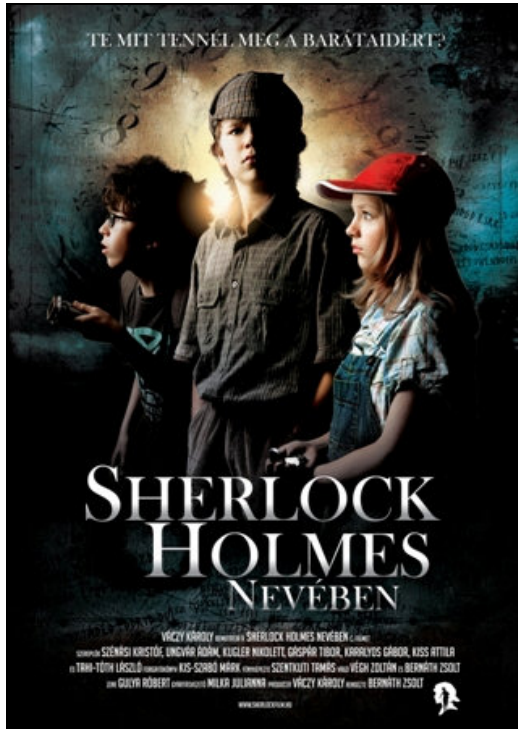

Miokovics Matyi Tahi-Tóth Lászlót sminkeli

A Sherlock Holmes nevében stábja

A *Sherlock* plakátja

Mire észbe kaptunk, véget ért a kaland, és egyúttal addigi filmes pályafutásunk legkeményebb munkája. Szalagra, pontosabban ez esetben adathordozóra került a muszter, és megkezdődött az utómunka ugyanott, ahol az *Illúziók* vágása zajlott három évvel korábban. Különösebb probléma nem merült fel, szépen, párhuzamosan dolgozott mindenki a maga részfeladatán. Boca gyártotta a számítógépes effekteket (jó sok lett), Robi a zenét (ez sem bizonyult kevésnek, 70 perc filmzenét komponált), Végh Zoli és én vágtuk a filmet, Kis Pali a zörejsávon dolgozott, és zajlott az utószinkron is, ezúttal Pócsik Ildikó szinkronrendező segítségével.

A dunaujvárosi premierre időzítve kitaláltunk egy Sherlock-játékot, amelynek a lényege az volt, hogy egy tizenhat szóból álló mondatot kellett kitalálni a játékban résztvevőknek. Minden szóhoz tartozott egy rejtvény, amelynek megfejtése során megkaphatták a szót. Egy-egy szót az interneten rejtettünk el, egy másikat felfestettünk a helyi víztorony falára, az erdő egyik padjára, de olyan is akadt, amelyet titkosírással rajzoltunk meg. Két tucat gyermek jelentkezett a játékra, és a többségük végig is csinálta a hosszas nyomozási folyamatot. Jutalmul egy-egy Sherlock-bögrét, pólót, oklevelet, autogramkártyát és hasonló ajándékokat kaptak.

Karácsonyra tűztük ki a premiert Dunaújvárosban, és meg is történt. Hatalmas élmény volt, a dunaujvárosi csapat visszatért. Telt-ház (Boda András barátunk megjegyezte, hogy egyrészt a *Jedi visszatér* óta nem ültek be ennyien, másrészt közölte, hogy „korrekt munka”). Bár még a

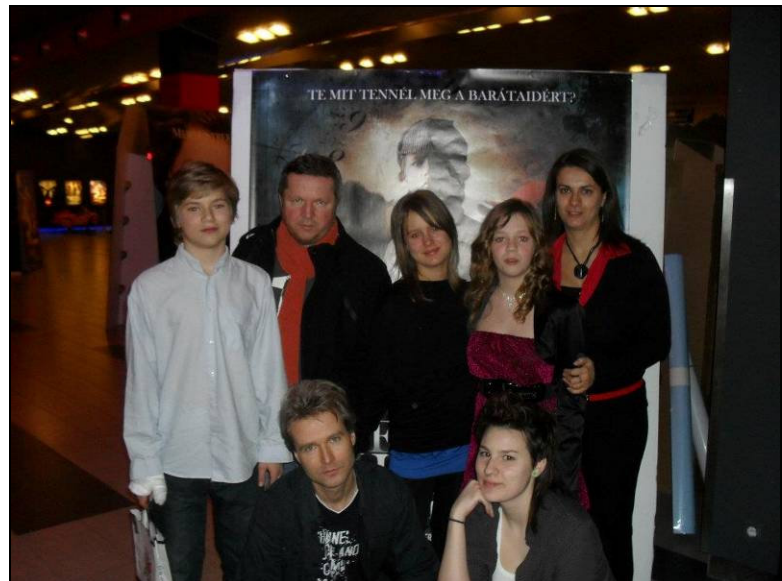
A *Sherlock* stábja a dunaujvárosi premieren

„Gyerekeimmel” a dunaújvárosi premieren

helyi sajtó a „fiatal filmesek” titulussal illetett minket, bizony a színpadot - leszámítva a gyerekeket persze - középkorú férfiak és nők népesítették be, akik huszonévesen még egy VHS kamerával szaladgáltak az erdőben filmforgatás címen.

Viszont a *Sherlock* utóélete során megvalósult mindaz, amiről csak álmodtam gyerekként. Csak felsorolásként: A film országos moziforgalmazásba került, és bár hathatós reklám híján és egyéb okból csak ötezer nézőt csinált, mégis megtapasztalhattuk, hogy a multiplex mozikban ott virít a plakátunk. Továbbá: az alkotás megjelent DVD-n, és három TV-csatornának is sikerült értékesíteni. Számos sikeres közönségtalálkozót tartottunk az ország különböző pontjain, és a gyereknézők szemlátomást élvezték Holmes és Watson kalandjait, nem beszélve arról, hogy a vetítés után találkozhattak a három főszereplővel. Egyszóval: turnézunk is egy kicsit. Több mint 50 kritika jelent meg a filmről, gyakorlatilag alig akadt sajtóorgánium, amely nem írt róla. A vélemények döntő többsége pozitív volt, az újságírók a magyar ifjúsági film feltámadásaként üdvözölték az alkotást. Az alábbiakban csak hármat idéznék, az elsőt a Magyar Nemzetből:

Ez a kép pedig már a budapesti premieren készült

MAGYAR NEMZET

Az ember nem érti: lehet, hogy éveken keresztül adagoltak titokban brómot a környező országok filmesei a magyar filmkészítők csapvizébe, hogy azok lelassult elmével ne jöjjenek rá, hogyan is kell ifjúsági filmet készíteni? Akkor most megmondjuk, hogyan: ahogy a Sherlock Holmes nevében alkotói csinálták. Jóleső örömmel jelenthetjük: végre újra van nézhető, humoros és izgalmas magyar gyerekfilm.

Köszönjük tehát hangos „hahó, öcsi”-vel ennek a remek vállalkozásnak. Mert olyan film született, ami elé oda lehet ültetni a tizenéveseket, mert épp csak annyira veszi komolyan magát, amennyire kell, ami nem a felnőttek beteg humorát és világvépiét igyekszik gyerekadagban lenyomni a fiatal nézők torkán, és ami mindvégig a gyerekszem frissességével közelít a kalandhoz. Ráadásul a felnőtt szív elfeledett zugait is átmelegíti kicsit.

Az elmúlt évtizedekben mintha mindez a tudás és érzékenység nyom nélkül veszett volna a honi filmiparból és televíziós kultúrából. Mintha valami hallgatóságos megegyezés értelmében lemondunk volna arról, hogy a gyerekkel lehet értelmesen kommunikálni, és sokáig úgy tűnt, adottnak vesszük: beteg a világunk, nem is érdemes mást sugallni. Ne nézz fiam vidám filmet, úgyis azon veszed észre majd magad, hogy felnőtt vagy és Lars von Trier Melankóliáját nézed üres tekintettel... Abból a generációból, amely Az égig érő fű vagy a Csutak és a szürke ló című filmeket bámulva nőtt fel (vagyis mi), persze nem mindenki vált melegszívű, érző lényé. De nem áll rendelkezésre kontrollcsoport, és ki tudja, ha nincsenek ezek a filmek, talán még elvetemültebbek lennének, és az íróasztal helyén, amelyen e sorokat rovom, csak egy holdbéli táj lenne füstölgő romokkal, amik között üveges tekintetű hiteltanácsadók bolyonganak a kilencvenes évek elejéről itt felejtett redőnyügnökökre vadászva.

**Valami ilyesmiről álmotam gyerekként:
film plakátja az egyik multiplex moziban**

Kezdjük ott, hogy a film forgatókönyve jól meg van írva. Adott egy város (Dunaújváros volt a forgatás helyszíne), ahol a gyerekek kissé kedvtelenül, mondhatni „megzombulva” élnék, miután rejtélyes körülmények között eltűnnek, majd visszatérnek valami titokzatos helyről. De nem kölyökhorrorra fizettünk be, szerencsére ennél finomabb a cucc. Új fiú érkezik a városba, és hamar összeakad a tökéletes segéderővel, a csetlő-botló, kissé geek-vonásokat mutató örök vesztessel. Na, belőlük lesz a Holmes-Watson páros, csak így hívják egymást, és tényleg: az egyik baromi okos, a másiktól meg kiderül idővel, hogy nagyon is helyén az esze, de még inkább a szíve. És persze feltűnik Holmes szerelme is, Adler Ica (figyeljék a párhuzamokat!), aki bájos szőke loknik takarásából vágja oda a tutit és persze hamar részese lesz a nyomozásnak. Mert ez egy detektívtörténet, de nem az Emil-féle

A Fool Moon acapella együttes szerezte a film betétdalát

társadalomkritikus nyomvonalon halad, hanem sok-sok Sherlock Holmes-párhuzammal, meg némi egészséges misztikával megbolondítva próbál fontos ügyekről-bajokról beszélni - magány, szeretethiány, barátság, önazonosság.

Hőseink tehát nyomozni kezdenek, és komoly titkokra bukkannak - valaki ellopja a gyerekek álmait magáncélokra. A felnőttek csak utalás szinten vannak jelen, vagy éppen fenyegető erők formájában. Nincs mit tenni, a triumvirátus rátermettségén múlik minden. Szép fokozatosan bonyolódik a cselekmény, közben meg elhangzik pár helyes poén, és van izgalom is (de tényleg). A látványvilág az egyetlen, ahol némi kritika érhetné a Harry Potteren edzett néző részéről az alkotást, de a jó arányérzéknek és a kiváló karaktereknek köszönhetően ez szinte semmilyen hiányérzetet nem okoz - a lehetőségekhez mérten tisztességes képi világot körítették az alkotók a történet köré, a dramaturgia pedig sikerrel felelteti el a költségvetés szerénységét. A filmvégi álom-jelenetek után egyébként már azt a jóleső felismerést hozzák el: az alkotók pont a Potter-filmek lényegét lesték el, vagyis azt, miként érdemes egy adott történeten belül növelni a feszültséget, adagolni a humort és az érzelmet. Ez az angoloknak

nem is sikerült mindig, a magyar film ebből a szempontból is büszkeségre adhat okot.

Kapunk még rémisztő torzpopóval ríogató Tahy-Tóth Lászlót, jól működő zenei aláfestést és olyan gyerekarckokat, akiket jó nézni a vásznon. És ami szerencsére teljesen hiányzik a filmből: a kínos feszen-gés, amikor egy magyar műfaji

Közöségtalálkozó Soltvadkerten

filmet nézünk, ami úgy akar többnek látszani, hogy annál is kevesebb, mint amit eredetileg vállalt, legyen szó krimiről, akcióról vagy vígjátékról. Aki csak teheti, nézze meg, gyerekekkel vagy anélkül, és nagyon reméljük, hogy a televíziós csatornák versengve tűzik majd másorra ezt a szeretni való és kimondottan nézhető gyerekfilmet a következő években.

A második az Origo hírportálon jelent meg:

ORIGO

Bernáth Zsolt és csapata kitalálta, hogy hosszú évek után megint legyen magyar ifjúsági kalandfilm. Volt egy könyvük, összegyűjtöttek hozzá húsz millió forintot, és megcsinálták a Sherlock Holmes nevében-t a rendező szülővárosában. A hozzáállás példás, de nem csak azt lehet dicsérni. Sikerült olyan mozit összehozniuk, amire bátran elmehet az egész család: a gyerekek biztos élvezni fogják, és a felnőttek sem fognak unatkozni közben.

Két srác a nyári szünetben elhatározza, hogy Sherlock Holmesnak (Szénási Kristóf) és Dr. Watsonnak (Ungvár Ádám) fogják egymást szólítani. Szabadidejüket nyomozással ütik el: arra próbálnak rájönni, hogy mi állhat gyerektársaik eltűnésének hátterében. Páran ugyanis felszívódnak, és mire előkerülnek, már nem hasonlítanak régi önmagukra: zombiként álldogálnak a játszótéren. Adler Ica (Kugler Nikolett) feltűnésével trióvá bővül a nyomozócsoport. Ő az egyetlen, aki tudja tartani a lépést Sherlock intellektuális tempójával.

Egyik gyerekszínészre sem lehet panasz, a Sherlockot játszó Szénási Kristóf jó arányban vegyíti a nyomozólegenda utánzásához elengedhetetlen komolykodást a korához illő viselkedéssel. Kugler Niki pedig a film egyik fénypontja tüneményes stílusával: megmutatja, hogy nem kell behódolni, egy kislány is lehet ugyanolyan okos és önálló, mint Sherlock. Apróbb szerepekben feltűnik még a filmben Karalyos Gábor, Gáspár Tibor és Tahi Tóth László.

A kisvárosi nyomozók turkálós ruhái (kordnadrag, farmeroverall, több számmal nagyobb póló) jelzik a legnyilvánvalóbban, hogy titkon mit is akartak az alkotók.

Közönségtalálkozó Szarvason

Sherlock, Watson és Ica egyáltalán nem hasonlítanak a mostani tizenévesekre, viszont sokban emlékeztetnek azoknak a gyerekfilmeknek a szereplőire, akiket a mostani húsz-harmincéves korosztály nézett a tévében.

Gyakori dolog, hogy a magyar filmekhez elnézőbben állunk hozzá. A *Sherlock Holmes nevében*-nek nincs szüksége erre a mentőövre. Látszik rajta, hogy minimális pénzből készült, de ez egy pillanatra sem válik zavaróvá, bőven ellensúlyozza az, hogy Bernáth Zsolték izgalmas beállításokkal, helyszínekkel és kameramozgásokkal (ahogy az utcanévtábla beúszik a képbe), maszkokkal, a színek bátor használatával (Dario Argento jutott az eszembe a záró harmadot nézve) moziszerűvé varázsolják a filmet.

Nem véletlenül mondta a vetítés elején a rendező, hogy mindenki próbáljon meg 13 éves lenni. Vannak dolgok, amiken felnőttként csóválhatnánk a fejünket. Néhány túl direktre sikerült párbeszéd, vagy éppen Watson Sherlock hegedülésére lejtett esetlen táncán. Az utóbbi már túl sok volt nekem. Szerencsére ezek csak apróságok, amik az összképen észrevehetően nem rontanak.

Bernáth elmondása szerint sok felnőtt néző elvesztette a fonalat a filmvégi álm jelenet során. Való igaz, abban a részben hiába keressünk logikát. De egy álmon felesleges ilyet számon kérni. (Ezért is untam meg az *Eredet*-et a végére, ott mindent próbáltak megmagyarázni. Minek? Mégiscsak egy álmot látunk.) Felnőtt fejjel, fele annyi képzelettel, mint egy gyerek, az utolsó harmad volt számomra a legizgalmasabb, ott ütközött ki a leginkább, hogy a horrorfilmek (*Hasfalmetszők*) felől jöttek Bernáthék. Üldözés szűk folyosókon, csigalépcsőn, szobák bevilágítása zöld vagy piros fénnel. Olyan ritkán lehet ilyet magyar filmre írni: már magukat a képeket is jó volt nézni.

Egy egész várossal a hátuk mögött, nagy elszánt-sággal, kihozták a maximumot abból a kevés pénzből, ami rendelkezésükre állt. Remélem, egyszer dolgozhatnak majd egy normálisnak mondható, több százmillió költséggel is. Kíváncsi vagyok, abból mit hoznának ki.

Végül pedig a Filmvilág kritikája:

FILMVILÁG

A *Sherlock Holmes* nevében bemutatója nem csak a magyar filmgyártás jelenlegi helyzete, hanem az alkotók kultúrmissziós törekvése miatt is eseményszámba megy. Néhány szerény híru kivételtől eltekintve (például *Na végre, itt a nyár*, *Pejkó*, *Illemerke* és a *Vadkörték*-pilot) hazánkban az elmúlt egy-két évtizedben hiánycikknek számítottak a gyerek-, illetve ifjúsági filmek, holott a zsánerfilmzés kapcsán emlegetett akadályok ebben az esetben nem relevánsak. A friss mozi készítőinek nemes szándékához ráadásul jó érzék is társult, hiszen egy aktuális trendhez kapcsolódva (a mozifilmek mellett lásd a BBC-sorozatot, -tévét vagy az *Asylum*-verziót) láttak neki céljuk megvalósításához.

Magyar Filmnepok
 Marosvásárhely
 február 21-23
 Művész / Arta Mozi
 Partner
 A belépés ingyenes
 intrarea liberă
 Zilele Filmului Maghiar
 Tîrgu Mureş, 21-23 februarie
 CINEMA ARTA Editia a 4-a
 Mediapartnerok
 Péntek
 VINERI
 Szombat
 SÂMBĂTA
 Vasárnap
 DUMINICĂ

A romániai Magyar Filmnepok a *Sherlock* egyik jelenetfotóját használta fel a plakátjához

Bernáth Zsolt és csapata talán csak akkor érkezhettek volna messzebb-ről az ifjúsági filmhez, ha korábban pornóztak volna: a Cruel World Team kilencvenes évekbeli, szexuális amatőrhorrorjai és az ezredforduló utáni, Tarantino-ihlette gengsztervígjátékai pont olyan elemek tárházai (erőszak, szexuális utalások, trágárság, morális ambivalencia), amiknek az értékközvetítő gyerekfilmekben nincs

A gyerekek a budapesti premieren autogramot osztanak

helye. A dobozban maradt *Illúziók* után forgatott Holmes-átiratban a dunaújvárosi brigád olyan építőkockákat használt, amik remekül illeszkednek egymáshoz, és mutatós építményt adnak ki: a filmben a magukra maradt gyerekek figuráitól az elrajzolt felnőttalakokon és jellegzetes helyszíneken (suli éjszaka, cirkusz és a „főgonosz” odúja) át a *coming-of-age* töltetig és a fantasztikumig csupa ismerős és passzentes összetevőt azonosíthatunk be. Az eltűnt kiskamaszok rejtélye kapcsán meginduló nyomozás - amelynek jellegzetes hollywoodi fogással komoly érzelmi hozadéka is van - az érettebb nézők számára is élvezetes, és az ügy végkifejlete is gond nélkül belesimul a gyerekfilm naiv világfelfogásába.

A *Sherlock Holmes* nevében formailag is hatalmas ugrást jelez a készítők karrierjében: a 2003-as *Einstein Mega Shotgun*nál fényévekkel profibb mozival Bernáthék a képépítkezést, kameramozgásokat és világítást tekintve egyaránt tetszetős és rentábilis produkciót tettek le az asztalra (külön kiemelhető Gulya Róbert elragadó zenéje), ami példaértékű lehet az állami támogatást nélkülözni kénytelenek számára. Bár kifogásolható Kugler Nikolett affektáló alakítása, pár homályos részlet a végjátékban és a kissé elnyújtott finálé, ezeket bőven ellensúlyozza a fentiek mellett a lokális jelleg (például a panelközeg) felvállalása és az épkezláb forgatókönyv (szerencsére Kis-Szabó Márk a korábbi filmek kellemetlen párbeszédeit is maga mögött hagyta). Akiktől a sikertelen kísérletek elrabolták a műfaji filmezés hazai életképességének álmát, azok most legalább száz percre megszabadulhatnak lehangolt arckifejezésüktől.

A 2012-es évet bemutatókkal, közönségtalálkozókkal, kritikák olvasgatásával, a magyar és külföldi forgalmazási lehetőségek feltérképezésével, illetve fesztiválnevezésekkel töltöttük. Egyrészt. Másrésztől viszont felbuzdulva a sikereken, újabb filmtervvel próbáltunk pályázni a Magyar Nemzeti Filmalaphoz, bízva abban, hogy ez új támogatási rendszer közelebb enged bennünket a húsosfazékhoz.

Nem így történt. Három filmtervet adtunk be (mindhárom ifjúsági film), és mindháromra nemet kaptunk. Nem hivatalosan megkaptuk azt az információt is, hogy hiába a *Sherlock* sikere,

Autogramosztás a Schlingel filmfesztiválon Németországban

amíg nem találunk egy olyan producort, akinek neve van a szakmában és rendelkezik megfelelő kapcsolatokkal, addig nem számíthatunk támogatásra. Annak ellenére, hogy időközben szépen bevetük Európát, Ázsiát és Amerikát is.

Értendő ez alatt, hogy 2012-2014 között a filmet sikerült bemutatnunk 16 országban 17 fesztiválon, és két díjat is nyertünk: *A legjobb ifjúsági film díját* Stockholmban, és egy ugyanilyen nevű

díjat Ukrajnában. A *Sherlock* lett az első filmünk, amelyet ily módon megmértettük külföldön is, jellemzően gyermek- és ifjúsági filmfesztiválokon. Két esetben sikerült kijutnom személyesen a szemlékre, amely tapasztalat megadta azt a szakmai elismerést, amelyet itthon mindeddig nem sikerült elérni.

Az első fesztivál a németországi Schlingel Filmfesztivál volt, amely egy hétig tartott, és több ezer gyerek érkezett azokban a napokban (2012 októberében) filmeket nézni a volt NDK területén található Chemnitz városába. Egy plázában rendezték meg a mustrát, az épületben szemben lévő szállodában kaptam szobát, más vendégek társaságában. A szervezés remek volt, így jó csapat jött össze, sikerült összebarátkoznom egy Új-Zélandi, egy német, egy finn, és egy orosz filmes kollégával is. Megvitattuk a látott filmeket, egymás alkotásait, a költségvetéseket, a forgalmazási lehetőségeket, stb. A rendezők elképedtek, amikor közöltem velük a *Sherlock*

költségvetését, mondván, ennyi pénzből egy normális videoklipet nem lehet kihozni. A legmeghatóbb pillanat az volt számomra, amikor a finn rendező, Petri Kotwica a saját filmje előtti, felvezetésre szánt pár percet az én filmem méltatására használta ki. Ezen a német fesztiválon a *Sherlock*ra volt kíváncsi a legtöbb néző, és a gyere-

Gojko Mitic-csel Chemnitzben

kek valósággal megrohmoztak a vetítést követően, autogramot követelve.

Ezen a fesztiválon találkozhattam továbbá Gojko Miticcsel, aki gyerekkorom német indián-filmjeinek volt a főhőse, és most életműdíjat vehetett át.

A stockholmi fesztiváldíj átvétele Ádámmal

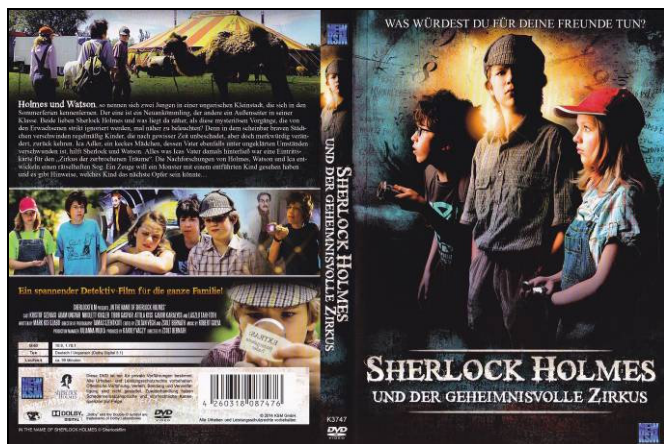
A második, stockholmi fesztiválra Ádámmal (Watson) sikerült kijutnom 2013 áprilisában. Öt nagyon vidám napot töltöttünk együtt, és nem hittünk a fülünknek, amikor a díjkiosztón a számunkra érthetetlen svéd méltatást követően meghallottuk filmünk címét. Meghatottan vettük át a díjat, és úgy éreztem, az elismerés nem csak nekem, és nem csak ennek az egy filmnek szól, méltán jár az egész csapatnak, és mindazon embereknek, akikkel végigcsináltam ezt a sok évet.

A *Sherlock* bemutatása után azonnal megkeresett minket a Magyar Televízió, hogy egyrészt szeretnék megvásárolni a filmet (amire valójában csak másfél évvel később került sor), másrészt érdeklődtek, hogy nincs-e hasonló TV-sorozat ötletünk. Márkkal azon a tavaszon megírtunk egy hatrészes minisorozatot, amely ugyanúgy a tini Holmes és Watson karakterére épült. Vidám, hajmeresztő és izgalmas történetek születtek, mindegyik egy másik zsánert képviselt. Megkezdődött az olykor déjà-vu érzést kiváltó hétről-hétre történő hitegetés, majd egy évvel később úgy látták jónak, hogy - forráshiányra hivatkozva - nemet mondanak az egészre.

A *Sherlock* japán DVD borítója

Amíg itthon nyögve nyelősen mentek a dolgok, hirtelen beindult a külföld. Legnagyobb meglepetésünkre vevőt találtunk a *Sherlock*ra Japánban, Németországban, Brazíliában, Kínában, Iránban és az USA-ban is. Óriási élmény volt, amikor megkaptuk a tiszteletpéldány DVD-ket, és

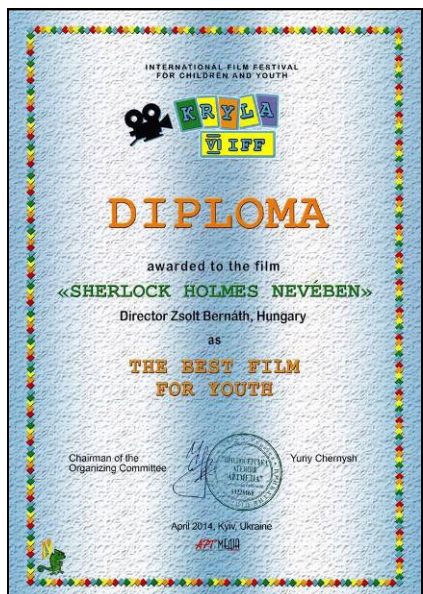
A *Sherlock* német DVD borítója

megnézhattuk a filmet például japán és német szinkronnal. Gulya Robi kiadta a filmzenét Amerikában, szép kritikákat kapott róla, mi pedig egy pár tiszteletpéldány CD-t.

Azon a tavaszon Tomival készítettünk egy sikeres filmetűdöt is *Volt egyszer egy Vidámpark* címmel. Nem tettünk mást, mint előszedtük az 1986-ban forgatott super 8-as ötperces filmtekercset, amely a még működő

dunaújvárosi vidámparkot örökítette meg fénykorában, valamint elsétáltunk felmérni és rögzíteni a jelen állapotot. Siralmas túra és forgatás volt. A park már évtizedek óta bezárt, a játékok, körhinták, egyéb játékok szétesve, elrohadva, magukra hagyva heverték szerteszét. Mint kiderült, az utolsó pillanatban sikerült lefilmezni a maradványokat, mert pár hónappal később az

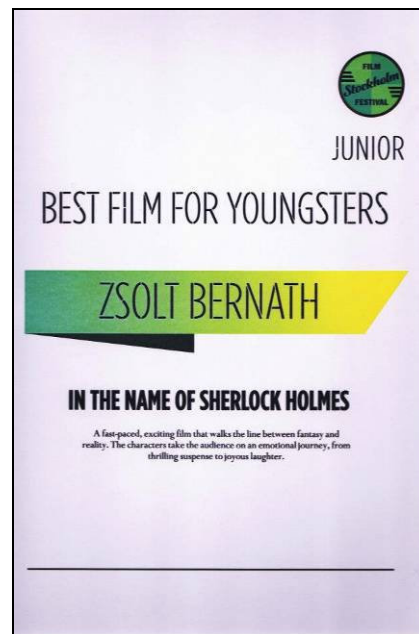
egész területet eldózerolták, hogy egy focipályát építsenek a helyére. A filmcske viszont megmozgatta a dunaújvárosi emberek érzelmeit, és *fődíjat* is nyert az I. Nemzeti Független Filmfesztiválon.

Az ukrajnai fesztiváldíj oklevele

Mіндеzen eredmények után 2013 elején megint csak ott tartottunk, hogy reményünk sincs arra, hogy bármelyik film- vagy TV-sorozat tervünk támogatást kapjon, több forgatókönyvünk ismét a fiókban

végezte, és eltűnődhettünk azon, hogy kihagyunk-e még egy nyarat, vagy pedig 2013-ban ismét forgatunk valamit önerőből, vagyis fillérekből. Szokás szerint az utóbbit választottuk.

A stockholmi fesztiváldíj oklevele

A U R A

(2 0 1 3 - 2 0 1 4)

Az *Aura* c. film alapötlete évek óta a fiókban hevert sok más szinopszis és ilyen-olyan fázisban lévő filmterv mellett. Pár gondolat volt csupán, valami ilyesmi: Mi történik, ha négy ember egy reggel úgy ébred fel egy pusztaság közepén egy autóban, hogy sötét van, nem kelt fel a Nap, és ezt követően az egész film éjszaka játszódik?

Az ötlet születése idején horrorban vagy legalábbis thrillerben gondolkodtunk, és úgy véltük, hogy felnőtt emberek lesznek a film főszereplői. Ettől függetlenül ez a terv az én számomra nem tartozott azon projektek közé, amelyekben túl nagy fantáziát láttam... egészen 2013 tavaszáig, amikor arra kényszerültünk, hogy ismét minimális eszközökkel készítsünk filmet.

Márk, a forgatókönyvírónk jelezte, hogy ezúttal szívesen beszállna anyagilag a produkcióba, hiszen mindenféleképpen szükségünk van egy minimális összegre ahhoz, hogy megfelelő kép- és hangminőséggel legyünk képesek odaállni egy hazai és nemzetközi forgalmazó elé. Viszont forgatókönyvünk, amely ilyen alacsony költségvetéssel megvalósítható, nem állt rendelkezésre, így - a szokásos módon - elkezdtünk agyalni. Skype-beszélgetések, e-mailek követték egymást, míg összeállt egy bizarr történet *A legrövidebb út* címmel, amely egy taxiban játszódott. Kezdetben nagyon lelkesek voltunk mindketten, aztán ahogy végiggondoltuk a vállalkozást, elment a kedvünk, egyrészt a történettől, másrészt a sok felnőtt szereplőtől, akik hemzsegték a mesében. Gyerekek kellene, vagy legalábbis kamaszok - hoztuk meg a döntést. És ha kamaszok, akkor ki más, mint a „mi gyerekeink”, mármint Kristóf és Ádám a *Sherlock*ból? Írjunk hát rájuk - és még két szereplőre - egy új történetet!

Ezen a ponton jutott eszembe ez a régi ötlet a sötétben ragadt emberekről... kitűnő alap egy olyan filmnél, amelynél vissza kell fogni a költségeket. Sötétben játszódik ez egész? Ez éjszakai forgatásokat jelent külsőben, ahol nem látszik semmi. Persze lehetne stúdiót és bérelni erre a célra, de az egy másik történet, másik költségvetés... Ez eddig rendben is van. De hogyan

marasztaljuk valóban egy helyszínen a szereplőket és a történetet? Ekkor javasoltam azt, amivel Márk először nem feltétlenül értett egyet rögtön, hogy legyenek bezárva egy burokba a szereplők, mint Stephen King: *A búra alatt* c. könyvében. Márk - bár nem olvasta a regényt - csóválta a fejét, pont a hasonlóság miatt, de végül úgy döntöttük, hogy mivel a burok motívumon kívül a mi történetünk teljesen más lesz (reményeink szerint), felvállaljuk ezt az inspirációt.

Az alapok megvoltak, tavaszodott már, és elkezdünk ötletelni. Hamar egyértelmű volt, hogy ez bizony sci-fi lesz, vagyis egy újabb zsáner, amit még korábban nem próbáltunk ki. Ettől függetlenül nem haladt a munka. Rengeteg ötletünk támadt, csak éppen kioltották egymást. Amiért én lelkesedtem, Márk utálta. Ami neki tetszett, én fanyalogtam. Így eljött az a pillanat, amikor Márk azt mondta: - *Én most eltűnök, és megírom a könyvet úgy, ahogy én gondolom. Ha jó, jó, ha nem tetszik, kidobjuk, oké?*

Bólintottam, és hamarosan megszületett a *Sötétség* munkacímet viselő bizarr sci-fi. Egy ültő helyemben olvastam el, és nagyon jól éreztem magam a végére. Elégé szürreális mese íródott, sokan valószínűleg a könyv felénél feladták volna az olvasást, azonban engem azonnal alkotásra inspirált. Nem is haboztam, hívtam Márkot, hogy rendben van a dolog, majd elküldtem a könyvet két állandó script-doctorunknak, hogy véleményezzék. A válasz hamarosan meg is érkezett, az egyik kolléga szerette a könyvet, és pár strukturális változtatást javasolt, a másik utálta és kikérte magának. Jó az irány - vontuk le a következtetést, persze azért kicsit megfésültük az irományt.

A U R A (2 0 1 4)

Négy tinédzser, Tokió, Peti, Ádám és Eszter egy puszta közepén ébrednek fel lerobbant autójukban. Bár számításaik szerint reggel van, mégis sötétség veszi őket körül, mintha nem kelt volna fel a Nap. Rövidesen rájönnek, hogy egy hatalmas, sötét 'aura' borul rájuk, amely nem engedi át a fényt, és elzárja őket a külvilágtól. Ahogy megpróbálnak a dolgok végére járni, a rejtélyek csak egyre szaporodnak: kagylókat találnak a kocsi aljára tapadva, titokzatos fények reagálnak a szavaikra, eső esik a semmiből, és mind a négyüknek furcsa látomásaik támadnak. Hamarosan nyilvánvalóvá válik, hogy nincsenek egyedül, és ha rövid időn belül nem jutnak ki szorult helyzetükből, akkor elveszítik egyik társukat. De hogy valójában mi a tétje a megpróbáltatásaiknak, azt egyikőjük sem sejtí.

Közben futottam egy kört a stábon belül, és megkérdeztem a többieket, hogy van-e kedvük augusztusban egy kis ingyen munkára. A csapat lelkes volt, hiszen erre a nyárra mindenki számított már az új közös munkára - csak éppen azt nem kalkulálták bele, hogy mindez a nyaralás helyett és díjazás nélkül fog megtörténni. A stáb első szóra igent mondott, Ádám és Kristóf nemkülönben.

Pár hét állt rendelkezésre, hogy megszervezzük az egészet: casting két szerepre, terepszemle, kellékek beszerzése és legyártása (különös tekintettel az egyik különleges kellékre), támogatók keresése és meggyőzése (mert anyagi forrásaink nem tették lehetővé a közreműködők étkeztetését és elszállásolását), a jelmezek kiválasztása, stb.

Sikerrel jártunk. Hogyan? Egyrészt köszönhető a stáb végtelen odaadásának, lelkesedésének és gyártásvezetőnk, Juli rutinjának, másrészt a korábbi támogatók bizalmának, akik most is szívesen mögénk álltak. Rövidesen minden rendelkezésre állt, amire csak szükségünk lehet: darus kocsis pár remek snitthez, a megfelelő helyszín árammal, vízzel és tartózkodó helyiséggel, a szükséges lámpák és egyéb technikai eszközök, egy esőgépként funkcionáló öntözőberendezés, és a film egyetlen díszleteleme, az álló kocsis, amelyben és amely körül a cselekmény játszódik, és megannyi egyéb tárgyi és nem tárgyi eszköz.

Ismerősnek tűnt a helyzet, nem véletlenül. 2002-ben körülbelül ugyanebben a cipőben jártunk: bemutattunk egy sikeres filmet (*Sohasevolt Glória*), de hiába pályáztunk további filmterveinkkel, nem kaptunk pénzt, így egy minimál-sztorit kerestünk (*Einstein mega Shotgun*), amelyet villámgyorsan leforgattunk a nyáron.

Az Elliptronix működés közben

Három különleges kellék tűnik fel a filmben: egy *Elliptronix* nevű fura ketyere, lebegő kövek és egy DNS modell. Az *Elliptronix* elkészítését Radnai Zsolt barátunk vállalta, aki korábbi filmünkben is felelős volt a mechanikus kellékekért. Beleremegett a gyönyörűségbe, amikor vázoltam neki az elképzelést, hogy miféle futurisztikus, idegenszerű készüléket kellene gyártania, és több hónap munkával meg is alkotta a már ránézésre is elképesztő

masinát. A lebegő köveket (természetesen damil segítségével) Nil és Ági vállalta, de még több tucat egyéb kőre is szükségünk volt, amelyeket a város legkülönbözőbb részéről szedgettük össze, nem ritkán a sötétség leple alatt... Fanni és Viki, produkciós asszisztenseink feladata volt ezt a pár zacskó kavicsot minden este megfelelő formában elhelyezni a forgatás helyszínén, majd hajnalban összeszedni őket. Hálásak voltak a lányok... És Viki gyártotta le az említett DNS modellt is drótokból és kagylókból.

A megfelelő helyszín megtalálása nem tűnt egyszerűnek. A történet miatt olyan helyre volt szükségünk, amely sötét: bármerre is nézünk, bárhol is tartózkodnak a szereplők, a háttér mindvégig fekete. Ilyen egy puszta messze a városon kívül

Peti a DNS modellt vizsgálja

például, azonban oda aggregátort kell vinni, amely az áramot szolgáltatja, és amely nem állt rendelkezésre. Vagyis olyan helyet kellett találnunk, amely megfelel a fenti feltételeknek, de van a közelben áramforrás. Egyetlen hely tűnt alkalmasnak: a dunaújvárosi szabadstrand egyik tisztása, amely kellő mértékben távol fekszik a várostól, hogy közvilágítás fényei ne látszódnak, magas fák veszik körül, amelyek még fokozzák a zártságot, és ráadásul mindez közvetlenül a régi kemping mellett található, ahol áram is van, és - reméltük - valami fedett helyiség is tartózkodónak. Arról nem is beszélve, hogy szándékunkban állt felvenni egy esős jelenetet is (azon egyszerű okból, hogy még nem csináltunk ilyet korábban), és ezért tűzcsapra is szükségünk volt a megfelelő víznyomás érdekében.

Minden rendben zajlott: megkaptuk a helyszínt, és megkaptuk hozzá a kempinget is. Apró epizód színesítette a terepszemlékkel töltött időt: jött az árvíz, és mindent elborított a Dunaparton, kiválasztott forgatási helyszínünket is. Csak reményeink lehettek arra nézve, hogy augusztus elejéig levonul az ár, és el is takarítják a lehangoló nyomokat. Megtörtént...

Hátravolt a szereplőválogatás. Két karakterre kerestünk tiniket: Peti és Eszter szerepére. A végére három lány és két fiú maradt, ezekből került kiválasztásra Panka és Peti. Panka Földessy Margit drámastúdiójának növendéke, Peti pedig a dunaújvárosiak csapatát erősíti, merthogy a Bartók Kamaraszínház társulatának a tagja, és láthattuk korábban *A Pál utcai fiúk* című darabban

Geréb szerepében. Mint később kiderült, Peti jelentkezett két évvel korábban Holmes szerepére hozzánk, de be sem hívtuk, mondván túlkoros... akkor még nem tudtuk, hogy ez a most húsz éves fiatalember gond nélkül meg fogja személyesíteni a 16 éves Peti karakterét.

Kapócs Panka mint Eszter

Összeállt a szereplőgárda, a stáb, kiválasztásra került a helyszín, és elkészült a forgatási terv is. 15 nap (pontosabban éjszaka) állt rendelkezésre, hogy leforgassuk az egész estésre szánt filmet. Nem tűnt egyszerűnek: egyértelmű volt, hogy nem több mint 8

óra áll rendelkezésünkre egy éjszaka, 21 óra előtt és 5 után már világosodik. A stáb délelőtt alszik (már aki nem dolgozik nappal), és valamikor enni és próbálni is szükséges, nem engedhetjük meg magunknak, hogy a drága éjszakai időt próbával fecséreljük el. Így a következő napirend alakult ki, amihez aztán végig tartottuk magunkat: 16 órától 3 óra próba a helyszínen, az aznapra szánt jelenettel. Majd érkezik a stáb, világosítás, vacsora, smink, jelmez. 21 órakor már égnek a lámpák, és kezdődhet a forgatás, amely kisebb megszakításokkal reggel 5-ig tart. Bontás, közben a srácokat elviszem a kollégiumba, ahol megszállnak, ágyba rakom őket, és egy órával később már én is alszom körülbelül délig. 14 órakor ebéd, szövegösszmondás a koleszban, és kezdődik az egész előlről, összesen 15 napon át, három etapban.

A legelső éjszaka megtapasztalhattuk, hogy milyen érzés lehet egy Indiana Jones filmben szerepelni. Gyanútlanul befészkeljük magunkat a kempingbe, és elkezdünk világítani,

Nappal próbáltunk...

majd miután beállt a sötétség, meglepődve észleltük, hogy körülbelül egymilliárd darab és -féle rovar lepi el az autót, a lámpákat, a stábot, a folyópartot. Volt itt minden: árvaszúnyog, kisbogár, nagybogár, világító bogár és mattbogár, körkörös repülő és egyenesen szárnyaló, egyszóval:

belecsöppentünk egy bogárinvázió kellős közepébe. Sokáig tanakodtunk, hogy vajon rendben van-e ez így. Értettük az alatt, hogy egyrészt problémát jelent-e, hogy mindezen rovarok elég határozottan látszanak a képen, másrészt tudunk-e vajon egyáltalán létezni a bogárfelhő közepén? Hamar egyértelmű volt, hogy a második felvetésre a válasz határozott nem. Kipróbáltuk: a szereplők megálltak az autó mellett, és megpróbálták túrni a repülő kollégákat. Kis mértékben rángtak az arcizmaik, de a részükről úgy tűnt, egy nagy lélegzettel bevállalják a dolgot. A stáb többi tagja nem osztotta ezt a nézetet.

... éjszaka forgattunk

Közeledett az éjféli, és még egy kockát sem forgattunk. Olykor beszálltunk az autóba Tomival, az operatőrrel, és tanakodtunk. A tanakodás eredménye az lett, hogy elgurultunk a cirkusztér nevezetű tisztásra, amely sokkal közelebb fekszik a városhoz (sőt, tulajdonképpen bent van a városban), és leellenőriztük, hogy ott is hasonló-e a helyzet, mint a Dunaparton. Nagy

meglepetésünkre nyomát sem leltük a rovaroknak. Hm, úgy tűnik, az invázió csak a folyóhoz kötődik... meg a hetekkel korábbi áradáshoz bizonyára - vontuk le a következtetést. Igen ám, de ez az új helyszín közel sem tűnt oly optimálisnak, mint az első: nem 360 fokban zárt, hanem csak két oldalról, a másik két oldalon utcai lámpák, autóút és házak szegélyezik, és fedett tartózkodó helyiség sincs a közelben. És persze engedélyünk sincs: az első helyszínre a forgatási engedély megszerzése hetekig tartott... Mindenesetre aznapra lefűjtük az akciót, és mindenki hazament.

Juli, a gyártásvezetőnk másnap rohangálni kezdett: engedélyét, áramért, tűzcsapért. Nem tűnt lehetetlennek a dolog, az önkormányzatnál méltányolták erőfeszítéseinket, de aznap éjszakára már esélytelennek bizonyult mindezt elintézni, így a stáb kapott egy nap szabadságot. Próbáltuk hasznosan tölteni a napot: filmeket illetve filmek bizonyos jeleneteit néztük a szereplőkkel, és sokat beszélgettünk a karakterekről. Közben persze nem voltam túl nyugodt: az eleve szűkös forgatási napokból már két éjszaka eltelt úgy, hogy nem tudtunk dolgozni, az pedig nyilvánvaló

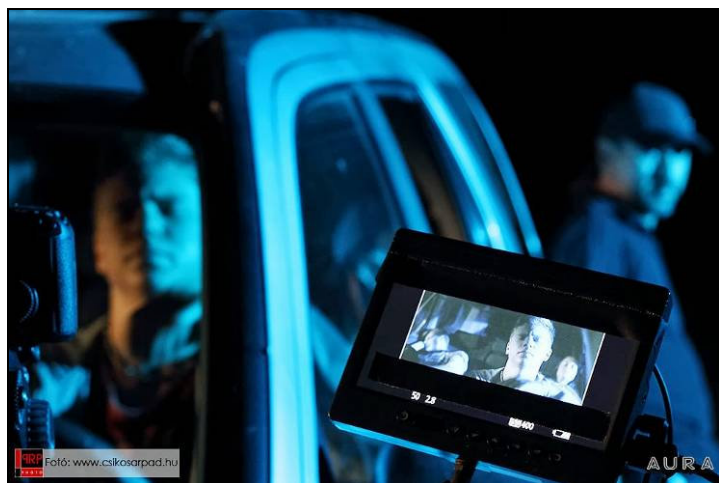
volt, hogy ha törik, ha szakad, be kell fejeznünk a munkálatokat augusztus 27-ig, mivel utána már mindenki elfoglalt lesz, beleértve a szereplőket is.

Harmadik éjjel végre elkezdtünk a forgatást.

Mondhatni olajozottan haladt a munka. Minden és mindenki forgott folyamatosan: értendő ez alatt, hogy mivel csak két irányt tudtunk hasz-

nálni fekete háttérként, olykor 90 fokban el kellett forgatnunk az autót, vele együtt a lámpákat és a szereplőket, hogy a következő snittben a srácok háta mögött ismét sötétség legyen, és a fények iránya se változzon. Ez izgalmas feladatnak bizonyult.

Hamar meglepett minket az eső, pont, amikor már igazán belemelegedtünk a munkába. Először jött a szél, dőltek a lámpák, mindenki megfogott egyet, majd megérkezett a vihar is. Reménykedve ültünk az autókban az éj leple alatt, vártunk, csak vártunk. Majd hajnalban hazaszédelőzködtünk. A következő éjszaka ismét esett... és kezdtem kétségbeesni. Régen eltértünk már a forgatási tervtől, és gyűlt a pótolni való snittek száma. Közben persze költöttük Márk és Kari (a producereink) pénzét, hiszen az eszközök napidíjasok voltak, ki kellett őket fizetnünk, ha használtuk őket, ha nem, és az első héten nem úgy tűnt, hogy film lesz ebből.

Az első jelenet egyik képe

Panka és Ádám fagyoskodik az éjszakában

A kölcsönkért autó tulajdonosa a lel-
künkre kötötte, hogy amennyiben égő
reflektorral dolgozunk éjszaka, több
alkalommal is járassuk meg a motort,
hogy ne merítsük le az akkumulátort.
Természetesen a munka hevében ezt
rendszerint elfelejtettük, így az egyik
reggel, éppen, amikor bepakoltam a
szereplőket az autóba, hogy vissza-
vigyem őket a kollégiumba, nem indult

a kocsit. Mi a teendő ilyenkor? Természetesen a bikázás. A világosító kollégák összekötötték autójuk aksiját a miénkkel, és kisvártatva olyan szikraesőben nyílt alkalmunk gyönyörködni, amilyennel csak a számítógépes grafikusunk örvendeztetett meg minket hónapokkal később. Ezt

Az autó, amely egy reggel cserbenhagyott

követően reménytelennek tűnt az aksi újjáélesztése. A kollégák összepakoltak és távoztak, én pedig ott maradtam a cirkusztéren a csodálatos napfelkeltében.

Elvoltam egy darabig. Üzenetet küldtem a kocsit gazdájának, hogy hívjon, ha felébredt, egy másik barátomnak is megüzentem ugyanezt, ő történetesen autószerelő. Utóbbi hívott először a

Balaton partjáról, és közölte, hogy el kéne juttatni az autót a szervizbe, ahol ő is dolgozik - amikor éppen nem nyaral. A tulaj is hívott nem sokkal később, biztosítottam, hogy nem lesz gond, megoldom az autó javíttatását, és arról is gondoskodom, hogy aznap legyen egy másik munkaeszköze. Mindezen telefonhívások még mindig nem eredményezték azt, hogy a lerobbant jármű elhagyja a helyszínt. Ekkor jutott eszembe, hogy Angliában élő barátom a magyar telefonjáról volt egy nem fogadott hívásom előző este, és ő azon emberek körébe tartozik, akit fel lehet hívni reggel hatkor... így csörögtem. Emberem derűsen meg is érkezett, és közölte, hogy valószínűleg sikerült tönkrevágni az aksit, de annyit el tudunk érni, hogy kettesben elcsorogtunk a legközelebbi szervizbe. Ott közölték, hogy aznap már biztosan nem lesz kész, merthogy egy különleges biztosítékra lesz szükség, amely nincs a városban, és a környékbeli szakboltok is csak a következő hétre tudnak szállítani (pénteket írtunk aznap). Már-már elkönnyeltem újabb pár nap csúszást (ez a film végét jelentette volna), amikor született egy ideiglenes megoldás, és biztossá vált, hogy mégiscsak tudunk aznap éjjel forgatni. Így megúsztuk a kalandot pár tízezer forintos javítási költséggel, ami persze nem tett jót az amúgy sem túl bő költségvetésnek... de a lényeg, hogy folytathatjuk a munkát.

Az esős jelenetet nagyon szépen elképzeltük... csak épp azt az apró tényt nem vettük számításba, hogy mit fog Kristóf érezni, amikor éjjel háromkor a nyakába kapja a jéghideg csapvizet. A művész úr derekasan állta a sarat: bár beszélni is alig tudott a vacogástól, egyetlen zokszó nélkül megcsinálta a kért jelenetet, majd irány az egyik fűtött autó, és

Kristóf kapja a vizet az esős jelenetben

percekig száradt - ő is, a ruhája is. Nem csak ő fázott, bár ő nem hűlt meg. Panka annál inkább. A forgatási napok nagy részét gyógyteákkal vészelte át, de így is bedugult orral mondta a szövegei nagy részét. Ádám a derekát fájlalta, szerepe szerint órákig feküdt a csupasz földön, ami éjjelente már nagyon lehűlt, főleg, amikor csúszósra áztattuk a talajt esőgéppünkkel.

Lassan kezdtük behozni a hátrányt. Egészen addig, amíg egy nap arra ébredtünk, hogy nincs áramunk. Valami félreértés lehetett köztünk és az áramszolgáltató között, aminek eredményeképpen az utolsó előtti forgatási nap reggelén megjelentek a szolgáltató munkatársai, és kikötötték az áramot. Az újabb bekötési igény pár nap ügyintézésbe és több tízezer forintba kerül - köztelték. Egyetlen megoldás maradt: visszatérni az elsőként kiválasztott helyszínre a Dunaparra, és reménykedni, hogy a bogárinvázió már a múlté. Úgy is lett, a levegő lehűlt addigra olyan

Viki és Fanni köveket rendezget

mértékben, hogy nem tartózkodott több bogár a levegőben éjszaka, mint amennyit még pont elbírt a kamera. Az utolsó két jelenet felvétele így már ott zajlott, és akkor döbrentünk rá, hogy előzetes felmérésünkkel ellentétben ez a helyszín nem lett volna optimális az összes napra: a város fényei olyannyira beszűrődtek, hogy a fák takarása nem volt képes homogén fekete háttérrel adni.

És eljött az utolsó forgatási nap, amely több szempontból is kalandosra sikeredett. Először is: reggel ellopták a slagot. Aznapra már nem is kértünk vizet, de a szolgáltató emberei lelkiismeretesen bekötötték este a csövet a tűzcsapra - a másik forgatási helyszínen, ahol így szépen felügyelet nélkül maradt egész éjszakára. Reggelre nyoma sem volt. Nem jó szájjal zártuk a támogatói együttműködést sajnós...

Visszatértünk az *Illúziók* helyszínére

Aznap nappali és éjszakai forgatást terveztünk, így ebéd után a szűk stáb felkerekedett két autóval, és ellátogatunk az *Illúziók* egyik jellemző helyszínére, amely egy gyönyörű természetvédelmi területen található. A szereplők éppen magukra öltötték a jelmezeket, elkészült a smink, és megtaláltuk az első snitthez a megfelelő beállítást, amikor megjelent egy természetvédelmi

őr, és kérte az engedélyt. Az nekünk nincs, mondtam, és egyúttal megkértem az urat, hadd maradjunk egy fél órára „fotózgatni egy kicsit”. Az őr bólintott, majd távozott, mi pedig hűledezve néztünk egymásra: forgathatunk!

Forgattunk... fél órán keresztül, amikor eleredt az eső. Lehangoltan bámultam ki az ablakon, már esteledett, és semmi jele nem látszott, hogy csillapodna az égi áldás. El kell indulnunk hamarosan hazafelé, hiszen közben a világosítók már dolgoznak az éjszakai helyszínen, és időben el kell kezdenünk ott is a munkát, ha reggelre végezni akarunk. Már ha nem esik éjszaka...

Egyszer csak elállt az eső. Felmásztunk a hegyre, és megcsináltuk a hiányzó snitteket. Minden rendben zajlott. Mire visszaértünk a többiekhez, már száraz volt minden, a lámpák a helyükön. Hajnalban terveztük megünnepelni Ádám születésnapját, így visszafelé tartva még gyorsan megszerveztük az eseményt, amelyre éjjel három óra után került sor. Méltó zárás volt: torta, vidámság, búcsú, hiszen a stáb egy része már aznap hazament, és tudtunk, hogy ebben a létszámban már csak a premieren fogunk találkozni februárban.

Leforgott a film, véget ért az együtt töltött három hét, és több hónap utómunka várt ránk. Mindenki visszatért a „civil” életéhez, a szereplőknek kezdődött a sulis, másoknak a munka, és véget ért a nyár.

Az *Aura* plakátja

Szeptemberben megszületett második kislányom, és nyakig voltam az utómunkálatokban is. Ezúttal a hang jelentette a legnagyobb problémát. Kis Pali hangmérnök barátunk, aki utolsó két filmünk teljes hang-utómunkálatait végezte, váratlanul kiszállt a projektből, egyéb elfoglaltságai miatt egyszerűen képtelen volt megfelelni a feladatnak. Elkezdtem telefonálgatni a Pali által ajánlott egyéb hangmérnököknek, de amikor megtudták, hogy mennyi pénz áll rendelkezésre, hangosan felröhögtek. Míg végül Gulya Robi zeneszerzőnk ajánlására megérkezett a csapatba Lukács Feri, aki aztán magára vállalta a teljes hang-utómunkát, leszámítva az utószinkron felvételét, amelyet újfent Pócsik Ildikóval és Kis Palival csináltunk meg.

Az egész procedúra elég hosszúra sikeredett: szeptembertől februárig vágtunk és hangoztunk. A filmben majdnem 100 snitt tartalmaz valamilyen számítógépes effektet, filmidőben ez 10 perc, ami rengeteg, tekintve, hogy maga az alkotás mindössze 80. Grafikusunk éjt nappalá téve dolgozott az ügyön, de eljött a nap, amikor minden CGI a helyére került.

Nyugodt voltam, a film dobozban, a dunaujvárosi bemutatóra elkészített DCP kópia egy adathordozón várta, hogy a helyi moziban kipróbáljuk.

Kipróbáltuk, és nem volt jó a hang. Először nem szólt 5.1-ben, aztán felcserélődtek a sávok, majd eltűnt a zörejsáv. Kétségbeesetten kerestük a hibát, hol ment félre valami? A hangmérnök gépén? A DCP gyártásnál? Netán a moziban, a hangrendszerben van a baj? Mind kiderült, mindhárom területen akadt orvosolni való, de a premier reggelére az *Aura* bemutatásra készen állt.

A négy főszereplő a premieren: jobbról balra Ungvár Ádám, Kapócs Panka, Dubai Péter és Szénási Kristóf

Az *Aura* elkészítésének célja pontosan az volt, mint 2002-ben az *Einstein mega Shotgun* c. filmünk esetében: jelt adni magunkról, jelezni, hogy élünk és alkotunk, akkor is, ha nem kaptuk támogatást, akkor is, ha a produkció sok szempontból nem versenyezhet legsikeresebb filmünkkel, a *Sherlock*kal. Úgy gondolom, a filmezés gyakorlati tevékenység, és egy módon lehet megtanulni: ha csinálja az ember. Ezzel a filmmel ismét rengeteget tanultam, többek között azt, hogyan lehet szinte színházi körülmények között, minimális eszközökkel elmesélni egy történetet vásznon.

Lloyd Kaufman filmrendezővel Brüsszelben

Megtörtént, és sikerült.

A premier és a film utóélete nem lett túlságosan harsány. Bemutattuk Dunaújvárosban, majd pár hétig játszott a budapesti mozi, pár néző betévedt rá. Ide-oda kölcsönkérte még egy-két mozi és rendezvény. A DVD kiadást mi magunk finanszíroztuk, limitált példányszámban jelentettük meg a filmet, leginkább csak azért, hogy „gyári” DVD-t tudjak adni a stábnak és a támogatóknak. Számomra egy projekt

akkor ér véget, amikor minden közreműködőnek átnyújthatom a maga tiszteletpéldányát.

Ettől függetlenül sikerült fesztiválszerepléseket és eladásokat is produkálnunk, elsősorban külföldön. A dunaújvárosi premiert követően az alkotás szerepelt a Brüsszeli Fantasztikus Filmek Fesztiválján, a londoni Sci-Fi Fesztiválon és a görög Horrorant Filmfesztiválon is. Belgiumba sikerült kiutaznom, és remek pár napot tölthettem Brüsszelben, ahol ismét jó barátokra tettem szert a megjelent külföldi rendezők személyében. Találkozhattam például a horrorfilm-gyűjtés korszakunkban megismert Lloyd Kaufmannel is. A véres filmekre áhító közönség nem örült meg a szelíd *Auráért*, de a film ott volt, és az *Isteni műszakkal* együtt képviselte Magyarországot. A tavaszi fesztiválokot követően jött a hír, hogy külföldi képviselőnk sikeresen értékesítette a filmet az USA-ban és Kínában, így a bevételből tudtam adni minden közreműködőnek valamit - még ha utólag is.

A 2014-es berlini filmvásáron Magyarország hat új filmmel képviseltette magát, vicces volt, hogy a hatból kettő a miénk volt: *Aura* és *Sherlock Holmes nevében* - mindkettő államilag nem támogatott projekt... és mindkettő vevőre is talált.

Viszont a magyar sajtó - finoman szólva - nem emelt pajzsra minket az *Auráért*, az Index például az alábbi szavak-

kal „méltatta” az alkotást Az *Aura a szegény ember Spielberg-filmje* c. cikkben, hozzá kell tennem, ez a kritikus legalább megértette, hogy mit akartunk létrehozni, szemben több más fanyalgóval.

A 2014-es Berlini Filmvásár magyar standja - két plakát is ismerős...

INDEX

Ufók, autólopás, csőrözés a kocsi hátsó ülésen, titokzatos ketyere a csomagtartóban, fura kövek, megfejtésre váró rejtély, rockzene mindhalálíg. Csupa olyan dolog ez, ami azonnal lázba hoz egy pattanásos kamaszt, és Hollywoodban is évtizedek óta készülnek filmek ebben a témában, gondoljunk csak az E.T.-re, a Kincsvadászokra, a

Hókuszs pókusra vagy az ezek előtt tisztelgő Super 8-ra.

Na valami ilyesmi akart lenni Bernáth Zsolt Aurája is. Egy kicsi, savanyú, de szerethető, hazai gyártású Harmadik típusú találkozások. Ami ötlet szinten nem rossz, hiszen legutóbb pont a Hajnal Tímea és A berni követ mutatták meg, hogy lehet itthon is amerikai zsánerekben gondolkodni és olyan magyar vígjátékot vagy akciófilmet forgatni, ami néhány helyszín- és névcserével máshol is ugyanígy lejátszódhatna.

Az Aura akár jó is lehetne. Négy tipikus középiskolás, a sulis tahó élsportolója, a jóképű lúzer, a jewfrós gyógyegér és a szűzlány különös múlttal lerobban egy kocsival a világ végén, egy fura túlvilági izé pedig erőteret von köréjük. Az idegen létformával való társalgás alatt az amúgy haragban lévő négy szereplő nemcsak az univerzumokon átívelő Nagy Titkokhoz, de egymáshoz is közel kerül, a néző pedig felváltva izgul, röhög... és ásítózik.

Mert hiába alig másfél órás a játékidő, sokszor úgy tűnik, nem is sci-fit nézünk, hanem egy végtelenített

A brüsszeli sci-fi fesztiválon a színpadon

A brüsszeli filmfesztivál plakátja

Sátántangót. Ahol a szereplők csak bámulnak bele a messzeségbe, érfelvágós, szomorú zene nyekereg a háttérben, és közben az ég világon semmi, de tényleg semmi sem történik. Mert ha csak magamból indulok ki, biztosan sokkal többet kapkodva és káromkodva állok neki megfejtani az úrlények titkát, és nem egy autista kémiatanár stílusában mondok altatót a többieknek. Az Aura főhősei viszont ugyanolyan unalmasan matekozzák ki a megoldásokat, mint ahogy azt az Ūrgammák tinijeit tették a '90-es évek legkegyetlenebb, politikai mutyitól sem mentes ifjúsági sci-fi sorozatában.

És ez azért bosszantó, mert ha nincs ennyire döcögős eleje, unalmas közepe és arckaparósan nyálas vége az Aurának, akkor akár jó film is lehetett volna. A négy szereplő jól hozza a hollywoodi filmekből jól ismert, pattanásos kamaszokat, a szexista és geek poénok is ütnek („Merkúr? Az a kedvenc bolygóm!”).

Az Aurát márciusban a görögországi Horrorant Film Festival programjában is bemutatták, április 24-én pedig a Sci-Fi London Film Festivalon is látható volt. Emellett Belgiumban, Európa legnagyobb sci-fi, horror és fantasy fesztiválján, a brüsszeli International Fantastic Film Festival versenyprogramjában is levetítették.

A sulis rémét alakító Szénás Kristóf és a rocker gyógyegér Ungvár Ádám persze már a rendező előző filmjében, a Sherlock Holmes nevében-ben is tūrhetők voltak, ráadásul egy kikacsintós Sherlock-viccet is elsütnek a dunaújvárosi rajongóiknak. De mivel a másik két szereplő, Kapócs Panka és Dubai Péter közel sem ennyire jók, viszont a történet az ő szerelmi szálukra fókuszál, a film egyszerűen szétesik a jeleneteikben, és nincs az a pulzáló ūrbuborék, ami megmenti a filmet az unalomtól. Az Aura biztosan nem lesz az év sci-fije, de 2014 legjobb ifjúsági filmje sem.

Kis-Szabó Márkkal az Aura (hatodik közös filmünk) premierjén

Az *Aura* inkább sci-fi rajongók körében landolt pozitívan, olyan közönség előtt, akik valaha *Galaktika* vagy *Kozmosz Fantasztikus Könyvek* olvasók voltak, így ismerős volt számukra ez a kicsit lassú, 80-as éveket idéző hangulatú ifjúsági sci-fi:

SCIENCEFICTION.HU

Nem gyakori eset, hogy magyar sci-fi mozifilmről lehet kritikát írni. Főleg, ha olyan alkotásról van szó, ami állami támogatás nélkül készült, és az alkotók kedvtelésből hozták össze.

Az *Aura* februári sajtóvetítése egy kisfilmmel indult, ami a független, dunaújvárosi alkotógárda elmúlt 20 éves ténykedését mutatta be: hogyan jutottak el teljesen önerőből a pár perces amatőr filmekről a 13 országban bemutatott, és Stockholmban a legjobb ifjúsági film díját elnyert Sherlock Holmes nevében című alkotásukig. És persze tovább, hiszen az Aurával visszatértek a gyökereikhez, az alacsony költségvetésű zsánerfilmhez. Mindenkinek, aki valaha is írt már egyetlen sci-fi novellát is, vagy álmodozott arról, hogy filmrendező lesz, abszolút átélhető és szerethető volt ez a kis összefoglaló.

De persze a lényeg nem ez volt, hanem maga a mozifilm.

Ami az *Aura* technikai megvalósítását illeti, Bernáth Zsolt csapata kitett magáért: az operatőri munka, a zene, a hanghatások, a vágás abszolút hozta a mozis színvonalat. Sikerült megteremtteni azt az atmoszférát, ami passzolt a történethez.

Márpedig itt éppen az atmoszférán volt a hangsúly, hiszen az egész sztori egy szürreális alaphelyzetre épült. Négy tinédzser arra eszmél: nem kelt fel a nap. Minderre egy mező közepén, egy autóban ébredve döbbenek rá.

Mindig hálás téma, ha a főhős vagy egy kisebb csoport egy érthetetlen, megmagyarázhatatlan helyzetbe kerül, amikor a valóság kizökken a megszokott kerékvágásból. A szituáció számos

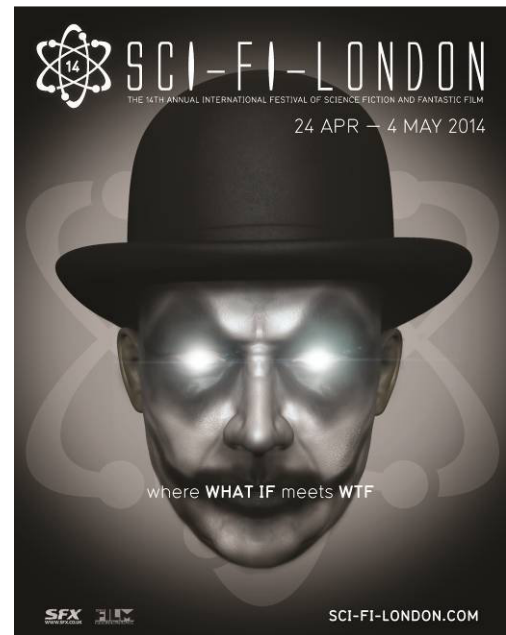
A görögországi filmfesztivál plakátja

lehetőséggel kecsegtet: van megoldandó rejtély, fókuszba kerülhetnek a jellemekek, a reakciók, eddig nem ismert titkokra derülhet fény, így aztán banálisan hétköznapi vagy akár metafizikai kérdések is felmerülhetnek. Az Aura jól veszi ezt az akadályt. Ahogy kell, fokozatosan építkezik hol nyomozásból, hol a karakterekből, hol feszültségből, hol poénokból. És közben az ifjúsági film stílusjegyeit is hozza.

De mint tudjuk, minden rejtély halála az, amikor megoldódik és ez a probléma az Aura esetében is felmerül. Nem is annyira magával a megoldással van baj, hanem a tálalás lett kissé elhamarkodott. A jó ütemben és korrekt módon épülő feszültséghez és rejtélyességhez képest túl gyorsan értik meg és hadarják el a megoldást, és túl sok előzmény nélküli dolog történik. És míg a film közben teljes mértékben rendben vannak a trükkök, az utolsó snitt már hagy kívánnivalót maga után. Ráadásul a bemutatott totálkép a korábban elhangzott megoldás ismeretében nem túlzottan logikus.

Kár, mert a négy szereplővel, sötétben, egy autóval, néhány kővel és minimális egyéb eszközzel teljesen jól működik a film, egyedül a befejezés dramaturgiáján kellett volna még csiszolni egy kicsit.

Ezzel együtt én szívesen beülnék a csapat következő sci-fijére...

A londoni filmfesztivál plakátja

Ettől függetlenül be kellett látnunk Márkkal, hogy míg a *Sherlock*kal pontosan sikerült belőnünk a kiszemelt korosztályt, és a történetet sikerült e kereteken belül tartani, az *Auránál* kicsit félrecsúszott a dolog. Gyerekműnek túl komoly lett, tiniműnek túl gyerekes, a felnőtteknek szintén. A szimbólumok, amelyeket használtunk a mesében, leginkább azok számára csapódtak le magától értetődően, akik rendelkeztek valamilyen ezoterikus vagy hasonló érdeklődéssel és tapasztalattal, de ez meg nem túl jó pont egy alapvetően tiniknek szánt alkotás esetén, ugyebár. Egy darabig rágódtunk ezen Márkkal, de aztán beláttuk, hogy mindketten igent mondtunk a projektre, magam is rábólintottam, hogy a forgatókönyv első változatából már forgathatunk, és

2013-ban valóban nem volt más könyvünk, amelyet ilyen minimális feltételekkel megvalósíthattunk volna. Az *Aura* maradt filmes csapatunk egy nem túlságosan ismert és elismert alkotása - egyébként én szerettem, szeretem.

Az Aura stábja

HÚSZ ÉVESEK LETTÜNK

(2014)

Ez én vagyok 12 évesen, 1985-ben, amikor elkezdtünk filmrendezősdit játszani Tomival...

Eljött a 2014-es év is. Húsz év telt el azóta, hogy találkoztam Juhász Palival, írni kezdtünk, majd álmodozásaink tetőpontján alapítottunk egy filmes társulatot, amelyet *Cruel World Team* néven ismert meg az ország. Azóta számos fiatal filmes követte példánkat, mint bizonyos honlapokról és fórumokról megtudtam.

Persze az idők változtak, a technikai lehetőségek szintén, és utóbbiak a

filmkészítők szempontjából előnyösen. Mi még egy VHS videokamerával kezdtük, és első két rövidfilmünket három videomagnóval vágtam össze úgy, hogy egy középük iktatott magnódeck volt a hangkeverő. Manapság a legkisebb költségvetéssel dolgozó amatőrfilmesek is minimum egy alsóbb kategóriás digitális kamerával vagy fényképezőgéppel dolgoznak (e sorok írásakor már a HD minőség is magától értetődik), és nem különösebben jelent problémát, hogy otthon, számítógépen vágják össze a kész anyagot.

Az alábbiakban szeretném röviden összefoglalni az elmúlt húsz évet. Sokféle szempontot figyelembe vehetnék, most egyszerűen csak három korszakra osztom a társulat éveit. Az első korszakot a horrorfilmek jellemezték, ezt követte a vígjátékok időszaka, majd következtek a Váczy Károly nevével fémjelzett évek, legalábbis ami alkotásaink finanszírozási hátterét illeti.

Az első négy évben, 1994-1998 között VHS technikával horrorfilmeket készítettünk saját írásainkból. Ez az időszak Juhász Palival való szoros együttműködésem korszaka volt. Ekkoriban

még csak a bulvársajtó figyelt ránk, érdekesnek találták a dunaújvárosi srácokat, akik „családi vállalkozásban készítenek horrorfilmeket”. Ebben az időszakban jött létre a *Fenyő Normandiából* és a *Betörés* c. két kisjátékfilm, valamint a *Legyen világosság* és a *Kárhozat* c. játékfilmek, utóbbival a Magyar Filmszemlén mutatkoztunk be először a szakma előtt 1999-ben. A filmeket mi magunk finanszíroztuk, barátaink, családtagjaink játszottak bennük.

Ezt követte a szélesebb közönség előtt is látható tevékenységünk 1998-2003 között, amely során három vígjátékot készítettünk, és ezeket sikerült videoforgalmazásban is megjelentetni: *Hasfalmetszők*, *Sohasevolt Glória* és *Einstein mega Shotgun*. Ezek az alkotások már magától értetődően szerepeltek a Magyar Filmszemlén, és díjakat is nyertek különböző független filmszemléken. Hasonló témájú és zsánerű magyar mozifilmekkel csak évekkel később találkozhatott a közönség, ebben a tekintetben mi évekkel megelőztük pl. az *Argó*, a *Tesó* vagy a *Kész cirkusz* c. alkotásokat, persze a felsoroltak nem fillérekéből készülő amatőrfilmek voltak. A *Cruel World Team* néven fémjelzett dunaújvárosi filmes csapat 2004-ben lényegében megszűnt, utána már soha nem használtuk ezt a nevet, dacára annak, hogy a társulat magja a későbbiekben sem változott, csupán kibővült.

Hat év szünet után 2007-ben hívta életre Váczy Károly barátom a csapatot, és készülhettek el a 2014-es évet bezárólag az *Illúziók*, a *Sherlock Holmes nevében* és az *Aura* c. játékfilmek. Az alkotások a korábbi alkotásainknál lényegesen nagyobb költségvetésből készültek, de még így is akadt olyan filmrendező, aki *no-budget*nek titulálta ezeket - joggal. Az *Illúziók* szerzői jogi problémák miatt nem kerülhetett közönség elé, de a *Sherlock* meghozta a csapat számára azt az elismerést, amelyről talán soha nem álmotunk, itthon és külföldön is. Mindezek ellenére az *Aura* ismét fillérekéből készült el.

Az *Aura* készítése alatti tapasztalatok azt is egyértelművé tették számomra, hogy valószínűleg véget ért a pénz nélkül vagy kevés pénzből filmezés hosszú időszaka az életemben, és a csapat történetében is. Az okok egyszerűek: felnőttünk, a múlt kódéba vesznek már azok az

... a CWT első forgatási napján
1995. január 8-án...

évek, amikor egy VHS kamerával szaladgáltunk az erdőben, és a magunk naiv módján filmeket forgattunk. Ketten a team egykori tagjai közül már nagypapák lettek, de a többiek is (én sem vagyok kivétel) családos emberek, felelősséggel, állandó munkával és - esetenként - banki hitelekkel. Nem magától értetődő senki számára, hogy napokat, heteket töltsön távol a szeretteitől, mondjon le munkákat, töltsse a szabadságát filmkészítéssel, díjazás nélkül - még az én kedvemért sem. Ebben már volt részünk bőven.

**... itt pedig az *Aura* dunaújvárosi premierjén
2014. február 15-én**

Úgyhogy - ahogy a filmtársulat történetében már többször előfordult ez az állapot - most is az a kérdés foglalkoztat, hogy vajon lesz-e folytatás, vagy az *Aura* marad az utolsó filmünk?

Majd kiderül...

A magam részéről a világ minden kincséért sem hagytam volna ki ezt a húsz évet. Minden álomom és vágyam teljesült, amelyet - ha nem is tudatosan - megfogalmaztam gyerekként, azt követően, hogy kijöttem a moziból az *E.T. a Földönkívüli* c. filmről. Volt részem a közönség és a szakma elismerésében, médianyilvánosságban, tapsban és fesztiváldíjakban, megnézhettem saját filmemet japán és német szinkronnal, láthattam a plakátjainkat a mozikban, a filmet a tévében, kézbe vehettem a DVD-t az áruházakban, kaptam elismerő és rajongó leveleket.

Adhattam autogramot több száz gyereknézőnek külföldön, és elértem, hogy a velünk dolgozó színészek hálával gondolnak vissza az együtt töltött hetekre. És végül, de nem utolsósorban: megélhettem a nyolc játékfilm készítésével járó kalandot, az ötletek megszületésétől a premierig. A több ezer óra agyalást a történeteken, a szervezéseket, a forgatásokat, az utómunkát és az utóélet-gondozást. A teremtés folyamatát a pár sornyi vázlattól az egész estés mozifilmig.

Mi egyebet is akarhatnék még ettől a tevékenységtől?

A *Cruel World Team* abban az évben alakult, amikor a Pink Floyd megjelentette mindeddig utolsó stúdióalbumát, a *The Division Bell* c. lemezt. A zenekar abban az évben bonyolította világtornéját, amely - mint azóta kiderült - a búcsúturné is lett. Akkoriban éjszakákat töltöttünk el Juhász Palival a különböző Floyd lemezeket hallgatva és elemezgetve, nem véletlen, hogy filmes csapatunk neve is egy Pink Floyd dal szövegéből származik. Évekig - egyre fogyó reménnyel - vártuk, hogy a zenekar új lemezt ad ki, újra turnéra indul, de mindebből csak az valósult meg, hogy 2005-ben egy fellépés erejéig együtt játszott az eredeti felállítás, majd billentyűsük, Rick Wright az örök koncerttermekbe költözött.

E beszámoló írása közben jött a hihetetlen hír, miszerint idén novemberben a Pink Floyd új stúdióalbumot jelentet meg *The endless river* címmel. Nem kis örömmel és nosztalgiával vettem tudomásul a hírt, pont abban az időszakban, amikor naponta több órát töltöttem azzal, hogy felidézsem az alkotócsoport első éveit, a naiv álmodozásokkal együtt, amelyeket jócskán inspiráltak a Floyd-dalok. Így ezt az írást egy reménykedő, de mégis borongón a múltba tekintő Pink Floyd dalszöveg-részlettel zárnam saját fordításomban.

*Leégett hidak, izzik még a parázs
A másik oldal zöld: csak egy pillantás
Lépünk bár előre, valami kényszerít,
Beliülről hajt megint a régi alvajárás*

*Ahol a kibontott zászló magassága
Ott van a nagyság, álmaink világa*

*Az örök teher feszít: vágy és tetterő
Az éhség soha nem csillapítható
Fáradt szemünk előtt megint a horizont
Előttünk kitaposott út, újra járható?*

*De a fű zöldebb volt
Csillogóbb a fény
Édesebb az íz
Várt a csodaéj*

*Barátokkal együtt
A hajnali köd ragyog*

*Kiárad a víz
A végtelen folyó
Örökkön örökké*

vége

www.bernathzsolt.hu